

Euroopan unionin virallinen lehti

C 255

Suomenkielinen laitos

Tiedonantoja ja ilmoituksia

53. vuosikerta

22. syyskuuta 2010

<u>Ilmoitusnumero</u>	<u>Sisältö</u>	<u>Sivu</u>
I Päätöslauseimat, suositukset ja lausunnot		
LAUSUNNOT		
Euroopan talous- ja sosiaalikomitea		
458. täysistunto 16. ja 17. joulukuuta 2009		
2010/C 255/01	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Kauppa ja elintarviketurva"	1
2010/C 255/02	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Rahoituskriisi ja sen vaikutus reaali-alouteen" (oma-aloitteinen lausunto)	10
2010/C 255/03	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Koordinoitujen toimien edistämiseksi Euroopan unionissa" (oma-aloitteinen lausunto)	19
2010/C 255/04	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Miten tukea pk-yritysten sopeutumista maailmanmarkkinoihin?" (oma-aloitteinen lausunto)	24
2010/C 255/05	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Euroopan ilmailualan tukiohjelma" (oma-aloitteinen lausunto)	31
III Valmistavat säädökset		
Euroopan talous- ja sosiaalikomitea		
458. täysistunto 16. ja 17. joulukuuta 2009		
2010/C 255/06	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tekstiilien nimityksistä ja niitä vastaavista tekstiilituotteiden merkinnöistä" KOM(2009) 31 lopullinen/2 – 2009/0006 COD	37

Hinta: 7 EUR

(jatkuu kääntöpuolella)

<u>Ilmoitusnumero</u>	<u>Sisältö (jatkoa)</u>	<u>Sivu</u>
2010/C 255/07	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta – Eurooppalaisia pk-yrityksiä tukevan aloitteen toteuttaminen" KOM(2009) 126 lopullinen – 2009/0054 COD	42
2010/C 255/08	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Vihreä kirja tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 tarkistamisesta" KOM(2009) 175 lopullinen	48
2010/C 255/09	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Tieto- ja viestintäteknologian kehityksen kärjessä – tulevan ja nousevan teknologian tutkimusstrategia Euroopalle" KOM(2009) 184 lopullinen	54
2010/C 255/10	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus neuvoston asetukseksi yhteisen tullitariffin autonomisten tullien tilapäisestä suspensiosta eräiden teollisuustuotteiden tuonnissa Madeiran ja Azoreiden autonomisille alueille" KOM(2009) 370 lopullinen – 2009/0125 CNS	59
2010/C 255/11	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle – Hyvän hallintotavan edistäminen verotusallalla" KOM(2009) 201 lopullinen	61
2010/C 255/12	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle – Uusi kumppanuus korkeakoulujen nykyaikaistamiseksi: korkeakoulujen ja yritysten välisen vuoropuhelun EU-foorumi" KOM(2009) 158 lopullinen	66
2010/C 255/13	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle syöväntorjunnasta: eurooppalainen kumppanuusohjelma" KOM(2009) 291 lopullinen	72
2010/C 255/14	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle Alzheimerin tautia ja muita dementioita koskevasta eurooppalaisesta aloitteesta" KOM(2009) 380 lopullinen	76
2010/C 255/15	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Vihreä kirja – Edistetään nuorten oppimiseen liittyvää liikkuvuutta" KOM(2009) 329 lopullinen	81
2010/C 255/16	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle – Kohti tuen parempaa kohdentamista luonnonhaitta-alueiden viljelijöille" KOM(2009) 161 lopullinen	87
2010/C 255/17	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi verojen ja maksujen kantamisesta raskailta tavaraliikenteen ajoneuvoilta tiettyjen infrastruktuurien käytöstä annetun direktiivin 1999/62/EY muuttamisesta" KOM(2008) 436 lopullinen – 2008/0147 COD	92
2010/C 255/18	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle elintärkeiden tietoinfrastruktuurien suojaamisesta – Euroopan suojaaminen laajoilta tietoverkkohyökkäyksiltä ja -häiriöiltä: valmiuden, turvallisuuden ja sietokyvyn parantaminen" KOM(2009) 149 lopullinen	98

I

(Päätöslauselmat, suositukset ja lausunnot)

LAUSUNNOT

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

458. TÄYSISTUNTO 16. JA 17. JOULUKUUTA 2009

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Kauppa ja elintarviketurva”

(valmisteleva lausunto)

(2010/C 255/01)

Esittelijä: **Mario CAMPLI**

Apulaisesittelijä: **Jonathan PEEL**

Euroopan komission varapuheenjohtaja Margot Wallström pyysi 21. tammikuuta 2009 päivätyssä kirjeessä Euroopan talous- ja sosiaalikomiteaa laatimaan Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla valmistelevan lausunnon aiheesta

Kauppa ja elintarviketurva.

Asian valmistelusta vastannut ”ulkosuhteet”-erityisjaosto antoi lausuntonsa 19. marraskuuta 2009. Esittelijä oli Mario Campli ja apulaisesittelijä Jonathan Peel.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 16. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 191 ääntä puolesta ja 1 vastaan 6:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Päätelmät

1.1.1 ETSK katsoo, että kansalaisten perusoikeuksia ovat oikeus ravintoon sekä kansalaisyhteiskunnan oikeus toimia kaikissa asiaan liittyvissä näkökohdissa. Komitean mielestä myös globaali elintarviketurva kuuluu perusuonteisiin ihmisoikeuksiin.

1.1.2 Maailmassa, jossa tuotetaan riittävästi ravintoa kaikkien ihmisten tarpeisiin, yli miljardilla ihmisellä ei ole nykyisin riittävästi ruokaa. Puutteellisen elintarviketurvan perimmäinen syy on köyhyys. Se liittyy talouden, ruokailutottumusten ja paikallismarkkinoiden infrastruktuurin muutokseen, joka johtuu 1980-luvulta lähtien noudatetuista kansainvälisistä strategioista.

1.1.3 ETSK on tietoinen siitä, että köyhyiden vähentämiseen ja tulojen lisäämiseen tähtäävien täydentävien kehityspolitiikkojen yhteydessä säännelty kauppa saattaa osaltaan auttaa ihmisiä ja ryhmiä korjaamaan puutteellisen elintarviketurvan myös alue- ja markkinoiden kehittämisen kautta.

1.1.4 Protektionististen toimien laaja käyttö ei edistä globaalin elintarviketurvan saavuttamista, sillä näin estetään tarvittava joustavuus ja kaikenlaiset konkreettiset alueellisen yhdentymisen muodot etenkin Afrikassa.

1.1.5 ETSK katsoo, että säännellyn kaupan päätöksenteko- ja toteutusprosessien on pohjauduttava periaatteisiin, jotka koskevat oikeutta ruokaan, ja että valtioiden on vältettävä kansainvälisiä velvoitteita, jotka ovat kyseisten periaatteiden vastaisia.

1.1.6 ETSK on tietoinen siitä, että elintarvikeomavaraisuuteen tähtäävät politiikat ovat taloudellisesti kalliita eivätkä ne ole globaalin hallinnon lähestymistavan mukaisia. Samalla komitea katsoo, että elintarvikeriippumattomuuteen perustuva lähestymistapa merkitsee sitä, että jokaisella kansakunnalla on legitiimi oikeus määritellä itsenäisesti toimintalinjat oman elintarvikeomavaraisuuden saavuttamiseksi ja väestönsä vakaan ravinnon saannin varmistamiseksi muiden kansakuntien elintarvikeriippumattomuutta kunnioittaen.

1.1.7 ETSK toteaa, että elintarviketurvan ja kaupan globaalin hallinnon välineitä, elimiä ja toimintalinjoja on uudistettava kehitykseen vaikuttavien politiikkojen johdonmukaisuuden periaatetta ja toimintatapoja noudattaen.

1.1.8 ETSK katsoo, että kaikilla köyhyyden torjumiseen ja elintarviketurvan lisäämiseen tähtäävillä mahdollisilla ja käytännöllisillä strategioilla voidaan saavuttaa hedelmällisiä ja vakaita tuloksia, jos samaan aikaan edistetään demokraattisia prosesseja ja vahvistetaan oikeusvaltiota maissa, joissa elintarviketurva on puutteellista.

1.2 Suositukset

1.2.1 ETSK esittää seuraavat suositukset globaaliin poliittiseen lähestymistapaan liittyen:

1.2.1.1 Euroopan unionin tulee saavuttaa kehityspoliittikkaa koskeva eurooppalainen konsensus, jotta voidaan soveltaa yhteistä poliittista strategiaa, jonka kansainväliset kumppanit pystyvät tunnistamaan, ja jotta voidaan toimia vaikutusvaltaisena kumppanina uudistettaessa perusteellisesti YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestöä (FAO), Maailman elintarvikeohjelmaa (WFP) ja Maatalouden kansainvälistä kehittämisrahastoa (IFAD).

1.2.1.2 Euroopan unionin tulee sisällyttää järjestelmällisesti kauppapolitiikkoihinsa periaatteet, jotka koskevat oikeutta ruokaan, ja käynnistää asianmukaisia sovittelutoimia WTO:n muiden jäsenten kanssa niin, että kyseiset periaatteet otetaan järjestelmällisesti huomioon monenvälisissä neuvotteluissa.

1.2.1.3 Euroopan unionin tulee tutkia keinoja seurata yritysten yhteiskuntavastuun puitteissa eurooppalaisten tai EU:hun sijoitautuneiden yritysten taloudellisia ja kaupallisia toimia ja sitä, miten ne vaikuttavat globaaliin elintarviketurvaan. ETSK sitoutuu tässä yhteydessä laatimaan oma-aloitteisen lausunnon aiheesta ”Eurooppalainen maatalousteollisuus maailmalla: strategiat, haasteet ja hyvät käytänteet”.

1.2.1.4 Euroopan unionin tulee antaa tulevissa talouskumppanuussopimuksissa ja muissa vapaakauppasopimuksissa kansalaisyhteiskunnalle institutionaalinen rooli samaan tapaan kuin jo nyt tehdään Cariforumin ja EY:n sopimuksessa.

1.2.1.5 Kansainvälisten rahoituslaitosten tulee soveltaa rahoitusmarkkinoilla asianmukaista sääntelyä, jolla estetään spekulointi maatalouden raaka-aineilla.

1.2.1.6 Kansainvälisten terveys- ja ympäristöalan organisaatioiden tulee vastustaa ruokavaliota, jotka perustuvat eläinproteiinin liialliseen käyttöön.

1.2.1.7 Kansainvälisen yhteisön tulee luoda kansainvälisten elintarvikevarastojen järjestelmä, jonka toiminta koordinoidaan tiiviisti FAO:n ennakkovarointujärjestelmän kanssa.

1.2.1.8 Kansainvälisen yhteisön tulee tarkistaa YK:n luokittelu, jotta keskituloiset kehitysmaat voidaan erottaa selkeästi köyhemmistä ja heikommin kehittyneistä kehitysmaista.

1.2.1.9 Kaikkien WTO:n jäsenten ja etenkin Euroopan unionin tulee sisällyttää neuvottelumandaatteihin maakohtaiset ja erityisryhmäkohtaiset analyysit vaikutuksista ja haavoittuvuudesta.

1.2.1.10 WTO:n jäsenten tulee hyväksyä se, että väliaikaiset vientirajoitustoimet ovat oikeutettuja, sillä ne mahdollistavat elintarvikkeiden hintojen hillitsemisen kehitysmaissa ja auttavat näin hallinnoimaan tiettyihin väestöryhmiin kohdistuvia elintarvikekriisejä.

1.2.1.11 Kehitysmaiden tulee ottaa viljelijäjärjestöt pysyvästi mukaan maatalouden kehittämisen ohjelmointiin ja vahvistaa kaikkia maanviljelijöiden luomia sekä työntekijöiden ja kuluttajien edistämää tuotannon organisaatiomuotoja.

1.2.2 ETSK suosittelee EU:lle käynnissä oleviin talouskumppanuussopimusneuvotteluihin liittyen seuraavaa:

1.2.2.1 Pyritään erityisesti Afrikassa lisäämään alueellista yhdentymistä, joka on keskeistä sekä kehityksen että elintarviketurvan edistämisen kannalta ja tärkeä tekijä vuonna 2010 toteutettavaksi suunnitellun Cotonoun sopimuksen tarkistuksen yhteydessä.

1.2.2.2 Varmistetaan alueelliseen yhdentymiseen tähtävien keskenään päällekkäisten aloitteiden sekä väliaikaisten ja globaalien talouskumppanuussopimusten yhteisvaikutus.

1.2.2.3 Pyritään siihen, että neuvotteluissa voidaan ottaa nopeasti huomioon AKT-maiden kyvyt ja mahdollisuudet varmistaa näin välittömät tulokset esimerkiksi sellaisilla aloilla kuin alkupe-räsääntöjen yksinkertaistaminen.

1.2.2.4 Rohkaistaan mahdollisimman monia AKT-maita (Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren alueen valtiot) valitsemaan painopistealoksi maatalous ja maaseudun kehitys.

1.2.2.5 Lisätään kauppaturkeen ja kaupan avustamiseen EU:n varaamaa yli 2 miljardin euron summaa, kun otetaan huomioon myös talouskriisin aiheuttamat vaikutukset.

1.2.2.6 Edistetään Afrikan korkean lisäarvon jalostusteollisuuden, erityisesti elintarviketeollisuuden kehittämistä ja kasvua muun muassa parantamalla perusrakennearkitektureja.

1.2.2.7 Edistetään merkittäväällä tavalla paikallistason teknologista tutkimusta ja kehittämistä etenkin maatalouteen sidoksissa olevilla aloilla.

1.2.3 ETSK suosittelee käynnissä oleviin WTO:n Dohan kehitysohjelmaa koskeviin neuvotteluihin liittyen seuraavaa:

1.2.3.1 WTO:n jäsenten tulee huolehtia siitä, että kauppapolitiikan strategisen tarkistuksen yhteydessä käynnistetään uudelleen keskustelu siitä, miten maatalousalan tulevia kauppaneuvotteluja, joissa elintarviketurva asetettaisiin erityisasemaan, tulisi käydä ja miten tekninen apu kehitysmailla tulisi järjestää tulevaisuudessa.

1.2.3.2 WTO:n jäsenten tulisi saada Dohan kehityskierros päätökseen vuoteen 2010 mennessä, kuten G20-maat ovat vaatineet, jotta voidaan täyttää sekä kehityksen että vuosituhanen kehitystavoitteiden yhteydessä tehdyt sitoumukset.

1.2.3.3 EU:n tulee vahvistaa kehitysmailla jo annetut myönnytykset ennemminkin kuin pyrkiä sitä itseään hyödyttäviin lisämyönnytyksiin.

1.2.3.4 EU:n tulee laajentaa ”kaikki paitsi asett” -aloitetta siten, että se kattaa kaikki ne maat, jotka ovat FAO:n mukaan elintarviketriisissä tai suuressa vaarassa joutua kriisiin, vaikkeivät ne olisi vähiten kehittyneitä maita tai AKT-maita.

1.2.3.5 EU:n tulee hyödyntää kaupan välineitä elintarviketurvan lisäämiseksi. Esimerkkinä voidaan mainita WTO:n ehdottaman kauppavaihdon helpotuksia koskevan sopimuksen soveltaminen ennakkoon, terveys- ja kasvinsuojelualan avustustoimet ja tuki riippumattomille pienviljelijöille, jotka eivät kuulu valvottuun toimitusketjuun.

2. Elintarviketurva ja kaksi kriisiä

2.1 Määritelmät

2.1.1 ETSK kannattaa maailman elintarvikehuippukokouksen (1996) antamaa, yleisesti hyväksyttyä määritelmää, jonka mukaan elintarviketurva tarkoittaa sitä, että kaikilla on jatkuvasti fyysiset, taloudelliset ja sosiaaliset mahdollisuudet saada riittävästi turvallista ja ravitsevaa ruokaa omien tarpeidensa ja mieltymystensä mukaan aktiivisen ja terveen elämän mahdollistamiseksi.

2.1.2 Tämän määritelmän pohjalta ETSK korostaa, että elintarviketurva on monimutkainen ongelma, jonka yhteydessä on otettava huomioon neljä osatekijää:

- a) ruoan määrällinen saatavuus
- b) fyysiset, taloudelliset ja sosiaaliset mahdollisuudet saada ravintoa
- c) ravinnon oikeanlainen käyttö

d) ravinnon saatavuuden, saantimahdollisuuksien ja käytön vakaus.

2.2 Nykytilanne ja kaksi kriisiä (elintarviketriisi ja rahoituskriisi)

2.2.1 Puutteellisen elintarviketurvan analyysistä käy ilmi seuraavat peruseikat: ⁽¹⁾ a) Ilmiö on yleistymässä, ja tällä hetkellä nämä kaksi kriisiä ovat johtaneet siihen, että puutteellisesta elintarviketurvasta kärsii yli miljardi ihmistä. b) Ilmiö keskittyy yhä enemmän alueellisesti (89 prosenttia Aasiassa, Tyynenmeren maissa ja Saharan eteläpuolisessa Afrikassa). c) Puutteellisesta elintarviketurvasta kärsitään edelleenkin pääasiassa maaseudulla (70 prosenttia elintarviketurvan puutteesta kärsivistä ihmisistä asuu maaseudulla), mutta kaupunkien ja niiden lähialueiden osuus on kasvamassa.

2.2.2 Elintarviketurvan puutteesta kärsivien ihmisten määrää ovat viimeksi kasvattaneet pääasiassa maataloushintojen kriisi ja rahoituskriisi. Lisäksi elintarviketurvaan vaikuttavat katastrofit ovat lisääntyneet. Ihmisten aiheuttamien katastrofien joukossa sosioekonomiset katastrofit ovat yleistyneet sotiin ja muihin konflikteihin verrattuna.

2.2.3 Maatalouden raaka-aineiden hintakehitys on ollut vaihtelevaa viimeisten kolmenkymmenen vuoden ajan. Keskipitkän aikavälin trendinä on kuitenkin ollut reaalihintojen lasku. Vuosina 2007–2008 tapahtunut jyrkkä nousu oli erityisen merkittävää sekä mittasuhteiltaan että nopeudeltaan (hieman yli 12 kuukaudessa FAO:n ruoan hintaindeksi nousi noin 60 prosenttia). On kuitenkin pidettävä mielessä, että jopa piikin aikana (maaliskuu 2008) hinnat jäivät alle 1970-luvun kaikkien aikojen hintaennäysten.

2.2.4 Viimeaikaisesta kehityksestä voidaan todeta, että rahoitusalan spekulatiokuplan puhjettua maataloushinnat ovat laskeneet huomattavasti, mutta ne ovat kuitenkin edelleen korkeammat kuin vuosien 2007–2008 kriisiä edeltäneet hinnat.

2.2.5 ETSK toteaa, että hintojen vaihtelun ja niiden jatkuvan ja lisääntyvän epävakauden taustalla on rakenteellisia, suhdanteellisia ja myös spekulatiivisia syitä.

2.2.6 ETSK katsoo erityisesti, että maataloushintojen viimeaikaisen kehityksen ja öljyn hinnan välillä on tiivis yhteys. Öljyn hinta vaikuttaa sekä maatalouden tuotantokustannuksiin että siihen, onko biopolttoaineiden tuotanto kannattavaa. Tämä pätee erityisesti silloin, kun toimintaa tuetaan julkisin varoin.

2.2.7 Muita elintarviketriisin syitä ovat maatalousinvestointien asteittainen väheneminen ja köyhien maiden maatalouden jatkuva huono tuotto, kiihtyvä kaupungistuminen, tulojen kasvu eräissä nopeasti kehittyvissä maissa (Kiina ja Intia) ja siitä johtuva siirtyminen entistä lihavaltaisempaan ruokavalioon sekä elintarviketarjoajajärjestelmien rakenteiden hajoaminen.

⁽¹⁾ Ks. FAO, *The State of Food Insecurity in the World 2008* ja *The State of Food Insecurity in the World 2009*.

2.2.8 ETSK korostaa, että tässä muuttuneessa tilanteessa yhä selkeämpänä suuntauksena on, että spekulatiiviseen pääomaan ja investointirahastoihin sisällytetään myös Euroopassa maatalouden raaka-aineisiin sidottuja arvopapereita. Tämä lisää hintojen epävakautta ja vääristää futuurimarkkinoita.

2.2.9 ETSK korostaakin, että jos rahoitusmarkkinoita ei uudisteta nopeasti ja tehokkaasti, keinottelu maatalouden raaka-aineiden hinnoilla lisääntyy lähikuukausina ja tulevaisuudessa ja tämä saattaa vaikuttaa merkittäväällä tavalla puutteellisen elintarviketurvan yleistymiseen.

2.2.10 Rahoituskriisi ja maatalouden raaka-aineiden hintakriisi ovat panneet kehitysmaissa alulle toisiinsa kytköksissä olevia prosesseja, joista voidaan mainita esimerkiksi ulkomaisten investointien pääomavirran tyrehtyminen, rahalähetysten väheneminen, hallitusten mahdollisuus julkisten menojen ohjelmointiin, suuntaus "sidottujen tukien" paluuseen, sisäisten investointien väheneminen, köyhyyden lisääntyminen sekä kylvöjen vähentyminen, jolloin odotettavissa on entistä pienemmät sadot ja elintarvikkeiden hintojen uudelleen nousu.

2.2.11 Tilanteesta kärsivät eniten haavoittuvimmassa asemassa olevat väestöryhmät: maattomat maaseudun asukkaat, perheyhteisöt, joissa perheenpäänä on nainen, sekä köyhät kaupunkilaiset. Maista heikoimmassa asemassa ovat ne, jotka ovat strategisesti riippuvaisia tuonnista ja joissa olisi siten elintärkeää kehittää paikallista maataloutta.

2.2.12 Näkymien ollessa tällaiset ETSK korostaa, että on kiireesti lisättävä kehitykseen suunnattavia kansainvälisiä varoja. Komitea kannattaaakin ajatusta rahoitustoimien verottamisesta. (2) Näin saatavia tuloja voitaisiin käyttää elintarviketurvan edistämistoiimiin.

2.2.13 On myös tärkeää, että AKT-maat käyttävät Euroopan kehitysrahaston varoja eri tavalla kuin ennen, jotta elintarviketurvaa voitaisiin lisätä. Vaikka nykyään elintarviketurvan puutteesta kärsivästä väestöstä 70 prosenttia asuu maaseudulla, AKT-maat ovat osoittaneet yhdeksän Euroopan kehitysrahaston (2000–2007) varoista vain 7,5 prosenttia maaseudun kehittämiseen ja vain 1,5 prosenttia nimenomaisesti maatalouteen liittyviin toimiin.

2.3 Uudet ongelmat

2.3.1 Puutteellisen elintarviketurvan pitkäjänteinen analysointi edellyttää, että tiedostetaan muut, asiaan rakenteellisesti liittyvät uudet ilmiöt:

- **Vesi:** Elintarviketurvan yhteys vesikysymykseen vahvistettiin YK:n päätöslauselmassa 20. huhtikuuta 2001. Oikeus veteen on tunnustettava sekä poliittisesti että oikeudellisesti, sillä juomaveden saanti on kansanterveyden perusedellytys, ja se on osa laadullisesti asianmukaista ruokavaliota.

(2) Ks. ETSK:n lausunnot aiheista "De Larosièren asiantuntijaryhmän raportti" (EUVL C 318, 23.12.2009, s. 57).

- **Polkuhintaan myytävä maa:** Käyttökelpoisen maatalousmaan puutteen rinnalle on tullut hiljattain uusi, taloudellisesti ja poliittisesti merkittävä ilmiö eli se, että valtio, yksityiset yritykset ja investointirahastot hankkivat suuria maa-aloja ja valvovat tuotantoa jopa niin, että valtioiden riippumattomuus vaarantuu. (3) Onkin kiireesti laadittava kahden- ja monenväliset oikeudelliset puitteet, joissa määritellään, miten edut jaetaan oikeudenmukaisesti työn, ympäristöstandardien, teknologisen kehityksen ja kyseisen maan elintarviketurvan kannalta.

- **Ilmasto:** Ilmastonmuutoksesta kärsivät eniten pienviljelijät, joiden mahdollisuudet sopeutua ovat muita huonommat, sekä kalastusalan toimijat kehitysmaissa.

- **Biopolttoaineet:** ETSK on korostanut jo aiemmissa lausunnoissaan biopolttoaineiden tuotannon vaikutuksia elintarvikkeiden hintojen nousuun ja epävakauteen.

- **Väestöongelma:** Heikon investointitasen takia maataloustuotanto ei ole viime aikoina kasvanut samaan tahtiin maailman väestönkasvun kanssa. Erityisesti riskialttiimmissa maissa tarvitaankin erityistä väestöpolitiikkaa.

3. Oikeus ruokaan

3.1 ETSK korostaa, että markkinasuuntausten hallintavälineiden ja niihin liittyvien instituutioiden rinnalle tarvitaan uusia kansainvälisen oikeuden laitoksia. Väestön oikeuden täysimääräinen vahvistaminen ja markkinatalouden välineiden tehostaminen voivat luoda uudet strategiset puitteet monimutkaisen ja maailmanlaajuisen elintarviketurvan hallinnoinnille.

3.2 Tällaisella strategialla voidaan saada hedelmällisiä ja pysyviä tuloksia, jos samalla edistetään demokraattisia prosesseja ja vahvistetaan oikeusvaltiota maissa, joissa elintarviketurva on puutteellista.

3.3 ETSK on samaa mieltä määritelmästä, jonka mukaan oikeus ruokaan merkitsee oikeutta saada joko suoraan tai ostamalla säännöllisesti, jatkuvasti ja vapaasti riittävä määrä riittävän laadukasta ruokaa, joka on sen väestönosan kulttuuriperinteiden mukaista, johon kyseinen henkilö kuuluu, ja jonka avulla voidaan varmistaa yksilölle ja yhteisölle henkisesti ja fyysisesti tyydyttävä ja arvokas elämä ilman pelkoa. (4) Määritelmä on tiiviissä yhteydessä elintarviketurvan käsitteeseen, johon viitataan maailman elintarviketuippukokouksen toimintasuunnitelman ensimmäisessä kohdassa ja jota analysoidaan edellä.

(3) Ks. FAO, IIED ja IFAD, *Land grab or development opportunity?*, 2009.

(4) *The Right to Food*, YK:n ihmisoikeuskomission päätöslauselma 2001/25 ja "oikeus ruokaan" -erityisraportin Jean Zieglerin kertomus, kohta 14, 7. helmikuuta 2001.

3.4 Marraskuussa 2004 FAO:n jäsenvaltiot laativat vapaaehtoiset suuntaviivat ⁽⁵⁾ tämän sosiaalisen, taloudellisen ja kulttuurisen oikeuden tulkintaa varten ja suosittivat konkreettisten toimien käynnistämistä, jotta voitaisiin toteuttaa oikeus ruokaan.

3.5 Useiden maiden perustuslaeissa viitataan nykyään suoraan siihen, että kansalaisilla on oikeus ruokaan, mutta vain harvat ovat hyväksyneet lakeja, joiden tarkoituksena on suojata tätä oikeutta. Etelä-Afrikka ja Brasilia ovat hyväksyneet yleisiä säädöksiä, joiden mukaan oikeus ruokaan ja veteen voi muodostaa perusteen oikeudelliselle menettelylle (esim. kanteen nostaminen).

3.6 YK on vienyt asiaa eteenpäin, ja sen WTO:hon lähettämä ”oikeus ruokaan” -erityisraportti on eritelty neljä suuntaviivaa ⁽⁶⁾: kaupan roolia määriteltäessä on otettava huomioon ihmisoikeudet ja kehitystavoitteet; on korostettava kaupan monenvälisen puitteiden merkitystä; on muutettava näkökulmaa siten, ettei enää mitata vapauttamisen vaikutuksia aggregoituihin arvoihin (esim. asukaskohtainen BKT), vaan niiden ihmisten tarpeisiin, jotka kärsivät elintarviketurvan puutteesta; neuvotteluissa on otettava aina huomioon terveysvaikutukset, ravinto ja ympäristö. Valtioiden tulisikin välttää sellaisia kansainvälisiä velvoitteita, jotka ovat näiden ensisijaisten tavoitteiden vastaisia.

3.7 Tähän liittyen eräät valtiot ovat käynnistäneet erityisiä strategioita ja ovat antaneet elintarviketurvalle julkisen hyödykkeen aseman. Monet kehitysmaat ovat puolestaan vaatineet konkreettisia toimia elintarviketurvansa suojelemiseksi siten, että maataloussopimukseen liitetään kehitystä ja elintarviketurvaa koskeva osio. Muut maat ovat ehdottaneet neuvotteluissa elintarviketurvalauseketta, jossa mainittaisiin erityiset elintarviketurvavaatimukset. Tällaisen lausekkeen pohjalta neuvotteluagendaan voitaisiin mahdollisesti sisällyttää poikkeuksia, jotka laajentaisivat tiettyjen maiden autonomiaa suojella peruselintarviketuotantoaan, kun otetaan huomioon, että elintarviketurva on kansallisen turvallisuuden perusedellytys.

3.8 ETSK kehottaa EU:ta voimakkaaseen poliittiseen aloitteellisuuteen, jotta elintarviketurvan periaatteita noudatettaisiin yksiselitteisesti ja jotta tuleviin neuvottelumandaatteihin sisällytettäisiin YK:n määrittelemä oikeus ruokaan.

4. Kauppa ja elintarviketurva

4.1 Keskinäiset yhteydet ja vaikutukset

4.1.1 ETSK myöntää, että avoimet, mutta säännellyt kansainväliset markkinat ovat tärkeitä maailmanlaajuisen maataloustuotannon tehokkuuden parantamiseksi.

⁽⁵⁾ FAO:n neuvosto, *Voluntary Guidelines to support the progressive realization of the right to adequate food in the context of national food security*, marraskuu 2004.

⁽⁶⁾ YK:n ”oikeus ruokaan” -erityisraportin Olivier De Schutterin kertomus *Mission to the World Trade Organization*, 9. maaliskuuta 2009.

4.1.2 ETSK on kuitenkin huolissaan erikoistumisen takia yhä enemmän kansainvälisistä markkinoista riippuvaisten maiden lisääntyvästä haavoittuvuudesta. Liiallinen riippuvuus omien vientituotteiden ja tuontielintarvikkeiden hintakehityksestä, joka on ollut viime vuosina erityisen epävakaa, saattaa vaarantaa elintarviketurvan.

4.1.3 Markkinoiden avautuminen aiheuttaa lisäksi vaikutuksia, jotka eivät ole neutraaleja jakelun kannalta, ja se tuo mukanaan sopeuttamiskustannuksia, jotka ovat usein liian suuria tietyille väestönosille.

4.1.4 ETSK tähdentää, että markkinoiden avautumisen myötä kasvava vienti voi tarjota hyviä tilaisuuksia maaseudun kehittämiseksi, jos puututaan markkinavoimien epätasapainoon tuotantoketjussa sekä perusrakenteiden, tekniikan ja instituutioiden puutteisiin, jotka voivat kääntää vaikutukset ruoan saantiin vapailla markkinoilla myönteisistä kielteisiksi.

4.1.5 Suurin osa puutteellisesta elintarviketurvasta kärsivistä ihmisistä on pienviljelijöitä tai maataloustyöntekijöitä. Juuri nämä ryhmät, jotka eivät saa luottoa ja joilla ei ole pääsyä perusrakenteisiin ja tekniikkaan ja markkinoita koskeviin tietoihin, eivät pysty muuttamaan omia tuotantokäytänteitään voidakseen hyötyä markkinoiden avautumisen tarjoamista kehitysmahdollisuuksista.

4.1.6 ETSK kiinnittää huomiota siihen, että elintarvikkeiden maailmankauppa keskittyy yhä enemmän harvojen toimijoiden käsiin erityisesti vilja-alalla. ETSK toteaa huolestuneena, että ilmiö on levinnyt maatalouden, teollisuuden ja elintarvikealan tuotantoketjun kaikkiin osiin aina strategisesta siemenalasta lähtien.

4.1.7 ETSK huomauttaa, että tällaiset oligopolistiset suuntaukset voivat kärjistyä markkinoiden avautuessa asteittain, ellei tätä prosessia hallinnoida ja säännellä asianmukaisesti. Markkinoiden kilpailukykyä tuleekin suojella olemassa olevien kilpailusääntöjen puitteissa.

4.1.8 Kaupan ja elintarviketurvan väliset suhteet ovat siis moninaisia, ja vaikutukset ovat ristiriitaisia. Ekonometrisistä analyyseistä käy yleisesti ilmi, että kaupan vapauttamisprosessin aiheuttama talouskasvu ei sinällään riitä vähentämään merkittäväällä tavalla köyhyydestä ja puutteellisesta elintarviketurvasta kärsivien ihmisten määrää, jos sen yhteydessä ei toteuteta täydentäviä politiikkoja ja toimia.

4.1.9 Elintarviketurvan globaaliin strategiaan kuuluvat seuraavat toimet ja politiikat: köyhyyden vähentäminen ja tulojen kasvu; hyvinvointi- ja sosiaaliturvapolitiikat; maatalouspolitiikat ja maaseudun kehittämiseen liittyvät politiikat; tutkimus ja kehittäminen; kauppa ja yhdenmety aluekehitys; elintarvikeapu; väestöpolitiikat; korruption torjuminen.

4.2 Kauppaneuvottelut: nykyiset ongelmat ja haasteet

4.2.1 WTO-neuvotteluissa (Dohan kehityskierros) on ryhdyttävä välittömästi toimiin. Neuvottelujen on ehdottomasti johdettava Dohan kehitysohjelman uudelleenkäynnistämiseen, jotta ne voidaan saada päätökseen vuoteen 2010 mennessä, kuten G20-maat ovat ehdottaneet.

4.2.2 Komission mukaan kauppapolitiikalla on tärkeä rooli elintarvikekriisin ratkaisemisessa, mutta se ei ole siinä pääosassa. Ilmastonmuutos, poliittinen epävakaus, turvallisuuden, hallinnon ja oikeusvaltion puute, korruptio, väestönkasvu sekä talous- ja energiakriisi ovat tässä yhteydessä kaikki tärkeitä tekijöitä unohdettamatta yhä lisääntyviä vesihuollon uhkia useilla alueilla ja polttoaineen hinnannousua. Jos kauppapolitiikkaa käytetään oikein, sillä voidaan kuitenkin lieventää ongelmaa, mutta jos sitä käytetään epäasianmukaisesti, tilanne voi pahentua. On myös tärkeää erotella selkeästi toisistaan elintarvikeavun välitön tarve ja pitkän aikavälin elintarvikevarva.

4.2.3 ETSK huomauttaa, että elintarvike- ja rahoituskriisin edessä eräät maat ovat turvautuneet protektionistisiin toimenpiteisiin (vuonna 2008 niitä ilmoitettiin WTO:lle yli 60), jotka eivät pitkällä aikavälillä auta saavuttamaan elintarvikevarva, eivät takaa välttämätöntä joustavuutta, estävät varsinkin Afrikassa kaikenlaisen konkreettisen alueellisen yhdentymisen ja ovat ristiriidassa elintarvikevarva koskevan globaalin lähestymistavan kanssa.

4.2.4 ETSK laati kesäkuussa 2009 Gaboronessa pidettyyn AKT-maiden ja EU:n kymmenenteen alueelliseen seminaariin kertomuksen⁽⁷⁾, jossa todetaan, että maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kansainvälinen kauppa kattaa vain 10–11 prosenttia (tonnimäärällä mitattuna) nykyisin maailmanlaajuisesti käytettävissä olevista elintarvikevarastoista.

4.2.5 EU:n kauppapolitiikkaa on kuitenkin tarkasteltava sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Lähitulevaisuudesta on mainittava etenkin Dohan kehitysohjelmasta koskevat WTO:n jumiutuneet monenväliset neuvottelut, EU:n kahdenväliset kauppaneuvottelut, joihin viitataan komission lokakuussa 2006 antamassa tiedonannossa ”Globaali Eurooppa kilpailijana maailmassa”, sekä AKT-maiden kanssa parhaillaan käytävät talouskumppanuussopimusneuvottelut. Ainoa toistaiseksi loppuun saatettu talouskumppanuussopimus on Cariforumin kanssa tehty sopimus, joka vaikuttaa merkittäväällä tavalla kansalaisyhteiskunnan tulevaan osallistumiseen. Muiden AKT-maiden kanssa tehdyillä väliaikaisilla talouskumppanuussopimuksilla on kuitenkin myös huomattava merkitys.

4.2.6 Pitkän aikavälin kannalta strateginen tarkistus on ehdottoman tärkeä. Elintarvikevarvalle on aiheellista antaa erityisasema. Olisi käynnistettävä uudelleen keskustelu siitä, millaiseen tasapainoon pyritään tulevissa WTO:n maatalousneuvotteluissa (erityisesti kehittyneiden maiden ja kehitysmaiden välillä, kun otetaan huomioon ilmastonmuutos, ennakoitu vesivarojen puute ja muut

vastaavat ongelmat). On myös aiheellista määritellä, millaista teknistä apua kehitysmaalle annetaan tulevaisuudessa, ja miettiä, onko tarpeen tehdä edelleen ”yhtenäissitoumuksia”, jotka ovat usein haitaksi kyseisille maille. Tekninen apu tulisi suunnata kehittämään maiden tai alueiden kykyä muotoilla kauppapolitiikkaa ja neuvotella siitä ennemminkin kuin yksinkertaisesti auttaa niitä selviytymään sen toteuttamisesta.

4.2.7 Lyhyellä aikavälillä on tärkeää selvittää, mitkä välineet ovat avoimessa ja säännellyssä kaupparajustelmassa tehokkaimmat elintarvikevarvan puutteiden korjaamiseksi köyhimmässä maissa ja vuosituhannen ensimmäisen kehitystavoitteen saavuttamiseksi, jotta voidaan vähentää aliravitsemuksesta kärsivien osuutta ja lisätä maailmanlaajuisia elintarvikevarvatuotantoa ennakoituun kysynnän kasvuun vastaamiseksi.

4.2.8 Elintarvike- ja maatalousjärjestön FAO:n mukaan 17 maata kärsii puutteellisesta elintarvikevarvasta ja on siis elintarvikekriisissä, ja 17 muuta maata on puolestaan suuressa vaarassa joutua kriisiin. Näistä 34 maasta⁽⁸⁾ 23 kuuluu WTO:hon, 25 on vähiten kehittyneitä maita ja 25 on AKT-maita. Osa näistä maista on kuulunut WTO:hon jo pitkään, mutta niiden rooli Dohan kehitysohjelmasta koskevilla neuvotteluilla ei ole kovin merkittävä. Muilla maille, esimerkiksi Kenialla ja Zimbabwella, on ollut vaikeita ongelmia. Kenia on aktiivisin maa neuvotteluissa. Ainoastaan Nicaragua osallistuu tällä hetkellä ”Globaali Eurooppa”-ohjelmaan liittyviin kahdenvälisiin neuvotteluihin, mutta suurin osa maista on mukana talouskumppanuussopimusneuvotteluissa.

4.2.9 Muutaman kehitysmaan liittyttyä G20-maihin ETSK katsoo, että YK:n luokittelua tulisi tarkistaa, jotta keskituloiset kehitysmaat voidaan erottaa selkeästi köyhemmistä ja heikommin kehittyneistä kehitysmaista.

4.2.10 Dohan kehitysohjelmaan liittyvät maatalousneuvottelut:

- Elintarvikevarvan lisäämisen kannalta ei olisi asianmukaista, että kaikki neuvotteluosapuolet palasivat kansallisten tukien ja vientitukien pilareihin.
- Ei ole myöskään tarpeen muuttaa perinpohjaisesti EU:n kantaa kolmanteen pilariin eli markkinoille pääsyyn. Tähän kuuluvat suunnitellut tariffien alennukset ja muut kysymykset, jotka ovat johtaneet Dohan kehitysohjelman nykyiseen jumiutumiseen, vaikka vuoden 2008 viimeisinä kuukausina saavutettiin edistystä monilla aloilla. Esimerkkinä voidaan mainita uudet joustot kehitysmaalle, jotka ovat elintarvikkeiden nettoviejiä ja joihin komitea suhtautuu erityisen myönteisesti.

(7) DI CESE 34/2009, ”Kestävän elintarvikevarvan varmistaminen AKT-maissa”.

(8) Kamerun, Keski-Afrikan tasavalta, Komorit, Kongon demokraattinen tasavalta, Norsunluurannikko, Djibouti, Eritrea, Etiopia, Gambia, Guinea, Guinea Bissau, Haiti, Kenia, Lesotho, Liberia, Madagaskar, Mongolia, Mosambik, Nicaragua, Niger, Palestiina, Ruanda, Senegal, Sierra Leone, Salomonsaaret, Somalia, Swazimaa, Tansania, Tadžikistan, Itä-Timor, Jemen, Zambia ja Zimbabwe.

- Komitean mielestä EU:n tulisi pyrkiä vahvistamaan myönnytykset, joita on jo tehty sellaisilla avainaloilla kuin erityinen suojamekanismi (joka mahdollistaa sen, että kehitysmaat voivat nostaa väliaikaisesti tariffeja, jos tuonti kasvaa äkillisesti ja hinnat laskevat), erityistuotteet (joiden tariffeja voidaan vähentää lievemmin erityisesti elintarviketurvaan liittyvistä syistä) ja tariffikiintiöt, ennemminkin kuin pyrkiä itselleen edullisempaan sopimukseen kehitysmaiden kustannuksella. Näiden toimenpiteiden ei pidä kuitenkaan uhata etelä-etelä-suuntaista kauppaa.
- Komitea kehottaa lisäksi EU:ta laajentamaan ”kaikki paitsi aseet” -aloitetta (joka on jo sinällään hyvä asia) sekä Dohan kehitysohjelman yhteydessä 49:lle vähiten kehittyneelle maalle myönnettyjä vapautuksia tulleista ja kiintiöistä yhdeksään muuhun maahan⁽⁹⁾, jotka kuuluvat FAO:n luetteloon (ellei asia osoittautu mahdottomaksi hyväksyä poliittisesti) väliaikaisten talouskumppanuussopimusten mukaisesti ja siten, että annetaan mahdollisuus liittää mukaan muita maita, jos FAO lisää ne luettelonsa. Näin EU voi antaa hyödyllisemmän panoksen globaaliin elintarviketurvaan kaupan välineiden avulla.

4.2.11 Komitea katsoo kuitenkin, että komissio voi vaikuttaa parhaiten yleiseen elintarviketurvaan nykyisissä talouskumppanuussopimusneuvotteluissa ja ennen kaikkea Cotonoun sopimuksen tarkistuksen yhteydessä, joka on tarkoitus tehdä vuonna 2010.

4.2.12 EU pitää kauppaa oikeutetusti yhtenä kehityspolitiikkansa kuudesta painopistealasta. Neuvottelujen päätteeksi EU ja AKT-maat pyrkivät tekemään seitsemän uutta alueellista kauppasopimusta, jotka noudattava WTO:n sääntöjä ja joilla pyritään poistamaan asteittain kauppavaihdon esteet ja edistämään yhteistyötä kaikilla kauppaan liittyvillä aloilla. Kauppaa pidetään ennen kaikkea kehityksen välineenä. On aiheellista pitää mielessä, että alkuperäisiin tavoitteisiin kuuluvat kestävä kehityksen edistäminen, köyhyyden torjuminen, alueellinen yhdentymisen ja AKT-maiden asteittainen liittyminen maailmantalouteen. Näiden tavoitteiden tulee olla edelleenkin keskeisessä asemassa kaikissa meneillään olevissa neuvotteluissa.

4.2.13 Neuvotteluissa EU:n tulisi pyrkiä seuraaviin seikkoihin:

- Lisätään alueellista yhdentymistä, joka on keskeinen tavoite etenkin Afrikassa, sillä se on ratkaisevan tärkeää sekä kehityksen että elintarviketurvan kannalta ja sillä on merkittävä asema Cotonoun sopimuksen tarkistuksessa.
- Varmistetaan alueelliseen yhdentymiseen tähtäävien keskenään päällekkäisten aloitteiden sekä väliaikaisten ja globaalien talouskumppanuussopimusten yhteisvaikutus.
- Pyritään siihen, että neuvotteluissa voidaan ottaa nopeasti huomioon AKT-maiden kyvyt ja mahdollisuudet varmistaa

näin välittömät tulokset esimerkiksi sellaisilla aloilla kuin alkuperäsääntöjen (joiden tulisi edistää maatalouteen liittyvää teollisuutta) yksinkertaistaminen ja oikeusvarmuus tullittoman ja kiintiöttömän pääsyn varmistamiseksi EU:n markkinoille. Näitä neuvotteluja ei tule kuitenkaan käyttää siihen, että mukaan pyrittäisiin liittämään muita kysymyksiä, jotka eivät koske talouskumppanuussopimusmaita, tai että pyrittäisiin painostamaan tähän suuntaan. Tämä koskee erityisesti julkisia hankintoja.

- Mahdollisimman moni AKT-maa tulisi saada valitsemaan maatalous ja maaseudun kehittäminen painopistealoiksi (vain neljä maata 78:sta on valinnut maatalouden ja vain 15 muuta maata maaseudun kehittämisen yhdeksännen Euroopan kehitysrahaston resursseja hyödyntäessään; EU on varannut rahastossa noin 522 miljoonaa euroa alueelliseen yhdentymiseen ja kaupan avustamiseen). Lisävaroja olisi suunnattava erityisesti paikallistason tutkimuksen ja kehittämisen edistämiseen maatalous- ja elintarvikealalla.
- Kauppataukea ja kaupan avustamista varten tarkoitettua EU:n jo vahvistamaa ja ETSK:n hyväksymää vuodeksi 2010 tarkoitettua 2 miljardin euron summaa tulisi vielä kasvattaa. Tämä lisäys on tarpeen maailmanlaajuisen talouskriisin vaikutusten korjaamiseksi.

4.2.14 ETSK on todennut⁽¹⁰⁾, että ”Afrikan taloutta on kehitettävä ennen kaikkea kehittämällä Afrikan maiden sisämarkkinoita siten, että niillä voidaan saada aikaan endogeenista kasvua, joka puolestaan johtaa Afrikan vakauttamiseen ja mahdollistaa maan osan aseman lujittumisen maailmantaloudessa. Alueellinen integraatio ja sisämarkkinoiden kehittäminen toimivat tukipisteenä ja ponnahduslautana Afrikalle, jotta se pääsisi myönteisellä tavalla osaksi maailmankauppaa.” ETSK toistaa tämän kehotuksen ennen kaikkea elintarviketurvan lisäämisen varmistamiseksi.

4.2.15 Jalostusteollisuus valmistaa korkean lisäarvon tuotteita, ja juuri tätä teollisuudenalaa on kannustettava kehittymään ja kasvamaan. Erityisesti maatalouden alalla elintarvikkeiden paikallinen jalostusteollisuus voi kehittyä vain, jos paikalliset markkinat ovat riittävän laajat. Afrikan sisäinen kauppa on kuitenkin pelotettavan vähäistä eli alle 15 prosenttia Afrikan kokonaiskaupasta.

4.2.16 Talouskumppanuussopimukset ovat pääasiassa alueellisia tai kahdenvälisiä sopimuksia. On tärkeää, etteivät ne estä monenvälisyyttä. Ne tulee nähdä tukena monenväliselle lähestymistavalle ja niiden tulee olla yhteensopivia monenvälisyyden kanssa, jota ne voisivat vahvistaa.⁽¹¹⁾ Komitea katsoo, että alueellisella ja kahdenvälisellä tasolla mahdollisesti saavutettavat tulokset voisivat edistää monenvälistä prosessia, sillä ne mahdollistavat entistä perusteellisemmän keskustelun ja kantojen entistä paremman yhtenäistämisen. On tärkeää, etteivät köyhempien kehitysmaiden ja vähiten kehittyneiden maiden neuvottelumahdollisuudet heikkene millään neuvottelutasolla.

⁽⁹⁾ Kamerun, Norsunluurannikko, Kenia, Mongolia, Nicaragua, Palestiina, Swazimaa, Tadžikistan ja Zimbabwe.

⁽¹⁰⁾ EUVL C 77, 31.3.2009, s. 148–156.

⁽¹¹⁾ EUVL C 211, 19.8.2008, s. 82–89.

4.2.17 EU:n tulee lisäksi pyrkiä antamaan entistä suurempi panos globaaliin elintarviketurvaan muiden, kauppavaihtoon liittyvien mekanismien avulla esimerkiksi seuraavin tavoin:

- Vahvistetaan kohdennettuja aloitteita, joilla pyritään kehittämään elintarviketurvan puutteesta kärsivien maiden valmiuksia. Esimerkkinä voidaan mainita tehokas kauppa tukeva järjestelmä osana monenvälisiä neuvotteluja erityisesti siten, että edistetään paikallista tutkimusta ja kehittämistä, lisätään teknologiansiirtoa ja parannetaan tuotantostandardeja, sekä teknisen avun lisääminen kaupan alalla niin kuin talouskumppanuussopimusneuvotteluissa on jo sovittu.
- Helpotetaan kauppavaihtoa siten, että tehdään sopimuksia ja sovelletaan niitä ennen Dohan kehitysohjelmaan liittyvien yhtenäisyyssuostumusten tekemistä.
- Lisätään tukea terveys- ja kasvinuojelualan toimille: kansanterveys, eläinten ja kasvien terveys, esimerkiksi antibioottien liiallinen käyttö, sikarutto ja suu- ja sorkkatauti.
- Aloitteista voidaan mainita GSP plus -järjestelmä (yhteinen tullietuusjärjestelmä), jonka ehtona on ihmisoikeuksia, hyvää hallintoa, työntekijöiden oikeuksia, ympäristöstandardeja ja eettistä kauppaa koskevien kansainvälisten sääntöjen noudattaminen (viimeksi mainittujen yhteydessä edistetään reilun ja solidaarisen kaupan periaatteita, joissa otetaan huomioon jäljitettävyyden ja laajennetaan kyseisen kaupan käsitettä siten, että se kattaa myös huutokaupat).
- Tuetaan kehitysmaiden jalostuskapasiteettia erityisesti lähettämällä kyseisiin maihin Euroopan teollisuuden avaintoimijoita. Komissio toteuttaa jo tätä yhdessä YK:n kauppa- ja kehityskonferenssin UNCTAD:n kanssa.
- Pyritään löytämään mahdollisia keinoja torjua niitä kielteisiä vaikutuksia, joita muualla harjoitetulla raaka-ainekeinotellulla voi olla viljelijöihin ja tuotantoon (kaakao, kahvi jne.).

4.2.18 Vaikka talouskumppanuussopimuksia on tehty osittain tullietuuksien heikentymisestä selviytymiseksi, niihin liittyy kuitenkin myös seikkoja, jotka vaikuttavat etelä-etelä-suuntaiseen kauppaan. Eräät Latinalaisen Amerikan maat haluavat nopeampaa ja täydellisempää trooppisten tuotteiden, muun muassa banaanin ja sokerin, vapauttamista. Asiasta on riideltä jo vuosia. Tämä olisi muiden osapuolien, pääasiassa AKT-maiden etujen vastaista. Pelissä on eräiden elintarviketuotteiden nettoviejämäiden mahdollisuus kilpailla muiden maiden elintarviketuotteiden, muun muassa sokerin, hintojen kanssa. Näin vaarannettaisiin kyseisten viljelmien kannattavuus juuri siellä, missä niitä tarvitaan. Myös tämä ongelma on keskeinen puutteellisen elintarviketurvan kannalta.

4.2.19 On myös otettava huomioon verotulojen menetysten vaikutukset kehitysmaissa, joiden pitäisi alentaa tulleja. Tällä olisi vaikutuksia kyseisten maiden sosiaalipolitiikkoihin.

4.2.20 EU:n tulee kuitenkin yleisesti edistää etelä-etelä-suuntaista kauppavaihtoa varsinkin siksi, että se on tärkeä tekijä kasvun kannalta sekä siksi, että tällainen kauppavaihto auttaa puuttumaan syvällisesti puutteellisen elintarviketurvan kasvun uhkaan.

4.3 Globaalin hallinnon uudistukset

4.3.1 ETSK korostaa ensisijaisesti sitä, että elintarviketurva edellyttää sosioekonomisen kehityksen globaalia suunnittelua, joka perustuu kahdenlaiseen lähentymiseen: eri politiikkojen (sosiaali-, talous- ja aluepolitiikka) lähentymiseen sekä kansallisten ja kansainvälisten instituutioiden lähentymiseen. Tämä erityinen hallinnollinen toiminta edellyttää järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan mukaan ottamista ja yhteistyötä.

4.3.2 Nykyisin elintarviketurvan globaalista hallinnoinnista vastaavien instituutioiden ja laitosten rinnalle ei ETSK:n mielestä tarvita uusia elimiä, mutta sen sijaan nykyiset elimet on järjesteltävä uudelleen ja niitä on uudistettava kunkin tahon erityistehtävien (pyrkien näin välttämään henkilöstön ja rahoituksen päällekkäisyyksiä ja hajauttamista) ja toisaalta globaalin hallinnon yhdenmukaisuuden pohjalta. Tämä koskee erityisesti Yhdistyneitä kansakuntia (FAO, IFAD, WFP), jonka tulisi ottaa johtava asema elintarviketurvan alalla. Asianmukaisesti uudistettu ja uudelleen käynnistetty elintarviketurvakomitea voi tarjota välineen elintarviketurvaa koskevien toimintalinjojen sekä niitä laativien eri tasojen väliseen koordinointiin.

4.3.3 ETSK korostaa lisäksi, että myös Maailmanpankin ja muiden asiaankuuluvien instituutioiden elintarviketurvatoimien tulee olla koordinoituja ja että EU:n tulee toimia yhtenä rintamana suhteissaan kyseisiin tahoihin.

4.3.4 ETSK tähdentää vielä, että pohjoisten maiden etelään suuntaaman ruoka-avun yhteydessä on otettava huomioon, että huomattava ruoka-apu voi vääristää paikallismarkkinoita ja vaarantaa maataloustuottajien oman elintarviketurvan. ETSK kannattaa WFP:n päätöstä muuttaa toimintaansa koskevaa lähestymistapaa.

5. Kansalaisyhteiskunnan näkemykset ja rooli

Euroopan kansalaisyhteiskunnan näkemykset

5.1 ETSK toteaa tärkeisiin ruokaa koskeviin kysymyksiin liittyen seuraavaa:

- a) Suuri osa ihmisten jokapäiväisistä ongelmista liittyy ruokaan (ruoka ravinnon lähteenä).
- b) Ruoalla on merkittävä rooli ihmisten pyrkiessä hyvään ja miellyttävään elämään (ruoka osana kulttuuria ja elämäntapaa).

- c) Vielä kolmannenkin vuosituhaten alussa huomattava osa ihmiskuntaa on tilanteessa, jossa jokapäiväinen ravinnon saanti on epävarmaa (ruoka elinehtona).

5.2 Euroopan järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan edustajana ETSK korostaakin sitä, että nykyisestä elintarvikekysymyksestä (terveys, elintarvikkeiden laatu ja saatavuus) on tullut pysyvä tekijä yksilöiden ja yhteiskuntaryhmien välisissä suhteissa sekä viestimien välittämässä tiedotuksessa. Komitea katsoo myös, että kansalaisten perusoikeuksiin kuuluu kansalaisyhteiskunnan oikeus toimia kaikissa ruokaan liittyvissä näkökohdissa ja että myös globaali elintarvike turva kuuluu oikeuksien joukkoon: ruoan saamista tulee siis pitää perustavaa laatua olevana ihmisoikeutena.

5.3 ETSK toteaa vielä, että ensin elintarvikekriisin ja sitten rahoituskriisin yhteydessä kansalaisyhteiskunnan eri tahot maailmanlaajuisella ja eurooppalaisella tasolla ovat reagoineet asiaan eri tavoin ja jopa ristiriitaisesti, mikä on osoituksena kansalaisyhteiskunnan merkittävästä roolista ruokaan liittyvissä kysymyksissä mutta myös hämmennyksestä. Esimerkkinä voidaan mainita ruokamellakat (vuonna 2008 oli ainakin 22 kuolemiin johtanutta ruokamellakkaa), myös eurooppalaisten kuluttajien huomion kiinnittyminen tiettyihin spekulatiivisiin rahoitustuotteisiin, jotka ovat sidoksissa maataloustuotteiden hintoihin, maataloustuottajien laaja huoli Euroopassa ja muualla maailmassa sekä kaikkien kansalaisten yhä lisääntyvä huoli elintarvike turvaan, kansanterveyteen ja vesihuoltoon liittyvistä asioista.

Kansalaisyhteiskunnan rooli

5.4 ETSK tähdentää, että pyrittäessä tasapainottamaan elintarvike turva ja säännelty kauppa asianmukaisesti on vahvistettava

kansalaisyhteiskunnan roolia ja käytävä entistä järjestelmällisempää vuoropuhelua kansalaisyhteiskunnan ja eri päätöksentekotahojen välillä. Erityisesti on aiheellista korostaa maataloustuottajajärjestöjen neuvotteluroolia sekä niiden erilaisien tuotantojärjestelyjen merkitystä.

5.5 ETSK pitääkin strategisesti tärkeänä maataloustuottajajärjestöjen liittämistä mukaan kansallisten kehityspolitiikkojen laadintaan sekä niiden osallistumista kauppaneuvotteluja ja niiden tulosten täytäntöönpanoa koskeviin päätöksentekoprosesseihin ja arviointeihin.

5.6 Tätä varten tarvitaan erityistä rahoitustukea viljelijöille ja erityisesti naisille – joilla on strateginen rooli maaseudulla – suunnattuun ammattikoulutukseen, jotta viljelijät voisivat olla aktiivisia toimijoita poliittisissa prosesseissa ja tekniikan kehittämisessä.

5.7 ETSK korostaa lisäksi osuus- ja yhteisötalouden ja sen yritysten ja organisaatioiden merkitystä AKT-maissa myös silloin, kun pyritään reagoimaan elintarvike- ja rahoituskriisin vaikutuksiin. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää niihin, jotka tekevät pimeää työtä ja jotka työskentelevät maaseudulla. ⁽¹²⁾

5.8 ETSK tuo vielä lopuksi esille oman aktiivisen roolinsa. Komitea voi kokemuksensa pohjalta löytää mahdollisia kumppaneita muista maista kaikilta kansalaisyhteiskunnan aloilta (tuottajat, työntekijät ja kuluttajat) ja vahvistaa siten niiden roolia omissa maissaan. Tällä on elintärkeä merkitys ongelmien ratkaisemiseksi paikallistasolla. Samaan aikaan EU voi käyttää ETSK:ta ”ilmapuntarina”, joka seuraa, toimivatko unionin aloitteet tehokkaasti yksittäisissä maissa, ja joka voi parantaa niiden toimivuutta. Cariforumin kansalaisyhteiskunnan ja EY:n neuvoa-antava komitea on hyvä esimerkki tästä.

Bryssel 16. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

⁽¹²⁾ ILO:n julistus ja *Plan of action for the promotion of social economy enterprises and organizations in Africa*, Johannesburg, 19.–21. lokakuuta 2009.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Rahoituskriisi ja sen vaikutus reaalityöelämään”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2010/C 255/02)

Esittelijä: **Carmelo CEDRONE**

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea päätti 26. helmikuuta 2009 työjärjestyksensä 29 artiklan 2 kohdan nojalla laatia oma-aloitteisen lausunnon aiheesta

Rahoituskriisi ja sen vaikutus reaalityöelämään.

Asian valmistelusta vastannut ”talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 13. marraskuuta 2009.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 16. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 122 puolesta ja 75 vastaan 33:n pidättyessä äänestämistä.

1. Päätelmät ja ehdotukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) katsoo, että nykyisenkaltaisen kriisin ratkaisemiseksi tarvitaan voimakasta tahtoa koordinoita toimia yhteisten ja tilanteen vakavuuteen nähden tarkoituksenmukaisten sitoumusten avulla. Tulee määrittää, millaisilla lyhyen ja pitkän aikavälin toimilla ja ehdotuksilla pystytään edistämään talouden elpymistä ja estämään nykyiseen ehdinkoon johtaneiden tapahtumien toistuminen.

1.2 **Kansainväliset rahoitusmarkkinat:** Kun otetaan huomioon ETSK:n jo aiemmin esittämät suuntaviivat, tulee pitää mielessä, että kaikesta huolimatta tulee laatia viipymättä pääoman vapaan liikkumisen salliva sääntelyjärjestelmä, johon liittyy samanaikaisesti valvontajärjestelmä ja sanktiot sen estämiseksi, että kontrolloimattoman järjestelmän kielteiset seuraukset toistuvat. Tarvitaan säännöt, joiden avulla voidaan luoda aiempaa eheämmät ja avoimemmat markkinat. Tätä voidaan edistää myös lakkauttamalla veroparatiisit sekä kumoamalla pankkivalvonta ja tietyt aiemmin sovelletut, keinottelun mahdollistaviin arvopapereihin perustuneet nurinkuriset mekanismit. Tulee jälleen erottaa toisistaan liikepankit ja investointipankit.

1.3 **EU:n rahoitusmarkkinat:** EU:hun tulee luoda rahoitusalan yhtenäisyyden markkinat, jotta avoimuus lisääntyy, kaupankäynti helpottuu ja kaikki toimijat saavat asianmukaista tietoa. Tässä yhteydessä tulee myös luoda valvontajärjestelmä, jossa EKP ja Euroopan keskuspankkijärjestelmä (EKP) – EKP vastaavat ohjeistuksesta ja valvontatoimien kansainvälisestä koordinoinnista. Jäsenvaltioiden valvontaelimet puolestaan voivat huolehtia yksittäisten maiden rahoitusmarkkinoiden päivittäisestä hallinnoinnista, valvonnasta ja seurannasta. ⁽¹⁾

1.4 **Valuuttajärjestelmä:** ETSK pitää järkevänä ja tarpeellisenä pohtia perusteellisemmin kansainvälistä valuuttajärjestelmää siinä tarkoituksessa, että vakautetaan valuuttamarkkinoita ja ehkäistään epärehellinen kilpailu kansainvälisessä kaupassa WTO:n piirissä.

1.5 **Reaalityöelämän ja yritysten tukeminen** – talouden hallintotapa:

- Tarvittaisiin toinen, laajempi unionin tukisuunnitelma eri maissa eri taloudenaloilla käynnistettävien toimien resursseja ja toteutusta varten. Tässä yhteydessä voidaan myös toteuttaa rakenteellisia uudistuksia tai ainakin voimakkaasti koordinoitua suunnitelmaa, jotta yrityksille ja EU:n kansalaisille välittyvä positiivinen signaali Euroopan yhdentymisen lisäämistä ja laadusta.
- EU:n eri politiikanaloja (rakennerahastot, koheesio, YMP, ympäristö, koulutus, tutkimus, Lissabonin strategia jne.) tulee uudistaa perinpohjaisesti aloittamalla menettelyjen ja sääntelyn yksinkertaistamisesta.
- Tulee rahoittaa Euroopan laajuisia verkkoja (energia, liikenne, viestintä) ottamalla käyttöön yhteisön ”laina” sekä tukemalla yksityisen ja julkisen sektorin kumppanuuksien kehittämistä.
- Tulee sopia eurooppalaisten pankkien yhteisestä toimintalinjasta pankkien kannustamiseksi käynnistämään uudelleen yritysten normaali luotto ja soveltamaan pk-yrityksiin erityismenettelyä esimerkiksi pidentämällä laina-aikaa, hyödyntämällä vakuusrahastoa tai käyttämällä valtion tai EIP:n suoraa rahoitusta.
- Tulee varmistaa, että pk-yritysten työntekijöille on saatavilla – mikäli näin ei jo ole – työllisyyttä edistäviä ”sosiaalisia iskunvaimentimia”.

⁽¹⁾ Ks. ETSK:n lausunnot aiheista ”De Larosièren asiantuntijaryhmän raportti” (EUVL C 318, 23.12.2009, s. 57)

- Veropoliittiset toimet tulee sovittaa yhteen kysynnän, talouden elpymisen ja työllisyyden vauhdittamiseksi, ja niiden ohella tulee toteuttaa makrotaloudellisia ja rahapoliittisia toimia.
- Nykyisin vielä liian lokeroituneita työmarkkinoita tulee "eurooppalaistaa", eli niillä tulee olla kiinteämmät keskinäiset yhteydet, ja maiden sisäiset ja väliset esteet tulee purkaa. Tarvitaan osallistavia työmarkkinoita, jotka tarjoavat mahdollisuuksia paitsi lyhyt- tai pitkäaikaistyöttömille myös niille, joilla ei ole koskaan ollut työpaikkaa (noin 100 miljoonaa eurooppalaista). Tässä yhteydessä tulee tietenkin noudattaa kohdemaan työntekijöihin sovellettavia sosiaalisia ja taloudellisia normeja.
- On toteutettava toimia teollisuuteen tehtävien sekä unionin alueelle suunnattujen investointien houkuttelemiseksi ja varmistettava, että Eurooppa tarjoaa suhteellisia etuja muihin alueisiin nähden kilpailulainsäädännön, työllisyyden edistämistä koskevien normien ja sopimusten, työn tuottavuuden ja verojärjestelmien osalta. Työttömien määrä osoittaa, missä määrin yrittäjät ja kansainvälinen talouselämä ovat välittämättä henkilöresursseista EU:ssa.

1.6 **EU:n kansalaisten auttaminen** – sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja hallintotapa:

- Tulee saada aikaan kaikkien osapuolten välinen kasvua, kestävä kehitystä, kilpailukykyä ja työllisyyttä edistävä eurooppalainen sopimus, jossa talousjärjestelmän ytimeen palautetaan inhimillisuus, yhteenkuuluvuus ja yhteisvastuullisuus ja jonka avulla pyritään ehkäisemään kansalaisiin ja työntekijöihin kohdistuvia kriisin vakavia seurauksia.
- "Talousdemokratian" aikaansaamiseksi tai laajentamiseksi työntekijöille tulee tarjota mahdollisuuksia osallistua yrityksen "elämään". Lisäksi tulee parantaa ja laajentaa työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua.
- "Kulutuspoliitiikan" muutosta aina kotitalouksien kulutuksesta yhteiseen kulutukseen, esim. suuriin ketjuihin, saakka tulee edistää palvelujen laatua ja käytettävyyttä parantavien investointien.
- Globalisaatorahastoa tulee kasvattaa. Tulee toteuttaa (korkeakoulujen kanssa) ohjelma yrittäjäksi haluavien nuorten ja yksityisyrittäjiksi aikovien työttömien auttamiseksi mm. hyödyntämällä vaihtoehtoina osuus- ja yhteisötalouteen pohjautuvia yrityksiä.
- Työn verotuksen keventämistä koskevat toimenpiteet tulee sovittaa yhteen.
- Erasmus-ohjelmaa tulee laajentaa asteittain niin, että kaikki halukkaat yliopisto-opiskelijat voivat osallistua siihen.
- Kaikkia yhteisön menettelyjä tulee YKSINKERTAISTA mahdollisimman paljon.

- Sopimus tulee ulottaa kotimaisiin ja kansainvälisiin yrityksiin ja yrittäjiin, jotta ne kohdentavat investoinnit muita kohteita mieluummin jäsenvaltioihin ja jotta näin ylimääräisille henkilöresursseille EU:ssa syntyy työpaikkoja.

1.7 **Kansalaisläheisen ja poliittisen EU:n rakentaminen:** poliittinen hallintotapa (tulevaisuudessa)

1.7.1 Tulevaisuudessa tulee pyrkiä siihen, etteivät kansalaiset enää joutuisi maksamaan EU-tason toimien puuttumisesta aiheutuvia kustannuksia. Sen, että näin tapahtuu, osoittavat laajasti yhteisön kriisitoimien rajoitukset, jotka eivät johdu EU-tason toimien liiallisuudesta vaan päinvastoin niiden puutteesta. Lissabonin sopimus on huomattava edistysaskel tähän suuntaan. ETSK aikoo osallistua uusiin institutionaalisiin järjestelyihin ja esittää näkemyksensä uudelle komissiolle ja Euroopan parlamentille kysymyksissä, jotka liittyvät perussopimuksella osoitettuihin uusiin toimivaltuuksiin.

1.7.2 EU:n on keskityttävä pohdinnoissaan kysymykseen demokratiavajeesta ja demokratian toteutumisesta unionin elimissä ja mm. luotava uusia suoran osallistumisen muotoja kansalaisille ja kansalaisyhteiskunnalle. Kansalaisyhteiskunta ei saa enää katsella piittaamattomana, kun uusia epäoikeudenmukaisuuden muotoja ja uusia voimakeijöitä ilmaantuu.

1.7.3 Kaikki tämä edellyttää EU:n tosiasiallisen ulkoisen edustuksen rakentamista ja sellaisen "eurooppalaisen poliittisen alueen" luomista, jolla on keinot luoda vastapainoa uusille tasapainotiloille, joita taloudessa ja kansainvälisessä politiikassa on muodostumassa kriisin johdosta ja jotka uhkaavat paitsi heikentää kansalaisten oikeuksia myös köyhdyttää heitä. ETSK antaa tukensa unionin uuden ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan toimille ja aikoo jatkossakin esittää näkemyksiään kansalaisyhteiskuntaan kansainvälisellä tasolla liittyvissä kysymyksissä.

2. **Johdanto**

2.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea pitää tarpeellisenä antaa reaalitytöiden ja järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan edustajana omaaloitteinen lausunto, jossa luodaan kokonaiskatsaus kriisiin ja esitetään komissiolle ja neuvostolle ehdotuksia erityisesti yritysrahoituksen normalisoimiseen, kasvuun ja työllisyyteen liittyvistä kysymyksistä.

2.2 On kuin olisimme olleet vuosia yleisen euforian vallassa (Samuelson) sellaisen epätarkan tiedottamisen johdosta, jonka yhteydessä on painotettu "asiantuntijoiden" ääntä ja pidetty heitä takeena toteutettujen toimien "kelvollisuudesta" ja "vallitsevan" mallin yliveritaisuudesta sekä väitetty, että markkinat hoitaisivat ennen pitkää kaiken ja karsisivat "ylilyönnit".

2.3 ETSK on vakuuttunut siitä, että kriisistä pystytään kaikesta huolimatta nousemaan taloudellisesti ja sosiaalisesti vastuullisten yritysten ja työntekijöiden sitoutuneisuuden avulla, jos julkiselta vallalta saadaan asianmukaista tukea jäsenvaltio- ja EU-tasolla.

3. Kansainvälisen rahoituskriisin nykytilanne

3.1 **Alkuperä:** Kriisin alkulähteet ovat jo liiankin hyvin tiedossa, eikä niitä ole syytä enää käydä läpi. ETSK:n mielestä on kuitenkin syytä muistuttaa mieliin ainakin kriisin kaksi perussyötä. Kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden kehitys johti yliliberaalin talouskulttuurin myötävaikutuksella siihen, että rahoitusmarkkinat ruokkivat reaalityalouden sijasta pikemminkin itseään, mistä aiheutui ”megainflaatio” rahoitusosalalle. Kaikki tämä tapahtui tilanteessa, jossa säännöt olivat niukat ja riittämättömät ja niitä noudatettiin löyhästi. Tämä on kriisin toinen syy. Olemassa olleet säännöt eivät toimineet, tai valvontaelimet ja luokituslaitokset eivät noudattaneet niitä. Kyseisten tahojen menettelyt heikensivät markkinoiden avoimuutta. ⁽²⁾

3.1.1 Nyt on tullut selväksi, että kuplan syntyessä pankkiirit tietäen tai tietämättään harjoittivat erittäin riskialtista toimintaa, jota koskevat säännökset ja varotoimet olivat täysin puutteelliset. Vähittäispankkitoiminnassa myönnettiin volyymien kasvattamiseksi harkitsemattomia kiinnitys- ja luottokorttiluottoja. Investointipankkitoiminnassa tällaiset luotot ja muut tuotteet, kuten yritysostojen varten myönnetty rahoitus, paketoitiin useaan otteeseen ja niistä kehitettiin monimutkaisia johdannaisia, jotka markkinoitiin ilman asianmukaista huolellisuutta ja riittäviä varauksia. On selvää, että pankkien riskiprofiiliin vaikuttaneita operaatioita suorittaneille johtajille ja työntekijöille tarjottiin epäasianmukaisia kannusteita ja että niiden myötä henkilökohtainen palkitseminen nousi pankkijärjestelmän useimpien sidosryhmien ja arvopapereita ostaneiden tietämättömien kansalaisten etua tärkeämmäksi asiaksi. Tilanne ei kuitenkaan oikeuta tapahtunutta epäasianmukaista toimintaa ja häikäilemättömiä väärinkäytöksiä. Tällainen käytös vahingoitti koko rahoitusjärjestelmää ja saattoi sen huonoon valoon.

3.2 **Syyt:** Tällaisen alennustilan mahdollistivat politiikan puute sekä laiminlyönnit ja virheet, joihin myös valtiovalta syyllistyi niin rahoitusalaan koskevissa kysymyksissä kuin itse makrotalous- ja rahapolitiikassa. Globaalilla tasolla syynä oli esimerkiksi Yhdysvaltain leväperäinen budjettipolitiikka. EU:lla ei ollut riittävän tehokkaita toimintakeinoja, ja sen sosioekonomista mallia vastaan hyökättiin kaikkialta, niin kuin se olisi kaiken pahan alku ja juuri. Kansainväliset elimet olivat liian heikkoja voidakseen puuttua asioihin. Näin jatkui liian pitkään. Poliittiset vallankäyttäjät piiloutuivat usein globalisaation taakse ja syyttivät sitä kaikesta. Heillä on näin ollen suuri vastuu kriisin syistä. ⁽³⁾

⁽²⁾ Ks. ETSK:n lausunnot aiheista ”De Larosièren asiantuntijaryhmän raportti” (EUVL C 318, 23.12.2009, s. 57) ja ”Euroopan talouden elvytysuunnitelma” (EUVL C 182, 4.8.2009, s. 71).

⁽³⁾ Ks. ETSK:n lausunnot aiheista ”De Larosièren asiantuntijaryhmän raportti” (EUVL C 318, 23.12.2009, s. 57)

3.3 **Seuraukset:** Vaikutukset ovat olleet katastrofaaliset, mutta pessimismiin ei kuitenkaan ole syytä vaipua. Valitettavasti osaa rahoitusalaan ohjasivat euforia ja ahneus, keinottelu ja yleinen vastuuttomuus. Myös pankkialan voimakas keskittyminen (niin voimakas, että alalla uskottiin pankkien olevan niin suuria, ettei niiden voida antaa kaatua) ja riskinhallinnan epäonnistuminen vain pahensivat seurauksia hillitsemättömän dominovaikutuksen takia. Rahoituskriisinä alkaneet vaikeudet muuttuivat siis makrotaloudelliseksi kriisiksi ja levisivät reaalityalouteen. Niinpä meneillään on nyt **rahoituskriisi**, joka on levinnyt tuotannonaloille ja johtanut **talouden, rahapolitiikan ja kaupan kriisiin ja sosiaaliseen kriisiin** ja siten luottamuskriisiin.

3.3.1 Totuuden nimissä on kuitenkin otettava huomioon, että viimeksi kuluneina kolmenakymmenenä vuotena on koettu maailmanlaajuisesti – etenkin kehitysmaissa – ennennäkemätön talouden kehitys ja kasvu. Kasvun on osaltaan mahdollistanut rahoitusmarkkinoiden kehitys: monet ovat hyötynneet siitä ja tuudittautuneet siihen uskoon, että näin voisi helposti jatkua pidempään.

3.3.2 Kriisi vaikuttaa varmasti valtasuhteiden maailmanlaajuiseen ja maakohtaiseen uudelleenjärjestelyyn, kuten Pittsburghissa pidetty G20-kokous jo osoitti. Kriisin jälkeen talouden ja politiikan ”maantiede” ei ole entisensä. Alkuperäinen finanssikriisi onkin muuttunut makrotaloudelliseksi kriisiksi, joka vaikutukset näkyvät reaalityaloudessa **bkt:n pienentymisenä ja työttömyyden voimakkaana kasvuna**. ETSK pohtii tätä taustaa vasten EU:n asemaa ja toivottua tulevaa roolia.

4. Ehdotukset kriisin taltuttamis- ja torjuntakeinoiksi

4.1 Rahoitusjärjestelmän uudistaminen

4.1.1 ETSK pitää Lontoossa pidetyn G20-kokouksen ja L'Aquilassa pidetyn G8-kokouksen tuloksia tyydyttävänä, sillä ne ylittivät pessimistiset ennako-odotukset ja osoittivat, että maailman taloutta ja rahoitusjärjestelmää hallinnoidaan yhdessä tai siten ei lainkaan. Toteutumassa on kansainvälisen hallinnon periaate, jossa politiikalle palautetaan sille kuuluva asema. Toivotavasti myöskin Euroopan hallitukset tekevät tarvittavat johtopäätökset (kohta 4.4). Kokoustulokset on kuitenkin – Basel II -sopimuksen mukaisten muutosten lisäksi – toteutettava konkreettisesti ja tehokkaasti käytännössä Basel III -sopimuksen avulla järjestelmällä uudelleen ja uudistamalla kansainvälisiä elimiä.

4.1.1.1 Olisi tietysti ollut toivottavaa, että Pittsburghissa pidetyssä seuraavassa G20-kokouksessa esitetyt hyvät aiheet olisi toteutettu käytännössä. Itse asiassa siellä ei käsitelty todellisia ajankohtaisia ongelmia: rahoitusjärjestelmän sääntöjä ja uudistuksia ⁽³⁾, Yhdysvaltain ja Kiinan kaupan epätasapainoa, osakeyhtiön rakennetta, työttömyyden kasvua yms. Ellei toimita ryhdytä, vaarana on siis edelleen, että jotkut taloudellisten etujen nauttijat

pitävät kriisiä vähäisenä takaiskuna ja katsovat siten voivansa palata entisiin toimintatapoihin ⁽⁴⁾.

4.1.2 ETSK katsoo, että valvontaelinten tehtäviä tulee kyllä vahvistaa ⁽⁵⁾, mutta ennen kaikkea tulee varmistaa niiden toimintaedellytykset, riippumattomuus poliittisesta vallasta ja kurinpitovaltuudet. Veroparatiisit tulee lakkauttaa ja/tai niiden toiminnasta tulee tehdä avointa, jotta niitä ei hyödynnettäisi rahanpesussa eikä veronkierrossa. Suurimpana ongelmana on juuri avoimuuden puute. Kaikkien on saatava tietoa pankkilainojen todellisesta luonteesta sekä pankkien aktiivoista, varannoista ja riskiprofiileista.

4.1.3 ETSK toivoo, että Lontoossa, L'Aquilassa ja Pittsburghissa määritellyt suuntaviivat ja tehdyt (vähät) päätökset ovat käännekohta ja auttavat luomaan (palauttamaan) uskottavassa aikataulussa vähemmän ideologisen ja avoimemman uuden talous- ja kaupakulttuurin. Jotkut haluavat puhua rahoitusmarkkinoiden moraalista tai etiikasta, mutta tähän tulee suhtautua varovasti: sitä voidaan erehtyä pitämään pilantekona niiden kustannuksella, jotka maksavat kriisistä kovaa hintaa. Paljon järkevämpää on puhua oikeuksista, seuraamuksista, säännöistä ja niiden toteuttamiskeinoista.

4.1.4 Näin voidaan vakuuttavimmin ja tehokkaimmin palauttaa kuluttajien luottamus ja elvyttää siten kysyntää. Tarvitaan uutta talouden kieltä, joka puhuu reaalityyisestä, investoinneista, työstä, riskeistä, oikeuksista, velvollisuuksista ja kilpailun ylläpitämisestä.

4.1.5 ETSK:n mielestä reaalityyisen toimijoiden, yritysten ja työntekijöiden tulee esittää näkemyksiään ja perustelujaan entistä ponnekkammin sekä tuoda itsenäisesti esille oma roolinsa, joka on talouden kehityksen, sosiaalisen kehityksen, kilpailukyvyyn, innovoinnin, kasvun ja työllisyyden kannalta elintärkeä. Samaa toivotaan myös poliittisilta piireiltä.

(4) *Situation of the financial and banking system* ("Rahoitus- ja pankkijärjestelmän tila") – useissa eurooppalaisissa sanomalehdissä 4. syyskuuta 2009 julkaistu yhteisartikkeli: Ranskan talous-, teollisuus- ja työllisyysministeri Christine Lagarde, Ruotsin valtiovarainministeri Anders Borg, Alankomaiden valtiovarainministeri Wouter Bos, Luxemburgin valtiovarainministeri Jean-Claude Juncker, Espanjan valtiovarainministeri Elena Salgado Méndez, Saksan valtiovarainministeri Peer Steinbrück ja Italian valtiovarainministeri Giulio Tremonti.

(5) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus rahoitusjärjestelmän makrotason vakauden valvonnasta yhteisössä ja Euroopan järjestelmärisikokomitean perustamisesta – KOM(2009) 499 lopullinen, 23.9.2009; Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Euroopan pankkiviranomaisen perustamisesta – KOM(2009) 501 lopullinen, 23.9.2009; Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Euroopan vakuutus- ja työeläkeviranomaisen perustamisesta – KOM(2009) 502 lopullinen, 23.9.2009; Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen perustamisesta – KOM(2009) 503 lopullinen, 23.9.2009.

4.1.6 Myös kansainvälistä **valuuttajärjestelmää** tulisi tarkistaa. Kansainvälisen valuuttajärjestelmän toiminta ja uudistaminen – IMF:n rahoitusosuuksien uudelleenjakoa lukuun ottamatta – eivät nousseet Lontoon G20-kokouksessa, L'Aquilan G8-kokouksessa ja Pittsburghin G20-kokouksessa keskeisiksi aiheiksi maailmantalouden ohjaamiseksi kestävästi kasvun tielle. Osalla G20- ja G8-kokouksissa tehdyistä sitoumuksista, mikäli niistä pidetään kiinni, voisi kuitenkin olla suuri vaikutus valuuttamarkkinoihin ja siten valuuttajärjestelmän toimintatapoihin.

4.1.6.1 Päätökset kehitysmaiden ja erityisesti Afrikan maiden tukemisesta, Kansainvälisen valuuttarahaston varojen kolminkertaistamisesta (750 miljardiin dollariin) ja 250 miljardin osoittamisesta erityisnosto-oikeuksina (*special drawing right*, SDR) kriisin pahiten koettelemille maille annettavaan taloudelliseen tukeen antavat esimakua siitä valtavasta dollarimäärästä, joka lasketaan liikkeeseen tukemaan maita, joiden vaihtotase on hyvin alijäämäinen.

4.1.6.2 Toiseksi Yhdysvaltain julkisen velan kasvu (kokonaisvelka nousee seuraavien kolmen vuoden aikana 100 prosenttiin bkt:stä), jota presidentti Obaman uusi velkaelvytyspolitiikka maan nostamiseksi taantumasta edistää, paisuttaa sekin liikkeeseen laskettavien dollarien määrää. Tällä on merkittävä vaikutus kansainväliseen talousjärjestelmään. Vastaava tilanne syntyi myös 1960-luvun jälkipuoliskolta alkaen, ja se päättyi dollarin devalvaatioon ja vuonna 1971 Bretton Woodsin kiinteiden valuuttakurssien järjestelmän romahtamiseen.

4.1.6.3 Tällaiseen tilanteeseen suhtautuu varuksellisimmin Kiina, jonka ulkomaanvaluuttavarannot ovat kasvaneet viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden aikana yli 5 000 miljardia dollaria ja todennäköisesti kasvavat edelleen myös lähivuosina, vaikkakin ehkä hitaammin. Kiina pelkää valtaviin valuuttavarantoihinsa mahdollista arvonlaskua dollarin heikentymisen takia.

4.1.6.4 Euro, josta on tullut lyhyessä ajassa toiseksi tärkein kansainvälinen varantovaluutta, ei pysty korvaamaan dollaria, vaikka se olisikin hyödyllistä ja toivottavaa. Ei voida myöskään ajatella, kuten Kiinan rahaviranomaiset ovat toivoneet, että erityisnosto-oikeuksista tulisi "ylikansallinen varantovaluutta" ja niitä käytettäisiin paitsi nykyiseen tapaan hallitusten ja kansainvälisten elinten välisesti myös maksuvälineenä kansainvälisessä kaupassa ja rahoitusmarkkinoilla. Uusien erityisnosto-oikeuksien liikkeeseenlasku on varmasti hyödyllinen keino luoda lisävarantoja sellaisille kansantalouksille, joilla on vaihtotaseen vajetta, mutta siitä ei ole pitkäaikaiseksi ratkaisuksi nykyiseen kriisiin.

4.1.6.5 On varsin todennäköistä ja myös toivottavaa, että euro saa yhä enemmän kansainväliseltä varantovaluutalta ja maailmanmarkkinahintojen viitevaluutalta vaadittavia ominaisuuksia. ETSK toivoo kuitenkin, että myös maailmantaloudellisesti yhä merkittävämpää kansantaloutta kuvastavan Kiinan yuanin (renminbin) virallinen suojaus puretaan. Renminbi on ollut kymmenen vuoden ajan tiukasti kytkettynä dollariin, ja vasta vuonna 2005 sen arvo sidottiin muitakin valuuttoja sisältävään koriin. Renminbistä pitää tulla kansainvälisillä markkinoilla vapaasti vaihdettava valuutta.

4.1.6.6 ETSK katsoo, että kansainvälisellä tasolla tarvitaan lisäponnisteluja ja ettei Kiina voi entiseen tapaan tukeutua viennin jatkuvaan kasvuun, kerätä ylijäämää vaihtotaseeseensa ja sysätä muiden harteille valuuttakurssien kansainväliseen hallinnointiin liittyviä ongelmia, joita se itse osaltaan luo säästämistä suosivalla ja kotimaista kulutusta jarruttavalla raha- ja veropolitiikallaan.

4.1.6.7 Kansainväliselle valuuttajärjestelmälle, joka perustuu kelluviin vaihtokurssijärjestelmiin, ovat ominaisia keinottelusta johtuvat valuuttakurssien jatkuvat huomattavat heilahtelut. Tämä tilanne vaikuttaa erittäin kielteisesti maailmantalouteen, ja se voitaisiin korjata tärkeimpien teollisuusmaiden keskuspankkien poliittisella sopimuksella. Tällöin kyseiset keskuspankit sitoutuisivat toimimaan yhdessä, kun johonkin valuuttaan kohdistuu liian voimakas vahvistumis- tai heikentymispaine, jotta vaihtokurssien vaihtelu voitaisiin pitää kohtuullisissa rajoissa.

4.1.7 **Tulee luoda eurooppalaiset rahoitusalan säännöt** – luoda EU:n rahoitusalan yhtenäismarkkinat. ⁽⁶⁾ EU-tason lainsäädännöstä ja eurosta huolimatta tämä tavoite on euroalueellakin vielä kaukana. Kriisi on osoittanut, että on edettävä viipymättä tähän suuntaan ja nykyistä paljon pidemmälle toteuttamalla tarvittavat uudistukset, kuten De Larosièren raportissa ja komission ehdotuksissa toivotaan. Tällöin myös EKP kykenisi toimimaan nopeammin ja joustavammin. On syytä pitää mielessä, että rahoitusmarkkinoiden ensisijaisena päämääränä on tukea yrityksiä sekä edistää yrittäjyyttä, kasvua ja työllisyyttä. Tämän tehtävän täyttäminen olisi helpompaa, jos rahoitusmarkkinat uudistettaisiin, niillä olisi entistä enemmän kilpailua, ne olisivat nykyistä avoimempia ja niiden eri ulottuvuudet sovitettaisiin yhä paremmin yhteen.

4.2 Reaalitalouden tukeminen

4.2.1 Kevään 2009 Eurooppa-neuvostolle osoitetussa komission tiedonannossa, jolla on kunnianhimoinen otsikko ”Elvytys Euroopassa” ⁽⁷⁾, mainitaan ensimmäisenä toimenpiteenä nykyisen kriisin voittamiseksi, kysynnän voimistamiseksi ja uusien työpaikkojen luomiseksi kansalaisten ja talouden toimijoiden luottamuksen palauttaminen. Ehdotettujen toimenpiteiden tulee tuottaa konkreettisia tuloksia eikä jäädä pelkiksi hyviksi aikomuksiksi.

4.2.2 ETSK katsoo erityisesti, että ratkaisua vaativana pääkysymyksenä on työllisyys ja yritysten heikko maksuvalmius ⁽⁸⁾. ILO:n arvioiden mukaan työpaikat ovat vähentyneet joulukuussa 2007 alkaneen kriisin aikana noin 40 miljoonalla (joista 7 miljoonaa OECD:n alueella), ja ennusteet ovat varsin huonot. Tämän sosiaalisen kriisin ylitse pääseminen edellyttää luottamuksen palauttamista markkinoiden toimintaan sekä kasvua, kilpailukykyä,

innovointia ja työllisyyttä edistäviä julkisia toimia. Eurooppa tarvitsee talouspolitiikkaa ja ohjelmaa, joka houkuttelee yrityksiä ja jolla niitä autetaan kasvamaan ja luomaan työpaikkoja!

4.2.3 ETSK antaa täyden tukensa komission asettamalle tavoitteelle. Tiedonannossa kuvaillut toimet ovat kannatettavia, sillä ne koskevat pankki- ja rahoitusala, reaali-talouden tukemisessa ja EU:n sisämarkkinoiden hyödyntämisessä kiireesti tarvittavia toimenpiteitä. Niistä kuvastuu kuitenkin perinteinen ja kaikkea muuta kuin innovatiivinen lähestymistapa, jossa päähuomio kiinnitetään siihen, miten Euroopan komission suoraan hallinnoimien ja/tai koordinoimien alakohtaisten talouspolitiikkojen hyödyntämistä tulisi parantaa.

4.2.4 Talouden toimijoiden ja EU:n kansalaisten luottamuksen palauttaminen unionin toimielinten ja jäsenvaltioiden viranomaisten kykyyn taltuttaa kriisi perustuu sen tunnustamiseen, ettei kriisi johdu yksin dramaattisistakaan suhdanneilmiöistä tai markkinahäiriöistä tai markkinoiden puutteista.

4.2.5 Maailman ja Euroopan taloutta ravistelevassa kriisissä erityistä on juuri se, että syy on syvemmällä itse järjestelmässä. Se liittyy modernien yhteiskuntien eettisiin ja moraalisiin perusarvoihin (vastuullisuus, laillisuus, sosiaalinen oikeudenmukaisuus), jotka luovat pohjan kaikille talous- ja yhteiskuntaelämän ja kansalaisyhteiskunnan toimille. Luottamusta talous- ja rahoitusjärjestelmien toimintaa kohtaan ei voida palauttaa pyrkimällä vaikuttamaan vain huonosti toimineisiin markkinamekanismeihin, vaan toimet tulee kohdentaa eurooppalaisiin makro- ja mikrotalouspolitiikkoihin.

4.2.6 Komitea on samaa mieltä tästä lähestymistavasta ongelmiin, mutta komission tiedonannossa ehdotetut ratkaisut vaikuttavat riittämättömiltä tai ainakin varsin tehottomilta niihin muutoksiin nähden, joita jäsenvaltioiden talouskasvun tukemiseksi pitäisi edistää eri maiden tuotantjärjestelmissä sekä EU:n ja kansainvälisen tason politiikoissa. Lisäksi kriisin kielteiset vaikutukset ovat olleet Euroopassa voimakkaammat kuin Yhdysvalloissa: Euroopan bkt on pienempi. Silti Yhdysvallat on reagoinut vahvalla ja yhtenäisellä ohjelmalla sekä laajemmilla ja tehokkaammilla julkisilla toimilla. EU:n pitäisi edistää yhtenäisten toimenpiteiden toteuttamista jäsenvaltioissa ja laatia siksi toinen, tehokkaampi ja yhtenäisempi toimenpidesuunnitelma.

4.2.7 ETSK pohtii tässä vain lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä Euroopan talouden elvyttämiseksi tarvittavia toimia ja katsoo, että EU:n ja jäsenvaltioiden tulisi kiinnittää huomiota ja ohjata määrärahoja ensisijaisesti pieneen määrään sellaisia toimia, joilla on suuri vaikutus eri markkinoihin ja yleensä talouden toimijoihin. Toimien tulisi kohdistua luottamuksen palauttamiseen rahoitusjärjestelmän toimintaa kohtaan, Euroopan talouden elvytysuunnitelmaan parantamiseen, unionin keskeisten politiikkojen tarkistamiseen ja niiden jäsenvaltioiden tukemiseen, jotka kärsivät kriisistä eniten, aloittaen Itä-Euroopan maista.

⁽⁶⁾ Ks. alaviite 3.

⁽⁷⁾ KOM(2009) 114 lopullinen, ”Elvytys Euroopassa”, 4.3.2009.

⁽⁸⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta ”Työllisyysuippukokouksen tulokset”, EUVL C 306, 16.12.2009, s. 70.

4.2.8 Luottamuksen palauttaminen rahoitusjärjestelmän toimintaa kohtaan. Euroopan taloutta voidaan elvyttää vakauttamalla rahoitusmarkkinoita ja parantamalla niiden toimivuutta niin, että noudatetaan uusia sääntöjä ja uusia makro- ja mikrovalvontajärjestelmiä, joiden avulla markkinoiden normaali ja vastuullinen toiminta taataan kansainvälisesti. Rahoituslaitosten tulee palata talouskasvun edistämisen kannalta korvaamattomaan perinteiseen rooliinsa: rahoittamaan eri toimijoiden (yritykset, kotitaloudet, verkot ja palvelut, perusrakenteet, ympäristö ja energia) reaaliaikaisesti toimintaa.

4.2.8.1 Vielä on kuitenkin ratkaisematta ongelma, joka liittyy valtioiden mittaviin, valitettavasti välttämättömiin toimiin pankkijärjestelmän tukemiseksi. ETSK katsoo, ettei tällainen tilanne voi jatkua pitkään ja että tukitoimista luopumiseksi tulee laatia strategia, jonka yhteydessä pankkijärjestelmälle asetetaan systemaattisesti esimerkiksi sisäistä uudelleenjärjestelyä koskevia ehtoja ja taseeseen kirjattujen varantojen määrää lisätään ja laatua parannetaan. Strategian avulla tulee pyrkiä saamaan kansainväliset luotto- ja rahoitusmarkkinat uudelleen käyntiin riippumattomina ja avoimina, jotta kriisi ei toistuisi.

4.2.8.2 Komissio sekä Lontoossa kokoontuneet G20-maat, L'Aquilassa kokoontunut G8-ryhmä ja Pittsburghissa kokoontunut G20-ryhmä ovat toivoneet, että rahoitusalan toimien valvontaa ja avoimuutta parannettaisiin. Komissio ja neuvosto aikovat niin ikään esittää ehdotuksen Euroopan rahoitusjärjestelmän uudistamiseksi, ja ETSK antaa arvoa tällaiselle ehdotukselle. ETSK katsoo kuitenkin, että rahoitusvalvontaa varten mahdollisesti perustettavalla uudella riippumattomalla eurooppalaisella elimellä on oltava todellista toimivaltaa. ⁽⁹⁾

4.2.8.3 Tämän pitäisi edistää Euroopan maiden erilaisten rahoitusvalvontalainsäädäntöjen yhtenäistämistä ja mahdollisuuksia sanktiotoimien toteuttamiseen niiden nojalla.

4.2.9 Euroopan talouden elvytysuunnitelman parantaminen

4.2.9.1 ETSK on eräissä aiemmassa lausunnossaan ⁽¹⁰⁾ esittänyt, miten komission esittämää Euroopan talouden elvytysuunnitelmaa voitaisiin uudistaa perusteellisesti. Uudistus ei koskisi pelkästään eikä ensisijaisesti kriisin vakavuuteen nähden riittämättöminä pidettäviä määrärahoja vaan jäsenvaltioissa toteutettavien elvytystoimien jäsentelyä ja toteutuksen muuttamista.

⁽⁹⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta "De Larosièren asiantuntijaryhmän raportti", EUVL C 318, 23.12.2009, s. 57. José Manuel Barroso esitti niin ikään tämänsuuntaisen näkemyksen ETSK:n täysistunnossa 30. syyskuuta 2009 pitämässään puheenvuorossa.

⁽¹⁰⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta "Euroopan talouden elvytysuunnitelma", EUVL C 182, 4.8.2009, s. 71.

4.2.9.2 Kun elvytystoimien piiriin kuuluvaa toimintaa valitaan, riippumatta siitä, mitä aloja nykyisin pidetään rahoitustarpeiltaan ensisijaisina (autoteollisuus, rakennusala, pk-yritykset jne.), tulee varmistaa käynnistettävien toimenpiteiden johdonmukaisuus ja yhtenäisyys sekä EU:n sisämarkkinasääntöjen tinkimätön noudattaminen.

4.2.9.3 Yksittäisten aloitteiden, jotka rahoitetaan osana EU:n elvytysuunnitelmaa yhteisön talousarvion kiintiöstä tai kriisiyrityksille, -aloille tai -maille suunnattuihin ensiaputoimiin varatuista jäsenvaltioiden hallitusten kiintiöistä, ei tulisi missään tapauksessa johtaa siihen, että jotkin elinkeinot pääsevät etuoikeutettuun tai suojattuun asemaan muiden kustannuksella.

4.2.9.4 Sisämarkkinat ovat yksi tärkeimmistä Euroopan taloutta edistävästä tekijöistä, ja niitä vahvistamalla ja kehittämällä taataan parhaiten mahdollisuus tuotannollisen aloitekyvyn parantamiseen ja uusien työpaikkojen luomiseen. Elvytysuunnitelman EU- ja jäsenvaltiotason toimia koordinoimalla ja valvomalla tulee osoittaa EU:n kansalaisille, että yhteisö kykenee hallinnoimaan rahoitustukia lainsäädäntönsä mukaisesti ja ottaen huomioon väestön sekä kriisin heikentämien alueiden edut.

4.2.9.5 ETSK:n mielestä tuotantotoiminnan tukemisessa on kiinnitettävä erityishuomiota pk-yrityksiin (laatimalla niiden osallistumista helpottava ja menettelyiltään yksinkertaisempi erityisrahoitusuunnitelma; vrt. esimerkiksi pk-yrityksiä tukeva *Small Business Act* -aloite). EU:n suunnitelmassa ei esitetä riittävän tarkasti, minkälaisia toimia pienten ja keskiuurten yritysten elvyttämiseksi on tarkoitus käynnistää. Pienten yritysten osuus EU:n kokonaistyöllisyydestä on erittäin merkittävä. ETSK katsoo, että aloitteiden makrotaloudellisessa viitekehityksessä on otettava huomioon maakohtaiset ja paikalliset erityispiirteet, erilaiset tiettyyn alaan liittyvät erikoistumisasteet sekä yritysten erilaiset uusien taitojen, innovatiivisten tekniikoiden ja palveluinfrastruktuurien tarpeet.

4.2.9.6 Ilman asianmukaista eurooppalaista ja kansallista pk-yritysten kasvunäkymien viitekehystä vaarana on toimien sirpaloituminen ja lokeroituminen, kuten aiemmin on jo tapahtunut. Tällöin tuloksena on, että kaikkia tuetaan, mutta ketään ei auteta laajentumaan tai parantamaan tarjottavien tuotteiden ja palvelujen laatua.

4.2.9.7 Lisäksi ETSK katsoo, että kriisistä selviämistä voitaisiin edistää lisäämällä yritysten, ammattiliittojen sekä osuus- ja yhteisötalouden organisaatioiden osallistumista työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun ja yhteisneuvottelujen avulla.

4.2.10 Unionin keskeisten politiikkojen tarkistaminen

4.2.10.1 ETSK katsoo, että eurooppalaisten toimijoiden luottamuksen palautuminen edellyttää myös niiden toimintamallien syvällistä muuttamista, joita komissio soveltaa yhteisön politiikkojen hallinnoinnissa talous- ja yhteiskuntaelämän tärkeillä aloilla

ja erityisesti koheesiopolitiikassa. ETSK on jo antanut koheesiopolitiikkaa käsittelevän lausunnon ⁽¹¹⁾, jossa se ehdottaa lukuisia muutoksia.

4.2.10.2 Kaikissa Euroopan maissa meneillään oleva syvä taluskriisi, jonka ennustetaan mahdollisesti jatkuvan myös vuonna 2010, pakottaa uudistamaan radikaalisti rakennerahastojen (EAKR ja ESR) hallinnointia ja tarkistamaan ohjelmakaudeksi 2007–2013 suunniteltuja toimia. Komissio laatii parhaillaan muutosehdotuksia menettelyjen yksinkertaistamiseksi, maksusten nopeuttamiseksi ja joidenkin alakohtaisten politiikkojen toiminta-alojen uudelleenmäärittelemiseksi, mutta nämä toimenpiteet eivät vielä riitä. Toimenpiteitä tarvitaan nykyisen kriisin uhkaaman EU:n koheesion ylläpitämiseksi.

4.2.10.3 ETSK kehottaa komissiota ryhtymään yhä laajempiin ponnisteluihin suunniteltujen toimien sovittamiseksi kansainvälisen kriisin muovaamaan uuteen todellisuuteen. Joka tapauksessa kyseisiä politiikkoja tulee pohtia uudelleen kautta linjan. Keskus- ja aluehallintojen erimielisyys kriisitilanteen helpottamiseen tarkoitettujen rakennerahastovarojen hallinnoinnista on yksi esimerkki niistä uusista seikoista, joita unionin vähäosaisimmille alueille tarkoitetun tuen uudelleenjärjestelyn yhteydessä tulee pohtia.

4.2.10.4 ETSK on sitä mieltä, että myös koheesiopolitiikassa kunkin tuensaajavaltion on määriteltävä erityiset alakohtaiset ja paikalliset painopisteet ohjataksaan yhteisön tuen ja maan omat resurssit taloudellisesti ja sosiaalisesti tehokkaimpiin ohjelmiin ja hankkeisiin. Koheesiopolitiikan suuntaviivojen tarkistamisen peruseräteenä tulee olla johdonmukaisuus toimien valikoinnissa, yritystukipolitiikkojen koordinointi EU- ja jäsenvaltiotasolla sekä yhteiset ohjelmat erityiskoulutusta ja uusien taitojen kehittämistä varten.

4.2.10.5 Kaiken kaikkiaan kriisin tarjonnee EU:lle mahdollisuuden paitsi tehostaa nykyisten politiikkojensa hyödyntämistä myös käynnistää uusia: parantaa perusrakenteita ja käynnistää esimerkiksi ympäristöä ja uusien **Euroopan laajuisten** energia- ja viestintäverkkojen (esim. laajakaista) luomista koskeva suunnitelma **eurooppalaisen julkisen rahoituksen** (euro-obligaatioiden?) avulla. Tämä vauhdittaisi huomattavasti talouden elpymistä.

4.2.10.6 ETSK:n mielestä nyt on ainutlaatuinen tilaisuus pohtia syvällisesti uudelleen **yhteisön talousarvion** nykyistä rakennetta sekä laadullisesti että määrällisesti ja nostaa mahdollisesti asiantuntijaryhmän myötävaikutuksella keskusteluun **veropolitiikka**. Se on kasvun ja kehityksen kannalta perustavan tärkeä kysymys, jota EU-tasolla ei voida enää vältellä tai käyttää sosiaaliseen ja taloudelliseen polkumyyntiin.

⁽¹¹⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle koheesiopolitiikan strategioita ja ohjelmia ohjelmakaudella 2007–2013 koskevien neuvottelujen tuloksista”, EUVL C 228, 22.9.2009, s. 141.

4.2.11 Kriisistä eniten kärsivien jäsenvaltioiden tukeminen, aloittaen EU:hun kuuluvista Itä-Euroopan maista

4.2.11.1 ETSK katsoo, että vaikei kriisin pahiten koettelimille maille luotaisikaan erillistä tukiperustaa (EU:n vaikutusvaltaisimmat maat torjuivat tämän ehdotuksen), komission tulee kuitenkin luoda mm. Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin avulla sellaisten rahoitustoimien kokonaisuus, jotka kohdennetaan EU:n heikoimpien kansantalouksien vakauttamiseen tähtääviin aloitteisiin. Tätä työtä aloitellaankin jo. Tässä yhteydessä tulee kiinnittää erityishuomiota itäisiin maihin, ja niille on osoitettava erityistukia. Ehdotukselle erityistukien ohjaamisesta näille maille on monia perusteita. Ellei tukea anneta, vaarana on yhdentymisen toisen, laajentumista koskevan peruspilarin sortuminen (toisena ovat yhtenäismarkkinat).

4.2.11.2 EU:n joutuu lähikuukausina ja -vuosina ratkaisemaan varsin kiperiä kysymyksiä: talous- ja työllisyyskriisi, sosiaaliset konfliktit, käynnistettävät toimielin uudistukset ja sisäiset jäsenvaltioiden väliset erot. Kaikki tämä tapahtuu euroskeptisyyden alati voimistuessa puolueissa, monien EU-maiden hallituksissa ja EU-tason päätöksiin varsin tyytymättömien kansalaisten keskuudessa.

4.2.11.3 Luottamus Euroopan talous- ja sosiaalimalliin ja sen kykyyn löytää päteviä ja kaikkien jäsenvaltioiden etujen mukaisia ratkaisuja palautuu, jos EU tarttuu heikoimpien maiden ongelmiin ja auttaa niitä selviämään tämänhetkisistä ongelmistaan.

4.2.11.4 Monissa itäisissä maissa meneillään oleva luottoalan, rahoituspalvelujen ja tuotantoteollisuuden kriisi ei ole niin laaja, ettei EU pystyisi puuttumaan siihen. Suuri osa tästä toiminnasta on saanut alkunsa EU:n 15 jäsenvaltion tuen ja suorien investointien avulla, ja on vaikea kuvitella, että itäisiltä EU-mailta jäsenyyteen vaadittujen lähentymistoimien jälkeen nyt palattaisiin tapauskohtaiseen toimintamalliin ja vähimmäismääriin ja heikkoihin taloudellisiin toimiin. Tämä on strateginen ja talouspoliittinen virhe, jota ei pystytä korjaamaan lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä, ja laadultaan varsin huolestuttavaa poliittista lyhytnäköisyyttä, joka saattaa haitata Euroopan tulevaa yhdentymiskehitystä.

4.3 EU:n kansalaisten auttaminen

4.3.1 Kriisin jälkeen ”löydetään uusi tasapaino, joka sijaitsee kuitenkin aiempaa alemmalla tasolla: on pystyttävä madaltamaan elintaso”. Jos tämä ennustus ⁽¹²⁾ toteutuu, ainoa selvä asia on niiden varmuus, jotka joutuvat entisestään ”madaltamaan” elintasaan – toivottavasti vain lyhyeksi aikaa.

⁽¹²⁾ Talousnobelisti John Nash, lokakuu 2008.

4.3.2 Tulee välttää sitä riskiä, että yritykset ja työllisyys joutuisivat taas markkinoiden pelastamisen maksumiehiksi, mutta pääoman liike kohti varmempia markkinoita veroja edelleen kiertäen jatkuisi. Tällöin työstä saatava tulo supistuisi edelleen, minkä seurauksena markkinatalous menettäisi sosiaalisen oikeutuksensa. Jotta näin ei kävisi, tulee vahvistaa ja laajentaa Euroopan sosiaalisen markkinatalouden mallia ja palauttaa ihmisen talousjärjestelmän ytimeen.

4.3.3 ETSK katsookin, että jäsenvaltioiden hallitusten ja unionin tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota veropolitiikkaan ja edistää toimien koordinoitua, jotta ei syntyisi yhtenäismarkkinoille sopimattomia olosuhde-eroja. Lisäksi tulisi suosia mieluummin veropohjaa laajentavia kuin verokantaa korottavia uudistuksia, joissa otetaan huomioon pikemminkin pääomat kuin yritysten toiminta ja työvoima.

4.3.4 Lisäksi tulee pyrkiä siihen, etteivät finanssikriisin seuraukset vaikuttaisi katastrofaalisesti jäsenvaltioiden eläkejärjestelmiin. Näin on tapahtunut Yhdysvalloissa, jossa eräille eläkejärjestelmiä hallinnoiville laitoksille on koitunut huomattavia tappioita hedgerahastojen kriisistä ja kyseisiin eläkejärjestelmiin liittyneille työntekijöille kertyneiden säästöjen arvo on puolittunut. ETSK katsoo, että tavoitteena tulee olla säädospuitteiden laatiminen ja eläkemallien muokkaaminen EU:n kansalaisten ja eurooppalaisten työntekijöiden etujen suojelemiseksi.

4.3.5 Epäoikeudenmukaisuuden ja eriarvoisuuden lisääntyminen on kaventanut ja kaventaneet edelleen liikkumavaraa. Se saattaa vaarantaa Euroopan maiden ja erityisesti hyvin suuresta demokratiavajeesta edelleen kärsivän EU:n kansainvälisyyden, sillä se heikentää kriisin taltuttamiseksi ja kestävä kehityksen edistämiseksi toteutettavien politiikkojen hyväksyntää köyhtyneiden keskuudessa.

4.3.6 ETSK katsoo, että nyt on oikea hetki ja EU:n tärkeä tilaisuus tuoda julki kansainvälisyytensä konkreettisin ja kouriintuntuvain aloittein, joiden kohderyhmänä ovat kriisin pahiten koettelemat kansalaiset, yritykset ja työntekijät.

4.3.7 Tässä yhteydessä tulee pyrkiä suojaamaan oikeuksia, ja EU:n onkin voitava toteuttaa omia sosiaalipoliittisia aloitteita. Sosiaalikesymys tulee ottaa täysipainoisesti huomioon kohdassa 4.4.3 tarkoitettussa strategisessa sopimuksessa. Lisäksi tulee toteuttaa talouspoliittisia toimia (mm. erityisrahoitus Lissabonin strategian toteuttamiseksi) ja tukea heikoimmassa asemassa olevia yrityksiä (EU:n ja jäsenvaltioiden tulee toteuttaa tällaista tukipolitiikkaa, ks. kohta 4.2).

4.3.7.1 Rakenteellisten työmarkkinatoimien avulla tulee lisätä työmarkkinoiden läpäisevyyttä ja osallistavuutta. Tässä yhteydessä tulee soveltaa EU-tasolla sovittuja sääntöjä ja hyödyntää ESR:ää, yksinkertaistaa menettelyjä ja aikaistaa maksatuksia.

4.3.7.2 Tulee toteuttaa toimia sellaisten yritysten tukemiseksi, jotka sitoutuvat toteuttamaan ja noudattamaan sosiaalisen vastuun periaatetta Euroopassa ja sosiaalilausekkeen periaatetta Euroopan ulkopuolella.

4.3.8 ETSK toivoo ja pyytää, että komissio edistäisi yhdessä eurooppalaisten työmarkkinaosapuolten kanssa kaikin mahdollisin tavoin, esim. talouskannustimien (rakennerahastojen) avulla, sopimusten ja/tai muiden ratkaisujen tekemistä yritys- ja työntekijöihin kohdistuvien kriisin vaikutusten lieventämiseksi. Tässä yhteydessä tulee myös levittää hyviä käytäntöjä, joita muutamissa maissa on syntynyt.

4.3.9 ETSK pyytää neuvostoa antamaan tarvittavat säännökset, eurooppalaisen säännösten, jossa määritellään toiminta-alue palkkaerojen kaventamiseksi ja uuden oikeudenmukaisen jaon vahvistamiseksi muillakin kuin rahoitusallalla. Palkkaerot ovat johtaneet eriarvoisuuden huimaan ja täysin perusteettomaan kasvuun. Osa-alueiden kanssa tulisi solmia eurooppalainen sopimus.

4.4 *EU:n poliittisen ulottuvuuden aktivoiminen: kansalaisläheinen ja poliittinen EU*

4.4.1 ETSK:n mielestä EU tarvitsee kriisin käsittelemiseksi ja voittamiseksi uusia päätöksentekovälineitä. Niiden puute on pääsyy unionin toimintavajeeseen, joka uhkaa nyt marginalisoida EU:n verrattuna Kiinan ja Yhdysvaltojen kaltaisiin suurvaltoihin. ETSK katsookin, että EU:n täytyy varmistaa vaikka väliaikaisin keinoin konkreettinen toimintavalmiutensa, jotta tänä syväisten muutosten aikana tehty työ ja ponnistelut eivät valu hukkaan.

4.4.2 **Poliittinen hallintotapa:** ETSK katsoo, että yhtenä pääsyyinä nykyiseen kriisiin ovat poliittiset erimielisyydet ja virheet. Ilman yhtenäistä visiota politiikka on ollut voimatonta, minkä seurauksena unioni on luopunut johtavasta roolistaan sekä kansainvälisellä tasolla että Euroopassa. Tulokset ovat nyt kaikkien nähtävissä.

4.4.2.1 **Kansainvälinen hallintotapa:** EU:lla ei ole vielä yhteistä ulkopoliittikkaa eikä itsenäisiä kriisinhallintavaltuuksia, mutta ainakin euroalueen maiden tulisi esiintyä yhtenäisesti kansainvälisissä yhteyksissä ja erityisesti niissä elimissä, joita valmistaudutaan uudistamaan. Näin voitaisiin toimia muiden taloudellisten ja poliittisten yhteenliittymien vastapainona. EU on maailman suurin tavaroiden ja palvelujen markkina-alue sekä köyhimmille maille tarkoitettun julkisen kehitysavun merkittävin maksaja, ja sen valuutta euro on toiseksi tärkein kansainvälinen varantovaluutta. EU on siis monessa suhteessa talousjätti, mutta jos pohditaan unionin kykyä tehdä päätöksiä kansainvälisessä ympäristössä, se on poliittinen kääpiö. Tätä suoranaista paradoksia EU:n kansalaisten on mahdollista ymmärtää. Globaalien politiikan tulee päinvastoin saada yhä enemmän vaikutteita EU:n ehdotuksista ja "arvoista".

4.4.2.2 Valtion- ja hallitusten päämiesten onkin uskallettava tunnustaa tämä rajoitus ja asettaa itselleen kyseinen tavoite. Nyt he toimivat kuin kapteeniton joukkue, mistä on huomattavaa taloudellista ja poliittista haittaa. Tälle käsitykselle ei tarvitse hakea vahvistusta historiankirjoittajilta tai unionin perustajahahmoilta. ("Jos Eurooppa lopulta yhdyntäisi, sen 400 miljoonaa asukasta saisivat nauttia rajattomasta onnesta, hyvinvoinnista ja kukoistuksesta", sanoi Winston Churchill vuonna 1946.) Kriisin hallitsemiseksi tulisi laatia pikaisesti velvoittava sopimus, joka voidaan myöhemmin muuntaa yhteisömenetelmän mukaisesti, eikä päinvastoin, kuten nyt tapahtuu.

4.4.3 **Talouden hallintotapa:** Pää tavoitteeksi tulee lisätä se, että EU:lle laaditaan välineitä yhteisten makrotalouspoliittisten ja alakohtaisten suuntaviivojen määrittämiseksi ja kehittämiseksi (ainakin euroalueelle; tämä vaikuttaisi myönteisesti kaikkiin 27 jäsenvaltioon). EU:n rahapolitiikan rinnalle tulee luoda euroalueesta aloittaen yhteinen talouspolitiikka, johon sisältyy Euroopan etujen kannalta strategisten alojen toimia (mm. ympäristö, energia, innovointi, maahanmuutto, työllisyys, koheesio). Yhteistä talouspolitiikkaa ei voida enää rajoittaa pelkäksi koordinoitipyrkimykseksi. Tulee laatia uusi **kasvu, kestävä kehitys, kilpailukyky ja työllisyyttä edistävä eurooppalainen sopimus**, jossa annetaan arvoa erityisesti sosiaaliselle ja ympäristötietoiselle markkinataloudelle ja jolla pyritään täydentämään sisämarkkinoita Lissabonin strategian tavoitteiden mukaisesti.

4.4.4 **Sosiaalinen hallintotapa:** Eurooppalaisen sopimuksen keskeisiin tavoitteisiin tulee kuulua myös sosiaali- ja koheesiopolitiikka. EU:lla tulisi olla nykyistä laajemmat toimintamahdollisuudet sosiaalipolitiikan alalla⁽¹³⁾ sosiaalisten perusoikeuksien vähimmäismäärästä tai -tasosta päättämiseksi. Kaikista näistä syistä tarvitaan nykyistä toimintakykyisempää Eurooppaa. Lähtökohdaksi tulee ottaa se seikka, että EU on alkujaan talouden alan hanke (EHTY, ETY ja euro), johon liittyy poliittisia tavoitteita.

4.4.5 ETSK katsookin, että nyt on paikallaan laajentaa kansalaisten, erityisesti nuorten, osallistumista EU:n rakentamiseen ja kokeilla uudenlaisia ruohonjuuritason osallistumismuotoja. Osallistumista ei saa jättää sattuman varaan. Julkiseen mielipiteeseen vaikuttaisi merkittävästi esimerkiksi se, että EU käynnistäisi tehokkaan ja pitkäjänteisen aloitteen, jossa kansalaiset ovat keskeisellä sijalla ja johon liittyy uusia osallistumismenettelyjä merkittävien EU-poliittisten päätösten tekemiseksi. Tämä olisi erinomainen tapa luoda yhteyksiä EU:n kansalaisten ja heitä palvelevien toimielinten välille ja edistäisi EU:n demokratiavajeen umpeen kuroamista. Tätä unionin tulevaisuuden kannalta elintärkeää kysymystä ei voida enää lykätä, vaikka Lissabonin sopimus merkitseekin pientä edistysaskelta.

4.4.6 Eurooppalainen kansalaisyhteiskunta voi antaa merkittävän sysäyksen tähän suuntaan. Kansalaisyhteiskuntaan ei voida viitata sattumanvaraisesti, eikä sitä pidä käsitellä erillisenä ympäristönä tai käyttää vain viikunanlehtenä. Tämä on haaste ETSK:lle ja sen Eurooppa-ohjelmalle.

Bryssel 16. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaaliskomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

⁽¹³⁾ José Manuel Barroso esitti niin ikään tämän suuntaisen näkemyksen ETSK:n täysistunnossa 30. syyskuuta 2009 pitämässään puheenvuorossa.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Koordinoituidut toimet tutkijoiden uranäkymien ja liikkuvuuden edistämiseksi Euroopan unionissa” (oma-aloitteinen lausunto)

(2010/C 255/03)

Ainoa esittelijä: **Pedro ALMEIDA FREIRE**

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea päätti 16. heinäkuuta 2009 työjärjestyksensä 29 artiklan 2 kohdan nojalla laatia oma-aloitteisen lausunnon aiheesta

Koordinoituidut toimet tutkijoiden uranäkymien ja liikkuvuuden edistämiseksi Euroopan unionissa.

Asian valmistelusta vastannut ”työllisyys, sosiaalasiat, kansalaisuus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 10. marraskuuta 2009. Ainoa esittelijä oli Pedro **Almeida Freire**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 16. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 174 puolesta 8:n pidättyessä äänestämästä.

1. Suositukset

- Tieteen ja teknologian henkilöresurssien vahvistaminen Euroopan unionissa sekä liikkuvuuden edistäminen ovat keskeisiä tekijöitä, jotta eurooppalainen tutkimusalue toteutuisi käytännössä ja jotta EU säilyttäisi maailmanlaajuisen kilpailukykyänsä ja pystyisi vastaamaan merkittävimpiin tulevaisuuden haasteisiin.
- Tarvitaan kiireellisiä toimia koordinoinnin helpottamiseksi koulutus-, tutkimus-, työllisyys- ja sosiaaliturvapolitiikkojen välillä, jotta varmistetaan koulutus-, tiede- ja sosiaalipoliittisten välineiden koordinoitu kehittäminen siten, että EU kykenee saavuttamaan tavoitteensa tällä alalla.
- Euroopan talous- ja sosiaalikomitea ehdottaa, että nykyisiä henkilöresurssi- ja liikkuvuuden edistämishoitoja vahvistetaan ja niiden koordinoitua lisätään. Erityisesti on hyödynnettävä mahdollisuutta, jonka EU:n kahdeksannesta tutkimusta ja teknologista kehittämistä koskevasta puiteohjelmasta käytävä keskustelu tarjoaa, jotta muiden toimenpiteiden ohella vahvistetaan henkisen pääoman lohkoa ja edistetään sitä, että tutkimustoiminnan yhteydessä luodaan ponnahduslauta korkea-asteen koulutukseen.
- ETSK ehdottaa myös, että perustetaan tieteen ja teknologian henkilöresurssien eurooppalainen seurantakeskus, jolla on valmiudet kerätä, analysoida ja tarjota johdonmukaisia ja vertailukelpoisia tietoja alan kehityksestä sekä kansallisista henkilöresurssipolitiikoista sekä unionissa että maailmanlaajuisesti.
- ETSK kehottaa ryhtymään koordinoituihin toimiin tutkijoiden työuran ja liikkuvuuden vahvistamiseksi EU:ssa työehtojen ja urakehityksen osalta erityisesti, kun kyse on rekrytoinnista, uralla etenemisestä ja sosiaalisista oikeuksista.

— Lisäksi ETSK kehottaa kiinnittämään uudessa Euroopan innovaatiopimuksessa, jonka laatimista EU valmistelee, ja Lissabonin strategian tulevassa tarkistuksessa asianmukaista huomiota tieteen ja teknologian henkilöresurssien lisäämiseen ja pätevyyden merkitykseen.

2. Johdanto

2.1 Tutkimus-, teknologian kehittämis- ja innovointipolitiikoilla on yhä merkittävämpi asema Lissabonin strategiassa sekä yhteisön että jäsenvaltioiden tasolla.

2.2 Eurooppalaiselle tutkimusalueelle ja näin ollen henkisen pääoman kehittämiselle unionin kilpailukyky-, kasvu- ja työllisyysstrategiassa annettu uusi sysäys on osoitus siitä, että tieteen ja teknologian henkilöresurssien vahvistaminen unionissa sekä liikkuvuus ovat strategian onnistumisen kannalta keskeisessä asemassa.

2.3 Euroopan unioni valmistautuu määrittelemään uuden, aiempaa yhdennetyemmän ja sosiaalisemman innovointistrategian, jossa keskitytään ennen kaikkea osaamiskolmioon. Ihmiset ovat tässä suhteessa ratkaisevassa asemassa, jotta varmistetaan, että EU säilyttää kilpailukykyänsä maailmanlaajuisesti ja että sillä on valmiudet vastata seuraavien vuosikymmenten suurimpiin haasteisiin.

2.4 Valtion- ja hallitusten päämiehet ovat päätyneet toteamaan, että tiedon vapaa kulku ja liikkuvuus ovat ratkaisevia tekijöitä EU:n koulutus- ja tutkimuspolitiikkoja sekä eurooppalaista yhteistyötä ajatellen. On monia eurooppalaisia ohjelmia, joiden avulla pyritään – kussakin omalla toiminta-alallaan – vastaamaan näihin haasteisiin. Niistä voidaan erityisesti mainita seuraavat: – nuorten liikkuvuuden edistämiseen korkea-asteen koulutuksessa tähtäävä *Erasmus*-ohjelma, – *Erasmus Mundus*-ohjelma, jolla pyritään lisäämään yhteistyötä kolmansien maiden kanssa yhteisten master- ja tohtorinkoulutusohjelmien avulla sekä luomalla korkeakoulujen välisiä kumppanuuksia, – tutkimuksen ja teknologian kehittämisen puiteohjelma, jonka yhteydessä tutkijoiden liikkuvuuden edistämiseen tähtäävällä ”Ihmiset”-erityisohjelmalla

(joka tunnetaan parhaiten *Marie Curie* -toimista) on keskeinen asema. Korkea-asteen koulutuksen alan Bolognan prosessin tavoitteena on edistää korkeakoulutuksen eurooppalaista ulottuvuutta, liikkuvuutta ja yhteistyötä. Nykyisistä ohjelmista ja toteutetuista toimista huolimatta yleisesti kuitenkin myönnetään, että paljon on vielä tekemättä.

2.5 Jatkona lausunnolle, joka käsittelee komission tiedonantoa aiheesta ”Paremmat uranäkymät ja suurempi liikkuvuus: eurooppalainen kumppanuus tutkijoita varten” ⁽¹⁾, Euroopan talous- ja sosiaalikomitea päätti laatia käsillä olevan oma-aloitteisen lausunnon antaakseen jälleen kerran panoksensa strategiaan henkisen pääoman vahvistamiseksi Euroopan unionissa ja tukeakseen uutta tutkimuspolitiikkaa ja uutta innovointistrategiaa, joissa henkilöresurssit otetaan huomioon kotouttamispolitiikkojen näkökulmasta – mitä komitea on aina kannattanut – sekä sosiaalipoliittisen ohjelman yhteydessä.

2.6 Vuonna 2010 on tarkoitus uudistaa Lissabonin strategia ja käynnistää uusi eurooppalainen innovointisuunnitelma samalla kun uudistetaan eurooppalaista tutkimusalueita koskevaa, vuoteen 2020 ulottuvaa visiota.

2.7 Taluskriisin tilanteessa panostaminen tutkimukseen ja kehitykseen tehtävien julkisten ja yksityisten investointien lisäämiseen sekä tieteen ja teknologian henkilöresurssien vahvistaminen on pidettävä etusijalla jäsenvaltioiden ja EU:n poliittisilla asialistoilla.

2.8 Onkin kiireellisesti määriteltävä yhteiset EU:n laajuiset tavoitteet sekä kannustettava toimiin, joilla saavutetaan sellainen henkilöresurssien taso tutkimus- ja kehittämistoiminnassa, joka on välttämätön, jotta päästään EU:n itselleen asettamiin kunnianhimoisiin päämääriin.

2.9 Edellä mainituista tavoitteista mainittakoon seuraavat: varmistetaan tieteitä ja tekniikkaa (matematiikasta luonnontieteisiin ja insinööritieteistä yhteiskunta- ja humanistisiin tieteisiin) opiskelevien nuorten lukumäärän sekä kyseisten alojen tohtorintutkintojen lukumäärän jatkuva kasvu edistämällä naistutkijoiden osuuden kasvua sekä varmistetaan olosuhteet, jotka takaavat Euroopan houkuttelevuuden, sekä tieteen ja teknologian alalla pätevöityneiden henkilöiden jääminen Eurooppaan, jotta tasapainotetaan transatlanttisissa suhteissa syntyneitä nykyistä vajetta ja varmistetaan positiivinen virta unionin suhteissa muun maailman kanssa. Kyse on uusista tavoitteista, joiden pohjalta Lissabonin toimintaohjelmaa tulee tältä osin uudistaa.

2.10 Tavoitteiden toteutuminen edellyttää, että EU:ssa luodaan maailmanlaajuisesti katsoen poikkeuksellisia osaamiskeskustoja ja -verkostoja, jotka kykenevät houkuttelemaan parhaimmat kansainvälisen tason lahjakkuudet sekä laajentamaan koulutuksen ja tiede- ja teknologiakulttuurin sosiaalista perustaa, mikä on välttämätöntä.

⁽¹⁾ EUVL C 175, 28.7.2009, s. 81.

3. Tarvitaan tieteen ja teknologian henkilöresursseja koskeva vahva politiikka jäsenvaltioiden ja unionin tasolla

3.1 ETSK myöntää mahdollisuuden, joka liittyy eurooppalaista tutkimusalueita koskevaan vihreään kirjaan ⁽²⁾ sekä jo edellä mainittuun komission tiedonantoon, josta komitea on antanut lausunnon. Vihreässä kirjassa todetaan, että yksi eurooppalaisen tutkimusalueen keskeisistä painopisteistä on tutkijoiden eurooppalainen kumppanuus, jonka avulla voidaan parantaa työuria ja lisätä liikkuvuutta. Käsillä olevassa lausunnossa ETSK:n tarkoituksena on mennä pidemmälle ja tukea ehdotuksia, jotka esitetään aiheetta ”Eurooppalainen kumppanuus tutkimukseen ja teknologian kehittämiseen liittyvien urien houkuttelevuuden ja tutkijoiden liikkuvuusedellytysten parantamiseksi Euroopassa – Ehdotetut ensisijaiset toimet” ⁽³⁾ käsittelevässä asiakirjassa, jonka ovat laatineet Portugalin ministeri José Mariano Gago ja Luxemburgin ministeri François Biltgen yhteistyössä ministerikollegoidensa kanssa ja joka julkistettiin 30. huhtikuuta 2009, antamalla näin oman panoksensa tieteen ja teknologian henkilöresursseja koskevan EU:n politiikan edistämiseksi konkreettisin toimin.

3.2 ETSK antaa tunnustuksen merkittävälle työlle, jota EU:n tasolla on tehty tarkasteltavana olevalla alalla. Myös ETSK on laatinut useita oma-aloitteisia lausuntoja tähän aihepiiriin liittyvistä teemoista.

3.3 Tieteen ja teknologian henkilöresurssit ovat olleet oleellinen osa EU:n strategiaa maaliskuusta 2000 lähtien. Vuonna 2002 pidetyssä Barcelonan huippukokouksessa määriteltiin eurooppalainen tavoite nostaa tutkimuksen ja kehityksen (t&k) BKT-osuus kolmeen prosenttiin vuoteen 2010 mennessä. Tähän tavoitteeseen liittyvä henkilöresurssien kasvu arvioitiin noin puoleksi miljoonaksi uudeksi tutkijapaikaksi. ⁽⁴⁾

3.4 Alalla tarvitaan siis perustellusti yhteistä eurooppalaista politiikkaa, jossa mennään huomattavasti kansallisiin politiikkoihin sovellettavaa niin kutsuttua avointa koordinoitumismenettelyä pidemmälle ja jolla lisäksi muutetaan tutkijoiden – nuoret tutkijat mukaan luettuina – työehtoja ja urakehitystä rekrytoinnin, uralla etenemisen ja sosiaalisten oikeuksien osalta.

3.5 Vaikka tutkimukseen ja kehittämiseen tehtäviä investointeja koskeva tavoite edellyttää, että kolmen prosentin BKT-osuudesta yksityisen sektorin osuus on kaksi prosenttiyksikköä, elinkeinoelämä ei kykene tähän ponnistukseen yksin, ja hallitusten vastuu näin ollen kasvaa. Koska elinkeinoelämä tarjoaa valtaosan tutkijoiden työllistymismahdollisuuksista, unionissa on luotava nykyistä paremmat edellytykset tutkimuksen harjoittamiselle yksityisellä sektorilla – pienet ja keski-suuret yritykset mukaan luettuina – asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi esimerkiksi kannustamalla luomaan yritysverkostoja ja -klustereita Euroopan talouden kannalta keskeisillä aloilla.

⁽²⁾ Vihreä kirja ”Eurooppalainen tutkimusalue: uudet näköalat”, KOM(2007) 161 lopullinen, 4. huhtikuuta 2007.

⁽³⁾ Neuvoston asiakirja 10003/09, 18. toukokuuta 2009.

⁽⁴⁾ Ks. *Report by the High Level Group on Increasing Human Resources for Science and Technology in Europe 2004* (korkean tason ryhmän vuonna 2004 laatima selonteko tieteen ja teknologian alan henkilöresurssien lisäämisestä Euroopassa), Euroopan yhteisöt, 2004.

3.6 Julkisen rahoituksen osuus tutkijaa kohti on EU:ssa vielä huomattavasti pienempi kuin Yhdysvalloissa ja Japanissa. Julkisen sektorin tarjoamien työehtojen ja työllistymisnäköalojen tulisi näin ollen olla olennainen osa eurooppalaisten hallitusten tiedepolitiikan tavoitteita. Tarkasteltaessa lisäksi tutkijoiden osuutta koko väestöstä havaitaan merkittävä epäsuhta Yhdysvaltoihin ja Japaniin verrattuna: tuhatta asukasta kohti EU:ssa on noin kuusi tutkijaa ja vastaavasti Japanissa ja Yhdysvalloissa 9–10 tutkijaa.

3.7 Korkeakoulujen on pääasiallisina tutkijoiden koulutuksesta vastaavina tahoina löydettävä uusia tapoja yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen nivomiseksi opintokokonaisuuksiin aiempaa tehokkaammin sekä elinkeinoelämän kanssa tehtävän yhteistyön parantamiseksi elinikäisen oppimisen pohjalta. Korkeakoulujen onkin muutettava lähestymistapaansa ja asennetaan tarkasteltavana olevaan kysymykseen kouluttaessaan henkilöresursseja osaamisyhteiskuntaa varten; niiden on muutettava opetusohjelmia, panostettava koulutukseen, jossa tutkimus- ja kehittämistoimia toteutetaan yhdessä elinkeinoelämän kanssa, tarjottava uusia mahdollisuuksia myös niille, jotka aloittavat tutkijanuran myöhemmin, sekä parannettava naisten, etnisten vähemmistöjen ja muita heikommassa asemassa olevien väestöryhmien pääsyä koulutukseen, mukaan luettuina kansalaiset, joilla on erityistarpeita ja jotka saattavat nähdä tutkimuksen ja osaamisen antavan mahdollisuuden sosiaaliseen nousuun ja henkilökohtaiseen kehittymiseen modernissa yhteiskunnassa.

3.8 Opiskelijat – jatko-opiskelijoiden lisäksi myös alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa suorittavat – osallistuvat vielä erittäin vähän tutkimustoimiin tavanomaisen opetusohjelman puitteissa. Näin on myös yksityisellä sektorilla. Heidän osallistumisestaan tutkimustoimiin on edistettävä.

3.9 Tarvitaan lisäksi toimenpiteitä, joiden avulla tieteen, insinööritieteiden ja teknologian alojen työurista tehdään nuorille nykyistä houkuttelevampia sosiaali- ja humanistisia tieteitä unohtamatta. Ero työurien välillä elinkeinoelämässä ja yliopistossa tai julkisella sektorilla on suuri, mutta jäsenvaltioiden hallituksilla ja Euroopan komissiolla on oltava keskeinen, koordinaatioon perustuva rooli tällä alalla. Kyse on eurooppalaisen tutkimusalueen kehittämisen sekä EU:n tulevan vaurauden ja kilpailukyvyyn kannalta keskeisestä tekijästä.

3.10 Tieteen käsittely yleissivistävässä koulutuksessa on toinen olennainen tekijä, sillä sen avulla voidaan herättää lasten ja nuorten uteliaisuus ja kiinnostus tiedeura kohtaan. Jotta eurooppalainen tutkimusalue toteutuisi onnistuneesti, on ensisijaisen tärkeää panostaa perus- ja keskiasteen koulutuksesta lähtien ammattitaitoon ja koulutuksen laatuun tekemällä kokeellista työtä ja luomalla yhteyksiä tiedemaailmaan ja elinkeinoelämään sekä panostamalla myös opettajien pätevyYTEEN.⁽⁵⁾

⁽⁵⁾ Ks. julkaisut *Encouraging Student Interest in Science and Technology Studies*, Global Science Forum, OECD 2008 ja *Mathematics, Science & Technology Education Report – The Case for a European Coordinating Body*, European Roundtable of Industrialists (ERT), elokuu 2009.

3.11 Tieteen kansantajuistamiseen ja tieteellisten tietojen levittämiseen tähtäävien strategioiden on jo todettu olevan olennaisia, jotta tiede olisi ymmärrettävää suurelle yleisölle ja jotta se tuotaisiin lähemmäksi yhteiskuntaa ja ennen kaikkea nuoria. Strategioita on kuitenkin jatkuvasti edistettävä myös unionin tasolla tukemalla yhteisesti kiinnostavia hankkeita, sillä ne ovat tähdellisiä erityisesti globaalissa maailmassa, jossa tarve yhtäältä ymmärtää kiistanalaisia kysymyksiä ja toisaalta viestiä tieteen saavutuksista on olennaisen tärkeää.

3.12 Kysymys naisten asemasta tieteessä on toinen huomattavan tärkeä tekijä. Vaikka nykyiset tilastoluvut poikkeavat merkittävästi 20 vuoden takaisista luvuista, naiset ovat edelleen aliedustettuina monilla tieteellisen tutkimuksen aloilla monissa maissa, eikä heitä ennen kaikkea ole johtotehtävissä. Euroopan komissio ja eräät jäsenvaltiot ovat toteuttaneet merkittäviä toimia tällä alalla, mutta paljon on vielä tekemättä. Naiset ovat edelleen ilmeisin reservi tieteen ja teknologian henkilöresurssien lisäämiseksi unionissa, vaikka kannustustoimenpiteissä tiedepoliitikkojen ja naisten tukemiseen tähtäävien sosiaali- ja talouspolitiikkojen välillä ei ole tiivistä yhteyttä.

3.13 Eurooppalaisen tutkimusalueen kansainvälistä ulottuvuutta ei voida jättää huomiotta tieteen ja teknologian henkilöresurssien yhteydessä.⁽⁶⁾ EU:n on kilpailtava maailmanlaajuisesti houkutelakseen pätevimmat henkilöresurssit ja varmistettava olosuhteet, joissa kyseiset henkilöt jäävät Eurooppaan, parantamalla kansallisten ja yhteisön poliitikkojen välistä koordinaatiota. Toimien lähtökohdaksi on kuitenkin asetettava yhteistyö siten, että pyritään lisäämään tiedonkulkua ja -siirtoa sekä liikkuvuutta vastavuoroisuuden pohjalta. Erityisesti kehitysmaiden tutkijoiden osalta toimilla on samalla pyrittävä nostamaan pätevyystasoa heidän lähtömaissaan.

4. Tarvitaan konkreettisia poliittisia toimia välittömän edistymisen aikaansaamiseksi tieteen ja teknologian henkilöresursseja koskevassa Euroopan toimintasuunnitelmassa

4.1 Komitea painottaa yhteisen eurooppalaisen lähestymistavan merkitystä sekä konkreettisia poliittisia toimia, joilla unionissa pyritään aikaansaamaan välitöntä edistymistä tieteen ja teknologian henkilöresurssien alalla.

4.2 Komitea viittaa tutkijoiden eurooppalaista kumppanuutta koskevasta komission tiedonannosta antamaansa lausuntoon erityisesti tutkijoiden rekrytoinnin ja siihen liittyvien työehtojen osalta. Komitea pitää toivottavana ja realistisena yhtämittaista ja jatkuvaa kehitystä EU:ssa niin, että se vastaisi keskimäärin

⁽⁶⁾ ETSK:n 11. kesäkuuta 2009 antama lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille – Eurooppalainen strategiakehitys kansainvälistä tiede- ja teknologiayhteistyötä varten”, esittelijä: Gerd Wolf (EUVL C 306, 16.12.2009, s. 13).

noin viiden prosentin vuosikasvua kymmenen lähivuoden aikana. Näin olisi mahdollista lisätä tieteen ja teknologian henkilöresursseja nykytasosta yli 50 prosenttia yhden vuosikymmenen aikana. Komitea ehdottaa, että toimia toteutettaisiin erityisesti seuraavilla aloilla:

4.2.1 Lisätään niiden nuorten lukumäärää ja osuutta, jotka ryhtyvät opiskelemaan tieteeseen ja teknologiaan liittyviä aloja.

4.2.2 Lisätään niiden tutkinnon suorittaneiden lukumäärää ja osuutta, jotka kirjoittautuvat tohtorinkoulutusohjelmiin, sekä monipuolistetaan tohtorinkoulutusohjelmien profiileja ja vahvistetaan laadunvarmistusmekanismeja.

4.2.3 Houkutellessaan eurooppalaisiin oppilaitoksiin entistä suurempi prosenttiosuus Euroopasta ja muualta maailmasta peräisin olevia tieteen ja teknologian alan opiskelijoita ja tutkijoita ja saadaan heidät pysymään niissä sekä kaksinkertaistetaan lähtömaan ulkopuolella suoritettujen tohtorintutkintojen lukumäärää.

4.2.4 Muistutetaan oikeudellisten, hallinnollisten ja rahoituskellisten puitteiden varmistamisen tärkeydestä edellä mainittujen toimien toteuttamisen kannustamiseksi tutkimus- sekä työllisyys- ja sosiaalipolitiikkoja koordinoitaessa.

4.3 Niiden nuorten lukumäärä, jotka ryhtyvät opiskelemaan tieteisiin ja teknologiaan liittyviä aloja, on itse asiassa kasvanut useimmissa Euroopan maissa, vaikkakaan heidän osuutensa opiskelijoiden kokonaisuudesta ei ole lisääntynyt. Mahdollisia toimia nuorten houkuttelemiseksi tieteiden ja teknologian pariin on monia, esimerkiksi seuraavat: — Parannetaan tieteen ja teknologian opetusta sekä edistetään koulujen, tieteiden opettajien ja tutkijoiden muodostamien tiedeverkostojen luomista kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. — Tuetaan tiedekulttuuria edistäviä toimia ja laajennetaan tieteellisen ja teknologisen kehityksen sosiaalista perustaa erityisesti tiedekeskusten ja -museoiden avulla. — Tarjotaan tietopalveluita sekä opintoihin ja ammattiin liittyviä neuvontapalveluita, joiden avulla on mahdollista vastata tieteen ja teknologian alan koulutusta koskeviin sosiaalisiin tarpeisiin.

4.4 Laadunvarmistusta unohtamatta toisena välittömänä tavoitteena on oltava se, että luodaan kannustimia tohtorintutkintojen lukumäärän lisäämiseksi ja niiden profiilien monipuolistamiseksi ottamalla elinkeinoelämä tarvittaessa mukaan toimintaan. Tämän tavoitteen pohjalta voidaan edistää seuraavia toimia: — Lisätään sellaisten tohtorintutkinnon suorittamiseen tarkoitettujen apurahojen osuutta, jotka myönnetään valtakunnallisten tai kansainvälisten avointen kilpailujen perusteella. — Houkutellessaan kolmansissa maissa tutkintonsa suorittaneita Eurooppaan tohtorinkoulutusohjelmiin. — Tehdään tunnetuksi sitä, että tohtorintutkinnosta on tullut erittäin merkittävä korkean ammatillisen pätevyytensä saavuttamiseksi useilla eri aloilla eikä yksinomaan tutkijanuralla.

4.5 Kansainvälisen houkuttelevuuden on oltava yksi tavoitteista, ja se edellyttää seuraavia seikkoja: — Parannetaan ja tuetaan opiskelijoiden, tutkijoiden ja opettajien liikkuvuutta oppilaitosten, alojen ja maiden sekä erityisesti korkeakoulumaailman ja elinkeinoelämän välillä. — Edistetään tutkijoiden avointa,

kilpailuun perustuvaa ja läpinäkyvää rekrytoimista. — Parannetaan tutkijoiden perheiden elinolosuhteita ja helpotetaan tutkijoiden kumppaneiden pääsyä työmarkkinoille. — Vähennetään merkittävästi tutkimuksen julkiseen rahoittamiseen liittyvää byrokratiaa.

4.6 Tutkijoiden työolojen ja -ehtojen parantaminen on asianmukaisen sosiaaliturvan ohella kriittinen tekijä liikkuvuuden ja tieteellisen uran kiinnostavuuden lisäämiseksi sekä naisten osuuden lisäämiseksi tutkimustyössä. Työurien kilpailukykyisyyteen ja houkuttelevuuteen tähtäävien työsuhteiden vähittäinen yleistäminen ja asianmukaisten työehtojen – äitiysloma ja vanhempainvapaa mukaan luettuina – tarjoaminen miehille ja naisille sekä muut tutkijoiden liikkumista edistävät sosiaaliturvaa koskevat toimenpiteet ovat kaikkien tutkimus- ja innovointipolitiikkojen onnistumisen kannalta ratkaisevia tekijöitä.

4.7 ETSK tukee jäsenvaltioiden toimia, joilla pyritään selvittämään mahdollisuutta toteuttaa toimenpiteitä liikkuvien tutkijoiden eläkeoikeuksien siirrettävyyden helpottamiseksi hyödyntämällä nykyisiä oikeuspuutteita ja solmimalla kahden- ja monenvälisiä sopimuksia. Komitea odottaa innolla tuloksia EU:n tutkijoiden mahdollista yhteiseurooppalaista eläkerahastoa koskevasta toteutettavuustutkimuksesta, jota laaditaan parhaillaan yhteisön rahoituksen turvin, ja antaa tukensa kaikille toimenpiteille – joita se pitää kiireellisinä – tutkijoiden lisäeläkeoikeuksien siirrettävyyden helpottamiseksi.

4.8 ETSK myös tukee ja kannattaa kiireellisiä toimia koordinaation helpottamiseksi koulutus-, tutkimus-, työllisyys- ja sosiaaliturvapolitiikkojen välillä, jotta varmistetaan koulutus-, tiede- ja sosiaalipolitiikkien välineiden koordinoitu kehittäminen siten, että EU kykenee saavuttamaan tavoitteensa tieteen ja teknologian henkilöresurssien alalla.

4.9 Konkreettisine EU:n laajuisina toimenpiteinä edellä mainittujen tavoitteiden ja päämäärien saavuttamiseksi ETSK haluaa

4.9.1 varmistaa tulevasta EU:n kahdeksannesta tutkimusta ja teknologista kehittämistä koskevasta puiteohjelmasta lähiaikoina käynnistyvän keskustelun yhteydessä, että kyseisestä ohjelmasta tuettavat tutkimustoimet muodostavat automaattisesti ponnahduslaidan korkean tason koulutukseen, erityisesti tohtorinkoulutusohjelmiin, kaikista maista lähtöisin oleville opiskelijoille avoimien kilpailujen pohjalta.

4.9.2 ehdottaa, että perustetaan tieteen ja teknologian henkilöresurssien eurooppalainen seurantakeskus, joka tarjoaa johdonmukaisia ja vertailukelpoisia tietoja alan kehityksestä sekä alaa koskevista kansallisista politiikoista sekä unionissa että maailmanlaajuisesti. (7)

(7) Kyseessä on ehdotus, jonka *High Level Group on Human Resources for Science and Technology in Europe* esitti jo vuonna 2004 (ks. alaviite 4).

4.9.3 laajentaa kahdeksannen tutkimusta ja teknologista kehittämistä koskevan uuden puiteohjelman yhteydessä tutkijoiden liikkuvuuden tukemiseen tähtäviä *Marie Curie* -toimia oheistointiin sekä vahvistaa kansainvälisen yhteistyön ulottuvuutta henkilöresurssien alalla; vahvistaa *Erasmus Mundus* -ohjelmaa keinona kannustaa yhteistyöhön kolmansien maiden kanssa korkeasteen koulutuksen alalla.

4.10 Lisäksi ETSK kehottaa kiinnittämään tulevassa Lissabonin strategian tarkistuksessa asianmukaista huomiota tieteen ja teknologian henkilöresurssien lisäämiseen ja pätevyyden merkitykseen sekä siihen, että varmistetaan alaa koskevan yhteisen politiikan jatkuva kehittäminen Euroopan unionin tasolla.

Bryssel 16. joulukuuta 2009

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Miten tukea pk-yritysten sopeutumista maailmanmarkkinoiden muutoksiin?”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2010/C 255/04)

Esittelijä: **Claudio CAPPELLINI**
Apulaisesittelijä: **Ulrich PAETZOLD**

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea päätti 26. helmikuuta 2009 työjärjestyksensä 29 artiklan 2 kohdan nojalla laatia oma-aloitteisen lausunnon aiheesta

Miten tukea pk-yritysten ⁽¹⁾ sopeutumista maailmanmarkkinoiden muutoksiin?

Asian valmistelusta vastannut neuvoo-antava valiokunta ”teollisuuden muutokset” antoi lausuntonsa 26. marraskuuta 2009. Esittelijä oli Claudio **Cappellini** ja apulaisesittelijä Ulrich **Paetzold**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 16. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin ääniä 180 puolesta 3:n pidättyessä äänestämästä.

Osa 1

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Komitea toteaa, että pk-yritykset kansainvälistyvät monin eri tavoin: ne soveltavat erilaisia strategioita ja turvautuvat eritasoiseen tukeen. Tässä lausunnossa on tarkoitus esittää kahdeksan suositusta, joilla pyritään ohjaamaan ja vauhdittamaan tukitoimia pk-yritysten sopeuttamiseksi maailmanmarkkinoiden muutoksiin. Lausunto on osoitettu EU:n toimielimille, jäsenvaltioille, pk-yrityksille ja niitä edustaville järjestöille sekä EU:n järjestäytyneelle kansalaisyhteiskunnalle laajemmassa mielessä.

1.2 *Suositus 1: Kunnioitetaan yrittäjiä*, heidän päätösoikeuttaan ja tarvettaan kantaa päätöksensä seuraukset. Tukemalla liiketoimintaa olisi autettava yrittäjiä selviytymään maailmanmarkkinoiden muutoksista, mutta tukitoimet eivät saa korvata yrittäjien omia päätöksiä eivätkä suojata heitä päätöksistä johtuvilta riskeiltä. Pk-yrityksille suunnatuin poliittisin tukitoimin olisi palkittava tehokkaasti innovointia (aktiivinen osallistuminen tutkimuksen seitsemännen puiteohjelman monialaisiin teknologiayhteisöihin), eikä tukitoimissa tulisi olla kyse riskin kantamisesta, ellei niillä vastata tiettyihin markkinahäiriöihin. Häiriötilanteissa maailmanmarkkinoiden muutokset voivat vaikuttaa suhteettomasti pieniin yrityksiin (esimerkiksi maailmanlaajuisiin arvoketjuihin kuuluviin pienyrityksiin tai pienyritysten leimaamiin talouksiin).

1.3 *Suositus 2: Vähennetään kaupankäynnin esteitä*. Avointen markkinoiden tavoittelemisen tuloksekkaiden kauppaneuvottelujen avulla ja huolehtimalla siitä, että kolmannet maat käyttävät

kaupansuojakeinoja oikeudellisesti asianmukaisella tavalla, globaalien kauppastandardien täytäntöönpano ja sisämarkkinoiden ylläpitäminen, yhtäläisiä markkinoille pääsyn mahdollisuuksia unohtamatta, ovat edelleen tehokkaimpia keinoja tukea vientiä harjoitettavia pk-yrityksiä. Paras toimintatapa on varmistaa, ettei vientiin kykenevien yritysten vientitoimintaa vaikeuteta tulli- tai muunlaisin estein.

1.4 *Suositus 3: Parannetaan laatua ja edistetään siten kilpailukykyä kaupparamarkkinoilla*. Jäsenvaltioiden, komission ja liike-elämän järjestöjen kolmansissa maissa järjestämissä markkinointikampanjoissa on syytä tiedottaa siitä, mitä hyötyä EU:n standardien ja vaatimusten noudattamisesta ja täysipainoisesta osallistumisesta laadun parantamiseen tähtääviin ohjelmiin (esimerkiksi tutkimuksen seitsemänteen puiteohjelmaan sekä kilpailukyvyyn ja innovoinnin puiteohjelmaan) on ja miten ne vaikuttavat laatuun. Samalla olisi korostettava, että tavaroiden ja palveluiden tuonti unioniin edellyttää EU:n standardien noudattamista.

1.5 *Suositus 4: Kauppapolitiikassa on sovellettava ”pienet ensin” -periaatetta*. Mikäli on tarkoitus kehittää kumppanuuksia markkinoillepääsyn mahdollistamiseksi, pk-yritysten keskinäistä koordinoitua on tiivistettävä monimutkaisten kauppaneuvottelujen vaatimalla tavalla. Neuvottelujen avoimuutta voitaisiin parantaa korostamalla pk-yritysnäkökohtaa kaikissa kestävässä kehityksessä kohdistuvien vaikutusten arvioinneissa (SIA). Lisäksi olisi kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota liike-elämän edustajien edustavuuteen. Myös markkinoille pääsyä koskevasta tietokannasta ja uusilla markkinoilla toimivista teollis- ja tekijänoikeuksien neuvontapisteistä on hyötyä. Pk-yritysten kaupankäynnin edistämiseksi EU:ssa voidaan myös tehdä parannuksia julkisissa hankinnoissa ja nopeuttaa maksusuorituksia.

1.6 *Suositus 5: Räätyä löydään toimintalinjat pk-yritysten tarpeiden mukaan*. Pk-yritysten kokemukset ja poliittisten päätöksentekijöiden käsitykset kansainvälistymistä haittaavista esteistä eroavat toisistaan. Tukea on annettava pk-yritykset tuntevien paikallisten ja kansallisten välittäjien kautta, ja sen on oltava käytännöllistä ja helposti saatavilla. Hyvänä esimerkkinä mainittakoon henkilökohtaisten yhteyksien edistäminen yritysten välillä ensivierailuja

(1) Pk-yrityksen määritelmä, ks. 6. toukokuuta 2003 annettu komission suositus 2003/361/EY, EUVL L 124, 20.5.2003, s. 36.

tukemalla. Paljon on vielä tehtävä, jotta toimintalinjat saadaan vastaamaan pk-yritysten tarpeita, kuten rahoituksen saatavuutta koskeva esimerkki osoittaa. Pk-yrityksiä tukeviin käytännön toimiin on kannustettava erityisesti niillä aloilla, jotka ovat kaikkein alttiimpia globalisaatiolle sekä talous- ja finanssikriisille (muun muassa autoteollisuus). Esimerkkeinä mainittakoon välitystoiminta, verohelpotukset, nopeat maksusuoritukset ja valtiontuki-sääntöjä koskevat poikkeustoimet, joilla helpotetaan varojen ripeää jakamista.

1.7 *Suositus 6: Tuetaan pk-yrityksiä niiden työvoiman välityksellä.* Tavoitteena on varmistaa, että pk-yritykset voivat saada työmarkkinoilta ammattitaitoista ja sitoutunutta työvoimaa. EU:n pk-yritysten kilpailukyvyyn säilyttämiseksi on huolehdittava siitä, että esimerkiksi tekniikan, teknisen huollon ja rakentamisen alalla on vastaisuudessa tarjolla erittäin korkeatasoista osaamista. Komission tiedonanto ”Yhteinen sitoutuminen työllisyyteen” antaa prosessiin oman panoksensa. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelussa, erityisesti alakohtaisessa vuoropuhelussa, on keski-tyttävä nykyistä enemmän siihen, että autetaan pk-yrityksiä tekemään yhteistyötä työntekijöidensä kanssa ammattitaidon säilyttämiseksi ja uusien taitojen kehittämiseksi, jotta ne voivat ensimmäisinä hyötyä sisämarkkinoiden nykyisistä ja uusista mahdollisuuksista. Jotta maailmalaajuisiin muutoksiin voidaan vastata, olisi edistettävä EU-kumppanuuksia ja pitkäaikaisia hankkeita pk-yrityksiä edustavien organisaatioiden, kauppar korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kesken yhteistyössä nopeasti kehittyvän talouden maiden instituutioiden kanssa.

1.8 *Suositus 7: Verkostot ovat pk-yrityksille tärkeitä* erityisesti niiden globalisoituessa. Verkostot tarjoavat pk-yrityksille mahdollisuuksia, mutta niistä aiheutuu myös erityisiä teollis- ja tekijänoikeuksiin ja määräävässä asemassa oleviin asiakkaisiin liittyviä ongelmia, joihin voidaan puuttua paremmin alakohtaisen lähestymistavan avulla. EU ei ole globaalina toimijana hyödyntänyt mahdollisuuksiaan parantaa pk-yritysten asemaa kolmansien maiden markkinoilla toimivina viejinä ja tuojina. Erityisen kiinnostavaa on se, millainen rooli EU:lla ja jäsenvaltioilla voi olla niiden pk-yritysten tukemisessa, jotka ovat riittävän kilpailukykyisiä toimiakseen arvoketjussa alku- ja keskivaiheen toimittajina (*Initial and Intermediary Companies, IICs*). Kysymykseen on kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota CCM:n aiemmin esittämien näkemysten mukaisesti. Samalla on otettava huomioon vaatimukset, jotka liittyvät EU:n teollisuuspolitiikan uudelleensuuntaamiseen maailmanmarkkinoilla.

1.9 *Suositus 8: Innovoidaan ja arvioidaan.* Poliittisilta päätöksentekijöiltä edellytetään reaalitaloudessa innovointia erityisesti silloin, kun taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristöolosuhteet ovat vaativat. Poliitikalla on vastattava ripeästi uusiin haasteisiin, sitä on arvioitava vankan näytön pohjalta, ja poliittisten toimijoiden on oltava yhteydessä asianomaisiin sidosryhmiin, jotta menestystarinoista ja suorituskyvyn muutoksista voidaan ottaa oppia. Pk-yritykset voivat antaa tärkeän panoksen nykyistä energiatehokkaampien tuotteiden tai palveluiden kehittämiseen sekä niin sanottuun vihreään talouteen.

2. Pk-yrityksillä on ratkaisevan tärkeä rooli EU:n vastatessa maailmanmarkkinoiden muutoksiin

2.1 EU:ssa toimivilla 23 miljoonalla pk-yrityksellä on ratkaisevan tärkeä rooli mukautettaessa EU:n taloutta maailmanmarkkinoiden muutoksiin. Ne työllistävät kaksi kolmasosaa

yksityissektorin työntekijöistä, pitävät työmarkkinat dynaamisina ja edistävät kilpailukykyisen, innovatiivisen ja osallistavan talouden kehittämistä unionissa. Globalisaatiolle tunnusomainen taloudellinen hajautuminen ja erikoistuminen tarjoaa pk-yrityksille markkinarakoja. Pk-yritysten osuus EU:n hyvinvoinnin ja erilaisten sosiaalisten, liiketoiminnallisten ja kulttuuristen mallien luomisessa on syytä tiedostaa nykyistä paremmin. Pk-yritykset ovat EU:n tuotantojärjestelmän selkäranka, ja ne voivat antaa nykyistä suuremman panoksen työllisyyteen ja tuoda EU:lle nykyistä enemmän lisäarvoa. (2)

2.2 Koska EU on maailman suurin viejä ja kehitysavun antaja, se on jo globaalisesti suuntautunut. Pk-yritysten ryhmä on heterogeeninen, eikä niistä monilla ole voimia, resursseja tai halua pyrkiä maailmanmarkkinoille. Komitea korostaa, että globalisaatio ja kansainvälistyminen ovat tärkeitä kysymyksiä myös niille pk-yrityksille, jotka toimivat tai joiden juuret ovat yksinomaan paikallisilla ja alueellisilla markkinoilla. (3) Globalisaatio on määritellyt uudestaan sosiaaliset kompromissit, jotka ankkuroivat pk-yritykset kansallisiin talousjärjestelmiin, ja komitea tiedostaa, että vallitseva kriisi muuttaa jälleen tapaa, jolla pk-yritykset kytkeytyvät kansallisiin ja kansainvälisiin markkinoihinsa. (4) Euroopan komission ja jäsenvaltioiden roolin vahvistamisesta tässä asiassa on keskusteltava, ja se otettava EU:n poliittiselle asialistalle. Pk-yritysten asemoitumista maailmanmarkkinoilla voisi vahvistaa myös se, että EU puhuisi kansainvälisissä rahoituslaitoksissa yhdellä äänellä (kuten euroryhmän edustaja neuvostossa on esittänyt) ja että euroryhmällä olisi yhteinen euroaluetta tukeva visio.

2.3 Pk-yritysten tapaan reagoida maailmanmarkkinoiden muutoksiin vaikuttavat monet tekijät. Vaikka yhtenäismarkkinoiden toteuttamiseen on sitouduttu, EU:n 27 jäsenvaltion pk-yrityksistä vain harvat harjoittavat vientiä tai ostavat ulkomailta. (5) Pienehköt maat ja suuret yritykset ovat yleensä muita kansainvälistyneempiä. (6) Pk-yritysten hallitsemien palvelualan osuus EU:n 27 jäsenvaltion bruttoarvonlisäyksestä on noin 70 prosenttia, mutta sen osuus rajatylittävästä kaupasta oli melko menestyksekkäänä vuonna 2006 yhteensä vain 20 prosenttia. (7) Kansainvälistymisessä on alakohtaisia eroja, ja myös kohdemaat, kansainvälistymistavat (vienti, yhteisyritys jne.) ja kaupan suunta vaihtelevat. Kansainvälistymistä haittaavat esteet ovat niin ikään erilaisia. Merkittävin pk-yritysten vientiä vaikeuttava este on ulkomaanmarkkinoiden tuntemuksen puute (13 prosenttia vientiä harjoittavista pk-yrityksistä ilmoittaa sen pääasialliseksi esteeksi), ja seuraavaksi suurimmat esteet ovat kohdemaiden tuontitullit (9 prosenttia) ja pääoman puute (9 prosenttia). (8)

(2) Eurostat, yritystoiminnan rakennetilastojen tietokanta, 2004–2005.

(3) Euroopan komissio 2003, ”Internationalisation of SMEs”, Euroopan pk-yritysten seurantakeskuksen julkaisu nro 4.

(4) ETSK:n 24. maaliskuuta 2009 esittämä ”Eurooppa-ohjelma: kansalaisyhteiskunnan ehdotukset”.

(5) Euroopan komission asiantuntijaryhmän loppuraportti ”Supporting the internationalisation of SMEs”, joulukuu 2007.

(6) Euroopan pk-yritysten seurantakeskus, ”Internationalisation of SMEs”, julkaisu nro 4, 2003.

(7) Eurostatin tilastollinen vuosikirja ”Europe in figures – Eurostat statistical yearbook 2008”.

(8) Flash Eurobarometri 196.

2.4 Pk-yritykset harjoittavat suuria yrityksiä vähemmän rajatylittävää toimintaa sekä sisämarkkinoilla että niiden ulkopuolella. Tästä saattaa syntyä virheellinen vaikutelma, että EU olisi suuria yrityksiä ja jäsenvaltiot pk-yrityksiä varten. Komitea korostaa, että pk-yritykset ovat EU:n talouden selkäranka ja että niillä tärkeä rooli EU:n osuus- ja yhteisötaloudessa, etenkin kun suuret yritykset ulkoistavat toimintojaan kolmansiin maihin.

Komitea antaa tunnustusta sille, että pk-yrityksiä koskevaa EU:n politiikkaa on vuosien saatossa kehitetty. Kehitys sai alkunsa pk-yrityksiä koskeneesta toimintasuunnitelmasta vuonna 1986, ja sitä on jatkettu vuoden 1994 yhdenmetyllä ohjelmalla, erilaisilla monivuotisilla ohjelmilla, vuonna 2000 hyväksytyillä Lissabonin strategialla ja pienyrityksiä koskevalla eurooppalaisella peruskirjalla, kilpailukyvyyn ja innovoinnin puiteohjelmalla (CIP) sekä eurooppalaisia pk-yrityksiä tukevalla aloitteella (*Small Business Act*).

2.5 Monet yritykset harjoittavat toimintaansa odottamatta julkiselta politiikalla muuta tukea kuin hallinto- ja sääntelyesteiden poistamista. Ne pitävät EU:n poliittisten, pk-yrityksiä koskevien toimien tärkeimpänä perusteena markkinahäiriöiden korjaamista. Komitea on aiemmissa lausunnoissaan⁽⁹⁾ kuitenkin tehnyt selväksi, että sen mielestä pk-yritysten tukemisessa on siirryttävä uudelle tasolle, jos eurooppalaisia pk-yrityksiä tukevan aloitteen tavoitteet ja EU:ssa toimivien 23 miljoonan pk-yrityksen tarpeet aiotaan täyttää. Pk-yritysviikko on laajentanut pk-yrityksiä koskevan politiikan kenttää edelleen, sillä tapahtuman tarkoituksena on tiedottaa, tukea, inspiroida, jakaa ideoita ja kokemuksia sekä kannustaa pk-yrityksiä,⁽¹⁰⁾ aivan kuten ETSK on lausunnossaan INT/445 esittänyt ottaessaan kantaa eurooppalaisia pk-yrityksiä tukevan aloitteen toteuttamiseen. Myös alueiden komitea on äskettäin esittänyt vastaavanlaisia ajatuksia.

2.6 Käsillä olevassa lausunnossa keskitytään erityisesti pk-yritysten vientitoiminnan tukemiseen tärkeisiin suosituksiin sekä politiikkaan, jolla on tarkoitus auttaa pk-yrityksiä selviytymään maailmanmarkkinoiden muutoksista. Lausunto on osoitettu komissiolle, Euroopan parlamentille ja jäsenvaltioille sekä pk-yrityksille ja niitä edustaville monialaisille ja alakohtaisille järjestöille. Lausunnossa selitetään aluksi, miksi perinteinen toimintaperuste, eli markkinahäiriöiden korjaaminen, voi hyvinkin olla olennainen osa pk-yrityksiä tukevaa politiikkaa. Siinä esitetään kuitenkin myös, etteivät mekanismit markkinahäiriöiden tunnistamiseksi, poliittisten ratkaisujen määrittelemiseksi ja täytäntöönpanovastuun kohdentamiseksi ole aina selkeitä tai kovin tarkoituksenmukaisia. Tämän vuoksi on aiheellista kehittää uusia periaatteita politiikan saattamiseksi lähemmäksi pk-yrityksiä ja loitommaksi ”markkinoiden” abstraktista käsitteestä. ETSK voisiikin yhdessä muiden asiasta kiinnostuneiden EU:n ja jäsenvaltioiden toimielinten kanssa edistää puolivuositaisen maailmanlaajuksen raportin laatimista, jotta pk-yritysten asemasta maailmanmarkkinoilla saataisiin asianmukaisin markkinaindikaattorein mitattua tietoa.

⁽⁹⁾ ”Pienten ja keski suurten yritysten kasvua ja kehitystä mahdollisesti edistävät poliittiset toimenpiteet (asianmukainen rahoitus pois luetuna)”, EUVL C 27, 3.2.2009, s. 7, ”Kansainväliset julkiset hankinnat”, EUVL C 224, 30.8.2008, s. 32, ja ”Eurooppalaisia pk-yrityksiä tukeva aloite (*Small Business Act*)”, EUVL C 182, 4.8.2009, s. 30.

⁽¹⁰⁾ ”Mikä on pk-yritysviikko?” http://ec.europa.eu/enterprise/policies/entrepreneurship/sme-week/about/index_fi.htm.

3. Suositus 1: Yrittäjät tekevät päätökset

3.1 Toimenpiteiden yhteydessä on kunnioitettava yrittäjiä, heidän päätösoikeuttaan ja tarvettaan kantaa päätöstensä seuraukset. Vientikannustimet voivat olla äärimmäisen haitallisia, sillä ne voivat vääristää markkinoita ja kannustaa yrityksiä ottamaan riskejä, joiden hallitsemiseen niillä ei ole valmiuksia. Poliitiikan avulla olisi pääsääntöisesti palkittava innovointia ja tuettava kaupallista riskinottoa, mutta tukitoimissa ei pitäisi olla kyse riskin kantamisesta, ellei niillä vastata tiettyihin markkinahäiriöihin.

3.2 Globalisaatio merkitsee pk-yrityksille ja poliittisille päätöksentekijöille monimutkaisia haasteita, joihin liittyy sekä riskejä että mahdollisuuksia. Maailmanmarkkinoille pääseminen edellyttää kallista tiedonhankintaa, luotettavia tavarantoimittajia, ja lisäksi arvoketju asetettavat pk-yrityksille teollis- ja tekijänoikeuksiin liittyviä haasteita. Pk-yritykset kansainvälistyvät monin eri tavoin: jotkut ovat alusta lähtien suuntautuneet maailmanmarkkinoille, toiset taas oppivat vähitellen sopeutumaan. Poliittisten päätöksentekijöiden haasteena on varmistaa, että heidän käsityksensä pk-yritysten tarpeista vastaa juuri niiden yritysten tarpeita, joita he pyrkivät tukemaan. Tämän vuoksi tuen tarjoamisen on edelleen oltava toiminnan keskipiste, mutta samalla on kunnioitettava yrittäjien päätösoikeutta.

4. Suositus 2: Markkinoiden on oltava vapaat

4.1 Yrittäjien päätöksentekovapauden korostaminen on vapaiden markkinoiden tavoittelun pääperuste ja pk-yrityksiä koskevan EU-politiikan yhteinen lähtökohta. Eurooppalaisia pk-yrityksiä tukevassa aloitteessa puhutaan sisämarkkinoiden entistä paremmasta hyödyntämisestä, ja komitea on todennut, että sisämarkkinat ovat tehokkain keino parantaa pk-yritysten vientikykyä.⁽¹¹⁾ Lisäksi pk-yritysten nykyistä vaivattomampi pääsy vientimarkkinoille kuuluu Lissabonin strategian ulkoisen ulottuvuuden keskeisiin aihealueisiin.⁽¹²⁾ Kaupan esteiden vähentäminen sekä avointen ja kilpailukykyisten markkinoiden tavoittelemisen saattamalla kauppaneuvottelut päätökseen, panemalla globaalit kauppastandardit täytäntöön ja pitämällä sisämarkkinoita yllä ovat edelleen tehokkain keino tukea vientiä harjoittavia pk-yrityksiä, kunhan markkinoita avattaessa noudatetaan yhtäläisen markkinoille pääsyn periaatetta eikä yhteisön säännöstöä vaaranneta. Paras toimintatapa on varmistaa, ettei vientiin kykenevien pienyritysten vientitoimintaa vaikeuteta tullitai muunlaisin estein. Asianmukaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi

- a. Dohan-kierroksen päättäminen, WTO-/GPA-sopimukset ja kahdenväliset sopimukset sekä muut kansainväliset kauppaneuvottelut, joilla puututaan esteisiin, jotka vaikeuttavat kauppaa sekä rajalla (tulliesteet, tullimenettelyt jne.) että ”rajan takana” (muut kuin tulliesteet, normit, tekniset standardit ja määräykset)⁽¹³⁾

⁽¹¹⁾ ”2000-luvun Euroopan yhtenäismarkkinat”, EUVL C 77, 31.3.2009, s. 15.

⁽¹²⁾ Komission tiedonanto KOM(2008) 874 lopullinen.

⁽¹³⁾ Ks. esimerkiksi ”Global Europe” (Globaali Eurooppa), http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/competitiveness/global_europe_en.htm ”Market Access Strategy” (Markkinoillepääsystrategia), http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/mk_access/index_en.htm ”Trade Barriers Regulation” (Kaupan esteistä annettu asetus), http://ec.europa.eu/trade/issues/respectrules/tbr/index_en.htm.

- b. toimet, joilla puututaan teollis- ja tekijänoikeuksien heikkoon tai hankalaan suojaukseen ja siihen liittyviin kysymyksiin, esimerkiksi teknologiansiirtoon. Esimerkkeinä mainittakoon Yritys-Eurooppa-verkosto (*Enterprise Europe Network*), *IPeupAware*-hankkeen teollis- ja tekijänoikeuksien neuvontapiste, Kiinan teollis- ja tekijänoikeuksia koskeva tukipalvelu pk-yrityksille (*China IPR SME Helpdesk*) sekä Intiaan vuonna 2008 perustettu Euroopan kauppaa- ja teknologiakeskus, jossa on mukana Euroopan patenttivirasto.
- c. jatkuvat toimet julkishallinnon viranomaisten syrjiviä hankintamenettelyjen torjumiseksi
- d. komission toimet Euroopan parlamentin jäsenen Ignasi Guardans Cambón ehdotusten ⁽¹⁴⁾ pohjalta. Komitea kehottaa komissiota raportoimaan toimistaan.

5. Suositus 3: Parannetaan laatua ja edistetään siten kilpailukykyä kauppamarkkinoilla

5.1 Yrittäjän kansainvälistymiseen liittyy monimutkaisia kysymyksiä, joten pk-yrityksille tarkoitetuissa tukitoimissa on voitava ottaa huomioon valitut kansainvälistymistavat, muodostetut ryhmittymät ja kulloinkin kyseessä olevat alat. Näin ollen komitea tukee uutta yleistä ryhmäpoikkeusasetusta, koska se muuttaa valtiontukia koskevia puitteita niin, että pk-yritysten tarpeet tulevat aiempaa paremmin huomioiduiksi. Asetuksen nojalla pk-yrityksille voidaan antaa huomattavaa tukea, jos on näyttöä siitä, etteivät markkinat ole tuottaneet pk-yritysten kannalta tehokkaita tuloksia. ⁽¹⁵⁾ Komitea on todennut, että pk-yritysten on syytä osallistua täysimittaisesti esimerkiksi tutkimuksen seitsemännen puiteohjelman mukaisiin laadunparannusohjelmiin ⁽¹⁶⁾ ja hyödyntää komission pk-yrityksille laatimaa uutta käsikirjaa valtiontukisäännöistä. Pk-yrityksiä edustavien organisaatioiden olisi kiinnitettävä huomiota komission koulutustoimenpiteisiin. ⁽¹⁷⁾ Lisäksi erityisesti pk-yrityksiin vaikuttavien yrityskulttuurin, arvoketjujen ja markkina-aseman laajempien muutosten alakohtainen poliittinen seuranta EU:n tasolla olisi aiheellista. Asiassa on saavutettava huomattavaa edistystä.

5.2 Kaikkien yritysten, jotka ryhtyvät harjoittamaan kauppaa EU:sta käsin, on täytettävä erittäin korkeat kuluttajansuojaa, yritysten yhteiskuntavastuuta ja ympäristön kestävyttä koskevat vaatimukset. Tällä tavoin EU velvoittaa yritykset tekemään huomattavia investointeja, ja investointien tuoton parantamiseksi voitaisiinkin ponnistella nykyistä enemmän. Näin ollen komitea kehottaa jäsenvaltioita, komissiota ja pk-yrityksiä edustavia organisaatioita pohtimaan tapoja tuoda EU:ssa tuotettujen tuotteiden tai palveluiden laatu esiin unionin ulkopuolisilla markkinoilla. Horisontaalisen markkinoinnin, jolla pyritään lisäämään tietoisuutta EU:sta peräisin olevien tuotteiden laadusta, ei tarvitse tarkoittaa pelkästään CE-merkintää tai *Made in Europe* -kampanjoita.

⁽¹⁴⁾ Euroopan parlamentin 19. helmikuuta 2008 hyväksymä mietintö A6-0002/2008, esittelijä: Ignasi Guardans Cambó.

⁽¹⁵⁾ Esimerkkejä jäsenvaltioiden hyvistä käytänteistä, ks. komission yritys- ja teollisuustoiminnan pääosaston vuonna 2008 julkaisema opas "Supporting the Internationalisation of SMEs – a good practice guide".

⁽¹⁶⁾ "Pk-yritysten tukemiseen tähtäävä tutkimus- ja kehitysohjelma", EUVL C 224, 30.8.2008, s. 18.

⁽¹⁷⁾ Ks. erityisesti komission 25. helmikuuta 2009 julkaisema Yhteisön valtiontukisääntöjen käsikirja pk-yrityksille, s. 24, http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/sme_handbook_fi.pdf.

Alakohtaiset lähestymistavat tuotteiden laadun esiintuomiseksi kolmansien maiden markkinoilla ovat tärkeä markkinointikeino, josta olisi apua monille, erityisesti uusilla aloilla (esimerkiksi ympäristöä säästävien energiamuotojen parissa) toimiville pk-yrityksille. Lisäksi alueellisia/maailmanlaajuisia reilun kaupan aloitteita, joihin EU:n pk-yrityksiä edustavat organisaatiot pyritään saamaan tuloksekkaasti mukaan, olisi tutkittava ja arvioitava nykyistä järjestelmällisemmin.

5.3 Pk-yritykset ostavat yhtenäismarkkinoiden ulkopuolelta yhtä paljon kuin vievät sinne. ⁽¹⁸⁾ Pienemmissä jäsenvaltioissa ja erityisesti tukkukaupan, vähittäiskaupan ja tuotannon alalla toimivat pk-yritykset tekevät hankintoja yleensä myös kotimaansa ulkopuolelta ⁽¹⁹⁾ mutta eivät kolmansista maista. Eurooppalaisten standardien ja CE-merkinnän jatkuva edistäminen sekä vaatimustenmukaisuuden arvioinnin ja markkinoiden valvontaedellytysten parantaminen kolmansissa maissa lisääisivät EU:hun tuotaviksi soveltuvien tavaroiden ja palveluiden toimittajien määrää. Kehittämällä kolmansissa maissa toimivien yritysten valmiuksia noudattaa EU:n standardeja tuetaan kauppaa tukevaa apua koskevan EU-ohjelman mukaisesti samalla myös liiketoimintaa. Lisäksi valmiuksien parantaminen lisää luottamusta sekä edistää vapaakauppaa ja reilua kauppaa, kuten WTO:n kaupan teknisten esteiden komitean puheenjohtaja on todennut. ⁽²⁰⁾

6. Suositus 4: Kauppapolitiikassa on sovellettava "pienet ensin" -periaatetta

6.1 Komitea toteaa, että tietyt eurooppalaisia pk-yrityksiä tukevaan aloitteeseen liittyvät kysymykset ovat tärkeitä kauppapolitiikkaa muotoiltaessa. Pk-yritykset kykenevät muita heikommin selviytymään sääntelyrasitteista ja saamaan äänensä kuuluviin poliittisissa piireissä. ⁽²¹⁾ Tämä koskee yhtä lailla tulli- ja muita esteitä. Markkinoillepääsyn mahdollistavaa vahvempaa kumppanuussuhdetta koskevan komission ehdotuksen ⁽²²⁾ mukaisesti yritysmaailman järjestöjen olisi osallistuttava aktiivisesti markkinoillepääsyä edistävään kumppanuuteen ja markkinoillepääsyä käsittelevän neuvoa-antavan komitean (MAAC) toimintaan. Lisäksi on varmistettava, että pk-yritysten edut otetaan täysin huomioon kaikissa kauppaneuvotteluissa. Nykyiset kaupan suojakeinot, kuten tukien ja polkumyynnin vastaiset toimenpiteet, eivät sovellu hyvin pk-yritysten käyttöön, sillä niillä ei ole tuloksekkaiden valitusten tekemiseen tarvittavia resursseja eikä taitoja. ETSK:n organisoimat EU:n ja Kiinan sekä EU:n ja Intian pyöreän pöydän ryhmät voisivat helpottaa vuoropuhelua ja valmistelutoimia EU:n kansalaisyhteiskunnan asianmukaisten ryhmien (erityisesti pk-yritysten sekä osuus- ja yhteisötalouden toimijoiden) keskuudessa.

⁽¹⁸⁾ Euroopan komission asiantuntijaryhmän loppuraportti "Supporting the internationalisation of SMEs", joulukuu 2007.

⁽¹⁹⁾ Flash Eurobarometri 196.

⁽²⁰⁾ *Fact Sheet: Aid for Trade*, Bryssel, 3. huhtikuuta 2009, *Programming Guide for Strategy Papers Aid for Trade (Aft)*, liite A, kohta 2, Bryssel, marraskuu 2008 ja Kaupan teknisten esteiden komitean puheenjohtajan loppuraportti *TBT Committee Workshop on the Role of International Standards in Economic Development*, 19. maaliskuuta 2009.

⁽²¹⁾ "EU:n lainsäädännön soveltamisen ja noudattamisen valvonnan parantaminen", EUVL C 24, 31.1.2006, s. 52.

⁽²²⁾ Komission tiedonanto "Globaali Eurooppa: Markkinat avoimiksi Euroopan viejille vahvemman kumppanuuden avulla", KOM(2007) 183 lopullinen.

6.2 Komitea toteaa, että pääkanavat pk-yritysten näkemysten esiin tuomiseksi ovat jäsenvaltiot, 133 artiklan komitea sekä kauppa- ja teollisuusjärjestöt, jotka pyrkivät vaikuttamaan komissioon WTO:ssa. Kauppaneuvottelut ovat kuitenkin monimutkaisia, ja kauppapolitiikan verkostoon on kehitettävä entistä vahvempia ja paremmin koordinoituja kumppanuuksia pk-yritysten markkinoillepääsyn edistämiseksi. Lisäksi komission ja jäsenvaltioiden olisi tehostettava pk-yritysten intressien koordinoitua, jotta niiden etuja voitaisiin ajaa paremmin myös muissa standardointielimissä, kuten Kansainvälisessä standardisointijärjestössä (ISO). Asianmukaisesti toimenpiteisiin kuuluu esimerkiksi seuraavaa:

- a. Jäsenvaltioiden ja komission olisi kestävään kehitykseen kohdistuvien vaikutusten arvioinneissa otettava jälkikäteen kantaa pk-yrityksille järjestämiinsä kuulemisiin ja konsultoiemiensa järjestöjen edustavuuteen ⁽²³⁾.
- b. Komitea on tyytyväinen markkinoille pääsyä koskevaan tietokantaan (MADB) sekä teollis- ja tekijänoikeuksien suojelun ja teollis- ja tekijänoikeuksien neuvontapisteiden resursseihin. Komission virkamiesten säännölliset vierailujaksot pk-yrityksissä ja kotimaidensa teollis- ja tekijänoikeusasioiden yhteyspisteissä edistäisivät huomattavasti näihin kaupan aloihin liittyvien kysymysten ymmärtämistä.
- c. Valtioiden toiminnassa pk-yrityksille aiheuttavat kohtuutonta haittaa syrjivät julkisen hankinnan menettelyt ja maksuviivästytykset. ⁽²⁴⁾ Komitea suhtautuu myönteisesti vuonna 2006 laadittuun katsaukseen maksuviivästyksdirektiivin täytäntöönpanosta mutta katsoo, että myös finanssikriisin vaikutuksia on arvioitava. Tällä tavoin voitaisiin luoda moraalista painetta ja kiinnittää huomiota hyviin käytänteisiin. Esimerkkinä mainittakoon Irlannin hallituksen kesäkuussa 2009 toteuttamat viralliset järjestelyt keskushallinnon yksiköiden maksuajan lyhentämiseksi niin, että maksut on suoritettava toimittajayrityksille 15 päivän kuluessa aiemman 30 päivän sijaan.

7. Suositus 5: Rääätälöidään toimintalinjat pk-yritysten tarpeiden mukaan

7.1 Toimintalinjat on rääätälöitävä siten, että ne vastaavat ensisijaisesti yritysten, erityisesti pk-yritysten, tarpeita eivätkä poliittisten päätöksentekijöiden, täytäntöönpanomekanismin tai toissijaisuusperiaatteen vaatimuksia. Pk-yritysten vientitoimintaa vaikeuttavia esteitä on kartoitettu sekä pk-yritysten kansainvälistymistä koskeneessa OECD:n ja APEC:n huippukokouksessa vuonna 2006 että Euroopan komission asiantuntijaryhmässä. ⁽²⁵⁾ Viimeaikaiset tutkimukset osoittavat kuitenkin, että poliittisten

⁽²³⁾ Ks. EIM Business & Policy Research -yhtiön tutkimus pk-yrityksiä edustavien organisaatioiden edustavuudesta "Study on the Representativeness of business organisations for SMEs in the EU", Zoetermeer, toukokuu 2009.

⁽²⁴⁾ Komissio on julkaissut katsauksen maksuviivästyksen torjunnasta annettujen säädösten tehokkuudesta, "Review of the effectiveness of European Community legislation on combating late payments", http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/files/late_payments/doc/finalreport_en.pdf.

⁽²⁵⁾ OECD ja Aasian ja Tyynenmeren alueen taloudellinen yhteistyöjärjestö APEC, "The Athens Action Plan For Removing Barriers To Sme Access To International Markets", hyväksytty OECD:n ja APEC:n maailmankonferenssissa Ateenassa 8. marraskuuta 2006.

päätöksentekijöiden ja pk-yritysten käsitykset näistä esteistä ja niiden mahdollisista ratkaisuista eroavat tosistaan. ⁽²⁶⁾ Pk-yritysten oikeudellisissa ja kaupallisissa taustoissa on eroja, ja ne lähestyvät kansainvälistymistä monin eri tavoin: vaihteittain, strategisen yrittäjyyden keinoin, oppimalla sekä lähi- ja niche-markkinointia hyödyntäen. Jotkut ovat alkujaankin kansainvälisesti suuntautuneita ja keskittyneet maailmanmarkkinoihin perustamisestaan lähtien. ⁽²⁷⁾

7.2 Komitea on ehdottanut pk-yritysten tukemiseksi useita toimia, jotka eivät ole luonteeltaan taloudellisia. ⁽²⁸⁾ Esimerkkeinä mainittakoon yhteistyötapahtumat (kuten jo päätynyt INTERPRISE-ohjelma ja alihankkijamessut), jotka edistävät yrittäjien henkilökohtaisia tapaamisia ⁽²⁹⁾, ja kouluttajien koulutusohjelma, jonka on tarkoitus auttaa pk-yritysten etuja valvovia organisaatioita parantamaan pk-yrityksille räätälöityjen neuvonpalveluiden tarjontaa.

7.3 Ajankohtainen esimerkki siitä, ettei toimintalinjoja ole onnistuttu räätälöimään pk-yritysten tarpeiden mukaan on rahoituksen ja luottovakuutusten saatavuus. Nämä ovat erityisesti vieniä harjoittavien pk-yritysten keskeisiä huolenaiheita. Vaikka pankkijärjestelmää tuetaan erittäin voimakkaasti julkisin varoin, yritykset kokevat, ettei luottoa ja luottovakuutuksia ole tarjolla läheskään riittävästi. Tämä viittaa siihen, että rahoitusmarkkinoiden toiminnassa on institutionaalisia puutteita, ja tilanteen korjaamiseksi tarvitaan erityistoimia, jotta luottojen ja luottovakuutusten tarjontaa yrityksille voidaan parantaa. ⁽³⁰⁾ Tämän vuoksi komitea kannattaa OECD:n Torinossa järjestämän pyöreän pöydän kokouksen päätelmiä, joissa korostetaan jälleen rahoituslaitosten toimintaympäristön tarkastelun merkitystä vaatimalla luotettavia hallinto-, verotus-, sääntely- ja oikeuspuutteita, jotka tarjoavat yhtäläiset toimintamahdollisuudet kaikille taloudellisille yksiköille niiden koosta riippumatta. ⁽³¹⁾

7.4 Komitea kannattaa niin ikään esimerkiksi seuraavia Torinon pyöreän pöydän kokouksessa annettuja käytännön suosituksia pk-yritysten taloushallinnon tukemiseksi:

- a. Tehostetaan takauksia parantamalla välitystoimintaa luotonantajien ja pk-yritysten kesken.
- b. Puututaan kassavirtaongelmiin suotuisien pysyvien tai määräaikaisten vero- ja sosiaaliturvamaksuvapautusten avulla tai luomalla verohelpotusjärjestelmiä pk-yrityksiin investoivia yksityissijoittajia varten.

⁽²⁶⁾ OECD, 2008, "Removing Barriers to SME Access to International Markets"; Dannreuther, C., 2008 "A Zeal for a Zeal? SME Policy and the Political Economy of the EU", *Comparative European Politics* 23, s. 377–399 ja Dannreuther, C., 2007, "EU SME policy: On the edge of governance" *CESifo Forum* 2/2007.

⁽²⁷⁾ Alkujaankin maailmanmarkkinoille suuntautuneilla yrityksillä on neljä tunnusomaista piirrettä: globaali visio aivan alusta lähtien, tuotteet, joilla on mahdollisuuksia menestyä maailmanmarkkinoilla, riippumattomuus sekä kyky kansainvälistyä nopeasti. Ks. Gabriellson, M.; Kirpalani, V.; Dimitratos, P.; Solberg, C.; Zucchella, A., 2008, "Born globals: Propositions to help advance the theory", s. 389, *International Business Review* 17, s. 385–401.

⁽²⁸⁾ Ks. alaviite 9.

⁽²⁹⁾ Ks. http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/4th_conference.htm.

⁽³⁰⁾ Kansainvälinen valuuttarahasto IMF, 2009, "Trade Finance Stumbles", *Finance and Development*.

⁽³¹⁾ OECD:n pyöreän pöydän kokous aiheesta "Maailmanlaajuisen kriisin vaikutukset pk-yritysten ja yritystoiminnan rahoitukseen ja poliittiset vastatoimet", Intesa Sanpaolo, Palazzo Turinetti, Torino, Italia, 26.–27. maaliskuuta 2009.

- c. Kaikkien yritysten, ei siis pelkästään pk-yritysten, on ehdotomasti saatava maksunsa ajoissa sekä arvoketjuista että julkishallinnon yksiköistä. ⁽³²⁾

7.5 Lisäksi komitea on tyytyväinen Euroopan talouden elvytys-suunnitelmassa ilmoitettuihin valtiontukitoimenpiteiden tilapäisiin puitteisiin, joista sovittiin joulukuussa 2008. Merkittävistä toimista mainittakoon seuraavat:

- a. Tuen uusi yhteismarkkinoille soveltuvana pidetty enimmäismäärä on 500 000 euroa kahden vuoden aikana.
- b. Jäsenvaltiot voivat yksittäistapauksista ilmoittamatta myöntää lainoille valtiontakauksia alennetuin preemioin, korkotukea kaikentyyppisiin lainoihin sekä tuettuja lainoja vihreiden tuotteiden tuotantoon silloin, kun on kyse ennakoivasta mukautumisesta yhteisön tuleviin tuotevaatimuksiin tai tällaisten vaatimusten ylittämistä.
- c. Riskipääomasijoituksia koskevia suuntaviivoja mukautetaan siten, että pk-yrityksiin tehtävien riskipääomasijoitusten vuotuinen enimmäismäärä nostetaan 1,5 miljoonasta 2,5 miljoonaan euroon. Lisäksi yksityisten sijoittajien osuus supistetaan 50 prosentista 30 prosenttiin.

7.6 Pk-yrityksille on annettava etusija jaettaessa niitä 5:tä biljoonaa euroa, jotka G20-ryhmä on julkilausumassaan ⁽³³⁾ luvannut asettaa saataville kahden vuoden kuluessa. Varojen jakoa on valvottava tarkoin, jotta voidaan varmistaa, että ne käytetään asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Uusissa jäsenvaltioissa toimivat pk-yritykset voivat nykyisten perussopimusten mukaan saada ylimääräistä tukea.

7.7 EU:n yhtenäinen ääni kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja euroalueella sekä nykyistä yhtenäisempi ja koordinoitumpi talous-, teollisuus- ja kauppapolitiikka maailmanlaajuisella tasolla hyödyttäisi sekä pk-yrityksiä (kuten muutamissa ETSK:n keväällä järjestämissä, vallitsevaa talous- ja finanssikriisiä käsitelleissä kuulemisissa todettiin) että jäsenvaltioita.

8. Suositus 6: Tuetaan pk-yrityksiä niiden työvoiman välityksellä

8.1 Työntekijöillä ja heidän taidoillaan on keskeinen merkitys pk-yritysten kilpailukyvyille. Pk-yritysten työllistämä osuus kokonaistyövoimasta on EU:ssa suurempi kuin Yhdysvalloissa tai Japanissa, ja siksi on välttämätöntä ponnistella yhä voimakkaammin sen eteen, että pk-yrityksiä edustavat organisaatiot saadaan mukaan työmarkkinavuoropuheluun ja muiden politiikanalojen toimintaan. Esimerkiksi pätevien insinöörien ja teknisesti ammatitaitoisten työntekijöiden osaamista voisi olla tarjolla enemmän, jos pk-yritykset voisivat osallistua tehokkaammin (yhteisiin) tutkimus- ja kehitystoimiin sekä tällaisen tutkimustoiminnan kaupalliseen hyödyntämiseen (esimerkiksi lisenssisopimuksin).

⁽³²⁾ Eurooppalaisia pk-yrityksiä tukeva aloite (*Small Business Act*), käsillä olevan lausunnon alaviite 9 ja ETSK:n lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi kaupallisten toimien maksuviivästysten torjumisesta", EYVL C 407, 28.12.1998, s. 50.

⁽³³⁾ G20-johtajien julkilausuma "The Global Plan for Recovery and Reform" (Globaali elvytys- ja uudistus suunnitelma), 2. huhtikuuta 2009.

8.2 Pk-yritysten olisi hyödynnettävä mahdollisimman hyvin komission kesäkuussa 2009 esittämää työllisyystoimintasuunnitelmaa sekä komission toimia, joilla pyritään ennakoimaan rakenteelliset muutokset ja teollisuuden muutokset entistä paremmin. Komission tiedonannossa "Yhteinen sitoutuminen työllisyyteen" ⁽³⁴⁾ esitetään kolme keskeistä painopistettä: työllisyyden säilyttäminen, työpaikkojen luominen ja liikkuvuuden edistäminen; osaamisen kehittäminen ja työmarkkinoiden tarpeisiin vastaaminen sekä työmarkkinoille pääsyn parantaminen. Huomionarvoisia ovat erityisesti seuraavat näkökohdat:

- a. 100 miljoonan euron mikrorahoitusväline, josta myönnetään enintään 25 000 euron räätälöityjä lainoja yrityksille, joissa on alle 10 työntekijää
- b. 5 miljoonaa oppisopimus- ja harjoittelupaikkaa sekä joukko muita toimia työttömien nuorten tukemiseksi
- c. EU:n työmarkkinoiden alakohtainen analysointi taitojen kehittämiseksi ja sovittamiseksi yhteen työmarkkinoiden nykyisten ja tulevien tarpeiden kanssa ⁽³⁵⁾
- d. käytännön välineistö, jonka avulla yritykset ja niiden työntekijät voivat hallita paremmin yritysten uudelleenjärjestelyjä
- e. pienyritysten koulutusopas, jonka on tarkoitus auttaa pk-yrityksiä ylläpitämään ja hankkimaan tarvitsemaansa osaamista.

9. Suositus 7: Kiinnitetään huomiota verkostojen merkitykseen pk-yritysten kansainvälistymisessä

9.1 Monet pk-yritykset ovat hinnanottajia eivätkä hinnan määrittäjiä, ja ne kytkeytyvät kansainvälisiin markkinoihin pikemminkin toimitus- ja arvoketjujen sekä tuonnin kuin viennin välityksellä. Tällaiset yhteysverkot tarjoavat pk-yrityksille mahdollisuuksia, mutta niistä aiheutuu myös erityisiä teollis- ja tekijänoikeuksiin ja määräävässä asemassa oleviin asiakkaisiin liittyviä ongelmia, joihin voidaan puuttua paremmin alakohtaisen lähestymistavan avulla. EU ei ole globaalina toimijana hyödyntänyt mahdollisuuksiaan parantaa pk-yritysten asemaa kolmansien maiden markkinoilla toimivina viejinä ja tuojina. Erityisen kiinnostavaa on se, millainen rooli EU:lla ja jäsenvaltioilla voi olla niiden pk-yritysten tukemisessa, jotka ovat riittävän kilpailukykyisiä toimiaukseen arvoketjussa alku- ja keskivaiheen toimittajina (*Initial and Intermediary Companies, IICs*). Seuraaviin asioihin on kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota:

- a. Autetaan EU:ssa toimivia pk-yrityksiä siirtymään maailmanlaajuisessa tuotantoprosessissa korkean lisäarvon tuotantovaiheisiin (luomalla yhteyksiä esimerkiksi korkeakoulujen innovointi-, tutkimus- ja ammattitaito-ohjelmiin).

⁽³⁴⁾ KOM(2009) 257 lopullinen.

⁽³⁵⁾ Komission tiedonanto "Uudet taidot uusia työpaikkoja varten", KOM(2008) 868 lopullinen.

- b. Saatetaan EU:n sisämarkkinoiden tarjoamista mahdollisuuksista kiinnostuneet kansainväliset suorien ulkomaisten investointien tekijät yhteen pk-yritysten kanssa pitkäjänteisen teollisuusyhteistyön edistämiseksi.
- c. Autetaan pk-yrityksiä ratkaisemaan arvoketjujen ja verkostojen aiheuttamia ongelmia (teollis- ja tekijänoikeudet, laki- ja sopimusperusteisten veloitteiden mukaiset nopeat maksusuoritukset jne.).
- d. Koordinoidaan ja tuetaan nykyisiä verkostoja, muun muassa pk-yritysten jäsenvaltio- ja EU-tason vientikonsortioita, paikallisia klustereita ja pk-yrityksiä edustavia organisaatioita. Tällä tavoin pk-yrityksille voidaan tarjota räätälöityä tukea, jotta ne voivat hyödyntää osaamistaan nykyistä paremmin sekä sisämarkkinoilla että lähimarkkinoilla (esim. rajatylittävillä alueilla). Komission Yritys-Eurooppa-verkoston, kaupakamareiden ja kahdenvälisten vientikauppakamareiden antama tuki on hyödyllistä, mutta sitä voitaisiin laajentaa ja tukitoimet voitaisiin koordinoida nykyistä paremmin sekä kyseisten tahojen kesken että muiden alalla toimivien verkostojen ja pk-yrityksiä edustavien organisaatioiden kanssa. Lisäksi voitaisiin toteuttaa erilaisia valtiontukipolitiikan ja WTO:n sääntöjen mukaisia pk-yritysten yhteenliittymien muotoja ja liiketoiminnan teknisen tuen ratkaisuja koskevia lisätutkimuksia ja -toimia.

9.2 Komitea on antanut useita lausuntoja ulkoistamisesta ja arvoketjuista. ⁽³⁶⁾ Nämä tekijät vaikuttavat suoraan Euroopan talouteen ja erityisesti pk-yrityksiin, joista monet kansainvälistyvät näiden ainutlaatuisien yhteyksien välityksellä. Pk-yritykset hyötyvät tällaisista maailmanlaajuisista verkostoista, sillä niiden avulla ne voivat jakaa kansainvälistymiseen liittyvät riskit, pääsevät käsiksi uusiin teknologioihin ja voivat tehostaa toimintaansa

lisäämällä ulkoistamista ja erikoistumalla ydinosaamiseensa. Toisaalta pk-yritykset kohtaavat myös erityisiä haasteita pyrkiessään ymmärtämään, mikä niiden suhde muuhun arvoketjuun on, miten ne voivat suojata omat teollis- ja tekijänoikeutensa arvoketjussa ja miten ne voivat edetä arvoketjun tuottoisammille tasoille. ⁽³⁷⁾ Komitea toteaa jälleen, ettei arvoketjun alku- ja keskivaiheen toimittajia koskevia toimintalinjoja ole vielä luotu. Komitea on aiemmissa lausunnoissaan yksilöinyt kysymyksiä joihin on syytä puuttua.

10. Suositus 8: Politiikkaa on uudennettava ja arvioitava

10.1 Komitea suosittelee edistämään edellä käsiteltyjen politiikkojen vaikutusten ymmärtämistä. Tämä edellyttää tulosten tehokasta seurantaa ja arviointia sekä tavoitteiden säännöllistä uudelleenarviointia erityisesti niiden pk-yritysten kansainvälistymisen suhteen, jotka reagoivat maailmanmarkkinoiden muutoksiin lyhyellä ja pitkällä aikavälillä innovoinnin avulla.

- a. Yrityksen ja erehdyksen periaatetta olisi pidettävä politiikan uudentamisen keskeisenä lähtökohtana, sillä se mahdollistaa toimintajärjestelmien kokemuspohjaisen kehittämisen ja parantamisen.
- b. Poliittisten päätösten olisi luonnollisestikin aina perustuttava politiikasta saatuun näyttöön. Tietoa olisi hankittava yhä enemmän ja entistä useammin monista eri lähteistä, ja se olisi koordinoitava nykyistä paremmin (esimerkiksi EU:ssa toimivien pk-yritysten suorituskyvyn arvioinnin avulla). ⁽³⁸⁾
- c. Olisi perustettava kansainvälistymistä käsittelevä sidosryhmien erityisryhmä, joka tukisi komissiota sen toteuttaessa politiikkojaan. Työryhmään tulisi kuulua jäsenvaltioiden, pk-yrityksiä edustavien organisaatioiden, ETSK:n ja alueiden komitean edustajia.

Bryssel 16. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

⁽³⁶⁾ "Arvo- ja toimitusketjun kehittyminen", EUVL C 168, 20.7.2007, s. 1 ja "Kaupan maailmanlaajuinen yhdentymisen sekä ulkoistaminen", EUVL C 10, 15.1.2008, s. 59.

⁽³⁷⁾ OECD, "Enhancing the Role of SMEs in Global Value Chains".

⁽³⁸⁾ OECD, 2008 "Making Local Strategies Work: Building the Evidence Base".

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Euroopan ilmailualan tukiohjelma”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2010/C 255/05)

Esittelijä: **Jacek KRAWCZYK**
Apulaisesittelijä: **Marcel PHILIPPE**

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea päätti 16. heinäkuuta 2009 työjärjestyksensä 29 artiklan 2 kohdan nojalla antaa oma-aloitteisen lausunnon aiheesta

Euroopan ilmailualan tukiohjelma.

Asian valmistelusta vastannut neuvoa-antava valiokunta ”teollisuuden muutokset” hyväksyi lausuntonsa 26. marraskuuta 2009. Esittelijä oli Jacek **Krawczyk** ja apulaisesittelijä Marcel **Philippe**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 17. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 167 puolesta 2:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Kriisi on ennennäkemätön ja vaikuttaa lentoliikenteen arvoketjun kaikkiin lenkkeihin, vaikkakin eri tavoin. Osittain sääntelystä vapautetussa toimintaympäristössä markkinat ovat tosiasiallisesti vapaat vain ketjun viimeisessä lenkissä (lento-yhtiöt). Muissa osissa ketjua liikenteen vähentymisestä johtuva tulosten menetys voidaan kompensoida osittain tai kokonaan turvautumalla epäasianmukaisesti nk. kustannusten kattamisen periaatteen (*cost recovery principle*) tai käyttämällä väärin omaa kilpailuasemaa.

1.2 Panoksena on Euroopan ilmailualan sietokyky ja siten sen kansainvälinen kilpailukyky. Muualla maailmassa on lievitetty nopeasti ja tehokkaasti matkustaja- ja rahtimäärien väliaikaisen notkahduksen vaikutuksia, mutta eurooppalaisilla toimijoilla on muunlaisia ongelmia, ja ne vaikuttavat huomattavan kielteisesti tavarantoimittajiin. Muutamina esimerkkeinä Euroopan ilmailualan realiteeteista mainittakoon monenlaiset valtiolliset verot, alati kasvavat infrastruktuurin (lentoasemien, lennonjohtopalvelujen) käyttökustannukset, käytettävissä olevan rahoituksen niukkuus ja yksipuoliset ympäristövaatimukset.

1.3 Käsillä olevassa lausunnossa esitetään päättäjille harkittavaksi ja toteutettavaksi lyhyen ja keskipitkän aikavälin toimenpiteitä, joiden avulla voidaan varmistaa, että Euroopan ilmailuala selviää kriisistä säilyttäen sietokykynsä entisenlaisena.

1.4 Kaikkien liikennöintiin osallistuvien – lentoasemien, lennonvarmistuspalvelujen tarjoajien (*air navigation service providers*, ANSP), maahuollinnan, lentoyhtiöiden ja ilma-alusten valmistajien – tulisi ymmärtää ja omaksua arvoketjun uudelleenjärjestely.

1.5 ETSK muistuttaa, että Euroopan ilmailuala kokonaisuudessaan on strategisen tärkeä Euroopalle ja edistää kasvua korkeasti koulutetun ja erittäin ammattitaitoisen henkilöstön ansiosta. Alaan vaikuttavan kriisin taltuttamiseksi toteuttavien toimenpiteiden avulla on voitava varmistaa sellaisen osaamisen säilyminen,

jota tarvitaan Euroopan teollisuus- ja teknologiaperustan kehittämiseksi.

1.6 Jotta alan tulevaa kehitystä voitaisiin ennakoita yhä paremmin, tulee kannustaa kehittämään sidosryhmien yhteiskunnallista vuoropuhelua sekä koulutustoimintaa ja taitojen ja työpaikkojen ennakoivaa hallintaa. Julkisten ja yksityisten sidosryhmien tulee sitoutua oppilaitosten ja elinkeinoelämän välisen vaihtotoiminnan voimistamiseen sekä alan kehittämiseksi tarvittavan T&K-toiminnan tukemiseen.

1.7 Euroopan ilmailualan tukiohjelmaa koskevat ehdotukset esitetään lausunnon kohdassa 9. Ne sisältävät seuraaviin kysymyksiin liittyviä aloitteita:

- infrastruktuurin mukauttaminen ja kustannukset
- käytettävissä olevan rahoituksen niukkuudesta ja liikevoiton pienenemisestä johtuvat taloudelliset haasteet
- ympäristönäkökohdat
- sääntely-ympäristö
- kansainvälinen kilpailu
- tutkimus ja kehittäminen.

2. Kriisin vaikutukset ilmailualaan

2.1 Kansainvälinen ilmailuliitto IATA (*International Air Transport Association*) ennusti maaliskuussa 2009, että ilmailualan maailmanlaajuiset tappiot nousevat 4,7 miljardiin Yhdysvaltain dollariin vuonna 2009. Toukokuussa IATA kuitenkin nosti arviotonsa vuoden 2009 tappioista 9 miljardiin Yhdysvaltain dollariin ja syyskuussa 11 miljardiin dollariin. Vuonna 2010 pysyttäneen 3,8 miljardin Yhdysvaltain dollarin tasolla.

2.2 Kun tarkastellaan kysyntää, Euroopan lentoyhtiöiden liiton AEA:n (*Association of European Airlines*) jäsenyhtiöiden matkustajamäärät supistuivat 8,2 prosenttia vuoden 2009 alkupuoliskolla. Bisnesluokan matkustus on vähentynyt yli 19,9 prosenttia. Rahti liikenteen harjoittajilla kysyntä romahti 22,1 prosenttia vuoden 2009 alkupuoliskolla. Kansainvälinen lentoasemien järjestö ACI (*Airports Council International*) vahvistaa tämän tiedon: se arvioi kysynnän laskevan matkustajaliikenteessä 8,1 prosenttia ja rahti liikenteessä 21,1 prosenttia. ACI:n mukaan Euroopan 25 merkittävimmällä lentoasemalla matkustajamäärä laski vuoden 2009 yhdeksänä ensimmäisenä kuukautena 41 miljoonalla. Euroopan sisällä liikennöiviä yhtiöitä edustava ERAA (*European Regions Airline Association*) kirjasi matkustajaliikenteen vähentyneen kaikkiaan 7,2 prosenttia vuoden 2009 alkupuoliskolla.

2.3 Ilmailualalla oli Euroopassa vuonna 2008 karkeasti arvioiden 1,5 miljoonaa työpaikkaa, joista valtaosa, 49 prosenttia, lentoyhtiöissä. Pelkästään vuoden 2009 alkupuoliskolla AEA:n jäsenyhtiöt supistivat henkilöstöään 34 000:lla (noin 8 prosenttia koko henkilöstövahvuudesta). Tällä oli seurausvaikutuksia ympäri Euroopan arviolta 90 000 "epäsuoraan" työpaikkaan, joista useimmat edellyttävät korkeaa ammattitaitoa. Esimerkiksi Amsterdamin lentoasemalla on tehty suuria henkilöstöleikkauksia.

2.4 Halpalentoyhtiöt ovat suoriutuneet Euroopassa muita liiketoimintamuotoja edustavia yhtiöitä paremmin, vaikka nekaan eivät ole välttyneet konkurssilta: vuoden 2008 elokuusta niistä viisi on tehnyt konkurssin. Halpalentoyhtiöiden markkinaosuus Euroopassa on kolminkertaistunut vuodesta 2003, jolloin se oli 12 prosenttia, vuoteen 2009, jolloin markkinaosuus oli kasvanut 37 prosenttiin. Kriisin ollessa pahimmillaan heinäkuussa 2009, ne eivät juurikaan sopeuttaneet kapasiteettiaan, koska halpalentojen kysyntä ei laskenut tai aleni vain marginaalisesti. Tämän selittää osittain se, että kyseiset yhtiöt välttävät ruuhkaisia liikennekeskuksia ja pystyvät siten sopeuttamaan toimintojaan kulloiseenkin taloudelliseen tilanteeseensa. Tiukentuneen julkistalouden aikana halpalentoyhtiöiden riippuvuus suorasta tai välillisestä julkisesta tuesta kuitenkin varjostaa niiden keskipitkän aikavälin kannattavuutta. On merkille pantavaa, että halpalentoyhtiöiden kehitys on yhteiskunnallinen realiteetti. Tämän kuljetusmuodon tulevaisuutta ja sen mahdollista vaikutusta koko arvoketjuun on kuitenkin paikallaan pohtia.

2.5 Tarjontakapasiteetin rajuista leikkauksista huolimatta reitti-lentoyhtiöiden liiketoimintatulos putosi vuoden 2008 ensimmäisen neljänneksen (Q1) – 0,2 miljardista eurosta – 1,9 miljardiin euroon vuoden 2009 ensimmäisellä neljänneksellä (Q1). IATA:n mukaan Euroopan lentoyhtiöiden tappio nousee vuonna 2009 korkeimmilleen, 3,8 miljardiin dollariin. ACI ennustaa, että vuonna 2009 Euroopan lentoasemilla matkustajamäärä laskee 98 miljoonalla ja eniten kärsivät pienimmät lentoasemat.

2.6 Kriisin puhjettua Euroopassa yli 33 lentoyhtiötä on mennyt tai on ajautumisillaan konkurssiin (syyskuusta 2008 syyskuuhun 2009).

2.7 Tuoreimman Euroopan komissiolle laaditun *Analyses of the European air transport market* -selvityksen (2008) mukaan Airbus sai kyseisenä vuonna 41,3 prosenttia vähemmän tilauksia kuin vuonna 2007. Tuo vuosi oli saatujen tilausten näkökulmasta poikkeuksellinen.

2.8 Vuosi 2009 on ollut toistaiseksi valmistajille yhtä synkkä. Boeingille on tehty lokakuuhun 2009 mennessä yhteensä

195 tilausta ja 111 peruutusta, eli nettotilauksia on vain 84. Airbusilla oli samalla ajanjaksolla 149 tilausta ja 26 peruutusta, eli nettotilauksia on 123. Vertailun vuoksi todettakoon, että Boeingilla oli viime vuonna 662 tilausta ja Airbusilla 777 tilausta.

2.9 Tilausten huvetessa ja toimitusten lykkäytyessä ja/tai vähe-
tessä ilma-alusten valmistajilla on vain vähän liikkumavaraa, ja ne yrittävät turvata tuottavuuttaan leikkaamalla kustannuksia. Tämä vaikuttaa myös niiden kykyyn investoida uusien tekniikoiden ja uusien lentokoneiden kehittämiseen.

3. Pitkäaikaisvaikutukset ilmailualaan

3.1 Pääsopimusvalmistajien (Airbus, Boeing, Dassault, ATR, Alenia, Safran, Goodrich, Thales, Liebherr, jne.) laatiman strategian tavoitteena on leikata tuotekehitysaikojen ja -kustannuksia sekä siirtää tuotantoa ja tutkimustoimintaa myös Euroopan ulkopuolelle. Tavarantoimittajien ja alihankkijoiden on pakko soveltaa tätä strategiaa suhteissaan yhteistyökumppaneihinsa. (1)

3.2 Jos tilausten huomattava väheneminen ja sopimusvalmistajien strategian vaikutukset osuvat samaan ajankohtaan, voi monien alihankkijoiden työtilanne hankaloitua ja toimeentulo vaarantua. Samalla logiikalla on kyseenalaistettava tuotannon ja teknologian siirtämistä pois Euroopasta sisältävät yhtiöstrategiat niiden sosiaalisten vaikutusten takia (taloudellisten resurssien ehtyminen, kilpailukyvyyn ja lisäarvon menetys, vaikutukset ympäristöön ja sosioekonomiseen kudokseen).

3.3 Tällainen toimintatapa voi johtaa pitkän ajan kuluessa korkean ammattitaidon työpaikkojen huomattavaan katoon Euroopassa. Työpaikkojen menetys saattaa heikentää vakavasti Euroopan teollisuuden kilpailukykyä.

3.4 Työttömyyden lisääntyminen, henkilökohtaisten tulojen pientyminen ja luottamus kriisi ovat saaneet matkustajat vähentämään matkustusta, karttamaan bisnesluokkaa ja vaihtamaan lentämisen muihin matkustusmuotoihin.

3.5 Vuonna 2001 AEA:n jäsenyhtiöiden tulot laskivat 7 prosenttia, ja takaisin voitolliseksi pääseminen kesti kolme vuotta. Nyt tilanne on kuitenkin kaksin verroin vaikeampi. Koska kokonaistappio on 15 prosenttia, lentoyhtiöiden tilanteen normalisointuminen kestää todennäköisesti pidempään kuin kolme vuotta.

4. Lentoyhtiöiden kustannusleikkaukset eivät saa tukea lentoasemien ja lennonvarmistuspalvelujen tarjoajien samanaikaisista toimista. Taloustaantumaa ei reagoida samalla tavoin koko arvoketjun pituudelta.

4.1 Lisäksi ilmailualan kykyä vastata kriisin aiheuttamiin haasteisiin heikentää monimutkainen ja usein ristiriitainen lainsäädäntöviidakko.

(1) Ks. myös ETSK:n lausunto aiheesta "Euroopan ilmailuteollisuus: nykytilanne ja tulevaisuudennäkymät" (EUVL C 175, 28.7.2009, s. 50–56).

5. Vain 37 prosenttia lentoyhtiöiden toimintakustannuksista on niiden suorassa hallinnassa. Toinen melkein kolmanneksen osuus johtuu lentoyhtiöiden suoraan hallintaan kuulumattomista teki-
jöstä, joita mainitaan seuraavassa.

5.1 "Ulkoiset" toimintakustannukset olivat vuonna 2008 yhteensä 50,5 miljardia euroa. Suuri osa (yli 45 prosenttia) näistä kustannuksista johtuu öljyn hinnasta, jota ei juuri voi hallita, mutta loput 55 prosenttia (27,5 miljardia euroa) koostuu mm. lentoasema- ja lennonjohtomaksuista.

5.2 Lentoasemamaksuista aiheutui viime vuonna yhteensä 2,8 miljardin euron kustannukset, ja monilla lentoasemilla ne nousivat yhtäkkiä yli 5 prosenttia. Vain muutamat eurooppalaiset lentoasemat kykenivät tukemaan käyttäjiensä ponnisteluja ja pienentämään maksujaan vastaavasti. Matkustajakohtaiset lentoasemamaksut nousivat keskimäärin 15 prosenttia vuoden 2009 ensimmäisellä neljänneksellä.

5.3 Öljyn kallistuminen uhkaa lentoyhtiöiden vakautta. Lentopetrolin hinta on noussut miltei 50 prosenttia vuoden alusta. IATAN mukaan polttoaineen keskihinta nousee 61:stä Yhdysvaltain dollarista barrelilta vuonna 2009 72:een Yhdysvaltain dollariin vuonna 2010.

5.4 Lennonjohtopalvelujen yksikköhinta nousi niin ikään vuoden 2009 ensimmäisellä neljänneksellä koko Euroopassa keskimäärin 3,4 prosenttia. Hinnannousua perusteltiin kustannusten kattamisen periaatteella, jonka mukaan kukin lennonvarmistuspalvelujen tarjoaja voi kompensoida liikenteen vähenemistä nostamalla maksuja.

5.5 Ajatus yhtenäisestä eurooppalaisesta ilmatilasta ei vaikuta talouden realiteetteihin lyhyellä aikavälillä. Sen avulla oli määrä saada aikaan vuosittain jopa 5 miljardin euron kustannussäästöt ja suoremman reitityksen ansiosta 16 miljoonan tonnin vähenys hiilidioksidipäästöihin, mutta toistaiseksi sitä ei ole kyetty toteuttamaan. Toiminnalliset ilmatilan lohkot (*functional airspace blocks*, FAB) eivät toteudu ennen vuotta 2012.

5.6 Lentoyhtiöiden kustannusrakenne altistaa ne pienimmillekin öljyn hinnan vaihteluille. On taloudellisesti ja yritysten yhteiskuntavastuuta ajatellen järkevää ryhtyä välittömästi toimiin "käänteentekevien" moottorien ja polttoaineiden käytön edistämiseksi. Oleellista on siis tukea voimakkaasti T&K-rahoitusta.

5.7 Ilmailuohjelmien kehittämiskustannukset nousevat jatkuvasti, joten uusien lentokoneiden oston rahoittaminen on yhä hankalampaa. Elleivät lentoyhtiöt saa rahoitusta pankeilta, koko ilmailuala taantuu.

5.8 Tulee tutkia uusia järjestelyjä ilma-alusten kehittelyn ja tuotannon rahoittamiseksi niin, että ilma-aluksen maksuajankohtana sovelletaan tasoitusmekanismeja ja vapautetaan teollisuus ja liikenteenharjoittajat käteismaksuvelvoitteista.

5.9 Historiallisesti tarkasteltuna sotilasilmailuohjelmiin liittyvillä julkisilla hankintasopimuksilla on aina tuettu alaa (joka suuntautuu valtaosin kaksikäyttöön) matalasuhdanteen aikoina. On

epäilemättä syytä viipymättä harkita mahdollisuutta antaa ja kordinoida EU-tasolla tällaista tukea. Näin myös helpotettaisiin edelleen liian sirpaleisen alan uudelleenjärjestelyä.

5.10 Yritysten tukemista julkisista varoista (jonka nykyinen lainsäädäntö jo mahdollistaa) tulisi arvioida niiden sitoumusten perusteella, joita on tehty työpaikkojen ja ammattitaidon suojelemiseksi asianomaisissa yhtiöissä.

6. Yhtäläisten kansainvälisten toimintaedellytysten tarve on nyt suurempi kuin koskaan. Monet valtiot kautta maailman ovat ryhtyneet kriisin johdosta toimiin heikoissa kantimissa olevien lentoyhtiöidensä pelastamiseksi. Kiina antoi vuoden 2009 alussa suoraan tukea China Eastern Airlinesille (750 miljoonaa euroa) ja China Southern Airlinesille (320 miljoonaa euroa). Lisäksi Kiinassa keskeytettiin lentoasemamaksujen periminen ja laskettiin lentopetrolin hintoja. Air India sai Intian hallitukselta 600 miljoonaa euroa pääoman ja halpakorkoisten lainojen muodossa.

6.1 Osa näistä lentoyhtiöistä, kuten Persianlahden alueen lentoyhtiöt, tunnetaan viidennen ja kuudennen vapauden piiriin kuuluvina liikenteenharjoittajina, jotka hyödyntävät Eurooppaa merkittävänä ja käteväenä reservinä.

6.2 Nämä valtiontukea saavat lentoyhtiöt jatkavat mannterenvälisiä liikennöintiään, vaikka lentojen täyttöasteet laskevat rajusti. Jotkin niistä saattavat jopa lisätä liikennöintiä, vaikka samaan aikaan eurooppalaiset lentoyhtiöt, jotka ovat markkina-realiteettien armoilla, joutuvat supistamaan sitä (Persianlahden alueen lentoyhtiöt ovat lisänneet kapasiteettiaan tänä vuonna 14 prosenttia – pääasiassa Euroopan merkittävimpien keskusten kautta kulkevilla reiteillä).

7. Euroopan yhteisön tähänastinen vastaus tähän ennennäkemättömään kriisiin – lähtö- ja saapumisaikojen koskeva poikkeuslupa kesän ajaksi – jäi liian heikoksi ja tuli liian myöhään. Kyseinen asetus hyväksyttiin virallisesti ja julkaistiin kesäkuun lopussa, lähes kolme kuukautta kesäkauden alkamisen jälkeen, eikä se siis auttanut alaa reagoimaan aiempaa joustavammin markkinaolojen nopeisiin muutoksiin.

8. Vaikka lentoyhtiöiden järjestöt ovat torjuneet ennakoilta ajatuksen yksittäisistä valtiontuista, on määritelty useita aloja, jotka tarvitsevat sääntelytaholta ripeitä toimia selvittääkseen kriisistä.

8.1 Odotetun talvipoikkeusluvan tavoitteena on auttaa ilmailualaa ja erityisesti lentoyhtiöitä vastaamaan talouskriisiin mukauttamalla kapasiteettinsa yhä pienenevään kysyntään. Toimenpide ei ole syrjivä, hyödyttää kaikkia lentoyhtiöitä ja kaikkia eri liiketoimintamalleja ja on lyhytaikainen erillistoimenpide. Se tulee panna toimeen ajoissa, jotta sillä olisi huomattavaa vaikutusta. Myös osa halpalentoyhtiöistä kannattaa tätä toimenpidettä.

8.2 Koska kriisi iski ensin finanssialaan, suurin osa ilmailualan erikoistuneista rahoituslaitoksista on joko kadonnut tai muuttanut strategiaansa ja suuntautunut muille liiketoiminnan aloille.

8.3 Uusiakseen lähivuosina lentokalustoaan AEA:n jäsenyhtiöt olivat heinäkuuhun 2009 mennessä tilanneet 535 ilma-alusta 29 miljardin Yhdysvaltain dollarin arvosta. Tämä on vähemmän kuin samaan aikaan vuonna 2008, jolloin tilauksia oli 561.

8.4 Arvioiden mukaan vain 75–80 prosentilla näistä tilauksista on tai tulee olemaan rahoitusmarkkinoilta saatu varmistus tai rahoitus. Loput 20–25 prosenttia joudutaan perumaan, tai niiden rahoittamiseksi on etsittävä toistaiseksi määrittelemättä olevia vaihtoehtoisia keinoja.

8.5 Yksin Euroopan investointipankki lainoitti vuonna 2008 jäsenvaltioissa toteutettavia hankkeita lähes 52 miljardilla eurolla, joista vain 2,7 miljardia kohdennettiin Euroopan kuljetusalalle (lentoyhtiöt, lentoasemat, lennonjohtopalvelut ja valmistusteollisuus).

8.6 Toukokuussa 2009 julkaistussa Kansainvälisen siviililmailujärjestön ICAO:n kansainvälistä ilmailua ja ilmastomuutosta käsittelevän työryhmän GIACC:n loppuraportissa suositettiin, että ICAO asettaisi seuraavat kolme kattavaa tavoitetta:

- a. lähitulevaisuudessa, vuoteen 2012 mennessä: käytössä olevan kaluston keskimääräisen polttoainetehokkuuden parantaminen 2 prosentilla vuodessa
- b. keskipitkällä aikavälillä, vuoteen 2020 mennessä: polttoainetehokkuuden parantaminen 2 prosentilla vuodessa
- c. 2021–2050: yleisen polttoainetehokkuuden parantaminen 2 prosentilla vuodessa.

8.7 On ratkaisevan tärkeää, että kansainvälinen ilmailu on edustettuna ja sitä käsitellään yhtenä alana joulukuussa pidettävässä Kööpenhaminan COP15-huippukokouksessa. Ratkaisevan tärkeää on myös asettaa raja ilmailun päästöille osana Kööpenhaminassa tehtävää sopimusta. Keskustelun tulisi koskea sekä lentoyhtiöitä että ilma-alusten valmistajia.

8.8 EU:ssa vuonna 2012 käynnistettävän päästökauppajärjestelmän takia eurooppalaisten lentoyhtiöiden tulee siirtyä vähitellen polttoainetehokkaimpiin lentokoneisiin. B737- tai A320-koneiden uusimman sukupolven avulla ne voivat vähentää päästöjään 7–8 prosenttia edellisen sukupolven koneisiin verrattuna. Moottori-, runko- ja polttoainetekniikoiden radikaaliksi uudistamiseksi tulisi osoittaa varoja.

8.9 Käytössä oleva kalusto on edelleen keskimäärin varsin iäkäs (mikä vaikuttaa lentoyhtiöiden tuloksiin). Purkualalle tuleekin luoda asianmukaiset rakenteet. Nykyiset esimerkit ovat liian harvinaisia ja riittämättömästi koordinoituja, ja alan toiminta tulisi saada todella käyntiin Euroopan laajuisesti viranomaisten johdolla.

8.10 Valmistajien ja niiden alihankkijoiden tulisi tietenkin olla mukana näissä aloitteissa. Ne saattaisivat tuoda lisätyöpaikkoja ja -tuloja, sillä teollinen toiminta kattaisi tuotteen koko elinkaaren aina ilma-aluksen käytöstä poistamiseen saakka.

8.11 Lennonvarmistuspalvelujen tarjoajat toimivat kustannusten kattamisen periaatteella: kun liikennemäärät pienenevät, yksikköhintaa nostetaan. Kriisi vaikuttaa siten lentoyhtiöihin kahdesti. Lennonvarmistuspalvelujen tarjoajien tulee sopeuttaa kustannuspohjansa muuttuneeseen talousympäristöön ja huomattavasti vähäisempään lentoliikenteen määrään.

8.12 Yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa koskevassa lainsäädäntöpaketissa puututaan epäsuorasti kustannusten kattamisen periaatteeseen asettamalla toiminnallisille ilmatilan lohkoille ja jäsenvaltioille tehokkuustavoitteita. Sitä ei kuitenkaan ryhdytä soveltamaan ennen vuotta 2012. Uuden sukupolven eurooppalaisella ilmaliikenteen hallintajärjestelmällä (SESAR) on tarkoitus luoda yksi yhtenäinen rakenne. Se korvaa nykyiset 22 käyttöjärjestelmää, 30 ohjelmointikieltä ja 31 maakohtaista järjestelmää.

8.13 Koska jäsenvaltiot ovat jo hyväksyneet direktiivin lentoasemamaksuista, niiden tulisi toimia kriisiaikana niin kuin direktiivin säännökset olisivat jo voimassa. Komissiolla on nyt toimivaltaa lentoasemamaksuja koskevissa asioissa EU:ssa.

8.14 Euroopan lentoturvallisuusvirasto (EASA) sai viime vuonna oikeudellista toimivaltaa lentotoiminnan turvallisuussääntöihin, ohjaamomiehien lupakirjoihin ja kolmansien maiden lentoliikenteen harjoittajien valvontaan liittyvissä kysymyksissä.

8.15 Turvallisuuden parantamisen on jatkossakin pohjauttava tietolähtöiseen ja riskiperusteiseen analyysiin. Teollisuuden aloitteesta ja yhteistyössä valtioiden kanssa tehdyt turvaparannukset ovat lisänneet ilmailun turvallisuutta, ja tällaista johtajuutta tulisi osoittaa vastaisuudessakin, sillä turvallisuus on ilmailualan ydinkysymys. On varmistettava, että EASA käsittelee ainoastaan turvallisuuskysymyksiä.

8.16 Ilmailuala on odottanut pitkään lopullista sopimusta EU:n ja Yhdysvaltojen turvatoimien vastavuoroisesta tunnustamisesta. Nyt tarvitaan poliittista päätöstä sen tunnustamiseksi, että Yhdysvaltojen turvatoimet ovat yhtäpitäviä. Tämä hyödyttäisi niitä kuutta miljoonaa Yhdysvalloista tulevaa matkustajaa, jotka vuosittain vaihtavat lentoa EU:n lentoasemilla.

9. Euroopan ilmailualalla on tärkeä rooli talouselämässä, sillä se edistää merkittävästi yhtä talouden perustekijää: (tavaroiden ja ihmisten) liikkuvuutta. Sillä on tärkeä osuus myös vahvassa teollisuusperustassa, teknisessä kehityksessä ja talouskasvussa. Tämän perustan säilyttäminen pitkällä aikavälillä on äärimmäisen tärkeää, ja sitä on edistettävä. Ilmailuala auttaa myös taloutta elpymään näinä globalisaation aikoina. Valtioiden tulisi ensisijaisesti turvata heikoissa kantimissa olevien talouksiensa tukipilarit, joihin ilmailuala kuuluu, mutta taata myös se, että edellytykset toimintaympäristön nopeaksi tervehtämiseksi saavutetaan. ETSK suosittaakin painokkaasti seuraavien toimien ja tukitoimien toteuttamista:

9.1 Suhdannevaihtelujen ja kilpailupaineiden vaikutuksen tulisi ulottua koko arvoketjuun (lentoasemat, ilma-alusten valmistajat, lentopetrolin toimittajat, maahuolinta, lennonvarmistuspalvelujen tarjoajat, lentoyhtiöt). Meneillään on uudelleenjärjestely talouden hidastamisen kielteisten seurausten minimoimiseksi.

9.2 Komission tulisi käynnistää kaikki tarvittavat menettelyt lähtö- ja saapumisaikojen 80/20-käytösääntöä koskevan poikkeuksen aikaansaamiseksi ja toteuttamiseksi talvikaudella 2009–2010.

9.3 Euroopan valmistuskapasiteettia tulisi hallinnoida asianmukaisesti pitäen mielessä, että lentoliikenteen ennustetaan kasvavan keskipitkällä aikavälillä 4–5 prosenttia vuodessa ja että seuraavien kahdenkymmenen vuoden aikana rakennettaneen 25 000 yli satapaikkaista lentokonetta. Ellei uudelleenjärjestelyä voida välttää, kapasiteetin ja ammattitaidon säilyttämistä koskeviin näkökohtiin tulisi kiinnittää huomiota.

9.4 Komitea suosittelee, että rakenteellisten uudelleenjärjestelyjen yhteydessä noudatetaan työmarkkinaosapuolten informointia ja kuulemista koskevia menettelyjä. Komitea kannustaa kaikkia työmarkkinaosapuolia kehittämään järjestelmällistä ja ennakoivaa työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua yritys-, jäsenvaltio- ja EU-tasolla.

9.5 Viranomaisten tulisi auttaa heikossa asemassa olevia yhtiöitä säilyttämään taitopääomansa ja työpaikat esimerkiksi parantamalla ammatillisen koulutuksen saatavuutta laskusuhdanteen aikana. Julkiset elimet voisivat ottaa johtavan aseman keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä tarvittavien taitojen kehittämisen ja hankkimisen edistämiseksi. ETSK:n mielestä tässä yhteydessä tulee luoda järjestelmä, johon myös työmarkkinaosapuolet osallistuvat, tulevien työpaikkojen ja ammattitaidon ennakoivaksi hallinnoimiseksi.

9.6 Komitea korostaa lausunnoissaan (viimeksi asiakokonaisuuden SOC/347 liittyvässä launnossa) korkeatasoisen perus- ja korkeakoulutuksen sekä elinkeinoelämän ja oppilaitosten/korkeakoulujen välisten hyvien yhteyksien merkitystä sen varmistamiseksi, että työnhakijat saavat tarvittavat tiedot ja taidot.

9.7 Tällainen koordinoitu julkinen (EU:n, jäsenvaltioiden, alueiden jne.) tuki on ratkaisevan tärkeää kriisin vaikutusten lievittämiseksi. Kriisi osuu ajankohtaan, jolloin paljon työntekijöitä on jäämässä eläkkeelle. Ellei valmistusteollisuus kykene säilyttämään taitopääomaansa, se ei selviä pitkän aikavälin haasteista.

9.8 Euroopan investointipankin tulisi palauttaa voimaan ennen vuotta 2007 soveltamansa periaate, jonka mukaan lentoyhtiöt voivat saada luottoja. Tämä on tehtävä nopeasti ja kohdennettava erityisesti uusien ilma-alusten rahoittamiseen. Kyse ei olisi kalustolaajennusten rahoittamisesta.

9.9 Olisi myös asianmukaista luoda mekanismeja esimerkiksi valuuttakurssien vaihtelusta aiheutuvien rahoitusriskien kattamiseksi (ks. kohta 4.6, CCMI/047). Tällaisia voisivat olla myös lainatakuut, jotka perustuvat takaisin maksettaviin ennakoihin, tai Euroopan investointipankin lainat.

9.10 Ilmailualalle tulee ohjata lisärahoitusta T&K-toimintaa varten, jotta se pystyy vastaamaan tuleviin haasteisiin, mm. EU:n päästökauppajärjestelmän vaatimuksiin. Kansainvälisen siviililmailujärjestön ICAO:n puitteissa ilmailualalla sovellettava

globaali sektorikohtainen lähestymistapa olisi kuitenkin optimaalinen ratkaisu ilmastonmuutoksen kansainvälistä lievittämistä ajatellen, sillä se edistäisi maailmanlaajuiseen ongelman ratkaisua.

9.11 Kun otetaan huomioon ilmailuteollisuuden innovatiivisuus ja strateginen merkitys Euroopan teollisuus- ja teknologia-perustalle, (kriisin vaikeuttamalle) T&K-toiminnalle voitaisiin saada voimakasta tukea pitkäkestoisista EU:n toimista seitsemän TTK-puiteohjelman toimeenpanovaiheessa ja koko tulevan kahdeksannen TTK-puiteohjelman aikana. Jotta voidaan varmistaa Euroopan huippuosaaminen tällä alalla, julkinen T&K-tuki ei saa pienetä. T&K-toiminta ja yhteistyö ovat lisäksi välttämättömiä, jotta jatkossakin pystytään keskittymään pitkäjänteisesti kestäväen ilmailuteollisuuden kehittämiseen tavoitteena vaihtoehtoisten polttoaineiden ja operationaalisten toimien hyödyntäminen.

9.12 Ensisijaiset sopimusvalmistajat eivät kärsi laskukaudesta niin paljon kuin niiden tavarantoimittajat ja alihankkijat, joilla on valtaosa alan ammattitaidosta ja työpaikoista. Yhtenä tukimuotona voisi olla alihankkijoiden lainojen ja takuiden yhdistäminen. Valmistajien tulisi tukea tavarantoimittajien toimia takaamalla niille tulonsaanti ja pitkäaikainen tilauskanta.

9.13 Yhtenäinen eurooppalainen ilmatila II -paketti (SES II) on toteutettava viipymättä. Euroopan ilmatilan epäyhtenäisyys on suuri lisähaitta paitsi matkustajille myös lentoyhtiöille. ETSK puoltaa viimeisimmässä launnossaan vankasti SES II -pakettia. Ilmailuala on luonteeltaan globaalia, ja yhteentoimivuus on välttämätöntä lisätaakan ja tehottomuuden välttämiseksi. Tarvitaan siis jatkuvaa huomiota SESAR- ja NextGen-järjestelmien yhteentoimivuuden varmistamiseen. Komission on määriteltävä vuonna 2010 mekanismi SESAR-järjestelmän toteutuksen rahoittamiseksi, jotta tähän mullistavaan hankkeeseen voidaan osallistua laajasti.

9.14 Kaikkia jäsenvaltioita tulee kehottaa kiirehtimään lentoasemamaksuja koskevan direktiivin voimaansaattamista. Komission tulisi harkita mahdollisuutta käyttää direktiivin sille antamaa toimivaltaa.

9.15 Komissio aikoo laatia jäsenvaltioille ja Eurocontrolille tiedonannon lennonjohtomaksuja koskevan lykkäyksen käyttöönotosta. ETSK panee merkille energian ja liikenteen pääosaston tässä asiassa jo toteuttamat toimet ja kannustaa sitä lisäämään painetta jäsenvaltioita kohtaan.

9.16 EU:n toimielinten on toteutettava asetuksessa N:o 1794/2006 edellytettävä lennonvarmistuspalvelujen tarjoajien ja lentoyhtiöiden keskinäinen kuuleminen. Kyseistä asetusta on vielä tarkistettava, jotta voidaan ottaa huomioon SES II -pakettiin sisältyvä suorituskyvyn kehittämisjärjestelmä.

9.17 On varmistettava, että EASA käsittelee ainoastaan turvallisuuskysymyksiä ja että lentoturvallisuutta pidetään yllä ja parannetaan.

Yhden turvatarkastuksen periaate on otettava käyttöön kaikkialla EU:ssa huhtikuuhun 2010 mennessä (siltoin tulevat voimaan asetuksen N:o 300/2008 mukaiset EU:n uudet siviili-ilmailun turvaamista koskevat säännöt). Lisäksi jäsenvaltioille tulisi esittää EU:n ja Yhdysvaltojen turvatoimien molemminpuoliseen arviointiin pohjautuva lopullinen ehdotus EU:n ja Yhdysvaltojen yhden turvatarkastuksen periaatteesta, ja tätä periaatetta tulisi alkaa soveltaa mahdollisimman pian.

Bryssel 17. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

9.18 Tarvitaan lisää kansainvälistä ilmailua koskevia EU:n ja kolmansien maiden sopimuksia yhtäläisten kansainvälisten toimintaedellytysten luomiseksi. ETSK on ilmaissut lausunnossaan antavansa paljon arvoa komission ja Kanadan väliselle sopimukselle.

9.19 Yleisesti ottaen alan toimijoiden (liikenteenharjoittajien, valmistajien, viranomaisten) yhä lisääntyvä alueellinen ja kansainvälinen yhteistyö voisi osaltaan edistää tarjontaa ja alan yleistä toimeliaisuutta, mikäli tällaisen ”kaupan” ehdot ovat sosiaalisesti vastuullisia ja mikäli kaikki työmarkkinaosapuolet ovat siinä mukana.

III

(Valmistavat säädökset)

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

458. TÄYSISTUNTO 16. JA 17. JOULUKUUTA 2009

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tekstiilien nimityksistä ja niitä vastaavista tekstiilituotteiden merkinnöistä”

KOM(2009) 31 lopullinen/2 – 2009/0006 COD

(2010/C 255/06)

Esittelijä: **Claudio CAPPELLINI**

Euroopan unionin neuvosto päätti 27. helmikuuta 2009 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 95 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset tekstiilien nimityksistä ja niitä vastaavista tekstiilituotteiden merkinnöistä

KOM(2009) 31 lopullinen/2 – 2009/0006 COD.

Asian valmistelusta vastannut ”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 17. marraskuuta 2009. Esittelijä oli Claudio Cappellini.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 16. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 160 ääntä puolesta yhden pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK kannattaa Euroopan komission aloitetta tekstiilituotteiden nimityksistä ja merkinnöistä. Se saattaa olla merkittävä

askel EU:n tekstiilialan innovaatioprosessien ja yhteiskunnallisten ratkaisujen lisäämiseksi sekä eurooppalaisten kuluttajien tietoisuuden kasvattamiseksi ja heille suunnattavan tiedotuksen lisäämiseksi etenkin kriisiaikana. Euroopan talous- ja sosiaalikomitea korostaa aikaisempien tekstiiliteollisuuden tulevaisuutta koskevien

lausuntojensa ja tiedonantojensa ⁽¹⁾ tapaan, että sektorin on kilpailukykyensä edistämiseksi kehitettävä kiireesti johdonmukaisia ja yhtenäisiä toimintatapoja, jotka koskevat mm. merkintöjä.

1.2 ETSK suhtautuu asetukseen myönteisesti ja kannattaa 4 artiklaa, joka liittyy tuotteiden alkuperää ja kilpailulainsäädäntöä koskevaan kansalliseen oikeudelliseen kehukseen.

1.3 ETSK kehottaa Euroopan komissiota ja asianomaisia sidosryhmiä seuraamaan, kuinka ehdotettu asetus vaikuttaa seuraaviin seikkoihin:

- kehitteillä olevaan Euroopan strategiseen tutkimusohjelmaan, uusien kuitujen ja innovatiivisten tekstiilituotteiden käyttöön sekä avoimuuteen
- nykyisten oikeudellisten puitteiden yksinkertaistamiseen ja siten mahdollisten myönteisten vaikutusten tuottamiseen yksityisille tahoille ja hallintoviranomaisille EU:ssa ja kansallisella tai paikallisella tasolla
- olemassa olevan sääntelyjärjestelmän johdonmukaistamiseen ⁽²⁾.

1.4 ETSK korostaa, että on tärkeää kunnioittaa kuluttajien tarvetta saada selkeää, kattavaa ja täydellistä tuotetietoa etenkin tekstiilituotteiden yhteydessä, ja tukee komission aloitetta pyrkiä yksinkertaistamaan menettelyjä ja vähentämään kustannuksia, mitä direktiivin täytäntöönpano nyt edellyttää.

1.5 ETSK toivoisi kansalaisyhteiskunnan, tekstiilialan työmarkkinaosapuolten laajasti ymmärrettyä ja institutionaalisten sidosryhmien osallistuvan järjestelmällisemmin tekstiilien nimityksiä ja merkintää koskevia direktiivejä käsittelevän komitean (ehdotetun asetuksen 20 artikla) toimintaan. Lisäksi tulisi harkita asetuksen säännöllisten tarkistusten järjestelmiä, jotta voitaisiin saavuttaa kilpailuetua suhteessa muun kansainvälisen tekstiiliteollisuuden merkintöihin ja standardeihin (ks. EU:n tekstiiliteollisuuden

(1) Tekstiili-, vaatetus- ja jalkineiteollisuus on keskeinen osa 27 jäsenvaltion EU:n tuotantoteollisuutta. Alalla toimii noin 250 000 yritystä, ja sen liikevaihto on noin 240 miljardia euroa. Siten se kattaa noin neljä prosenttia 27 jäsenvaltion EU:n koko tuotantoteollisuuden kokonaisarvosta (josta noin puolet on peräisin pelkästään tekstiiliteollisuudesta). Ala tarjoaa työtä 3,2 miljoonalle työntekijälle, ja se on EU:n ainoa ala, jolla työskentelee enemmän naisia kuin miehiä (64,5 %). Se kattaa 9,3 prosenttia 27 jäsenvaltion EU:n tuotantoteollisuuden työpaikoista, joista suurin osuus on vaatetusteollisuudessa (noin 1,5 miljoonaa). EU on alan tärkein kohdemarkkina-alue ja myös suurin viejä, jonka osuus maailmanmarkkinoista on lähes 20 prosenttia (vuoden 2005 tietojen mukaan). Asiakokonaisuus CCMI/041. Lisätietoja tekstiilialan suuntauksista ja kriittisyydestä saa neuvoaantavan valiokunnan ”teollisuuden muutokset” tiedonannosta, joka on luettavissa osoitteessa http://eescregistry.eesc.europa.eu/viewdoc.aspx?doc=%5C%5Cesppub1%5Cesp_public%5Cces%5Cccmi%5Cccmi041%5Cfi%5Cces1572-2007_fin_ri.fi.doc.

(2) Yksi asetuksella korvattavista direktiiveistä (direktiivi 96/74/EY) on jo kertaalleen korvattu direktiivillä 2008/121/EY. Jos uusi asetus tulee voimaan, pitää asetuksen ja direktiivin olla yhteensopivia.

markkina-alueet ⁽³⁾). Ehdotetun asetuksen voimaantulon jälkeen voitaisiin toteuttaa osallistavampi tarkastelu, jolla helpotettaisiin avointa keskustelua useimmista terveysongelmista (esim. allergiat, ionisaatioindeksit), jotka ovat sidoksissa tekstiilituotteisiin ja liittyvät paitsi kuituihin itseensä myös kemikaaleihin, joita tuotannossa käytetään esimerkiksi värjäämiseen ja pehmittämiseen, tai mekaanisiin prosesseihin, kuten kampaamiseen ja karstaukseen.

1.6 ETSK ehdottaa, että nykyisen direktiivin suora täytäntöönpano tuettaisiin kohdennetulla tekstiilituotteiden nimiä ja merkintöjä koskevalla tiedotuskampanjalla sekä alakohtaisilla tutkimuksilla yhteistyössä pk-yritysten organisaatioiden, tutkimuskeskusten, kuluttajien ja tekstiilituottajien kanssa. Näillä toimijoilla voi olla keskeinen rooli vahvistettaessa ekologisen kestävyysajattelun mukaisten kuitujen ja tuotteiden merkitystä ja kasvatettaessa tietoisuutta markkinapotentiaalista.

1.7 Aloite saattaisi myös helpottaa avoimen keskustelun käymistä sellaisesta valmiiden tekstiilituotteiden merkitsemisestä, joka ei ole pakollista. Tällaisia merkintöjä ovat esimerkiksi vaatteen säilytystä ja puhdistamista koskevat merkinnät (esim. silytys-, pesu- ja valkaisuymbolit), jotka ovat vapaaehtoisia, sillä EU ei ole asettanut tätä aihetta koskevia vaatimuksia. Erityisesti loppukäyttäjät saattaisivat saada lisähyötyä, jos käyttöön otettaisiin Ginetexin ⁽⁴⁾ käyttämän järjestelmän kaltainen, ISO 3758 -standardin mukainen järjestelmä tai yhdysvalloissa käytetty ASTM D-5489-standardi. Näin taattaisiin mm., että:

- tekstiilituotteiden elinikää voidaan pidentää
- tuotteet eivät vahingoitu eivätkä vahingoita muita tuotteita hoitokäsittelyjen aikana
- kemialliset pesulat voivat antaa selkeitä ohjeita asianmukaisesti ja sopivasta käsittelystä
- tuotteet säilyttävät ulkonäkönsä
- ostohetkellä on mahdollista tehdä tietoon perustuvia päätöksiä siitä, onko tuote sopiva.

Säilytys- ja puhdistusmerkintöjen laaja käyttö vähentää ajan myötä myös tekstiilien hoitamiseen liittyvää energian ja veden kulutusta.

1.8 Tällaisen asetuksen täytäntöönpano lähentäisi EU:ta ja kolmansien maiden, kuten Yhdysvaltojen ⁽⁵⁾, Japanin ⁽⁶⁾ ja Australian ⁽⁷⁾, markkinoita, joilla on käytössä samankaltaisia asetuksia.

(3) 17 KESKEISTÄ MARKKINA-ALUETTA – lähde: Euratex
 — AASIA: Kiina, Japani, Intia, Etelä-Korea, Taiwan, Indonesia, Pakistan, Thaimaa, Malesia
 — POHJOIS-AMERIKA: Yhdysvallat, Kanada
 — KESKI-AMERIKA: Meksiko
 — ETELÄ-AMERIKA: Brasilia, Argentiina, Chile
 — OSEANIA: Australia
 — AFRIKKA: Etelä-Afrikka

(4) GINETEX: *Groupement international d'étiquetage pour l'entretien des textiles* (tekstiilien hoito-ohjemerkitöjä käsittelevä kansainvälinen ryhmä).

(5) *Care labelling of textile wearing apparel and certain piece goods* - 16 CFR Part 423.

(6) Japanilainen hoito-ohjemerkitöjä koskeva teollisuusstandardi.

(7) Australialainen ja uusiseelantilainen standardi AS/NZS 1957:1998 – ”Textiles - Care labelling”.

1.9 Tekstiilialalla käytetään tuhansia kemiallisia aineita, joissa on määrittelemätön sekoitus muita lisäaineita, joista osa on myrkyllisiä. Näitä käytetään värjäamisessä ja muissa kankaan muuttamisprosesseissa. EU:ssa myrkylliset aineet seulotaan – poistetaan tai käsitellään – ennaltaehkäisevästi ympäristö- ja terveyslainsäädännön mukaisesti. ETSK ehdottaa, että tekstiilimerkintöjä koskeva asetus ja REACH-asetus kytkettäisiin tiiviisti toisiinsa ja että perustettaisiin foorumi, jonka tavoitteena olisi yksinkertaistaa ja nopeuttaa menettelyjä ja välttää päällekkäisyyksien syntymistä.

2. Taustaa

2.1 Tekstiilien nimityksiä ja merkintöjä koskeva EU:n lainsäädäntö perustuu EY:n perustamissopimuksen 95 artiklaan. Sen tarkoituksena on luoda tekstiilituotteiden sisämarkkinat ja taata samalla, että kuluttaja saa asianmukaista tietoa. Jäsenvaltiot tunnustivat 1970-luvulla, että yhteisön lainsäädäntöä on tarpeen yhdenmukaistaa tekstiilien nimitysten alalla. Tekstiilikuitujen erilaiset (yhdenmukaistamattomat) nimitykset EU:n jäsenvaltioissa aiheuttaisivat teknisen esteen sisämarkkinoiden kaupassa. Lisäksi kuluttajien edut saisivat paremman suojan, jos alalla vallitsevat tiedot olisivat sisämarkkinoilla yhdenmukaiset.

2.2 EU:n tekstiiliteollisuus on käynnistänyt pitkäjänteisen prosessin, jolla tähdätään alan rakenteelliseen muuttamiseen ja uudistamiseen sekä teknologiseen kehittämiseen. Prosessilla vastataan alan viime vuosina kohtaamiin merkittäviin taloudellisiin haasteisiin. Eurooppalaiset liikeyritykset, ja erityisesti pk-yritykset, ovat parantaneet asemaansa globaaleilla markkinoilla keskittymällä kilpailuetuihinsa, kuten laatuun, suunnitteluun, innovointiin ja korkeaa lisäarvoa tuoviin tuotteisiin. EU:n teollisuudella on johtava asema maailmassa uusien tuotteiden, teknisten tekstiilien ja kuitukankaiden kehittämisessä käytettäväksi uusissa sovelluksissa, esimerkiksi geotekstiileissä, hygieniatuotteissa, autoteollisuudessa ja lääketieteen alan tuotteissa.

2.3 Uusien erikoiskuitujen ja kuitusekoitteiden kehittäminen innovatiivisia tekstiilituotteita varten on keskeinen tutkimusala, joka on nimetty yhdeksi tekstiili- ja vaatetusalan tulevaisuutta käsittelevän eurooppalaisen teknologiayhteisön strategisen tutkimusohjelman alakohtaisista painopisteistä. Kuituihin liittyvä innovointi tekstiilituotteiden arvonalisäketjun alkupäässä on merkittävä uusien tuotteiden, tuotantovaihtoehtojen ja soveltamisalojen lähde monilla loppukäyttäjien toimialoilla⁽⁸⁾. Viime vuosina on tehty enenevässä määrin hakemuksia uusien kuitunimitysten sisällyttämisestä EU:n lainsäädäntöön, ja suuntauksen odotetaan vahvistuvan entisestään sitä mukaa kuin EU:n tekstiilialan innovatiivisuus lisääntyy.

2.4 Uusia kuitunimityksiä koskevia hakemuksia on saatu monilta eri liikeyrityksiltä, sekä pieniltä että suurilta. Teollisuuden mukaan yleisesti ottaen 90–95 prosenttia T&K-toimista keskittyy olemassa olevien kuitujen parantamiseen ja kehittämiseen. Vaikka ainoastaan 5–10 prosenttia T&K-toiminnasta johtaa todennäköisesti sellaisen kuidun kehittämiseen, joka edellyttää uutta

yleisnimeä, nämä uudet kuidut synnyttävät usein uusia käyttötapoja ja teknologisia prosesseja erittäin monilla aloilla. Näistä voidaan esimerkkeinä mainita vaatetusala sekä lääketieteelliset, ympäristöön liittyvät ja teolliset sovellukset.

2.5 Direktiivien teknisiin liitteisiin on muutosten välityksellä lisätty viime vuosina kahdeksan uutta kuitua:

- Direktiivillä 97/37/EY⁽⁹⁾ lisättiin kuitunimitysten luetteloon neljä uutta kuitua (cashgora, lyocell, polyimidi ja aramidi).
- Direktiivillä 2004/34/EY⁽¹⁰⁾ lisättiin kuitunimitysten luetteloon uusi polyaktidikuitu.
- Direktiivillä 2006/3/EY⁽¹¹⁾ lisättiin kuitunimitysten luetteloon uusi elastomultiesterikuitu.
- Direktiivillä 2007/3/EY⁽¹²⁾ lisättiin kuitunimitysten luetteloon uusi elasto-olefiinikuitu.
- Direktiivillä 2009/121/EY⁽¹³⁾ lisättiin kuituluetteloon melamiinikuitu.

2.6 Teknisiin liitteisiin lisättävien uusien kuitujen lukumäärän odotetaan kasvavan tulevina vuosina. Teollisuus (BISFA:n⁽¹⁴⁾ edustamana) on todennut, että tulevia suuntauksia on vaikea ennakoita. Se on kuitenkin esittänyt, että kaksi hakemusta vuodessa on realistinen arvio.⁽¹⁵⁾

2.7 Ehdotetulla asetuksella ei muuteta jäsenvaltioiden ja EU:n välistä poliittista tasapainoa. Komission on määrä saada avukseen komitea, joka antaa lausunnon asetuksen muuttamiseksi ehdotetuista täytäntöönpanotoimista valvonnan käsittävää sääntelyä toteuttavan sääntelykomitean sääntöjen mukaisesti. Tätä menetelyä sovelletaan nykyisin voimassa oleviin direktiiveihin.

2.8 Ajatus tekstiilien nimityksiä koskevan lainsäädännön muuttamisesta on noussut esiin viime vuosina tuloksena kokemuksesta, joka on saatu uusien kuitunimitysten säännöllisestä sisällyttämisestä teknisluontoisina muutoksina olemassa oleviin direktiiveihin. Tekstiilien nimityksiä ja merkintöjä koskevan EU:n lainsäädännön⁽¹⁶⁾ tarkistamisesta ilmoitettiin vuonna 2006 ”Ensimmäisessä välikertomuksessa sääntely-ympäristön yksinkertaistamisstrategian edistymisestä”⁽¹⁷⁾, ja se sisällytettiin komission lainsäädäntö- ja työohjelmaan vuodeksi 2008.

⁽⁹⁾ EYVL L 169, 27.6.1997, s. 74.

⁽¹⁰⁾ EUVL L 89, 26.3.2004, s. 35.

⁽¹¹⁾ EUVL L 5, 10.1.2006, s. 14.

⁽¹²⁾ EUVL L 28, 3.2.2007, s. 12.

⁽¹³⁾ EUVL L 242, 15.9.2009, s. 13.

⁽¹⁴⁾ BISFA: *International Bureau for the Standardisation of Man-Made Fibres*.

⁽¹⁵⁾ Lähde: *Impact Assessment Report on Simplification of EU legislation in the field of textile names and labelling*.

⁽¹⁶⁾ Direktiivit 96/74/EY (sellaisena kuin se on muutettuna), 96/73/EY (sellaisena kuin se on muutettuna) ja 73/44/ETY.

⁽¹⁷⁾ KOM(2006) 690 lopullinen.

⁽⁸⁾ Ks. tekstiili- ja vaatetusalan tulevaisuutta käsittelevän eurooppalaisen teknologiayhteisön strateginen tutkimusohjelma.

2.9 Tarkistuksen perusteet voidaan tiivistää seuraavasti:

- Yksinkertaistetaan olemassa olevia oikeudellisia puitteita ja tuotetaan siten mahdollisia myönteisiä vaikutuksia yksityisille tahoille ja hallintoviranomaisille. Tarkistuksen tavoitteena on näin ollen nopeuttaa uusien kuitujen käyttöönottoa ja saatavuutta.
- Yksinkertaistetaan ja parannetaan olemassa olevaa uudenlaisten kuitujen kehittämisen ja käytön sääntelyjärjestelmää.
- Edistetään innovaatiota tekstiili- ja vaatetusalalla ja nopeutetaan innovoivien tuotteiden hyödyntämistä käyttäjien ja kuluttajien keskuudessa.
- Lisätään menettelyjen avoimuutta.
- Lisätään uusia kuituja yhdenmukaistettujen kuitunimikkeiden luetteloon.
- Joustavoitetaan lainsäädännön mukauttamista tekstiiliteollisuuden teknisten kehitystarpeiden edellyttämällä tavalla.

2.10 Tarkistuksen tarkoituksena ei ole EU:n lainsäädännön laajentaminen koskemaan muita merkintävaatimuksia kuin niitä, jotka kuuluvat nykyisten kuitukoostumusta ja tekstiilikuitujen nimitysten yhdenmukaistamista koskevien direktiivien soveltamisalaan.

3. Direktiivin tarkistamista koskeva kuulemisprosessi

3.1 Tämän tarkistuksen soveltamisalan suppeuden vuoksi intressitahojen kuuleminen suoritettiin kohdennettuna. Kuulemiseen osallistui seuraavia sidosryhmiä: teollisuuslaitoksia ja vähittäiskauppioiden yhteenliittymiä, ammattiliittoja, kuluttajajärjestöjä, eurooppalaisia standardointielimiä sekä kansallisia viranomaisia.

3.2 Sidosryhmiä ja jäsenvaltioiden edustajia pyydettiin esittämään kantansa ja tekemään ehdotuksensa vuoden 2008 tammikuun aikana komission yksiköiden järjestämien kokousten yhteydessä ja kirjallisesti.

3.3 Tämän sidosryhmien kohdennetun kuulemisen tärkeimmät tulokset voidaan tiivistää seuraavasti:

- Uusien kuitunimitysten sisällyttäminen unionin lainsäädäntöön on tärkeää innovaation edistämiseksi eurooppalaisessa teollisuudessa ja kuluttajaneuvonnan kannalta.
- Tekstiilien nimityksiä koskevaan lainsäädäntöön tehtävien teknisten muutosten poliittinen sisältö ei ole sellainen, että se oikeuttaisi uuden direktiivin täytäntöönpanon edellyttämisiin raskaisiin menettelyihin ja korkeisiin kustannuksiin.
- Siksi on syytä turvautua kevyempään lainsäädännölliseen ratkaisuun.

3.4 Kuulemisen tulokset esitetään vaikutustenarviointiraportissa ja sen liitteissä.

4. Vaikutustenarviointi

4.1 Komissio arvioi edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi esitettyjen eri vaihtoehtojen vaikutuksia sidosryhmien kuulemisen tulosten ja tutkimuksen *Simplification of EU legislation in the field of Textile Names and Labelling – an Impact Assessment of policy options* ⁽¹⁸⁾ perusteella.

4.2 Euroopan komission vaikutustenarviointilautakunta esitti käsityksensä kyseisestä asiaankuuluvan yksikön luonnostelemasta vaikutustenarviointiraportista ja hyväksyi sen muutamin muutoksin. ⁽¹⁹⁾

4.3 Vaihtoehtojen ja niiden vaikutusten analyysissä ja vertailussa tehtiin seuraavat päätelmät:

- Hakemustiedostojen sisältöä koskevien ohjeiden oheistamisesta ja laboratorioden hyväksymisestä auttamaan yrityksiä asiakirjojen laadinnassa saattaa olla etua, jos tuloksena on, että hakemustiedostot voidaan esittää paremmin komission yksiköiden vaatimuksia vastaavalla tavalla. Tästä voi kertyä huomattavaa ajansäästöä sekä yrityksille että viranomaisille.
- Yritysten edun mukaista on etenkin se, että aika, joka kuluu uutta kuitunimitystä koskevan hakemuksen jättämisen ja uuden nimityksen mukaisen kuidun markkinointimahdollisuuden välillä, on mahdollisimman lyhyt. Hallintokustannuksissa syntyy tällöin säästöä ja kuidun myynnistä saadaan nopeammin tuloa.
- Jäsenvaltioiden edun mukaista on etenkin se, että direktiivit korvataan asetuksella, koska niiden ei siten enää tarvitse siirtää muutoksia kansalliseen lainsäädäntöönsä. Jäsenvaltioille voi siten syntyä huomattavaa säästöä.
- Kuluttajat saavat tarkistuksen ansiosta vakuuden siitä, että nimetyillä kuituilla on tietyt erityisominaisuudet. Kuluttajat voivat niin ikään saada lisätua siitä, että uusien kuitujen tulo markkinoille nopeutuu.

5. Yleiset tavoitteet

5.1 Puheena olevan asetuksen tuottamalla hyödyillä tulisi tukea T&K:ta, innovaatiota ja teknologiaa, edistää kumppanuuksien perustamista EU:n, valtiollisten ja alueellisten hallintoviranomaisten ja tutkimuskeskusten välille, parantaa nykyisiä koulutus- ja

⁽¹⁸⁾ Tutkimus on saatavilla osoitteessa http://ec.europa.eu/enterprise/textile/documents/dir2008_0121_study.pdf.

⁽¹⁹⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2009:0091:FIN:EN:PDF>.

teknisiä taitoja, markkinoida korkeanlisäarvon tuotteita sisämarkkinoilla ja unionin ulkopuolisilla markkinoilla ⁽²⁰⁾ sekä varmistaa kestävä kehitys ja sen mukaiset kulutusmallit.

5.2 Asetuksesta pitäisi olla merkittävää hyötyä myös seuraavasti:

- lisäarvo tekstiiliteollisuudelle ja siihen liittyville aloille, EU:n tietotaidolle ja talouskasvulle
- avoimuuden lisääminen suhteessa kuluttajiin ja uusiin kulutusmalleihin
- kansalaisyhteiskunnan laajempi osallistuminen nykyisen asetuksen valvontaan.

6. Erityistavoitteet

6.1 Kuitunimityksestä tulisi käydä mahdollisimman selvästi ilmi, mistä kuidusta on kysymys, toisin kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa, jonka sääntelyssä noudatetaan erilaista lähestymistapaa. ⁽²¹⁾ Tämä tarkennus sopii BISFA:n metodologiaan, jonka mukaan yleisnimen tulee antaa kemiallista tietoa kuitupolymeerin hallitsevasta monomeerista. Lisäksi siitä tulee ilmetä keskeiset yksilölliset kuituominaisuudet tai prosessiteknologiat.

6.2 Selostetietojen tulisi olla totuudenmukaisia ja tyhjentäviä. Vaikka tästä ei säädetä asetuksessa selkeästi, asetuksen joistakin artikloista käy ilmi, ettei merkinnöissä tarvitse antaa tyhjentävää tietoa. Esimerkiksi 9 artiklan (monikuituiset tekstiilituotteet) mukaan voidaan ilmoittaa joko täydellinen koostumus tai sen kuidun nimitys, jonka osuus on vähintään 85 prosenttia tekstiilin kokonaispainosta. Vaikka tällöin annettu tieto on totuudenmukaista, se ei ole tyhjentävää, mikäli noudatetaan mainitun artiklan a tai b kohtaa. Näin ollen myös jäljelle jäävät 15 prosenttia tulisi mainita merkinnöissä, jos tarkoituksena on antaa totuudenmukaista ja tyhjentävää tietoa.

6.3 Merkinnöistä tulee ehdotetun asetuksen liitteen II ensimmäisen, toisen, kolmannen ja kuudennen alakohdan mukaisesti käydä ilmi kaikki valmistajan esittelemät ominaisuudet.

6.4 Kulut ja seuraavassa esitetyt aikamäärät ovat arvioita eikä hakemuksen valmisteluun kuluva aikaa ole huomioitu (se riippuu hakijan omasta riipeydestä) ⁽²²⁾:

- hakemuksen arviointi, 1–3 kuukautta
- työryhmän kokoon kutsuminen, 3 kuukautta
- yhteisen tutkimuskeskuksen tutkimukset ja yhteistestit, 6–9 kuukautta
- teknisten tutkimusten tulokset, 1–3 kuukautta
- ehdotusluonnokset, 1–3 kuukautta
- asetuksen muuttaminen, 6–12 kuukautta.

6.5 Teollisuudelle syntyvistä kustannussäästöistä laadittiin kaksi arviota – korkeiden ja matalien kustannusten mukaan –, joissa huomioitiin suurin ja pienin raja-arvo. Molemmissa tapauksissa hakemuskohtaiset säästöt ovat 47 500–600 000 euroa. Samoin arvioitiin, miten tulojen viivästyminen tai tulojen menetystä vähentäisi se, jos 6–21 kuukauden viive kuidun markkinoille saattamisessa onnistuttaisiin välttämään tai sitä voitaisiin lyhentää. Näiden lukujen vaihteluväli on 2 000–3 500 000 euroa. Yhteisen tutkimuskeskuksen kuluissa säästetyt 25 prosenttia huomioitiin hallintoviranomaisten säästöissä, jolloin tuloksena oli noin 75 000–100 000 euron säästöt kuitua kohti. ⁽²³⁾

6.6 Aika, joka tuotaessa uutta kuitua vauhdilla markkinoille kuluu arvioinnin ja hyväksymisen eri vaiheisiin, on viime aikoina (viimeiset viisi vuotta) ollut lyhyimmillään 36 kuukautta ja pisimmillään 66 kuukautta. Uutta asetusta sovellettaessa menettelyyn kuluu arviolta 18–33 kuukautta. Arvioitu aika lyhenee näin ollen puoleen sekä parhaassa että huonoimmassa tapauksessa. ⁽²³⁾

Bryssel 16. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Mario SEPI

⁽²⁰⁾ On syytä pitää mielessä, että EU:n tekstiiliteollisuus kohtaa usein vakavia "MUITA KUIN TULLIESTEITÄ" pyrkiessään unionin ulkopuolisille markkinoille. Vastassa saattaa olla tuotteen selosteita, merkintöjä, kuvauksia tai koostumusta koskevia vaatimuksia tai käytäntöjä, jotka ovat syrjiviä kotimaisiin tuotteisiin verrattuna.

⁽²¹⁾ Lähde: *Rules and regulations under the textile fiber products identification act - 16 CFR Part 303.*

⁽²²⁾ BISFA: *International Bureau for the Standardisation of Man-Made Fibres.*

⁽²³⁾ Lähde: *Impact Assessment Report on Simplification of EU legislation in the field of textile names and labelling.*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta – Eurooppalaisia pk-yrityksiä tukevan aloitteen toteuttaminen”

KOM(2009) 126 lopullinen – 2009/0054 COD

(2010/C 255/07)

Esittelijä: **Ana BONTEA**

Neuvosto päätti 1. heinäkuuta 2009 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 95 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta (uudelleenlaadittu toisinto) –

Eurooppalaisia pk-yrityksiä tukevan aloitteen toteuttaminen

KOM(2009) 126 lopullinen – 2009/0054 COD.

Asian valmistelusta vastannut ”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 17. marraskuuta 2009. Esittelijä oli Ana **Bontea**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 17. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 145 ääntä puolesta ja 3 vastaan 2:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Komitea pitää pk-yrityksille suunnattua *Small Business Act* -aloitetta sekä ehdotettua direktiiviä tervetulleena ja kannattaa niitä, sillä oikeudellisten puitteiden parantaminen siten, että maksuaikoja voidaan lyhentää ja maksuviivästyksiä torjua, on erittäin tärkeää ja hyödyllistä.

1.2 Maksuviivästyksiä ei saada poistetuksi pelkästään lainsäädännöllä, vaikka lainsäädäntö alalla onkin tarpeen ja hyödyksi. Alalla on ryhdyttävä moninaiisiin ja monipuolisiin toimiin sekä tehostettava yhteistyötä kaikilla tasoilla. Tässä prosessissa pk-yrityksillä ja niiden organisaatioilla on tärkeä rooli.

1.3 Komitea pitää välttämättömänä, että unioni-, jäsenvaltio-, alue- ja paikallistason julkisviranomaisille ja julkisille laitoksille asetetaan pakolliset ja lyhyet maksuajat. Komitea on tyytyväinen komission hyväksymiin toimiin, jotka koskevat sen välittömän hallintotoiminnan yhteydessä suoritettavia maksuja, ja ilmaisee tukensa näiden toimien jatkamiselle ja kehittämiselle kaikilla tasoilla. Komitea kehottaa jäsenvaltioita soveltamaan direktiivin periaatteita välittömästi yritysten tukemiseksi tehokkaasti nykyisessä kriisissä, kun otetaan huomioon aika, joka kuluu direktiivin saattamiseen osaksi kansallista lainsäädäntöä.

Komitea katsoo, että ehdotettu direktiivi kaipaa seuraavia keskeisiä parannuksia:

- Julkiset hankinnat
 - Koska julkisviranomaisilla ei missään tapauksessa voi olla pk-yrityksiä suurempia vaikeuksia rahoittaa toimintaansa, on paikallaan säätää pikaisesti, että laskut on maksettava enintään 30 kalenteripäivän kuluessa ja kumottava samalla tätä sääntöä koskeva poikkeus tai ainakin rajoitettava maksuaika 60 kalenteripäivään toimituksesta.
 - Samoin on poistettava poikkeus, joka koskee vastaanotosta laskettavaa enintään 30 päivän määräaikaa, tai ainakin rajoitettava sen soveltamisalaa.
- Kaikki kaupalliset toimet
 - Säädetään maksuviivästyksiin liittyen oikeudellinen velvoite maksaa korkoa, korvauksia ja minimi aiheutuvista sisäisistä kuluista, ellei sopimuksessa ole velkijan kannalta suotuisampia lausekkeita.
 - Kehitetään säädöksiä, jotka koskevat selvästi epäoikeudenmukaisia sopimusehtoja ja riidattomia saatavia.
 - Otetaan sopimusvapautta hyödynnettäessä huomioon yhtäläiset kilpailuperiaatteet ja liiketoiminnan etiikka ja rajoitetaan oikeuden väärinkäyttöä.

1.4 Komitea korostaa jälleen ⁽¹⁾, että direktiivin tavoitteen täydellinen saavuttaminen edellyttää toimenpiteitä, jotka mahdollistavat pk-yrityksille nykyistä paremman pääsyn julkisten hankintojen markkinoille niin, että ne voivat hyötyä säädettyistä vaatimuksista nykyistä enemmän.

1.5 Saatettaessa direktiivin säännöksiä osaksi kansallista lainsäädäntöä ja huolehdittaessa hyväksytyjen toimien seurannasta on tärkeää suosia yhteistyötä ja laadukasta työmarkkinaosapuolten, julkisviranomaisten ja pk-yritysten organisaatioiden vuoropuhelua.

1.6 Kun julkisiin hankintoihin liittyy alihankintaa tai kun on kyse pk-yritysten suhteista suuryrityksiin ja suuriin kauppaketjuihin, on vältettävä maksuaikojen pidentämistä tai laskujen maksamista myöhässä. Jäsenvaltioiden viranomaiset voisivat valvoa maksuaikoja tai määrätä niistä aloilla, joilla maksuajat todennäköisesti pitenevät perusteetta. Tämän tulisi tapahtua ilman yrityksiin kohdistuvia lisävelvoitteita tai -kuluja.

1.7 Komitea suosittelee jäsenvaltioille yhteistyön tiivistämistä ja pk-yrityksille suunnattuja yhteisiä tiedotus- ja tukitoimia, kun on kyse maksuviivästyksistä rajatylittävissä liiketoimissa.

1.8 Unionitasolla voisi olla hyödyllistä avata erityinen internet-sivusto, jossa olisi kaikilla työkielillä tarjolla jäsenvaltioiden toimittamaa tietoa siitä, miten direktiivin saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä edistyy, millainen oikeuskehys on, mitä menettelyjä, kuten välimies- ja sovittelumenettely, sovelletaan saatavien perimiseksi sekä muuta käytännön tietoa. Jäsenvaltiotasolla olisi suositeltavaa levittää tätä tietoa mahdollisimman laajasti keskitettyjen asiointipisteiden ja pk-yritysten organisaatioiden välityksellä.

1.9 Toimista julkisviranomaisten maksujen nopeuttamiseksi on hyötyä myös vero-oikeuden alalla (alv-palautukset, veronmaksu jne.), koska eräissä maissa tällä alalla ilmenee valitettavia käytäntöjä, jotka aiheuttavat pullonkauloja, kun on kyse rahoituksesta.

1.10 Komitea toistaa jo esittämänsä ehdotuksen perustaa ”kaikille asianomaisille osapuolille avoin neuvoa-antava komitea, joka voisi toimia TSK:n tuella” ⁽²⁾.

2. Johdanto

2.1 Nykytilanne ja maksuviivästyksen vaikutukset

2.1.1 Euroopan unionin kaupallisissa toimissa

— maksuja yleensä lykätään.

— laskut maksetaan etenkin julkisten hankintojen yhteydessä monesti myöhässä maksuaikojen ollessa keskimäärin 67 päivää ⁽³⁾ verrattuna yksityissektorin 57 päivään.

— tietyissä valtioissa on kehittynyt maksujen lykkäämiskulttuuri, joka on levinnyt laajalle ja jonka taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset ovat huomattavan vakavia, sillä ne aiheuttavat joka neljännen konkurssin ja vuosittain 450 000 työpaikan menetyksen puhumattakaan siitä, että kriisi pahentaa näitä seurauksia. Niinpä vuonna 2009 yritysten viivästyneiden saatavien arvo on 270 miljardia euroa, eli 2,4 prosenttia unionin bkt:sta. Lukua on paikallaan verrata siihen, että talouden elvytysuunnitelmaan on varattu 1,5 prosenttia unionin bkt:sta ⁽⁴⁾.

— maksujen lykkäämisellä korvataan pankkiluottoja.

— monissa tapauksissa maksuajat ovat perusteettoman pitkiä usein etuoikeutetun aseman vuoksi. Tällainen tilanne voi olla erityisen vakava pienille yrityksille, käsiteollisuusyrityksille ja jopa keskisuurille yrityksille.

2.1.2 Pk-yritysten neuvotteluasema on heikko, kun otetaan huomioon niiden

— kilpailukyvyyn nykytasoa ja markkina-asema

— huoli asiakassuhteiden vaarantumisesta

— rajalliset mahdollisuudet kilpailla asiakkaille tarjottavilla maksuajoilla

— kokemuksen sekä henkilö- ja aineellisten resurssien puute ajatellen saatavien perimistä oikeusteitse etenkin rajatylittävissä kaupankäynnissä.

2.1.3 Maksuviivästyksen

— aiheuttavat velkojille **merkittäviä lisäkustannuksia** ja vaikeuttavat niiden taloushallintoa. Maksuviivästyksen heikentävät kassavirtaa, aiheuttavat merkittäviä ylimääräisiä pankkikuluja, vähentävät investointimahdollisuuksia ja lisäävät useiden velkojien, etenkin pk-yritysten, epävarmuutta. Tilanne vaikuttaa huomattavasti niiden kilpailukykyyn, kannattavuuteen ja elinkelpoisuuteen erityisesti aikoina, jolloin rahoitusta on vain niukasti saatavissa tai se on kallista.

⁽¹⁾ EUVL C 224, 30.8.2008. EUVL C 182, 4.8.2009.

⁽²⁾ EYVL C 407, 28.12.1998, s. 50.

⁽³⁾ Jäsenvaltioiden välillä on huomattavia eroja samoin kuin etelän ja pohjoisen välillä.

⁽⁴⁾ Intrum Justitia, *European Payment Index* 2009.

- **johtavat usein viivästyksiin** myös tavarantoimittajien laskujen ja työntekijöiden palkkojen maksamisessa (millä on merkittäviä sosiaalisia häiritseviä vaikutuksia) sekä verojen, sosiaaliturvamaksujen ja muiden valtiolle kuuluvien maksujen maksamisessa. Ne voivat myös estää yrityksiä saamasta rahoitusta (esim. laskujen myöhästyneestä maksamisesta johtuvat viivästykset verojen, sosiaaliturvamaksujen ja muiden maksujen maksamisessa rajoittavat mahdollisuuksia saada valtiontukea ja päästä mukaan rakennerahastoista rahoitettaviin ohjelmiin).
- **saattavat aiheuttaa** muuten elinkelpoisten yritysten joutumisen **konkurssiin** ja käynnistää samalla konkurssien sarjan toimitusketjussa, millä on huomattavia sosioekonomisia häiritseviä vaikutuksia.
- **vähentävät talouden toimijoiden halua osallistua julkisiin tarjouskilpailuihin**, mikä vääristää kilpailua ja häiritsee sisämarkkinoiden toimintaa sekä kaventaa viranomaisten mahdollisuuksia varmistaa julkisten varojen tehokas käyttö ja saada paras vastine veronmaksajien rahoille.
- **voivat lisätä korruptiota** (julkisiin hankintoihin liittyvien laskujen maksamisen nopeuttamiseksi) **tai budjettiylityksiin johtavia hankintakäytäntöjä**.
- **haittaavat yhteisön sisäistä kauppaa**: suurin osa yrityksistä pitää maksuviivästyksistä erittäin suurena yhteisön sisäisessä kaupassa, mikä lisää kyseiseen kauppaan liittyviä kustannuksia ja epävarmuutta.

2.2 Oikeuskehitys

2.2.1 Unionin tasolla on annettu vain yksi säädös kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta: 29. kesäkuuta 2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/35/EY⁽⁵⁾.

2.2.2 Asetuksia (EY) 44/2001⁽⁶⁾, 805/2004⁽⁷⁾, 1896/2006⁽⁸⁾ ja 861/2007⁽⁹⁾ sovelletaan haastehakemuksiin, kun peritään saatavien viivästyminen johtuvia velkoja.

2.3 Unionitason tavoitteet

2.3.1 Eurooppalaisia pk-yrityksiä tukeva aloite ”Small Business Act” (SBA)⁽¹⁰⁾ toi esiin pk-yritysten ratkaisevan merkityksen talouden kilpailukykyville. Lisäksi aloite toi korostetusti esiin, että rahoituksen tehokas saanti on pk-yritysten kannalta ratkaisevan tärkeää ja että yhtenäismarkkinoiden tarjoamia mahdollisuuksia on hyödynnettävä nykyistä tehokkaammin.

⁽⁵⁾ EYVL L 200, 8.8.2000.

⁽⁶⁾ EYVL L 12, 16.1.2001.

⁽⁷⁾ EUVL L 143, 30.4.2004.

⁽⁸⁾ EUVL L 399, 30.12.2006.

⁽⁹⁾ EUVL L 199, 31.7.2007.

⁽¹⁰⁾ EUVL C 182, 4.8.2009, s. 30.

2.3.2 Euroopan talouden elvytysuunnitelmassa⁽¹¹⁾ puolestaan painotettiin sitä, että kohtuuhintaisen rahoituksen riittävä saataavuus on edellytys investoinneille, kasvulle ja työpaikkojen luomiselle taloudellisissa laskusuhdanteissa, ja pyydettiin EU:ta ja jäsenvaltioita varmistamaan, että viranomaiset maksavat tavara- ja palvelulaskunsa kuukauden kuluessa.

2.3.3 Kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumiseen tähtäävän ehdotetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (uudelleen laadinta) tavoitteena on edistää ja parantaa eurooppalaisten yritysten omaa rahoituskykyä ja siten tehostaa sisämarkkinoiden asianmukaista toimintaa poistamalla rajatylittäviä kaupallisia toimia häiritsevät esteet.

3. Yleistä

3.1 Komitea pitää pk-yrityksiä tukevaa aloitetta ja ehdotettua direktiiviä tervetulleina, sillä se katsoo, että maksuviivästysten torjuntaan liittyvän oikeudellisen kehyksen muuttaminen mahdollisimman pikaisesti on tärkeää ja hyödyllistä.

3.2 Komitea on myös ilmoittanut kannattavansa pk-yrityksiä tukevan aloitteen nopeaa toimeenpanoa yhteisötason toimin. Lisäksi komitea tukee erityisesti suunniteltua tarkistettua direktiiviä, jossa ”on määrää tiukentaa viranomaisiin kohdistuvia velvoitteita ja rangaistuksia, joita sovelletaan, jos maksu suoritetaan myöhemmin kuin 30 päivän kuluessa”⁽¹²⁾.

3.3 Tukiessaan mainittuja toimia komitea ajattelee maksuviivästysten kielteisiä, monimutkaisia ja laajoja seurauksia, jotka kohdistuvat yrityksiin ja erityisesti pk-yrityksiin sekä palkansaajiin ja yhteisön sisäiseen kauppaan.

3.4 Maksuviivästysten torjumisen lisäksi myös maksuaikojen lyhentäminen on tärkeää. Direktiivin otsikkoa voitaisiin täydentää tätä silmällä pitäen, ja sen sisältämät toimet voitaisiin ryhmitellä palvelemaan näitä kahta tavoitetta.

3.5 Vaikka säädöksiä pidetään tarpeellisina ja hyödyllisinä, ne eivät kuitenkaan riitä torjumaan maksuviivästyksiä. Syynä tähän ovat ilmiön taustalla olevat monet ja monimutkaiset syyt, sekä kahdeksan vuotta direktiivin 2000/35/EY hyväksymisen jälkeen vallitseva tilanne sekä paikallisolot. Komitea kehottaa jäsenvaltioita osallistumaan aktiivisesti maksuviivästysten asianmukaisten torjuntatoimien määrittelyyn ja toteutukseen ja korostaa viranomaisten, työmarkkinaosapuolten ja pk-yrityksiä edustavien organisaatioiden yhteistyön ja laadukkaan vuoropuhelun merkitystä. Pk-yrityksillä on tärkeä tehtävä tässä prosessissa: niiden tulee tehostaa tiedotustoimiaan, parantaa sisäisiä menettelyjään ja vaikuttaa velallisiinsa.

⁽¹¹⁾ KOM(2008) 800 lopullinen.

⁽¹²⁾ KOM(2008) 394 lopullinen. EUVL C 182, 4.8.2009, s. 30.

3.6 Komitea pitää seuraavia toimia asianmukaisina ja vaikutuksiltaan todennäköisesti myönteisinä:

- Säädetään julkisia hankintoja koskeva yleinen 30 päivän maksuvelvoite ja luodaan siten asianmukaiset ja avoimet menettelyt maksuajan lyhentämiseksi.
- Säädetään velkojan oikeudesta vahingonkorvaukseen, joka on suuruudeltaan vähintään 5 prosenttia jäljellä olevasta velkasummasta, jottei maksujen lykkääminen olisi enää viranomaisten kannalta houkuttelevaa.
- Peritään laillisten viivästyskorkojen lisäksi korvaus velkojalle aiheutuneista sisäisistä hallintokuluista, mikä vaikuttaa velallisiin ehkäisevästi.
- Poistetaan pieniä kauppatahtumia varten alkujaan suunniteltu mahdollisuus jättää huomiotta korkovaatimukset, jotka ovat määrältään alle viisi euroa.
- Parannetaan säännöksiä, jotka koskevat selvästi kohtuuttomia sopimuslausekkeita. Tätä ajatellen on ehdotetun direktiivin 6 artikla tärkeä.
- Lisätään ehdotetussa direktiivissä säädettyjen oikeuksien ja velvollisuuksien avoimuutta.
- Luodaan arviointi- ja seurantajärjestelmä, joka mahdollistaa tiedonvälityksen sekä unionin toimielinten ja kaikkien muiden asianomaisten toimijoiden osallistumisen.

3.7 Komitea katsoo, että ehdotettua direktiiviä on kuitenkin parannettava sisällöltään huomattavasti, jotta lukuisat yritykset voisivat hyötyä käytännössä ja varmasti entistä lyhyemmistä maksuajoista, joita noudatetaan, sekä entistä tehokkaammista perintämenettelyistä.

4. Eriyistä

4.1 *Komitea yhtyy näkemykseen, että kaikkia unioni-, jäsenvaltio-, alue- ja paikallistason julkisia viranomaisia koskevat lyhyet ja pakolliset maksuajat ovat tarpeen.*

4.1.1 Käytännössä saavutettaisiin huomattavan myönteinen vaikutus, mikäli julkisille hankinnoille säädettäisiin yleinen enintään 30 päivän maksuaika sekä 30 päivän määräaika vastaanottamista ja varmentamista varten.

4.1.2 Lyhyiden maksuaikojen ja laskujen maksuvelvoitteen tulisi koskea säännönmukaisesti kaikkia unioni-, jäsenvaltio-, alue- ja paikallistason viranomaisia ja instituutioita, joiden tulisi velvoitetta myös noudattaa.

4.1.3 Komitea on tyytyväinen siihen, että komissio on asettanut itselleen uudet ja entistä tiukemmat tavoitteet, kun on kyse sen suoraan hallinnoimista maksuista; lyhentänyt ennakkorahoituksen ja maksujen suoritusajoja, yksinkertaistanut hankkeiden käynnistämistä edeltäviä yleisiä menettelyjä sekä kannustanut yksinkertaistamaan valvontatoimia. Komitea ilmaisee tukensa komission pyrkimyksille jatkaa ja kehittää näitä toimia kaikilla tasoilla. Komitea kehottaa jäsenvaltioiden viranomaisia hyväksymään pikaisesti toimia, joilla voidaan lyhentää maksuaikoja ja parantaa eräpäivien noudattamista, ja suosittelee niille tarjolla olevien hyvien käytänteiden hyödyntämistä.

4.1.4 Komitea katsoo, ettei ehdotetun julkisiin hankintasopimuksiin liittyviä maksuja koskevan direktiivin 5 artiklassa kuitenkaan anneta konkreettista muotoa komission ansiokkaille odotuksille ja tavoitteille. Komitea ehdottaakin seuraavaa:

- Ehdotetun direktiivin 5 artiklassa tulisi säätää selkeästi velvoitteesta maksaa julkisiin hankintoihin liittyvät laskut enintään 30 kalenteripäivän kuluessa. Lisäksi tulisi määrittellä vastaanottomenettelyille enimmäiskesto sekä seuraukset, joita sovelletaan, ellei näitä sääntöjä noudateta. Tulisi myös täsmentää, että seuraukset voivat kumuloitua. Näin toimittaisiin loogisesti ja selkeästi ajatellen ehdotetun direktiivin kohderyhmää ja asetetun tavoitteen saavuttamista ("hankintasopimusten maksuaika olisi rajoitettava pääsääntöisesti enintään 30 päivään" ⁽¹³⁾).
- Koska objektiivisia ja täsmällisiä kriteereitä maksuaikojen pidennyksien perusteiden ja motiivien arvioimiseksi ei ole annettu, komitea ilmaisee huolensa siitä, etteivät julkisviranomaiset sovelta asianmukaisesti 5 artiklan 4 kohdassa säädettyä poikkeusta, jonka nojalla perustelluissa tapauksissa on mahdollista neuvotella maksuajan pidennyksestä. Julkisviranomaiset ovat tässä tilanteessa sekä tuomari että asianomistaja, eivätkä niiden toimintojensa rahoittamisessa kohtaamat ongelmat voi missään tapauksessa olla akuutimpia kuin pk-yritysten vastaavat vaikeudet. Komitea ehdottaakin poikkeuksen kumoamista tai ainakin sen rajaamista siten, että maksuaika on kyseisissä tapauksissa kuitenkin enintään 60 kalenteripäivää toimituksesta.
- Vastaavasti komitea ehdottaa, että 5 artiklan 3 kohdassa säädetty hyväksymis- tai tarkistusmenettelyn 30 päivän enimmäiskesto koskeva poikkeus kumotaan tai että sen soveltamisalaa ainakin rajataan.

4.1.5 Sopimusvapauden periaatteen soveltamiseen liittyy erityispiirteitä, jotka on paikallaan ottaa huomioon:

- Koska direktiivi ei sisällä säännöksiä, joilla pyrittäisiin rajoittamaan sopimusvapauden soveltamiseen liittyvien oikeuksien väärinkäyttöä, komitea ehdottaa, että sopimusvapautta hyödynnettäessä otetaan huomioon tasapuolisen kilpailun ja liike-elämän etiikan periaatteet. Komitea on jo aiemmin tuonut julki tämän suuntaisen näkemyksensä: "Terveen kilpailun takaamiseksi jäsenvaltioiden tulisi antaa

⁽¹³⁾ Ehdotetun direktiivin johdanto-osan 16. perustelukappale.

kilpailunrajoituksia koskevia määräyksiä epärehellisten kaupankäyntitapojen torjumisen puitteissa, jotta keskimääräisen myyntikierron (yli 60 päivää) ilman laillista syytä ylittävistä liian pitkistä maksuajoista voidaan tehdä laittomia” (14).

- Julkisissa palveluhankintasopimuksissa ainoastaan yrityksiltä vaaditaan suoritustakaukset, kun taas viranomaiset eivät tarjoa vastaavia takuita maksun suorittamisesta määräajassa; tämä epäsuhta tulee poistaa.
- Sopimusvapauden periaatetta ei ole mahdollista soveltaa täysimittaisesti, kun on kyse maksuajoista ja hyväksymismenettelyistä julkisten hankintojen yhteydessä, koska yritysten neuvotteluasema julkisviranomaisiin nähden ei todellisuudessa ole riittävän vahva.
- Sopimusvapautta olisi sovellettava pikemminkin siten, että sopimuslausekkeet ovat velkojalle mahdollisimman edulliset, kuin että luodaan yleisistä säännöistä poikkeavia säännöksiä. Komitea ehdottaakin, että 5 artiklan 3 kohdassa ”jollei tarjousasiakirjoissa ja sopimuksessa toisin määrätä ja asianmukaisesti perustella” ilmaus ”toisin määrätä” korvataan ilmauksella ”velkojalle edullisemmin määrätä”. Ehdotus koskee myös 4 artiklan 1 kohtaa, jossa säädetään perintäkulojen korvaamisesta.

4.2 *Velvoitetaan lain perusteella velalliset maksamaan korkoa ja korvaamaan vahingot ja sisäiset vähimmäiskulut.*

4.2.1 Suomessa ja Ruotsissa viivästyskoron perintä on automaattista eikä edellytä oikeuden päätöstä. Tämä tulisi ottaa yleiseksi käytännöksi. Komitea ehdottaa, että säädetään lakiin perustuva juridinen velvoite maksaa korkoa ja vahingonkorvauksia sekä korvata sisäiset vähimmäiskulut soveltamalla sopimusvapauden periaatetta siten, että säädöksissä otetaan huomioon mahdollisuus neuvotella velkojan kannalta nykyistä edullisemmista ehdoista tai summista. Näin pk-yritykset voisivat hyötyä tästä oikeudesta ilman huomattavaa rasitusta tai että ne joutuisivat epävarman asemansa vuoksi empimään tällaiseen toimintaan osallistumista.

4.3 *Suhteet etujärjestöihin*

4.3.1 Saatettaessa maksuaikojen lyhentämisestä ja noudattamisesta annetun direktiivin säännöksiä osaksi jäsenvaltioiden lainsäädäntöä sekä toteutettaessa ja seurattaessa asiaa koskevia hyväksytyjä toimia on paikallaan kuulla työnantajia ja pk-yrityksiä edustavia organisaatioita ja huolehtia niiden osallistumisesta prosessiin. Niitä on tuettava konkreettisten tai sähköisten tietopalvelujen kehittämisessä sekä jäsenilleen suunnattujen neuvonta- ja tukipalvelujen järjestämisessä, kun on kyse maksujen viivästyttämisestä ja kohtuuttomista sopimuslausekkeista.

4.3.2 Komitea ehdottaa, että selvästi kohtuuttomia sopimuslausekkeita ja -menettelyjä koskevan 6 artiklan 3 kohta muutetaan uudelleen siten, että siinä mainitaan ”työnantajajärjestöt ja pk-yritysten organisaatiot”, vaikka komitea tiedostaakin, että valittu termi (”organisaatio”) voi aiheuttaa ongelmia saatettaessa direktiiviä osaksi jäsenvaltioiden lainsäädäntöä.

4.3.3 Työnantajajärjestöt ja erityisesti pk-yrityksiä edustavat organisaatiot voivat myös antaa panoksensa ehdotetun direktiivin 10 artiklassa mainitun kertomuksen laatimiseen, joten on asianmukaista, että niiden näkemykset sisällytetään siihen.

4.4 *Komitea katsoo, että velallisten suhteen tarvitaan tehokkaita ja vaikuttavia perintämenettelyjä.*

4.4.1 Komitea korostaa, että velkojen perimistä ajatellen on erityisen tärkeää toteuttaa yksinkertaisia, nopeita ja vaikuttavia toimia, joihin erityisesti pk-yritysten johtohenkilöt voivat turvautua. Komitea katsoo, että täytäntöönpanoasiakirja pitäisi saada enintään 90 päivän kuluttua eräpäivästä, kun on kyse riidattomista saatavista (9 artikla). Samoin on tarpeen parantaa menettelyjä, joilla pyritään paljastamaan selvästi kohtuuttomat sopimuslausekkeet.

5. **Muita huomioita ja ehdotuksia**

5.1 Komitea peräänkuuluttaa selvästi kohtuuttomia sopimuslausekkeita koskevan sääntelyn (6 artikla) parantamista ja ehdottaa, että se toteutetaan määrittelemällä niitä koskevat kriteerit sekä lisäämällä aina selvästi kohtuuttomaksi katsottavien sopimuslausekkeiden luetteloon lausekkeet, joilla suljetaan pois mahdollisuus saada korvausta perintäkuluista, sekä lauseke, joka koskee omistuksen päätystä ja maksuvelvoitteen suoritustakauksia.

5.2 Komitea vahvistaa kantansa luonnollisten henkilöiden asemasta. Juridisesti he eivät kuulu nykymuotoisen direktiivin soveltamisalaan, mutta suhteissaan tiettyihin yrityksiin ja julkishallintoon heitä koskevat samankaltaiset ehdot. Komitea kehottaa komissiota tutkimaan näitä kysymyksiä, jotta voidaan arvioida mahdollisuudet joko sisällyttää direktiiviin tiettyjä kuluttajasuhteisiin liittyviä näkökohtia tai laatia erityisehdotuksia” (14).

5.3 Komitea ehdottaa käsitteen ”riidattomat saatavat” (9 artikla) täsmentämistä. Mikäli voidaan esittää edunsaajan allekirjoittama kuitti tai muu asiakirja, jolla voidaan osoittaa tavaran vastaanotto, ei riitauttamisen tule enää olla mahdollista.

5.4 Komitea kiinnittää lisäksi huomiota seuraaviin seikkoihin:

- Ehdotetun direktiivin 1 artiklan 2 kohdan b alakohta, jossa ennen 8. elokuuta 2002 tehdyt sopimukset suljetaan direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, tulisi poistaa ja liittää 11 artiklan 4 kohtaan, jossa säädetään direktiivin saattamisesta osaksi kansallista lainsäädäntöä.

(14) EYVL C 407, 28.12.1998, s. 50.

- ”Viivästyskorkoa” koskevassa ehdotetun direktiivin 2 artiklan 5 kohdassa tulisi säätää, että koronmäärästä on mahdollista neuvotella myös julkisviranomaisten kanssa.
 - Direktiivin piiriin kuuluvien julkisten hankintasopimusten kolme tyyppiä (tavaroiden toimitussopimukset, palvelujen toimitussopimukset ja työsuorituksia koskevat sopimukset) tulisi luetteloida kokonaisuudessaan tai määrätellään yleisluonteisesti ilmauksen ”julkiset hankintasopimukset” puitteissa, jotta voitaisiin välttää ongelmat saatettaessa direktiiviä kansallisen lainsäädännön osaksi. (5 artiklan 1, 2 ja 6 kohdassa ei mainita työsuorituksia koskevia sopimuksia).
 - Korvaamalla ilmaus ”velallinen on vastaanottanut laskun” (3 artiklan 2 kohdan b alakohta ja 5 artiklan 2 kohdan b alakohta) ilmauksella ”velkoja on lähettänyt laskun” yksinkertaistettaisiin todistustaakkaa ja karsittaisiin postikuluja tai sähköiseen laskutukseen liittyviä menoja.
 - 4 artiklan 1 kohdassa tulisi täsmentää, kattaako ilmaus ”velka” vain tuotteen arvon vai myös alv:n ja muut kulut, kuten kuljetuksen.
 - 5 artiklan 5 kohdassa, jossa säädetään kiinteämääräisestä korvauksesta, joka on suuruudeltaan 5 prosenttia erääntyneestä määrästä, tulisi täsmentää, onko viittä prosenttia suurempi korvaus mahdollinen, mikäli sen tueksi on esittää todisteita.
- 5.5 Seuraavissa tapauksissa tulisi välttää kohtuuttoman pitkiä maksuaikoja ja maksujen myöhästymisiä:
- julkisiin hankintoihin liittyvät alihankinnat (alihankkijoihin olisi sovellettava samoja maksusääntöjä kuin julkisiin viranomaisiin)
 - toimitukset suurille kauppaketjuille: komitea on jo ehdottanut vapaaehtoisia käytäntösääntöjä, ”joita tukisivat kirjalliset sopimukset”; näin pk-yritykset voisivat päästä ”suurten kauppaketjujen palvelukseen minimivakuuksin” ⁽¹⁵⁾ ilman, että suuret kauppaketjut ja/tai tavarantoimittajat voisivat niitä painostaa.
- 5.6 Kertomus, josta säädetään ehdotetun direktiivin 10 artiklassa, tulisi laatia ja antaa vuosittain ainakin direktiivin kolmen ensimmäisen soveltamisvuoden aikana. Näin saavutettuja tuloksia olisi mahdollista arvioida jatkuvasti ja samalla helpotettaisiin hyvien käytänteiden vaihtoa.
- 5.7 ETSK kannattaa maksuviivästysten torjumista ja laskunmaksuaikojen lyhentämistä koskevien hyvien käytänteiden hyödyntämistä ja kehittämistä:
- Euroopan komission toimenpiteet:
 - Lyhennetään avustusten sekä EU:n sopimuksiin liittyvien maksujen (kaikkiaan 9,5 miljardia euroa) ennakkomaksuaikaa 30 päivästä 20 päivään. Tavoitteena on lisäksi lyhentää keskitetysti hallinnoitujen maksujen maksuaikaa 45 päivästä 30 päivään (tukien tapauksessa).
 - Lisätään kiinteämääräisten maksujen käyttöä avustusten sekä keskitetysti hallinnoitujen kaupallisten sopimusten yhteydessä.
 - Yksinkertaistetaan ennen hankkeiden käynnistämistä sovellettavia yleisiä menettelyjä maksujen mahdolliseksi nopeuttamiseksi. Lisäksi ehdotetaan toimenpiteitä, jotka antaisivat komissiolle mahdollisuuden julkaista kahden vuoden ajanjakson kattavia tarjouspyyntöjä sekä käyttää vakiomuotoisia tarjouspyyntöjä.
 - Yksinkertaistetaan mahdollisuuksien mukaan seurantatoimenpiteitä.
 - Yhdistyneessä kuningaskunnassa viranomaiset ovat sitoutuneet maksamaan laskut kymmenen päivän kuluessa.
 - Irlannissa, Belgiassa, Puolassa ja Portugalissa hallitukset ovat vedonneet erityisesti viranomaisiin maksuviivästysten vähentämiseksi.
 - Belgiassa liittohallitus on perustanut liittovaltion investointirahaston yhteyteen uuden erityisen ”siltarahaston”, josta rahoitetaan kaikkien viranomaisten, ei ainoastaan liittovaltion viranomaisten, maksuviivästykksiä.
 - Espanjassa virallinen luottolaitos ICO (*Instituto de Crédito Oficial*) varasi vuodeksi 2009 kaikkiaan 10 miljardia euroa likviditeettivalmiusluottojen myöntämiseksi edullisin ehdoin pk-yrityksille ja itsenäisille ammatinharjoittajille niiden maksuvalmiuden tukemiseksi. Tähän rahoitukseen sovelletaan yhteisrahoitussääntöjä siten että ICO:n osuus on esimerkiksi 50 prosenttia ja muiden luottolaitosten osuus 50 prosenttia. Lisäksi ”paikallisviranomaisten ennakkomaksujärjestelmällä” taataan yritysten ja itsenäisten ammatinharjoittajien tekemänsä työn ja tarjoamiensa palveluiden perusteella paikallisviranomaisille esittämien laskujen maksaminen.

Bryssel 17. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

⁽¹⁵⁾ EUVL C 175, 28.7.2009, s. 57.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Vihreä kirja tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 tarkistamisesta”

KOM(2009) 175 lopullinen

(2010/C 255/08)

Esittelijä: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Komissio päätti 21. huhtikuuta 2009 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Vihreä kirja tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 tarkistamisesta

KOM(2009) 175 lopullinen.

Asian valmistelusta vastannut ”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 17. marraskuuta 2009. Esittelijä oli Bernardo **Hernández Bataller**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 16. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 174 puolesta 1:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK on komission kanssa yhtä mieltä siitä, että eksekviivimenettelyä voidaan luopua, jotta tuomioiden vapaa liikkuvuus sisämarkkinoilla helpottuu ja jotta tuomioiden täytäntöönpano olisi kansalaisten ja yritysten kannalta helpompaa.

1.2 ETSK katsoo, että asetuksen 44/2001 soveltamisalaa on aiheellista laajentaa kattamaan hallinnolliset päätökset. Komitea kehottaakin komissiota ryhtymään tarpeellisiin tutkimuksiin nykyisten esteiden poistamiseksi.

1.3 Komitea katsoo niin ikään, että on tärkeää toteuttaa toimenpiteitä, joilla helpotetaan välimiesmenettelyn käyttöä rajatylittävissä tapauksissa. Lisäksi se kannattaa sellaisen välityssopimusten pätevyyttä koskevan yhtenäisen ylikansallisen lainvalintasäännön laatimista, jonka mukaan asiassa sovelletaan sen valtion lakia, jossa välimiesmenettely on käynnissä. Tässä ei puututa New Yorkin yleissopimuksen toimivuuteen tai sitä pidetään ainakin lähtökohtana jatkotoimille.

1.4 Luonteeltaan ylikansallisella yhteisellä lähestymistavalla kansainvälistä toimivaltaa koskevine selkeine ja tarkkoine sääntöineen vahvistetaan kansalaisten oikeussuojaa ja varmistetaan sitovan yhteisön lainsäädännön yhtenäinen soveltaminen. Siksi olisi myös annettava sääntöjä, jotka koskevat yhteisön ulkopuolisissa maissa olevia vastaajia, laadittava toissijaisista toimivaltaa koskevia sääntöjä, otettava käyttöön toimenpiteitä asianosaisille edullisimman oikeuspaikan käytön estämiseksi sekä edistettävä oikeuspaikan valintaa koskevien vakiomuotoisten lausekkeiden käyttöä.

1.5 Olisi niin ikään annettava sääntöjä, joilla lisätään oikeusvarmuutta ja vähennetään korkeita kustannuksia, joita teollis- ja tekijänoikeuksiin liittyvien riita-asioiden mahdollinen päällekkäinen käsittely kansallisissa tuomioistuimissa aiheuttaa.

1.6 Sellaisen menettelyjen osalta, joista johtuu luonteeltaan ehdottomia ja suojelevia oikeuksia, kuten työsopimuksista tai kuluttajasuhteista, asetusta 44/2001 on muutettava, jotta kanteet voidaan yhdistää ja ryhmäkanteiden nostaminen tulee mahdolliseksi.

2. Johdanto

2.1 Euroopan unionista tehdyssä sopimuksessa unionin yhtenä tavoitteena mainitaan olevan ”pitää yllä ja kehittää unionia vapautteen, turvallisuuden ja oikeuteen perustuvana alueena”. Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 65 artiklassa määrätään, että toimenpiteitä, jotka koskevat oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeudellisissa asioissa ja joiden vaikutukset ulottuvat rajojen yli, ovat – siinä määrin kuin ne ovat tarpeen sisämarkkinoiden moitteetoman toiminnan varmistamiseksi – ”siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden ja muiden päätösten tunnustaminen ja täytäntöönpano”.

2.2 Tampereella lokakuussa 1999 kokoontuneessa Eurooppa-neuvostossa tuomioiden vastavuoroisen tunnustamisen periaatteesta ⁽¹⁾ tehtiin sekä siviili- että rikosoikeuden alalla Euroopan unionissa toteutettavan oikeudellisen yhteistyön varsinainen kulmakivi.

(1) Vastavuoroisen tunnustamisen periaatteella varmistetaan tuomioiden vapaa liikkuvuus tarvitsematta yhtenäistää jäsenvaltioiden prosessioikeudellista lainsäädäntöä.

2.3 Nizzan sopimuksen tultua voimaan helmikuussa 2003 67 artiklan mukainen päätöksentekomenettely korvataan siviiliasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön alalla äänten määräenemmistöllä ja yhteispäätösmenettelyllä perheoikeutta lukuun ottamatta.

2.4 Vuodelta 1968 peräisin oleva Brysselin yleissopimus tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla on erittäin myönteinen panos yhteisön säännöstöön.

2.4.1 Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen yleissopimuksesta muodostaman oikeuskäytännön ja Amsterdamin sopimuksen voimaantulon ansiosta annettiin 22. joulukuuta 2004 neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001⁽²⁾ tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla. ETSK antoi aikoinaan asetusehdotuksesta lausunnon⁽³⁾, jossa komitea piti aiheellisena yhteisön säädöstä, jolla yleissopimus oli määrä korvata.

2.4.2 Asetuksessa (EY) N:o 44/2001 säädetään yhtenäisistä säännöistä tuomioistuimen toimivaltaa koskevien ristiriitojen tunnistamiseksi sekä tuomioiden, sovintojen ja täytäntöönpanokelpoisten virallisten asiakirjojen vapaan liikkuvuuden helpottamiseksi Euroopan unionissa. Se on osoittautunut käytännössä elintärkeäksi välineeksi siviili- ja kauppaoikeuden alaan kuuluvissa rajatylittävissä menettelyissä.

2.4.3 Tanska ei alun alkaen osallistunut siviilioikeuden alalla tehtävään oikeudelliseen yhteistyöhön. Nykyisin asetusta on sovellettu Tanskassa 1. heinäkuuta 2007 lähtien Euroopan yhteisön ja Tanskan kuningaskunnan tekemän, tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa siviili- ja kauppaoikeuden alalla koskevan sopimuksen⁽⁴⁾ mukaisesti.

2.4.4 Lissabonin sopimus helpottaa Euroopan laajuista oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeudellisissa asioissa, kun yhteisömenetelmä⁽⁵⁾ yleistyy, komission tekemät ehdotukset hyväksytään määräenemmistöllä ja Euroopan parlamentin toimintamahdollisuudet lisääntyvät, samoin kuin kansallisten parlamenttien harjoittama demokraattinen valvonta, ja tuomioistuimen asema laillisuuden valvojana lujittuu.

3. Komission vihreä kirja

3.1 Asetuksen 44/2001 73 artiklan mukaan komissio laatii viiden vuoden kuluttua asetuksen voimaantulosta kertomus sen soveltamisesta ja liittää siihen ehdotukset asetuksen mukauttamiseksi.

(2) EYVL L 12, 16.1.2001, s. 1.

(3) EYVL C 117, 16.4.2000, s. 51.

(4) EUVL L 299, 16.11.2005, s. 61.

(5) Yhteisömenetelmä perustuu ajatukseen siitä, että kansalaisten yleistä etua voidaan puolustaa paremmin, jos yhteisön toimielimet hoitavat kaikilta osin tehtävänsä päätöksentekoprosessissa toissijaisuusperiaatetta noudattaen.

3.2 Vihreässä kirjassa tehdään koko joukko ehdotuksia komission olennaisimpina pitämistä seikoista. Ehdotukset pohjautuvat asetuksen 44/2001 soveltamisesta saatuihin kokemuksiin ja Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa siitä muodostuneeseen oikeuskäytäntöön.

3.3 Vihreällä kirjalla pyritään käynnistämään yleinen keskustelu muun muassa eksekvatuurimenettelyn⁽⁶⁾ lopettamisesta, asetuksen toimivuudesta kansainvälisessä oikeusjärjestyksessä, tuomioistuimen valinnasta, teollisoikeuksista, vireilläolosta silloin kun käynnissä on rinnakkaisia menettelyjä, väliaikaisista toimenpiteistä, asetuksen ja välimiesmenettelyn yhteyksistä, soveltamisalasta ja toimivallasta.

3.4 Vihreässä kirjassa käsitellään myös julkisten asiakirjojen tunnustamista ja täytäntöönpanoa, erityisesti niiden vapaata liikkuvuutta – Euroopan parlamentti on 18. joulukuuta 2008 antamassaan päätöslauselmassa kehottanut ottamaan esiin tämän seikan – sekä mahdollisuutta käyttää täytäntöönpanovaiheessa yhteistä vakiolomaketta.

4. Yleistä

4.1 Asetus (EY) N:o 44/2001 on osoittautunut käytännössä elintärkeäksi säädökseksi prosessi- ja kauppaoikeuden alalla. ETSK yhtyy neuvoston ja komission näkemykseen siitä, että yksityisoikeudellisen yhteistyön alalla tarvitaan toimenpiteitä, jotta sisämarkkinat toimisivat moitteettomasti.

4.2 Komission ehdottama keskustelu on tarkoituksenmukaista asetuksen soveltamisesta viime vuosina saatujen kokemusten valossa. Tarkoituksena on parantaa ihmisten perusoikeutta nauttia tehokasta oikeussuojaa, mikä on eräs unionin perusoikeuskirjassa ja EY:n perustamissopimuksen 65 artiklassa tunnustetuista perusoikeuksista. Se on myös Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä tunnustettu yleinen oikeusperiaate.

4.3 Eksekvatuurimenettelystä luopuminen jäsenvaltioiden tuomioistuinten antamissa kaikissa siviili- ja kauppaoikeuden alaan liittyvissä päätöksissä on kaikilta osin johdonmukainen sen kanssa, että tavoitteeksi on asetettu varmistaa menettelyjen tehokkuus ja turvata oikeusvarmuus sisämarkkinoilla sekä perusluonteinen vireillepano-oikeus⁽⁷⁾ ja tehokas oikeussuoja. Kaikki nämä oikeudet on tunnustettu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa sekä Euroopan perusoikeuskirjan 47 artiklan 1 kohdassa⁽⁸⁾.

(6) Eksekvatuuri on menettely, jonka avulla on tarkoitus määrittää, voidaanko tuomio tunnustaa, jos sen on antanut tuomioistuin, joka ei kuulu sen valtion määräämisvaltaan, jossa tuomio halutaan panna toimeen, ja voidaanko tuomio panna täytäntöön muussa kuin siinä valtiossa, jossa se on annettu.

(7) Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan vireillepano-oikeus on osa 6 artiklan 1 kappaleen mukaista oikeutta. Ks. asiassa Colder annettu päätös (21.2.1975, kohta 28–31) ja asiassa Dewer annettu päätös.

(8) EYVL C 364, 18.12.2000.

4.3.1 Edellä mainittu vastaa siis EY:n perustamissopimuksen 65 artiklan johdantokappaleeseen implisiitisti sisältyvää toissijaisuuslauseketta, jonka mukaan rajojen yli vaikuttavan yksityisoikeudellisen yhteistyön alalla voidaan toteuttaa vain toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen, jotta sisämarkkinat toimisivat moitteettomasti.

4.3.2 Vaatimuksiksi, jotka tuomion on täytettävä ollakseen toisessa valtiossa täytäntöönpanokelpoinen, saattaisivat riittää 27. marraskuuta 2003 annetussa asetuksessa (EY) N:o 2201/2003 (Bryssel II a) mainitut takuut. Sen 41 ja 42 artiklan nojalla tapaa-misoikeutta ja lapsen palauttamista koskevat päätökset ovat suoraan täytäntöönpanokelpoisia, jos ne kummassakin tapauksessa täyttävät kaksi taetta: jos tuomio on tuomion antaneessa jäsenvaltiossa täytäntöönpanokelpoinen ja jos tuomiosta on annettu kyseisessä jäsenvaltiossa todistus. ⁽⁹⁾

4.3.3 Vastaväitteeksi voitaisiin esittää vain, että toinen elin on jälkeempään antanut toisen täytäntöönpanopäätöksen, mutta tämä olisi hyvin poikkeuksellista tapauksissa, joita komission kaavailema asetuksen (EY) N:o 44/2001 muuttaminen koskee.

4.3.4 Kun puolestaan on kyse vastaajan oikeuksien turvaamisesta, vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen mukaisesti tuomioistuimille, jolle vaade on esitetty, voi antaa vireillepanon tiedoksi ulkomaalaisille tai ulkomailla asuville maan kansalaisille noudattamalla samoja sääntöjä kuin maan kansallisessa oikeusjärjestyksessä edellytetään.

4.3.5 Mikäli asiasta ei ole määräyksiä tai jos olemassa olevat säännöt eivät selvästikään sovellu turvaamaan oikeutta oikeudenmukaiseen menettelyyn (esimerkiksi kielikysymykset, haasteen toimittamiseen ja vastaanottamiseen käytettyjen välineiden todisteellisuus jne.), ylikansalliseen säännöstöön olisi aiheellista sisällyttää takuita koskevia korvaavia sääntöjä.

4.3.6 ETSK kannattaa kuitenkin yleisesti siviili- ja kauppaoikeudessa nykyistä yhtenäistetympää ylikansallista uudelleentarkastelumenettelyä edellyttäen, että vastaajalla on käytössään oikeussuojakeino jälkikäteen (erityinen uudelleentarkastelu).

4.4 Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan ⁽¹⁰⁾ nykyisen asetuksen 44/2001 II luvussa yhtenäistetään sekä yhteisön sisäisten että sellaisten riitojen toimivaltasääntöjä, joissa on osapuolena ulkomaalaisia. Viimeksi mainittu sisältää tilanteet, joissa vastaajan kotipaikka ei sijaitse unionivaltiossa.

4.4.1 Näin ollen olisi mahdollista laatia erityiset toimivaltasäännöt, jotka tarjoaisivat tässä tapauksessa ylikansalliset puitteet sen

sijaan, että kuten nykyään, asia palautettaisiin kansalliseen oikeusistuimeen asetuksen (EY) N:o 44/2001 4 artiklan mukaisesti. Säännöissä on kuitenkin huomioitava kyseisen asetuksen 22 ja 23 artiklassa mainitut poikkeukset.

4.5 Toissijaista toimivaltaa koskevien sääntöjen käyttöönottoa ajatellen kaikki kolme parhaillaan harkittavana olevaa sääntöä vaikuttavat asianmukaisilta:

- sääntö, joka perustuu tietyn toiminnan harjoittamiseen, jos riita-asia koskee toiminnan harjoittamista (Maksukyvyttömyysmenettelystä annetun asetuksen 1346/2000 3 artiklassa on jo tällainen sääntö, jossa toimivalta kuuluu valtiolle, jossa velallisella on pääintressien keskus.)
- sääntö, joka perustuu velan takaisinmaksuun vaadittavan omaisuuden sijaintipaikkaan ja
- varatoimivaltaa koskeva sääntö (*forum necessitatis*) ⁽¹¹⁾, joskin siinä on noudatettava tarkoin kansainvälisen oikeuden tapaa tunnustaa objektiivinen alueperiaate ⁽¹²⁾. Kansainvälisessä oikeudessa korostetaan velvollisuutta näyttää toteen, että asia on syytä toimittaa edelleen tietyn tuomioistuimen käsiteltäväksi.

4.5.1 Se, että varatoimivaltaa koskeviin sääntöihin turvautuminen on poikkeuksellista, käy ilmi muun muassa asetuksen 4/2009 ⁽¹³⁾ 7 artiklan säännöksistä, joissa jäsenvaltion tuomioistuin valtuutetaan käsittelemään riita-asia, jollei toisen jäsenvaltion tuomioistuin ole asiassa asetuksen nojalla toimivaltainen eikä asiaa voida panna vireille kolmannessa valtiossa, johon riita-asialla on läheinen liittyminen.

4.5.2 Jos otetaan käyttöön yhtenäiset säännöt kolmansissa maissa oleviin vastaajiin kohdistuvia kanteita varten, lisääntyvä riski rinnakkaisista menettelyistä jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden tuomioistuimissa. Yhtenäisiä ylikansallisia sääntöjä olisi kuitenkin sovellettava seuraavissa menettelyllisissä tapauksissa:

- kun osapuolet ovat tehneet yksinomaisen oikeuspaikkasopimuksen kolmansien maiden tuomioistuinten hyväksi
- kun riita-asia jostain muusta syystä kuuluu kolmansien maiden yksinomaiseen tuomioistuimen toimivaltaan tai
- kun jossakin kolmannessa maassa on jo käynnistetty rinnakkainen menettely.

⁽⁹⁾ Samansuuntaisia ovat myös asetukset 4/2009, 1896/2006 ja 861/2007.

⁽¹⁰⁾ Asiassa C-281/02 Owusu 1. maaliskuuta 2005 annettu tuomio ja 7. helmikuuta 2006 annettu lausunto, kohdat 143–145.

⁽¹¹⁾ Varatoimivaltaa koskeva sääntö tarkoittaa sitä, että tuomioistuin tunnustaa ulkomaisen tuomioistuimen oletetun toimivallan, jos se katsoo, että kyseinen toimivaltaolettama on ollut perusteltua, jotta välttyään oikeussuojan epäämöiseltä, kun asiaa selvittämään ja ratkaisemaan ei ole toimivaltaista elintä. Näkökohta liittyy pikemminkin vireillepanoon kuin tuomioiden tunnustamiseen.

⁽¹²⁾ Esimerkiksi kansainvälisen tuomioistuimen asiassa Lotus 7. syyskuuta 1927 antamassa tuomiossa ja asiassa Barcelona Traction 5. helmikuuta 1970 antamassa tuomiossa.

⁽¹³⁾ EUVL L 7, 10.1.2009, s. 1.

4.6 Riita-asiassa yksinomaista toimivaltaa käyttäneiden kolmansien maiden tuomioistuinten antamien tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa varten on luotava yhtenäinen ylikansallinen menettely, jolla vältetään järjestelmien nykyisen kirjjon aiheuttamat vahingot ja viivytykset. On siis luotava yhteinen järjestelmä, jossa sovitaan, millä ehdoin kolmansien maiden tuomioistuinten antamat päätökset voidaan hyväksyä. ETSK pitää järjestelmän luomista tärkeänä.

4.6.1 Kun kerran Euroopan unionille on annettu EY:n tuomioistuimen lausunnon 1/2003 nojalla yksinomainen oikeus tehdä sekä kahdenvälisesti että yksipuolisesti tarkoituksenmukaisia kansainvälisiä yleissopimuksia, on aiheellista ottaa käyttöön ylikansallinen menettely.

4.7 Vireillölovaikutus

4.7.1 Kuten tunnettua, vireillölovaikutusta koskevan säännön mukaan tuomioistuimen, jossa asia on jälkimmäisenä otettu käsitteilyyn, on viran puolesta luovuttava käsittelystä sen tuomioistuimen hyväksi, jonka käsittelyyn asia on ensin tuotu, jos samasta asiasta on tehty kaksi samansuuntaista kannetta.

4.7.2 Laadittaessa ylikansallisia sääntöjä, joilla varmistetaan, että osapuolten tekemät oikeuspaikkasopimukset tuottavat tulosta, jos vireillä on rinnakkaisia menettelyjä, tehokkuuden, riipeän käsittelyn ja oikeusvarmuuden vuoksi lienee aiheellista muuttaa asetuksessa säädettyä vireillölovaikutusta koskevaa sääntöä siten, että siihen lisätään varoimina tiedoksiantovelvollisuus ja asian kannalta merkityksellisten kummankin tuomioistuimen välitön yhteistyö.

4.7.3 Asetuksessa 2201/2003⁽¹⁴⁾ oleva negatiivinen toimivaltaristiriita voitaisiin välttää luomalla tuomioistuinten välinen yhteistyö- ja viestintämekanismi ja velvoittamalla asian käsittelystä luopunut tuomioistuin ottamaan asia käsittelyyn toistamiseen, jos tuomioistuin, jossa asia on ensin pantu vireille, on niin ikään luopunut asian käsittelystä.

4.7.4 Varoimin varustettu vireillölovaikutus antaisi mahdollisuuden määrätä tietystä määräajasta, jonka kuluessa – ajallista prioriteettia koskevan säännön perusteella – kronologisesti toimivaltaisen tuomioistuimen on ilmaistava toimivaltakysymyksessä lopullinen kantansa, ja mikäli se pitäytyy toimivallassaan, tiedotettava uusien umpeutuvien määräaikojen kuluessa toiselle asianomaiselle tuomioistuimelle säännöllisesti menettelyn edistymisestä.

4.8 Eräänlainen huolellisuussääntö, jolla kaksi tai useampi vireillöolosäännön tarkoittamaa, samaa asiaa yksinomaisesti toimivaltaisina käsittelevää tuomioistuinta veloitetaan tiedottamaan ajallaan asian kannalta merkityksellisistä käänteistä, vahvistaisi yksiselitteisesti oikeusvarmuutta.

4.8.1 ETSK katsoo myös, että sopimuksen pätevyyttä koskevaan epävarmuuteen voitaisiin puuttua sisällyttämällä asetukseen 44/2001 ylikansallinen vakiomuotoinen lauseke oikeuspaikan valinnasta; tällä tavoin kansalaisten ja yritysten olisi helpompi saada tehokasta oikeussuojaa, ja tarpeellisten toimenpiteiden avulla varmistettaisiin, etteivät asianomaiset enää voisi valita itselleen edullisinta oikeuspaikkaa.

4.9 Suojatoimenpiteet

4.9.1 Suojatoimenpiteiden osalta on myös aiheellista tarkistaa tietyt asetuksen 44/2001 31 ja 47 artiklaan sisältyviä näkökohtia, varsinkin jos toimenpiteitä pyydetään tietyn jäsenvaltion oikeusviranomaisilta silloin, kun toisen jäsenvaltion tuomioistuin on toimivaltainen tutkimaan pääasiaa.

4.9.2 Koska tuomioistuimen on ryhdyttävä suojatoimenpiteisiin niitä pyytänyttä henkilöä koskevan käsittelyn turvaamiseksi, jos suurimmassa osassa jäsenvaltioita yleisesti täyttyy kaksi vaatimusta, tarve osoittaa *fumus boni iuris* ja *periculum in mora*⁽¹⁵⁾, tähän mahdollisuuteen olisi oikeuden väärinkäytöksen välttämiseksi aiheellista liittää eräitä rajoituksia.

4.9.3 Ensinnäkin elin, jolle pyyntö on osoitettu, on veloitettava keskustelemaan asiasta pääasiaa tutkivan toimivaltaisen tuomioistuimen kanssa ja päättämään tietoja arvioituaan, onko toimenpiteisiin syytä ryhtyä. Päätöksessä on ennen kaikkea huomioitava käsittelyn saattaminen moitteettomasti päätökseen.

4.9.4 Toiseksi suoja- tai väliaikaisia toimenpiteitä pyytävä taho on veloitettava tallettamaan takuusumma, jonka toimivaltainen tuomioistuin määrää kohtuusuuruiseksi; tällöin otetaan huomioon käsiteltävän asian merkitys ja oikeuden väärinkäyttöä ehkäisevä vaikutus.

4.9.5 Tapauksissa, joissa tarkoituksena on määrätä nimenomaisesti velvollisuudesta, ja muissa samantapaisissa tapauksissa, joihin ei liity vahvistetun ja perittävissä olevan summan maksua, takuusumman maksamisesta voitaisiin antaa vapautus tuomarin arvioitua todelliset asianhaarat, jotta ei estettäisi oikeussuojakeinojen saantia.

⁽¹⁵⁾ Suojatoimenpiteet edellyttävät periaatteessa vaateen julistamista ennakkoon ja toisinaan osittain täytäntöönpanokelpoiseksi, ennen kuin tuomio on annettu. Klassisen oikeusopin mukaan (kaikkien tapausten osalta Calamandrei: *Introducción al Estudio sistemático de las Providencias cautelares*) kyseisiin toimenpiteisiin ryhtyminen edellyttäisi, että kumpikin vaatimus täyttyy: vaade on ilmeisesti perusteltu (*fumus boni iuris*) ja on olemassa vaara, ettei vaadetta panna täytäntöön (*periculum in mora*). EY:n tuomioistuin viittaa doktriiniin myös tuomioistuimen presidentin 19. heinäkuuta 1995 asiassa Komissio vastaan Atlantic Container Line ym. (asia C-149/95) antamassa määräyksessä, yhteisön ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentin asiassa Pfizer Animal Health vastaan neuvosto (T-13/99) antamassa määräyksessä sekä asiassa Factortame 19. kesäkuuta 1990 ja tuomioistuimen presidentin 28. kesäkuuta 1990 antamassa määräyksessä.

⁽¹⁴⁾ EUVL L 338, 23.12.2003, s. 1.

4.10 Eksekvatuurimenettelystä luopuminen

4.10.1 Säilytetään asetuksen 34 artiklassa säädetty mahdollisuus olla tunnustamatta tuomio, jos tunnustamisen katsotaan olevan vastoin oikeusjärjestyksen perusteita, asianosaisilla ei ole ollut mahdollisuutta esittää puolustustaan ja tuomiot ovat keskenään ristiriitaisia.

4.10.2 Toimivaltaisille tuomioistuimille annetaan näin harkintavaraa, jota on vaikea valvoa, ja tämä luonnollisesti vähentää osaltaan oikeusvarmuutta ja lisää käsittelyn mahdollisia perusteettomia viivytyksiä.

4.10.3 Toisaalta vaikuttaa järkevältä, että eksekvatuurimenettelystä luovuttaessa väliaikaisten toimenpiteiden täytäntöönpanokelpoisuuden osalta asetuksen 47 artiklaa muutetaan ottamalla mallia asetuksen (EY) N:o 4/2009⁽¹⁶⁾ 20 artiklasta eli säätämällä toimitettavaksi jäljennös päätöksestä ja vakiolomakkeelle laadittu ote päätöksestä käännoksineen.

4.10.4 Koska asetuksen muuttamisella pyritään siihen, että asetuksen soveltamisalalla noudatetaan yleisesti vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta, ei vaikuta johdonmukaiselta, että tunnustaminen erotetaan edelleen täytäntöönpanosta.

4.10.5 Siksi olisi toivottavaa, että mahdollisuus poistetaan tai sen soveltamiseksi tarkistetaan perusteellisesti.

4.10.6 Toisaalta, jos tarkoituksena on, että päätösten tunnustaminen kattaa koko siviili- ja kauppaoikeuden alan, nykyisen 1 artiklan sisältöä on muutettava ja ulotettava sen soveltamisala kattamaan hallinnolliset päätökset, sillä näin kansalaiset ja yritykset hyötyisivät paremmin sisämarkkinoiden toiminnasta.

4.10.7 Edellä mainittu huomio pätee myös ehdotukseen sisällyttää asetukseen velallisille langetettavia taloudellisia seuraamuksia ja tuomioistuinten tai jäsenvaltioiden oikeusviranomaisten langettamia seuraamuksia.

4.10.8 Käsittelyn yksinkertaistamiseksi ja täytäntöönpanon nopeuttamiseksi oikeussuojaa voitaisiin parantaa ottamalla käyttöön kaikilla yhteisön virallisilla kielillä saatava vakiolomake, johon kirjataan ote tuomiosta.

4.10.9 Näin täytäntöönpanon kustannuksia voitaisiin pienentää luopumalla vaatimuksesta, jonka mukaan hakijan on ilmoitettava osoite tai nimettävä oikeudenkäyntiasiamies, sillä asetuksen (EY) N:o 1393/2007⁽¹⁷⁾ nojalla nämä vaatimukset ovat vanhentuneet.

⁽¹⁶⁾ EUVL L 7, 10.1.2009, s. 1.

⁽¹⁷⁾ Oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta jäsenvaltioissa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1393/2000, EUVL L 324, 10.12.2007.

4.11 Virallinen eurooppalainen asiakirja

4.11.1 Brysselin yleissopimuksen 50 artiklassa mainitaan täytäntöönpanokelpoiset viralliset asiakirjat. EY:n tuomioistuin⁽¹⁸⁾ on tulkinnut käsitettä siten, että kyseessä ovat alkuperäisvaltion oikeuden nojalla täytäntöönpanokelpoiset viralliset asiakirjat, joiden oikeellisuuden on vahvistanut julkinen viranomainen tai jokin muu kyseisen valtion tarkoitukseen valtuuttama viranomaistaho.

4.11.2 Asetuksessa 44/2001 käsite on sisällytetty 57 artiklaan. Parlamentti on kuitenkin antanut komissiolle kehotuksen ryhtyä työstämään virallista eurooppalaista asiakirjaa.

4.11.3 ETSK:n mielestä komission on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin ja käsiteltävä virallisten asiakirjojen vapaata liikkuvuutta siten, että saadaan mahdollisesti aikaan virallinen eurooppalainen asiakirja.

4.12 Kuluttajansuoja

4.12.1 Asetuksen 44/2001 johdanto-osan 13 kappaleen mukaan kuluttajasopimusten osalta heikompaa osapuolta olisi suojeltava hänen etujensa kannalta suotuisammilla tuomioistuinten toimivaltaa koskevilla säännöksillä kuin yleiset säännökset edellyttävät. EY:n tuomioistuin on vahvistanut perusteen oikeuskäytännössään.⁽¹⁹⁾

4.12.2 Komitea yhtyy huoleen, jonka komissio ilmaisee asetuksen johdanto-osassa ja EY:n tuomioistuin oikeuskäytännössään, sillä komitea on aina kannattanut kuluttajansuojan korkeaa tasoa: kuluttajat tarvitsevat suojaavia, luonteeltaan pakottavia sääntöjä.

4.12.3 Jotta yhteisön oikeusjärjestelmä olisi johdonmukainen, asetuksen 15 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdan sanamuoto olisi hyvä yhdenmukaistaa direktiivin 2008/48/EY⁽²⁰⁾ 3 artiklan c ja n alakohdassa olevan kulutusluoton ja liitännäisen luottosopimuksen määritelmien kanssa.

4.12.4 Joukkokanteiden osalta tämänkaltaisella suojalla pyritään alentamaan oikeudenkäyntikustannuksia, joiden vuoksi kuluttaja tavallisesti luopuu kanteen nostamisesta sellaista yrittäjää vastaan, jonka kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa. Kustannuksia aiheuttaa erityisesti riita-asian käsittely muualla kuin kantajan vakituksessa kotipaikassa ja, jos riita-asiaa käsittelemään tarvitaan oma tuomari, etenkin tarve panna päätös täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa.

4.12.5 Koska nykyisen asetuksen (6 artiklan 1 kohdan) nojalla kanteita ei voida yhdistää, varsinkaan jos useat kantajat ovat panneet jäsenvaltion tuomioistuimissa vireille kanteita samaa vastajaa vastaan, asetusta olisi tältä osin muutettava, jotta kuluttajien olisi helpompi nostaa joukkokanteita ja yhteisön kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvia vahingonkorvauskanteita. Niistä ETSK on jo ilmaissut myönteisen kantansa.

⁽¹⁸⁾ Asiassa C-260/97 Unibank 17. kesäkuuta 1999 annettu Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomio.

⁽¹⁹⁾ Asiassa C-347708 Vorarlberger Gebietskrankenkasse 17. syyskuuta 2009 annettu Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomio.

⁽²⁰⁾ EUVL L 133, 22.5.2008, s. 66.

4.13 Teollis- ja tekijänoikeudet

4.13.1 Vaikka teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta annetulla direktiivillä 2004/48/EY ⁽²¹⁾ pyritään lähentämään eräitä täytäntöönpanoon liittyviä menettelyllisiä säännöksiä, tarvitaan luonteeltaan ylikansallisia sääntöjä, joilla poistetaan oikeusvarmuuden puute ja alennetaan korkeita kustannuksia, joita asian mahdollinen päällekkäinen käsittely kansallisissa tuomioistuimissa aiheuttaa.

4.13.2 Näin ollen ETSK katsoo, että on ryhdyttävä toimenpiteisiin, jotta estetään merkkituotteiden väärentäminen. Komitea kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita tekemään eurooppapatenttia koskevan yleissopimuksen, jossa kunnioitetaan kaikilta osin kielellistä moni-ilmeisyyttä.

4.14 Välimiesmenettely

4.14.1 ETSK katsoo, että asetusta 44/2001 uudistettaessa olisi sovittava asianmukaisista toimenpiteistä, jotta varmistetaan tuomioiden sujuva liikkuvuus Euroopassa ja estetään rinnakkaiset menettelyt.

4.14.2 Poistamalla (osittain) säännös, jonka mukaan asetusta ei sovelleta välimiesmenettelyyn,

- voitaisiin toteuttaa välimiesmenettelyä tukevia oikeussuojakeinoja

- voitaisiin tunnustaa välityssopimuksen pätevyyttä koskevat tuomiot ja

- helpotettaisiin sellaisten tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa, joihin sisältyy välitystuomio.

4.14.3 ETSK kannattaa sellaisten toimenpiteiden käyttöönottoa, joilla helpotetaan välimiesmenettelyn käyttöä rajatylittävissä tapauksissa. Komitea kannattaakin sellaisen välityssopimusten pätevyyttä koskevan yhtenäisen ylikansallisen lainvalintasäännön laatimista, jonka mukaan asiassa sovelletaan sen valtion lakia, jossa välimiesmenettely on käynnissä.

4.14.4 ETSK katsoo joka tapauksessa, että olisi kaikkein parasta olla puuttumatta välitystuomioiden täytäntöönpanosta vuonna 1958 tehdyn New Yorkin yleissopimuksen toimivuuteen tai ainakin pitää yleissopimusta lähtökohtana jatkotoimille.

4.15 Soveltamisalan laajentaminen kattamaan hallinnolliset päätökset

4.15.1 ETSK on tietoinen siitä, että asetusta 44/2001 sovelletaan vain siviili- ja kauppaoikeuden alalla annettuihin tuomioihin. Komitea katsoo kuitenkin sisämarkkinoiden asianmukaisen toiminnan edellyttävän, että komissio ja jäsenvaltiot tarkastelisivat mahdollisuuksia laajentaa asetuksen aineellista soveltamisalaa kattamaan lopulliset hallinnolliset päätökset aiheellisiksi katsomiensa menettelyjen mukaisesti, EY:n perustamissopimuksen 309 artiklassa määrätty menettely mukaan luettuna.

Bryssel 16. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

(21) EUVL L 157, 30.4.2004, s. 45.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Tieto- ja viestintäteknologian kehityksen kärjessä – tulevan ja nousevan teknologian tutkimusstrategia Euroopalle”

KOM(2009) 184 lopullinen

(2010/C 255/09)

Esittelijä: **Anna Maria DARMANIN**

Apulaisesittelijä: **Gerd WOLF**

Euroopan komissio päätti 20. huhtikuuta 2009 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Tieto- ja viestintäteknologian kehityksen kärjessä – tulevan ja nousevan teknologian tutkimusstrategia Euroopalle

KOM(2009) 184 lopullinen.

Asian valmistelusta vastannut ”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 17. marraskuuta 2009. Esittelijä oli Anna Maria **Darmanin** ja apulaisesittelijä Gerd **Wolf**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 16. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon yksimielisesti.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Tutkimus- ja kehittelytoiminnan ja innovoinnin vahvistaminen on olennaista pyrittäessä selviytymään nykyisestä talous- ja rahoituskriisistä.

1.2 Tutkimus- ja kehittelytoiminnan keskeisten alojen, kuten ilmaston, energian ja terveydenhuollon, ohella tieto- ja viestintäteknologialla on avainrooli yhdistävänä teknologian alana, joka vaikuttaa lähes kaikkiin yhteiskunnan, talouden, tieteen ja teknologian näkökohtiin.

1.3 Tieto- ja viestintäteknologian tutkimus- ja kehittelytoimintaa ajatellen tulevien ja esille nousemassa olevien teknologioiden alaohjelma (*Future and Emerging Technologies*, FET) toimii tiennäyttäjänä, joka saattaa pitkällä aikavälillä johtaa täysin uuteen ja mahdollisesti vallankumoukselliseen tieto- ja viestintäteknologiaan.

1.4 Tämän vuoksi ETSK kannattaa täysin komission tiedonannossa esitettyjä, tulevaa ja esille nousemassa olevaa teknologiaa koskevia ehdotuksia. ETSK kannattaa myös tieto- ja viestintäteknologian alalla ehdotettua FET-budjetin kasvattamista vuosittain 20 prosentilla.

1.5 Edellä mainittu lisäys vastaa kuitenkin vain tieto- ja viestintäteknologia-ohjelmaa varten suunniteltua kokonaislisäystä eikä näin ollen muuta FET-ohjelman suhteellista osuutta. ETSK suosittelee, että nykyinen suhteellinen FET-ohjelman osuus nostetaan seitsemännessä puiteohjelmassa asteittain 15 prosenttiin ja että tätä suuntausta jatketaan kahdeksannessa puiteohjelmassa.

1.6 Seitsemännen puiteohjelman osallistumissäntöjen osalta ETSK kehottaa jäsenvaltioita ja niiden rahoitustahoja maksamaan niiltä vaaditun osuuden, jotta varmistetaan ohjelman toteutumisen onnistuminen.

1.7 Lisäksi ETSK kehottaa jäsenvaltioita kehittämään vahvoja kansallisia tutkimus- ja kehittelyohjelmia tieto- ja viestintäteknologian ja FET-ohjelman alalla, jotta niistä tulee vahvoja kumppaneita eurooppalaisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Nykyistä suurempi osuus rakennerahastovaroin tulisi kohdentaa tähän tarkoitukseen. ETSK katsoo, että edistyminen alalla on tärkeä osa uutta Lissabonin strategiaa⁽¹⁾, ja siihen on pyrittävä avoimen koordinoitimenettelyn avulla.

1.8 ETSK kannattaa myös ehdotettua FET-ohjelman jakamista kahteen osaan: uusien ideoiden edistäminen lupaavilla aloilla (FET Proactive) – johon sisältyvät äskettäin ehdotetut lippulaivahankkeet – sekä uusien ideoiden tutkimus (FET Open). FET-ohjelman avoimuus uusille ideoille on erityisen tärkeää, jotta edistetään teollista ja älyllistä potentiaalia jäsenvaltioissa.

1.9 Komitea on myös tyytyväinen ehdotetun FET-ohjelman muihin piirteisiin, kuten monialaiseen lähestymistapaan, jäsenvaltioiden yhteiseen ohjelmasuunnitteluun sekä kansainväliseen yhteistyöhön. Olisi kuitenkin varmistettava, ettei lupaavia aloitteita tukahduteta niihin liittyvin monimutkaisin menettelyin ja että huippututkijoiden ja -tutkimuslaitosten osallistumista kannustetaan.

⁽¹⁾ EUVL C 277, 17.11.2009, s. 1.

1.10 Komitea kehottaa toteuttamaan välittömiä ja konkreettisia toimia eurooppalaisen yhteisöpatentin alalla.

1.11 Komitea vetoaa komissioon ja jäsenvaltioihin, jotta ne houkuttelevat huippulahjakkuuksia kyseiselle tutkimusalalle lajakkaimpien nuorten tutkijoiden aivovuodon estämiseksi. Komitea panee tyytyväisenä merkille, että eräät tutkimusorganisaatiot ovat jo toteuttaneet onnistuneesti ohjelmia vastatakseen tähän haasteeseen.

1.12 Komitea toistaa aiemman suosituksensa, että yleiseen tieto- ja viestintäteknologiaohjelmaan olisi sisällytettävä osa alue ”tieteen ja tutkimuksen tieto- ja viestintäteknologia”.

2. Komission tiedonanto

2.1 Erityisohjelmassa ”Yhteistyö” tieto- ja viestintäteknologian tutkimus- ja kehittäelytoiminta on yhteisön seitsemännen tutkimuksen, teknologian kehittämisen ja demonstroinnin puiteohjelman (2007–2013) (2), lyhyesti seitsemännen puiteohjelman, keskeinen pilari. Tulevien ja esille nousemassa olevien teknologioiden tutkimus on vain pieni osa tieto- ja viestintäteknologiaa koskevasta tutkimus- ja kehittäelyohjelmasta, ja sen rahoitusosuus on nykyisin noin kymmenen prosenttia. Suurin osa tieto- ja viestintäteknologiaohjelmasta liittyy pääasiassa nykyisen tieteellisen tiedon hyödyntämiseen innovatiivisen tieto- ja viestintäteknologian kehittämiseksi, kun taas tulevien ja esille nousemassa olevien teknologioiden (FET) tutkimus toimii kyseisen ohjelman tiennäyttäjänä tarkastelemalla perusluonteisempia tieteellisiä kysymyksiä, joiden ratkaisu saattaa pitkällä aikavälillä johtaa täysin uusiin ja mahdollisesti vallankumouksellisiin tieto- ja viestintäteknologioihin.

2.2 Komission tiedonannossa asetetaan tavoite vahvistaa tulevien ja esille nousemassa olevien teknologioiden tutkimusta osana tieto- ja viestintäteknologiaohjelmaa. Näin täydennetään ja vahvistetaan äskettäisessä, eurooppalaista tieto- ja viestintäteknologian tutkimus-, kehitys- ja innovointistrategiaa käsittelevässä komission tiedonannossa (3) kuvattuja toimia.

2.3 Nykyisellä noin 100 miljoonan euron vuosirahoituksella FET-ohjelmassa tuetaan tutkijoita ja insinöörejä, jotka operoivat tieteen kartoittamattomalla alueella perinteisen tieto- ja viestintäteknologian ääri rajoilla. Euroopan komissio tukee seitsemännen puiteohjelman FET-budjetin kasvattamista 20 prosentilla joka vuosi kaudella 2011–2013. Komissio kehottaa jäsenvaltioita vastaamaan tähän toimenpiteeseen vastaavilla lisäyksillä.

2.4 Euroopan FET-tutkimuksessa yhdistyvät ainutlaatuisella tavalla seuraavat ominaispiirteet:

- *Perustaa luova.* FET-tutkimus luo uutta perustaa tulevaisuuden tieto- ja viestintäteknologialle kartoittamalla uusia epä-tavallisia ideoita ja tieteellisiä paradigmoja, jotka ovat teollisen tutkimuksen näkökulmasta liian pitkäjänteisiä tai riskipitoisia.

- *Muokkaava eli transformatiivinen.* FET-tutkimuksen veturina toimivat ideat, jotka haastavat ja voivat radikaalisti muuttaa käsityksiämme nykyisen tietoteknologian taustalta löytyvistä tieteellisistä konsepteista.

- *Riskipitoinen.* Riskien vastapainona on suuri tuottopotentiaali ja mahdollisuus vallankumouksellisiin läpimurtoihin.

- *Tarkoituksellinen.* Tavoitteena on vaikuttaa tulevaisuuden teollisiin tieto- ja viestintäteknologian tutkimusohjelmiin.

- *Monitieteinen.* FET-tutkimus rakentuu eri tieteenalojen, kuten biologian, kemian, nano-, neuro- ja kognitiotieteiden, etologian, yhteiskuntatieteiden ja taloustieteen, yhteis- ja vuorovaikutukselle.

- *Yhteistyöpainotteinen.* FET-tutkimus kokoaa yhteen parhaat ryhmät Euroopasta ja yhä enemmän muualta maailmasta yhteistyöhön yhteisten tutkimusaiheiden pariin.

2.5 FET-toimintaa harjoitetaan **aihekohtaisella tutkimustoinnalla** esiin nousemassa olevilla tutkimusaloilla (**FET Proactive**) sekä avoimella ja rajoittamattomalla **uudenlaisten ideoiden tutkimuksella (FET Open)**.

2.6 Komissio ehdottaa tiedonannossaan strategiaa, joka kattaa useita näkökohtia, kuten

- *FET-tutkimuksen vahvistaminen puiteohjelman tieto- ja viestintäteknologian osiossa*

- *FET-lippulaivahankkeiden käynnistäminen*

- *yhteisen ohjelmasuunnittelun ja FET ERA -aloitteiden lisääminen*

- *nuorten tutkijoiden osallistumisen lisääminen FET-tutkimuksessa*

- *tieteellisen tietämyksen hyödyntämisen ja innovoinnin nopeuttaminen*

- *yhteistyön helpottaminen tutkimuksen globaalien kärkinimien kanssa ja maailman parhaiden tutkijoiden houkutteleminen Eurooppaan.*

2.7 Komissio kehottaa jäsenvaltioita omaksuma ehdotetut tavoitteet, päämäärät ja strategiat ja kannustamaan kansallisia ja alueellisia viranomaisia ja korkeakouluja sekä julkisia tutkimusorganisaatioita ja yksityissektoria osallistumaan tulevien toimien valmisteluun.

3. Yleistä

3.1 **Tieto- ja viestintäteknologia seitsemännen puiteohjelman osana.** ETSK toteaa yhteisön seitsemännestä puiteohjelmasta antamassaan lausunnossa (2) seuraavaa: ”Riittävästi tuettu, tehokas ja korkeatasoinen tutkimus- ja kehittämistoiminta on innovoinnin, kilpailukyvyyn ja hyvinvoinnin ja siten myös kulttuurielämän ja sosiaalipalvelujen ratkaiseva perusta ja edellytys. Investoinnit tutkimukseen ja kehitykseen edistävät ja vahvistavat huomattavasti taloudellista suorituskykyä.” Tämä pitää paikkaansa etenkin kun ajatellaan nykyistä vakavaa talous- ja rahoituskriisiä, joka yhdessä vallitsevien energia- ja ilmasto-ongelmien kanssa osoittaa, että tarvitaan pikaisesti lisätutkimusta ja uraauurtavia innovaatioita.

(2) EUVL C 65, 17.3.2006, s. 9.

(3) KOM(2009) 116 lopullinen.

3.2 Tieto- ja viestintäteknologian vaikutus. Tieto- ja viestintäteknologialla on tässä yhteydessä keskeinen rooli yhdistävänä avainteknologiana, joka tukee lähes kaikkia modernin elämän osa-alueita ja prosesseja. Tieto- ja viestintäteknologia ja siihen liittyvät teknologiat ovat viime vuosikymmeninä saaneet aikaan valankumouksellisia muutoksia ja edistystä yhteiskunnan toiminnoissa sekä vaikuttaneet ihmisten elämäntapaan, teollisuus- tuotantoon, kauppaan, hallintoon ja itse tieteeseen.

3.2.1 Tieto- ja viestintäteknologia tutkimusvälineenä. Tieto- ja viestintäteknologia on väline, joka mahdollistaa tutkimus- ja kehittämistoiminnan muilla innovatiivisilla aloilla, kuten energia (4), ilmasto, terveydenhuolto ja ikääntyvä yhteiskunta, sekä lukuisilla sosioekonomisilla aloilla. Se on näin ollen paitsi itsenäinen innovointiala, myös innovoinnin väline muilla tieteen, yhteiskunnan ja teknologian aloilla. Tieto- ja viestintäteknologian kehittämisen odotetaan nopeuttavan ja helpottavan kyseistä edistystä.

3.3 Tutkimus- ja kehittämistoiminta tieto- ja viestintäteknologian alalla. Tieto- ja viestintäteknologian alan tutkimus- ja kehittämistoiminnassa hyödynnetään pääasiassa nykyistä erityistietoa kehitettäessä tai parannettaessa tietojenkäsittelyn ja viestintään uusia laitteita, menetelmiä ja välineitä. Käyttösovellukset vaihtelevat grid-verkoista maailmanlaajuiseen matkaviestinjärjestelmään (UMTS). Luettelo eri hankkeista on luettavissa sivustolla http://cordis.europa.eu/fp7/ict/projects/home_en.html.

3.4 FET-ohjelma. Tieto- ja viestintäteknologian alan tutkimus- ja kehittämistoiminta edellyttää myös syvää ymmärtämystä luonnonlaeista sekä tavasta, jolla luonto käsittelee tietoa, jotta sen avulla voidaan laajentaa nykyisiä rajoituksiamme ja edetä täysin uusille tiedonaloille, jotka avaavat uutta potentiaalia innovoinnille sekä tieto- ja viestintäteknologialle. Tähän pyritään FET-ohjelmassa, johon kansainvälisen tiede-eliitin huomio on jo kiinnittynyt.

3.5 Tiennäyttäjän rooli. ETSK katsoo, että komission FET-ohjelma on ollut erittäin onnistunut ja että se on toiminut tiennäyttäjänä. Komitea kannattaakin ohjelman jatkamista ja laajentamista komission ehdotuksen mukaisesti. ETSK kannattaa myös ehdotettua FET-budjetin kasvattamista vuosittain 20 prosentilla sekä toiminnan ulottamista tieteen kartoittamattomalle alueelle uusien perusluonteisten mahdollisuuksien löytämiseksi.

3.6 FET-ohjelman suhteellisen osuuden lisääminen. ETSK tunnustaa, että nykyiset investoinnit FET-ohjelmaan ovat tulevan tieto- ja viestintäteknologian siemen. FET-budjetin kasvattaminen vuosittain 20 prosentilla vastaa kuitenkin vain tieto- ja viestintäteknologiaohjelmaa varten suunniteltua kokonaislisäystä eikä näin ollen muuta FET-ohjelman suhteellista osuutta. ETSK suosittelee, että nykyinen suhteellinen FET-ohjelman osuus nostetaan seitsemännessä puiteohjelmassa asteittain 15 prosenttiin ja että tätä suuntausta jatketaan kahdeksannessa puiteohjelmassa.

3.7 Kaksi osaa. ETSK kannattaa myös FET-ohjelman jakoa kahteen osaan: ennakoiva temaattinen tutkimus uusien ideoiden edistämiseksi lupaavilla aloilla (FET Proactive) – johon sisältyvät ehdotetut lippulaivahankkeet (5) (esimerkiksi hajautetut itseohjautuvat järjestelmät) – sekä uusien ideoiden tutkimus (FET Open), jossa sovelletaan alhaalta ylöspäin -lähestymistapaa ja joka on avoin täysin uusia ideoita ehdottaville hakijoille. FET-ohjelman avoimuus on erityisen tärkeää, jotta edistetään tieteellistä ja älyllistä potentiaalia jäsenvaltioissa.

3.8 Jäsenvaltiot ja osallistumissäännöt. Tieto- ja viestintäteknologian kehittämisenä vastaavat suurelta osin teollisuus ja pk-yritykset (6), kun taas tässä tarkasteltava FET-ohjelma on suunnattu ennen kaikkea EU:n korkeakouluille ja julkisille tutkimuslaitoksille. Seitsemän puiteohjelman osallistumissääntöjen (7) mukaisesti FET-ohjelmassa edistetään jäsenvaltioiden yhteistyötä ja jäsenvaltioiden antamaa rahoitusta. ETSK kehottaa jäsenvaltioiden rahoitustahojä maksamaan osuutensa, jotta helpotetaan tai edistetään osallistumista tähän tärkeään ohjelmaan.

3.9 Jäsenvaltioiden tutkimus- ja kehittämistoiminta FET-ohjelman aloille. ETSK kehottaa jäsenvaltioita myös kehittämään vahvoja kansallisia tutkimus- ja kehittelyohjelmia tieto- ja viestintäteknologian (8) ja FET-ohjelman aloilla, jotta niistä tulee vahvoja kumppaneita eurooppalaisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Nykyistä suurempi osuus rakennerahastovarajoja tulisi kohdentaa tähän tarkoitukseen.

3.10 Ohjelman ominaispiirteet ja valintakriteerit. Komitea katsoo, että keskeinen tavoite, jonka mukaisesti tartutaan uusiin temaattisiin, menetelmällisiin ja teknologisiin ideoihin ja tuetaan niitä, on erinomainen ja kannatettava ja että muut kohdissa 2.4 ja 2.6 luetellut tavoitteet ovat mielenkiintoisia ja tärkeitä. Komitea panee tyytyväisenä merkille, että kohdissa 2.4 ja 2.6 luetellut ominaispiirteet ja osatekijät edistävät – etenkin yhdistettyinä – tieteellistä omaperäisyyttä ja huippuosaamista ensisijaisina valintakriteereinä. Komitea on vakuuttunut siitä, että omaperäisyys, huippuosaaminen ja merkittävyys ovat ensisijaisia tärkeitä seikkoja. Komitea katsoo, että näin on ollut aiemminkin, ja näin olisi oltava myös tulevaisuudessa.

3.10.1 Ei yhdenmukaista lähestymistapaa. FET-ohjelmassa tulisi näin ollen välttää yhdenmukaista lähestymistapaa sovellettaessa sen välineitä. Ohjelmaan sisältyy ja siinä yhdistetään erilaisia näkökohtia (9), jotka kaikki ovat tärkeitä ja hyödyllisiä. Tuettavia hankkeita ei kuitenkaan tulisi valita sen perusteella, täytävätkö ne kaikki erilaiset kriteerit, eli kaikkien kriteerien ei välttämättä ole täytyttävä.

(5) Ks. Tietoyhteiskunnan teknikat -ohjelman neuvoa-antavan komitean (ISTAG) raportti, 31. heinäkuuta 2009, lopullinen versio.

(6) ETSK kiinnittää tässä yhteydessä huomiota Eurekan hyödylliseen rooliin. Eurekan ansiosta hankekumppaneiden ulottuvilla on nopeasti suuri määrä tietoa, taitoa ja asiantuntemusta koko Euroopassa. Lisäksi se helpottaa osallistumista kansallisiin julkisiin ja yksityisiin rahoitusohjelmiin (<http://www.eureka.be/about.do>).

(7) EUVL C 309, 16.12.2006, s. 35.

(8) EUVL C 228, 22.9.2009, s. 56.

(9) KOM(2009) 184 lopullinen, kohta 2.

(4) Ks. myös K(2009) 7604 lopullinen, 9.10.2009.

3.11 Epäonnistumisen hyväksyminen. Uuden alan tutkimisesta on yleisesti ottaen huomattavaa yleistä hyötyä, joten FET-ohjelmalle tyypillisissä korkean riskin hankkeissa on hyväksyttävä myös epäonnistumiset, eikä niihin osallistuneita tutkijoita pidä leimata tai seitsemännestä puiteohjelmasta myönnettyä tukea kritisoida. Lippulaivahankkeissakaan ei voida sulkea pois epäonnistumisen riskiä. ETSK on tyytyväinen siihen, että Euroopan komissio on sisällyttänyt kyseisen periaatteen asiakirjaansa ja korostaa sitä.

3.12 FET-ohjelma ja ESFRI-luettelo. Euroopan tutkimusinfrastruktuurin strategiafoorum (ESFRI) etenemissuunnitelmaa (ESFRI-luettelo (10)) tulisi kannustaa ja tukea, jotta hyödynnetään täysin nykyisten ja uusien tutkimusinfrastruktuurien potentiaali ja varmistetaan, että luodaan yhteydet niiden sekä FET-ohjelman välille.

4. Erityistä

Kohdassa tarkastellaan eräitä kohdissa 2.4 ja 2.6 mainittuja seikkoja.

4.1 Monitieteinen lähestymistapa. ETSK vahvistaa komission tiedonannossa esitetyt haasteet ja korostaa niitä. Yksi haasteista koskee tieteenalojen yhteistyön edistämistä, joka on ratkaisevan tärkeä FET-ohjelman onnistumisen kannalta. ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että monitieteinen lähestymistapa on valituille hankkeille sekä äskettäin ehdotetuille lippulaiva-aloitteille asetettu vaatimus (11).

4.2 Teollisuuden, pk-yritysten ja yhteiskunnan osallistuminen. Jotta varmistetaan entistä perusuonteisempiin kysymyksiin suuntautuneen FET-ohjelman tulevien teollisten tai yhteiskunnallisten sovellusten asianmukainen toteuttaminen, tulisi teollisuuden, pk-yritysten ja yhteiskunnan edustajien osallistua asianomaisiin neuvonantolimiiniin. ETSK panee merkille, että näin onkin asianlaita (12), ja suosittaa jatkamaan käytäntöä tulevaisuudessaakin. ETSK kehottaa myös yhteiskuntatieteellisten alojen tutkijoita osallistumaan nykyistä aktiivisemmin.

4.3 Huippulahjakkuuksien houkuttelevuus ja aivovuodon välttäminen. Huippulahjakkuuksien houkuttelevuus tutkimuksen alalle ja etenkin lahjakkaimpien nuorten tutkijoiden aivovuodon estäminen on vakava haaste, jota ETSK on korostanut useaan

otteeseen (13). ETSK panee tyytyväisenä merkille, että eräät tutkimusorganisaatiot (14) ovat jo toteuttaneet onnistuneesti ohjelmia vastatakseen tähän haasteeseen. ETSK suosittaa, että entistä useammat organisaatiot kaikissa jäsenvaltioissa toimitaisivat näin ja että komissio tukisi tätä toimintatapaa. Lisäksi ETSK suosittaa, että vahvistetaan opiskelijaohjelmia tutkinnon suorittaneiden houkuttelemiseksi tietyille tutkimusaloille ja että jo keskiasteen oppilaitoksissa on yleisesti herätettävä oppilaiden kiinnostus innovointia, tiedettä ja tutkimusta kohtaan. Kyseiset ohjelmat olisi toteutettava siten, että huippuosaaminen voidaan tunnistaa jo ennen opintojen päättymistä.

4.4 Yhteinen ohjelmasuunnittelu (15). Komitea muistuttaa, että jäsenvaltiot toteuttavat tai rahoittavat ylivoimaisesti suurimman osan julkisin varoin rahoitetusta tutkimus- ja kehittäytötoiminnasta. ETSK toistaa kehotuksensa EU:n jäsenvaltioiden välisestä koordinoitusta menettelystä, jotta voidaan hyödyntää täysin jäsenvaltioiden tutkimus- ja kehittäytötoiminnan potentiaalia sekä yhteisen tutkimuksen ja kehittelyn puiteohjelman tukea.

4.5 Tutkimusyhteistyö FET-ohjelmaan kuuluvilla aloilla. ETSK korostaa aiheesta äskettäin antamaansa lausuntoa (15) ja kannattaa komission suositusta päästä eroon nykyisestä Euroopan tutkimustoiminnan pirstaleisuudesta sekä vahvistaa edelleen tutkimusyhteistyötä tietyillä FET-ohjelman aloilla. Sikäli kun osallistumisääännöissä asetetut vaatimukset eivät vielä riitä, ETSK suosittaa, että komissio kehottaa jäsenvaltioita mahdollisimman pian käynnistämään yhteisiä aloitteita tutkimuksen yhteisen ohjelmasuunnittelun yhteydessä kvanttilaskennan ja neurotietotekniikan kaltaisilla aloilla, joilla on jo olemassa eurooppalaisia tutkimuksen etenemissuunnitelmia, ja laajentamaan toimintaa myöhemmin muille yhteistä etua palveleville FET-tutkimuksen aloille. ETSK katsoo, että edistyminen alalla on tärkeä osa uutta Lissabonin strategiaa (16), ja siihen on pyrittävä avoimen koordinoitumisen menettelyn avulla.

4.6 Kansainvälinen yhteistyö. Komitea on komission kanssa samaa mieltä siitä, että FET-tutkimus on erityisen hyvä kohde (globaalille) kansainväliselle yhteistyölle, koska se luo perustan tulevalle tieto- ja viestintäteknologialle ja sen avulla vastataan maailmanlaajuisiin tieteellisiin haasteisiin. ETSK viittaa aiheesta äskettäin antamaansa lausuntoon (17). ETSK on komission kanssa samaa mieltä siitä, että Euroopan tärkeimmät kilpailijat ovat tunnustaneet perustaa luovan tutkimuksen merkityksen tieto- ja viestintäteknologia-alan johtoaseman saavuttamisen ja säilyttämisen kannalta.

4.7 Monimutkaiset menettelyt. Kohdissa 4.4 ja 4.5 esitettyjen seikkojen valossa ETSK tunnustaa, että asianomaiset menettelyt voivat monimutkaistaa huomattavasti teknisiä ja tieteellisiä ponnisteluja. Olisi varmistettava, ettei lupaavia aloitteita tukahduteta tällaisin menettelykysymyksiin.

(10) EUVL C 182, 4.8.2009, s. 40.

(11) Ks. esimerkiksi komission raportti FET-kuulemisista 2007–2008, *Future and Emerging Technologies*, ISBN 978-92-79-09565-8, syyskuu 2008.

(12) Tietoyhteiskunnan tekniikat -ohjelman neuvoa-antavan komitean (ISTAG) jäsenluettelo, ks. http://cordis.europa.eu/fp7/ict/istag/home_en.html.

(13) EUVL C 110, 30.4.2004, s. 3.

(14) Esimerkiksi Saksan tutkimuskeskusten Helmholtz-yhteisö ja Max-Planck-instituutti.

(15) EUVL C 228, 22.9.2009, s. 56.

(16) EUVL C 277, 17.11.2009, s. 1.

(17) EUVL C 306, 16.12.2009, s. 13.

4.8 Eurooppalaisen yhteisöpatentin tarve. Komitea korostaa, että eurooppalaisen yhteisöpatentin avulla voitaisiin suojella nykyistä nopeammin ja paremmin teollis- ja tekijänoikeuksia, jotka perustuvat tutkimus- ja kehittäelytoimintaan tehtyihin eurooppalaisiin investointeihin. Komitea pahoittelee syvästi sitä, ettei asiassa ole kymmeneen vuoteen edistytty konkreettisesti ja että huippututkijoiden ja -tutkimuslaitosten osallistumista kannustetaan.

Bryssel 16. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

4.9 Tieteen ja tutkimuksen tieto- ja viestintäteknologia. Komitea toistaa aiemman suosituksensa ⁽¹⁸⁾, että yleiseen tieto- ja viestintäteknologiaohjelmaan olisi sisällytettävä osa-alue ”tieteen ja tutkimuksen tieto- ja viestintäteknologia”, jossa keskitytään vahvasti ohjelmistoihin. Komitea katsoo, että tällainen toimenpide hyödyttäisi laajennettua FET-ohjelmaa.

⁽¹⁸⁾ EUVL C 306, 16.12.2009, s. 13.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus neuvoston asetukseksi yhteisen tullitariffin autonomisten tulliä tilapäisestä suspensiosta eräiden teollisuustuotteiden tuonnissa Madeiran ja Azoreiden autonomisille alueille”

KOM(2009) 370 lopullinen – 2009/0125 CNS

(2010/C 255/10)

Yleisesittelijä: **Mário SOARES**

Neuvosto päätti 7. syyskuuta 2009 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Ehdotus – neuvoston asetus yhteisen tullitariffin autonomisten tulliä tilapäisestä suspensiosta eräiden teollisuustuotteiden tuonnissa Madeiran ja Azoreiden autonomisille alueille

KOM(2009) 370 lopullinen – 2009/0125 CNS.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean työvaliokunta päätti 17. marraskuuta 2009 antaa lausunnon valmistelun ”yhdenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus” -erityisjaoston tehtäväksi.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea nimesi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 17. päivän kokouksessa) työjärjestyksensä 20 artiklan nojalla yleisesittelijäksi Mário **Soaresin** ja hyväksyi seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 133 ääntä puolesta ja 2 vastaan.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Komitea kannattaa komission esittämää ehdotusta asetukseksi.

1.2 Komitea katsoo, että Azoreiden ja Madeiran saarten asema syrjäisimpinä alueina oikeuttaa kaikilta osin tukitoimien toteuttamisen perinteisesti lähes yksinomaan matkailutuloista riippuvaisen paikallistalouden kehittämiseksi. Samanlaista järjestelmää sovelletaan nykyisiin muihin syrjäisimpiin alueisiin, esimerkiksi Kanariansaariin.

1.3 Ehdotetuilla toimenpiteillä tuetaan sellaisen muun taloudellisen toiminnan ylläpitämistä ja kehittämistä, joka ei liity suoraan matkailuun, ja autetaan tällä tavoin osaltaan vakauttamaan ja ylläpitämään paikallista työllisyyttä, joka on näin entistä vähemmän altis matkailualan vaihteluille.

1.4 Komitea katsoo, että toimenpide on tarkoituksenmukainen kyseisten alueiden talouden kehittämiseksi ja paikallisen työllisyyden ylläpitämiseksi.

2. Komission ehdottaman asetuksen tiivistelmä

2.1 Soveltamisala

2.1.1 Komissio ehdottaa suspendoimaan tilapäisesti Madeiran ja Azoreiden autonomisille alueille suuntautuvassa tuonnissa

kannettavat yhteisen tullitariffin autonomiset tullit tietyiltä liitteessä I täsmennetyiltä maatalous-, kaupalliseen tai teolliseen käyttöön tarkoitetuilta valmiilta tuotteilta sekä tietyiltä liitteessä II täsmennetyiltä raaka-aineilta, osilta ja komponenteilta, joita käytetään maataloustarkoituksiin, teolliseen jalostukseen tai ylläpitoon Madeiran ja Azoreiden autonomisilla alueilla.

2.1.2 Paikallisten yritysten olisi käytettävä valmiita tavaroita saarilla vähintään kahden vuoden ajan ennen kuin ne voidaan myydä vapaasti muualla Euroopan yhteisön tullialueella sijaitseville yrityksille.

2.1.3 Raaka-aineet, osat ja komponentit on käytettävä kyseisillä saarilla maataloustarkoituksiin tai teolliseen jalostukseen ja ylläpitoon.

2.1.4 Tavaroiden perinteisten kauppavirtojen väärinkäytön tai muuttumisen välttämiseksi tavaroiden käyttötarkoitusta suunnitellaan valvottavaksi.

2.2 Voimassaoloaika

Ehdotettu suspensio käsittää aikajakson tammikuun 1. päivästä 2010 joulukuun 31. päivään 2019.

2.3 Toimenpiteen erityisyys aiemmin voimassa olleeseen järjestelmään nähden

2.3.1 Toimenpidettä sovelletaan kaikkiin kyseisillä alueilla sijaitseviin talouden toimijoihin.

2.3.2 Viime aikoihin asti ainoastaan Azorien ja Madeiran vapaa-alueilla sijainneet toimijat ovat voineet hyötyä kyseisestä toimenpiteestä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1657/93 nojalla. Kyseisen asetuksen voimassaolo päättyi 31. joulukuuta 2008 ilman, että asetuksella olisi onnistuttu aikaansaamaan vaikutuksia, joihin alun perin tähdättiin. Tästä syystä komissio on päättänyt Azorien ja Madeiran saarten alueviranomaisten ehdotuksesta, jolle Portugalin valtio on antanut tukensa, esittää voimassaolon jatkamista uudella asetuksella, jonka soveltamisala ulotetaan koskemaan kaikkia kyseisillä alueilla sijaitsevia talouden toimijoita.

Bryssel 17. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

2.4 Oikeusperusta

Oikeusperusta on EY:n perustamissopimuksen 299 artiklan 2 kohta.

2.5 Toimenpiteen perustelut

Tarkoitus on tukea niitä talouden aloja, jotka eivät ole suoraan riippuvaisia matkailutuloista, jotta matkailualan suhdannevaihteluja voidaan jossain määrin tasata ja paikallista työllisyyttä näin vakauttaa.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle – Hyvän hallintotavan edistäminen verotusallalla”

KOM(2009) 201 lopullinen

(2010/C 255/11)

Esittelijä: **Umberto BURANI**

Euroopan komissio päätti 28. huhtikuuta 2009 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle – Hyvän hallintotavan edistäminen verotusallalla

KOM(2009) 201 lopullinen.

Asian valmistelusta vastannut ”talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 13. marraskuuta 2009. Esittelijä oli Umberto Burani.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 17. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon yksimielisesti.

1. Päätelmät ja ehdotukset

1.1 Tiedonanto on komission panos veronkierron ja verokeitaiden vastaiseen toimintaan, jonka käynnistämisestä G20-ryhmä ilmoitti ja jonka Ecofin-neuvosto ja Eurooppa-neuvosto ovat vahvistaneet. Tavoitteena olevaan verotusalan hyvään hallintotapaan on pyritty jo kauan: alalle on annettu säädöksiä EU:n jäsenvaltioiden ja unionin ulkopuolisten maiden yhteistyöstä, keskinäisestä avunannosta, säästöjen tuottamien korkotulojen verotuksesta ja verosaatavien perimisestä, ja lisäksi on hyväksytty haitallisen verokilpailun poistamista koskevat käytännösäännöt. Tämä todistaa, että EU pitää verotusalan hyvää hallintotapaa perustavan tärkeänä ja osoittaa sen konkreettisesti.

1.2 Tarkasteltavana olevassa tiedonannossa määritellään keskeiset toimet, joita komissio aikoo toteuttaa, erityisesti OECD:n aloitteiden jatkotoimet. Ehdotettu kokonaisuus on tiettyjen politiikkojen peruseriaatteisiin liittyvästä sääntelystä, neuvotteiluista ja innovaatioista koostuva jäsennelty suunnitelma. Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) antaa **täyden tukensa** kaikille komission esittämille toimenpiteille ja pohdinnoille. Komitea toivoo, että EU omaksuu vakaan ja vastuullisen toimintatavan erityisesti kysymyksissä, jotka liittyvät eri maille useissa muodoissa myönnetyn rahoitustuen ja kyseisten maiden verotusyhteistyöhalukkuuden vastaavuuteen. Tarkemmin sanottuna tukea ei enää pitäisi myöntää ehdoitta ja vastikkeettomasti.

1.3 Komitean on hyödytöntä luetella niitä kohtia, joista se on samaa mieltä, sillä lausunto vain pitenisi turhaan ilman, että tästä saataisiin lisäarvoa. ETSK katsoo kuitenkin, että sen on nostettava esille muutamia **perusongelmia**, jotka sen mielestä tulee ottaa tarkasti huomioon.

1.4 Komissio toteaa johdantokappaleessa verotusalan hyvän hallintotavan olevan yksi keino toteuttaa ”**koordinoitua toimintaa**” rahanpesun, korruption ja terrorismin torjumiseksi. Näin vahvistetaan siis se periaate, että kyseisiä ilmiöitä tulee **torjua yhtenä kokonaisuutena**. Käytännössä tämä väite on kuitenkin hieman kyseenalainen: yksin verotusalan hyvän toimintatavan avulla ei voida pätevästi torjua muita ilmiöitä, joilla on mahdollisesti merkitystä verotuksen kannalta mutta joiden **syntymekanismi on erilainen**. Tässä viitataan **rahanpesuun järjestäytyneestä rikollisuudesta, terrorismista ja korruptiosta** johtuvana ilmiönä.

1.4.1 Kolmannessa **rahanpesudirektiivissä** ⁽¹⁾ **veropetos** luokitellaan ”**vakavaksi rikokseksi**”, jollaisen tulisi kuulua **kyseisen direktiivin säännösten soveltamisalaan**. Käytännössä näin ei ole, vaan veronkiertoon (tai veropetokseen) sovelletaan useita erityisdirektiivejä, joiden perusteella tämä kysymys ei kuulu rahanpesun torjunnasta vastaavien viranomaisten tehtäväkenttään ja toimivaltaan vaan **pelkästään veroviranomaisten toimintalaan**. Näin syntyy säästöjen **päällekkäisyyden** ongelma, tai pikemminkin tarve **rajata toimivalta selvästi: rahanpesudirektiiville tulisi palauttaa sen tunnustettu tarkoitus**, ja sen soveltamisalasta tulisi sulkea pois sellaiset vero- ja talousrikokset, *joiden taustalla ei ole rikollista tai terrorismiin liittyvää toimintaa*. Vastavuoroisesti verotusta koskevilla direktiiveillä tulisi **poistaa veroviranomaisten toimivallasta sellaiset rikokset, joiden taustalla on selvästi rikollista tai terrorismiin liittyvää toimintaa**. Näiden kahden ilmiön väliin jää aina harmaa alue, mutta ainakin peruseriaatteet olisivat tällöin selvät.

1.4.2 Rahanpesun torjuntaa koskevat direktiivit ja verodirektiivit vaikuttavat olevan nykyisin eri raiteilla. Vastuuta tästä ei

(1) Rahanpesutarkoituksia ja terrorismin rahoitusta koskeva direktiivi 2005/60/EY, EUVL L 309, 25.11.2005.

kuitenkaan voida sysätä komissiolle, vaan syynä on pikemminkin **toimivallan ja tehtävien jakautuminen**: maailmanlaajuisesti rahanpesua ja järjestäytyneitä rikollisuutta torjutaan FATF:n⁽²⁾ (*Financial Action Task Force*) puitteissa ja EU:ssa oikeus- ja sisäasioiden neuvoston puitteissa, kun taas veronkiertoa käsitellään G20-ryhmässä ja EU:ssa Ecofin-neuvostossa. Yhdessäkään asiakirjassa ei mainita tarvetta yhteistyöhön, tietojenvaihtoon ja tehtävien jakoon eri viranomaisten välillä. ETSK kehottaa korjaamaan tämän tilanteen, joka vie perimmäisenä tavoitteena olevalta ”kokonaistorjunnalta” todellisuuspohjan ja tekee sen mahdottomaksi.

1.5 Juuri kokonaistorjuntaa pohdittaessa esille nousee **verokeidat**ongelma. Verokeitaisiin kiinnitetään huomiota vain puhuttaessa veronkierrosta. Syrjään jää ongelma, joka koskee **järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvää tai terrorismin rahoittamiseen käytettävää rahaa**. Ilmiö ei liity ainoastaan tunnetuimpiin finanssikeskuksiin, joiden kanssa veroviranomaiset neuvottelevat parhaillaan, vaan erityisesti myös sellaisilla alueilla sijaitseviin nouseviin finanssikeskuksiin, joihin liittyvät geopolittiset näkökohdat voivat rajoittaa neuvotteluhalukkuutta.

1.6 Yksi vaikea ja vaiettu ongelma ovat **mukavuusliput**⁽³⁾, joiden johdosta syntyy merkittäviä – täysin laillisia, vaikkakin verotukselta välttyviä – pääomavirtoja. Ne ohjataan väliaikaisesti yleensä **verokeitaisiin**, joista ne siirretään uudelleen sijoitettaviksi. Vaikka mukavuusliput ovat monessa suhteessa kyseenalaisia, niiden olemassaololla on kaikkien maiden hiljainen hyväksyntä. Verokeitaiden vastaiset toimet eivät saisi vaikuttaa toivotun vastaisesti lailliseen toimintaan, eivätkä ne saisi johtaa siihen, että pääomat siirretään yhteistyöhaluttomampiin finanssikeskuksiin.

1.7 Päätelmänä ETSK toteaa, että EU on tehnyt ja tekee edelleen paljon, mitä tulee veronkierron torjuntaan sekä järjestäytyneeseen rikollisuuden ja terrorismin torjuntaan liittyviin talousnäkökohtiin. Komitea kiinnittää kuitenkin lainsäätäjien huomiota seuraaviin **vakaviin puutteisiin: veronkierron torjuntaa ja rikollisuuden torjuntaa ei koordinoita tiiviisti, ja tehtävien ja toimivallan jako** eri ilmiöiden torjunnasta vastaavien **viranomaisten kesken on epäselvä**. Kyseisiin ilmiöihin liittyy usein sekä veronkierron että rikollisuuden tai terrorismin tuntomerkkejä, mikä vaikeuttaa luokittelua. Tästäkin syystä tarvitaan eri viranomaisten **järjestelmällistä yhteistyötä**. Neuvoston ja komission ohjelmissa ei ole mitään tällaiseen yhteistyöhön viittaavaa.

2. Tiedonannon sisältö

2.1 Komission asiakirjassa esitetään pohdintoja verotusalan hyvästä hallintotavasta. Niissä heijastuvat seuraavien kokouksien tulokset: G20-maiden kokous marraskuussa 2008, Ecofin-neuvoston kokous joulukuussa 2008, G20-maiden valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien kokous

14. maaliskuuta 2009, Eurooppa-neuvoston kokous 19.–20. maaliskuuta 2009 ja G20-huippukokous 2. huhtikuuta 2009. Näiden kokousten päätelmät ovat yhteneviä siinä suhteessa, että tavoitteena on **ryhtyä yhteistyöhaluttomien tahojen, mm. verokeitaiden, vastaisiin toimiin ja määrätä seuraamuksista julkistalouksien ja rahoitusjärjestelmien suojelemiseksi**. G20-huippukokouksessa todettiin erityisesti, että ”pankkisalaisuuden aikakausi on päättynyt”.

2.2 Tiedonannossa pyritään määrittämään, kuinka EU voisi edistää verotusalan hyvän hallintotavan toteutumista. Siinä tarkastellaan kolmessa eri luvussa hallintotavan kehittämistä, välineitä sen konkreettiseksi edistämiseksi sekä sitä, miten jäsenvaltiot voivat tukea OECD:n ja YK:n aloitteita koordinoituihin toimiin EU:ssa ja kansainvälisesti.

2.3 Komissio on edistänyt **verotusalan hyvän hallintotavan** tavoitetta jo pitkään **EU:n sisäisen yhteistyön** avulla ja laajemmalla mittakaavalla tekemällä **yhteistyötä OECD:n kanssa** verokeitaiden välityksellä tehtävän rahanpesun torjumiseksi.

2.4 **Verotusalan yhteistyötä** koskevaa EU:n lainsäädäntö- ja sääntelykehystä voidaan pitää kaiken kaikkiaan tyydyttävänä: direktiivejä on annettu tai on valmisteilla **keskinäisestä avunannosta, säästöjen tuottamien korkotulojen verotuksesta ja verosaatavien perimisestä**. Nähtäväksi jää, millä tavoin ja miten ripeästi jäsenvaltiot alkavat soveltaa yhteisön säännöksiä käytännössä.

2.4.1 **Haitallisen verokilpailun** ehkäisemiseksi on laadittu ”yritysverotuksen käytännösäännöt”⁽⁴⁾, joista on jo saatu lupavia tuloksia, vaikka parantamisen varaa on edelleen. Käytännösäännöt on otettu käyttöön jäsenvaltioissa ja niistä riippuvaisilla alueilla; niiden laajentaminen unionin ulkopuolisiin maihin kuuluu vuosien 2009–2010 työohjelmaan. Koko kehityksen läpikäynnä teemana on **avoimuus**. Komission kanta **valtioneuvoston sääntöjen soveltamiseen yritysten välittömässä verotuksessa** on niin ikään selvä.

2.5 Komissio aikoo ehdottaa, että **jäsenvaltiot toteuttavat koordinoitua toimia OECD:n aloitteiden asianmukaisen kansainvälisen seurannan varmistamiseksi**, ja odottaa viime aikoina annettujen tärkeiden sitoumusten täytäntöönpanoa. Sitoumuksia on kahdenlaisia: toisaalta OECD pyrkii purkamaan 30 jäsenvaltion **etuuskohteluun oikeuttavat verojärjestelmät**, ja toisaalta se **pyrkii saamaan OECD:hen kuulumattomat maat sitoutumaan poliittisesti yhteistyöhön** OECD-maiden kanssa ja aikoo jatkaa tällaista toimintaa vastaisuudessaakin.

2.5.1 OECD on solminut kontakteja lukuisiin maihin, käytännössä lähes kaikkialle maailmaan, ja yhtenä ensimmäisistä saavutuksista on, että **35 OECD:hen kuulumattomaa maata**,

(2) OECD:n yhteydessä toimiva rahanpesunvastainen toimintaryhmä.

(3) Laiva purjehtii mukavuuslipun alla (englanninkielinen nimitys on yleensä *flag of convenience*, FOC), kun se on rekisteröity ulkomaille käyttökustannusten pienentämiseksi tai raskaan sääntelyn kiertämiseksi. Kansainvälinen kuljetustyöntekijöiden liitto on luetteloinut 32 ”rekisteriä”, joita se katsoo käytettävän mukavuuslipputarkoitukseen.

(4) Niistä sovittiin 1. joulukuuta 1997 pidetyssä Ecofin-neuvoston kokouksessa.

mukana useita verokeitaita, on sitoutunut poliittisesti **yhteistyöhön avoimuuden ja verotusalan tietojenvaihdon edistämiseksi**. Joukko muita maita ⁽⁵⁾ on hiljattain sitoutunut noudattamaan **pyydettyä tapahtuvaa tietojenvaihtoa** koskevia OECD:n sääntöjä kansallisista vaatimuksista ja pankkisalaisuudesta riippumatta.

2.6 **Kansainvälisen politiikan** saralla komissio pyrkii sovittamaan verotusalan hyvän hallintotavan käytännöt yhteen eri maiden ⁽⁶⁾ kanssa. Ecofin puolestaan on edellyttänyt toukokuusta 2008 lähtien, että yhteisön ja sen ulkopuolisten maiden väliin sopimuksiin sisällytetään verotusalan hyvää hallintotapaa koskeva määräys. Saman vuoden joulukuussa tällaisen määräyksen sisällyttämiseen velvoitettiin vielä tiukemmin, kun verokeitaiden ja yhteistyöhaluttomien lainkäyttöalueiden vastaista toimintaa kehoitettiin tehostamaan.

2.6.1 **Säästöjen tuottamien korkotulojen verotusta** koskevissa asioissa komissio on saanut aikaan sen, että eräät unionin ulkopuoliset maat ⁽⁷⁾ ja jäsenvaltioista riippuvaiset tai niihin assosioituneet alueet (joista osa on aiemmin luokiteltu verokeitaksi) soveltavat yhteisön direktiivien kanssa samankaltaisia tai niitä vastaavia toimenpiteitä. Muutamien muiden maiden ⁽⁸⁾ kanssa on alustavia tunnusteluja, mutta niiden kanssa ei ole vielä käynnistetty virallisia neuvotteluja.

2.6.2 **Euroopan talousalueen** (ETA) ⁽⁹⁾ maiden ja **Sveitsin** kanssa on meneillään erinäisiä neuvotteluja. ETA-maat soveltavat suoraan sisämarkkinoiden periaatteita, ja valtiontukikysymyksissä sovelletaan "vastaavia sääntöjä". Sveitsin-suhteita säätelee vuoden 1972 vapaakauppasopimus, mutta eräitä näkökohtia on viime aikoina palautettu keskusteltavaksi. Liechtensteinin kanssa neuvotellaan uudesta petostentorjuntasopimuksesta. Koko aihepiiriin kehittäminen on käynnissä.

2.6.3 Avoimuuden, yhteistyön ja tietojenvaihdon periaatteet on sisällytetty monien maiden kanssa **Euroopan naapuruuspolitiikan ja laajentumispolitiikan** yhteydessä tehtyihin toimintasuunnitelmiin ja sopimuksiin. Komissio pyrkii levittämään näitä periaatteita lukuisiin unionin ulkopuolisiin maihin. Ensi kontaktit vaikuttavat lupaavilta eräiden maiden osalta, mutta olisi paikallaan määrittää, miten suhtaudutaan niihin maihin, jotka ovat toistaiseksi torjuneet ajatuksen.

2.6.4 Erityishuomiota kiinnitetään **kehitysmaiden kanssa käytyihin neuvotteluihin**. Avoimen suhtautumisen lisäksi esiintyy myös vastustusta, ja siitä pitäisi päästä eroon esimerkiksi asettamalla verotusalan hyvän hallintotavan sääntöjen hyväksyminen eurooppalaisesta naapurisuuden ja kumppanuuden välineestä (*European Neighbourhood and Partnership Instrument*, ENPI) ja kymmenennestä Euroopan kehitysrahastosta (EKR) saatavan rahoituksen ehdoksi.

⁽⁵⁾ Mm. Sveitsi, Itävalta, Belgia, Luxemburg, Hongkong, Macao, Singapore, Chile, Andorra, Liechtenstein ja Monaco.

⁽⁶⁾ Karibian maat, Tyynenmeren saaret.

⁽⁷⁾ Sveitsi, Liechtenstein, San Marino, Monaco ja Andorra.

⁽⁸⁾ Hongkong, Macao ja Singapore.

⁽⁹⁾ Islanti, Liechtenstein ja Norja.

2.7 Tiedonannossa on erillinen luku, jossa luetellaan **parhailaan toteutettavat toimet**: direktiivien muodossa toteutetut EU:n sisäiset toimet, joita käsitellään kohdassa 2.4, ja ulkoiset toimet, jotka ovat käytännön jatkotoimia kohdassa 2.5 mainituille toimille. Merkillepantavaa on, että komissio pyytää aivan perustellusti neuvostoa antamaan sille **riittävästi neuvotteluvaraa**. Tämä on välttämätöntä, jotta yleinen politiikka voidaan mukauttaa kunkin maan erityistarpeisiin. Erityishuomiota kiinnitetään **kehitysyhteistyön kannustimiin**; vastahakoisia maita tulisi kannustaa niiden avulla avoimempaan suhtautumiseen (ks. edellä kohta 2.6.4).

2.8 Lisäksi komissio kiinnittää neuvoston huomion ehdotettujen toimenpiteiden tärkeyteen ja siihen, että tulee varmistaa **jo annettujen direktiivien nopea voimaansaattaminen jäsenvaltioissa**, nopeuttaa valmisteilla olevien direktiivien käsittelyä, laatia EU-tasolla **entistä johdonmukaisempia ja koordinoitumpia politiikkoja** sekä **varmistaa, että jäsenvaltioiden kannat ovat yhä yhtenevämpiä** sovittujen hallintotapaperiaatteiden kanssa.

3. Huomiot ja kommentit

3.1 ETSK on äärimmäisen tyytyväinen komission tiedonantoon. Olikin jo korkea aika määritellä verotusalan hyvän hallintotavan muodossa toimintalinja, jota sovelletaan veronkierron torjunnan monisyisellä alalla. **Komitea antaa varauksettoman tukensa ja täyden hyväksyntänsä jokaiselle komission esille ottamalle näkökohdalle ja ehdottamalle toimenpiteelle**. Komitea katsoo kuitenkin velvollisuudekseen kiinnittää huomiota muutamiin perusongelmiin ja yksityiskohtiin, jotka sen mielestä tulee ottaa tarkasti huomioon.

3.2 Komissio nostaa esille ongelman, joka liittyy vastaavuuden toteutumiseen siinä, miten halukkaasti eräät EU:n rahoitustukea saaneet maat tekevät yhteistyötä verotusalan hyvään hallintotapaan liittyvissä kysymyksissä (ks. edellä kohta 2.7). Se mainitsee, että EKR:n seuraavan väliarvioinnin yhteydessä voidaan "toteuttaa asianomaiset toimenpiteet" ja että Cotonoun sopimukseen ⁽¹⁰⁾ voidaan lisätä erityistoimenpiteitä. Tällaisiin toimenpiteisiin voisivat kuulua yhteistyöhön osallistumattomien maiden tukimäärärahojen pienentäminen sekä tekniseen apuun ja lisärahoitukseen perustuvien kannustimien luominen niille maille, jotka osoittavat haluavansa pitää kiinni sitoumuksista.

3.2.1 Komitea ehdottaa siis, että muiden maiden tukemista koskevaan yhteisön politiikkaan sisällytetään sellainen periaate, että **tuet täytyy ansaita osoittamalla konkreettista yhteistyöhalua** muun muassa – mutta ei ainoastaan – verotusosalalla. ETSK katsoo, että tämä tulisi **mainita nimenomaisesti** tukien toteutustavan määrittelyasiakirjoissa. Tukien myöntämispolitiikkaa tulee muuttaa selvästi ja nimenomaisesti siihen suuntaan, että tuista tulee keino **edistää konkreettista ja valvottavissa olevaa eettisen, yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen prosessia**. Korruptoituneet hallitukset eivät välitä yhteistyökehotuksista, vaan ainoa tapa saada ne vakuuttumaan on kyseenalaistaa niiden omat

⁽¹⁰⁾ Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden ryhmän jäsenten sekä EU:n ja sen jäsenvaltioiden Cotonoussa 23.6.2000 allekirjoittama kumppanuuksopimus.

edut. Nähtäväksi jää, missä määrin komission esittämää politiikkaa voidaan harjoittaa käytännössä. **Poliittisilla ja sosiaalisilla esteillä** saattaa olla ratkaiseva rooli sen täytäntöönpanossa.

3.3 Tiedonannon johdantokappale antaa aihetta muutamille muille huomioille. Komissio katsoo verotusalan hyvän hallintotavan olevan yksi keino toteuttaa ”koordinoitua toimintaa” rahanpesuun, korruptioon ja terrorismiin liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi. Tämä vahvistaa sitä useaan otteeseen esitettyä ja ETSK:n jakamaa käsitystä, että strategian, jonka avulla yhteiskuntaa puolustetaan kaikenlaisilta talousrikoksilta, liittyvätpä ne rikollisuuteen, terrorismiin tai verotukseen, on pohjaututtava kokonaistorjuntaan.

3.3.1 Kaikki komission tiedonannossaan mainitsevat toimenpiteet ovat käyttökelpoisia **verotusalan hallintotapaan** liittyvissä kysymyksissä. ETSK huomauttaa kuitenkin, että selvä ja suora viittaus kokonaisstrategian luomiseen puuttuu. Verotusallalla jo toteutettavien tai suunniteltujen toimien ohella ja niiden kanssa yhteen sovitettuna tulisi toteuttaa **rahanpesun ja korruption, järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin vastaisia toimia**. Ensiaskel olisi **tiettyjen harmaiden alueiden sekä verotusalan ja rahanpesun vastaisten direktiivien epäjohtamukaisuuksien poistaminen**.

3.4 Veropetosten torjuntaa koskevissa direktiiveissä ei viitata **kolmannen rahanpesudirektiivin** ⁽¹¹⁾ säännöksiin, vaikka siinä luokitellaan ”**vakavaksi rikokseksi**” myös veropetos (tai ainakin muutamia siihen liittyviä näkökohtia) ⁽¹²⁾. Voitaisiin siis kysyä, kuuluuko verotus kolmannen rahanpesudirektiivin soveltamisalaan, erityisesti siltä osin kuin on kyse ilmoitusvelvollisuuksista, rahanpesun selvittelykeskuksen ⁽¹³⁾ tehtävistä ja kolmansien osapuolten, kuten itsenäisten ammatinharjoittajien ⁽¹⁴⁾, osallistumisesta. Vastaus tähän kysymykseen on kuitenkin kieltävä: ”**verodirektiivien**” mukaan **petostentorjunta kuuluu ainoastaan veroviranomaisille**, eikä niissä viitata lainkaan rahanpesun selvittelykeskuksen toimivaltuuksiin tai niihin liittyviin kytköksiin eikä oteta huomioon kolmannen rahanpesudirektiivin säännöksiä.

3.4.1 Yhteisön direktiiveissä vallitsee siis sääntelyalojen ja toiminta-alojen epätasapaino. Vaikka **veropetoksen ja rikollisen rahanpesun väliset rajat** voidaan teoriassa määrittää, käytännössä ne voivat olla **epämääräiset tai puuttua** kokonaan. Esimerkiksi arvonlisäveron kiertäminen voidaan mieltää salakuljetukseksi (rahanpesuksi) tai veronkierroksi, ja sen johdosta voi paljastua ”normaalilta” näyttävien yritysten yhteyksiä laittomaan huume-, ase- yms. kauppaan. Korruptioon liittyy aina

veronkiertoa, mutta usein siihen kätkeytyy paljon vakavampia muunlaisia rikoksia. Verotuksellisesti ”epäilyttävät” rahansiirrot saattavat liittyä terroristiseen toimintaan. Tulkintaepävarmuutta ja soveltamisalaristiriitojen mahdollisuuksia on paljon.

3.5 Koko aihepiiri kaipaa siis **uudelleentarkastelua ja johdonmukaista tarkistamista: rahanpesudirektiiville tulisi palauttaa sen tunnustettu tarkoitus** eli järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin torjunta, ja sen soveltamisalasta tulisi rajata selvästi pois sellaiset vero- ja talousrikokset, *joiden taustalla ei ole rikollista tai terrorismiin liittyvää toimintaa*. Toisaalta verotusta koskevilla direktiiveillä tulisi **poistaa veroviranomaisten toimivallasta** kaikki sellaiset rikokset, *joiden taustalla on selvästi rikollista tai terrorismiin liittyvää toimintaa*. **Vaikka tarkoituksena ei ole luoda** arvojärjestystä, rikollisuuden ja terrorismin torjunnalla on vielä suurempi poliittinen ja yhteiskunnallinen merkitys kuin veronkierron torjunnalla. Nämä alat liittyvät kuitenkin tiiviisti toisiinsa paitsi edellä mainitusta luokittelun epävarmuudesta johtuen myös ”**kokonaistorjunnan**” käytännön toteutuksen tähden. Se edellyttää eri viranomaisten välistä **yhteistyötä ja tiedonvaihtoa**. Eri viranomaisten yhteistyön tarve mainitaan kyllä vuonna 2004 julkaistussa tiedonannossa ⁽¹⁵⁾ muttei yhdessäkään direktiivissä.

3.6 Toimivaltuuksien jakautuminen tai päällekkäisyys heijastaa vallan jakoa neuvostossa: veronkiertoon ja verokeitaisiin liittyviä ongelmia käsitellään Ecofin-neuvostossa, rikollisuuden ja terrorismin torjuntaan liittyviä ongelmia puolestaan oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa. Sama jako näkyy toisaalta myös globaalilla tasolla: on aivan kuin G20-ryhmä ja FATF ⁽¹⁶⁾ olisivat eri maailmoista. OECD:ssä yhteys on olemassa, mutta vain keskustasolla: sen kansalliset keskustelukumppanit vaihtelevat ministeriöiden vastuualojen mukaan.

3.7 Virallisten julkilausumien perusteella voidaan ajatella, että on olemassa poliittista tahtoa edistää tehokasta **kokonaistorjuntaa**, mutta käytännön ratkaisuja ei ole näköpiirissä, ellei politiikan ja rahoitusmaailman korkeimmilla tasoilla tiedosteta selvästi tätä ongelmaa. Muutamia **perusnäkökohtia** on kuitenkin tarkasteltava alustavasti hyvin pian, eikä tätä voida lykätä myöhemmäksi. Niihin kuuluu ilman muuta **verokeidasilmiön** ⁽¹⁷⁾ **arvioiminen kokonaisuudessaan**. OECD:n ja komission toimien ansiosta monet ”verokeitaat” ovat myöntyneet yhteistyöhön veronkierron torjumiseksi ⁽¹⁸⁾ ja poistaneet tai heikentäneet pankkialaisuutta, eikä yksikään maa ole enää ”mustalla listalla” ⁽¹⁹⁾. Lähitulevaisuudessa nähdään, pidetäänkö lupaukset ja missä määrin.

⁽¹¹⁾ Rahanpesutarkoituksia ja terrorismin rahoitusta koskeva direktiivi 2005/60/EY, EUVL L 309, 25.11.2005, s. 15. Sitä kutsutaan kolmanneksi rahanpesudirektiiviksi.

⁽¹²⁾ Ks. kolmannen rahanpesudirektiivin 3 artiklan 5 kohdan d alakohta: ”vakavalla rikoksella” tarkoitetaan – Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta tehdyn yleissopimuksen 1 artiklan 1 kohdassa ja 2 artiklassa tarkoitettuja petoksia –”. Ainakin arvonlisäveron kiertäminen kuuluu siis selvästi kolmannessa rahanpesudirektiivissä tarkoitettuihin rikoksiin.

⁽¹³⁾ Ks. kolmannen rahanpesudirektiivin 21 artikla.

⁽¹⁴⁾ Ks. kolmannen rahanpesudirektiivin 2 artiklan 3 kohta.

⁽¹⁵⁾ Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille yritysten ja rahoitustoiminnan väärinkäytösten estämisestä ja torjumisesta, KOM(2004) 611 lopullinen.

⁽¹⁶⁾ OECD:n yhteydessä toimiva rahanpesunvastainen toimintaryhmä.

⁽¹⁷⁾ On kiinnostavaa huomata, että englanninkielinen termi *fiscal haven* on käännetty muissa kielissä useimmiten ”veroparatiisiksi”. Sanojen *haven* (turvapaikka) ja *heaven* (paratiisi) ero ei selittyne pelkästään käännösvirheestä vaan paljastaa ajattelutavan eron.

⁽¹⁸⁾ Todellisuudessa verokeitaiden kanssa solmittuihin sopimuksiin sisältyy järjestäytynyttä rikollisuutta ja terrorismia koskeva vakioauseke, mutta päällimmäisenä ovat edelleen verotusnäkökohdat.

⁽¹⁹⁾ Lisäksi on kaksi muuta listaa – ”vaaleanharmaa” ja ”tummanharmaa” – sen mukaan, miten tiiviiseen yhteistyöhön on sitouduttu.

3.7.1 Erilaiset listat eivät kuitenkaan ole tyhjentyviä, tai niihin liittyy ainakin epävarmuustekijöitä. **Nouseville finanssikeskuskulle** näyttää olevan tyypillistä tietynlainen avoimuuden puute. Osa niistä täyttää tai voi tulevaisuudessa täyttää verotuksellisen tai muunlaisen "turvapaikan" – ellei peräti "paratiisin" – tunnusmerkit. Esimerkkeinä voidaan mainita eräät Kaakkois-Aasian valtiot, Persianlahden valtiot ja jossain määrin myös Intia, Singapore ja Kiina (Hongkong on vain Kiinan rahoitusmarkkinoiden etuvartio). Koska **terrorismin rahoitus** mainitaan vakiolausekkeissa, neuvotteluissa hypätään usein tämän kysymyksen ylitse, sillä kyseiset rahoituskanavat pysyvät varmasti piilossa eivätkä ole avoimia varsinkaan neuvotteluille. Nämä ja muut ongelmat ovat niin arkaluonteisia, että on ymmärrettävää, että niihin suhtaudutaan pidättyvästi, mutta niitä ei kuitenkaan voida jättää tämän takia huomiotta.

3.7.2 Vielä ei ole mainittu seuraavia näkökohtia: **Laittomassa asekaupassa** liikkuvat aseet on usein myyty laillisesti ja asianmukaisten virallisten lupien nojalla, minkä jälkeen ne kulkeutuvat salateitse sotiin ja terroristien käyttöön monissa maissa. Tällaista toimintaa rahoitetaan usein **huumekaupan tuloilla**. Koko prosessi tuottaa valtavan määrän rahaa, joka näyttää katoavan tutkimattomaan "mustaan aukkoon". Ilmiö tunnetaan hyvin, mutta sitä ei varmasti pystytä poistamaan direktiivien, sopimusten tai selvitysten avulla: kyse on aivan eriluonteisesta ilmiöstä, ja maailmanpolitiikalla on siinä osansa.

3.7.3 Verokeidasilmiö kokonaisuudessaan on siis ratkaisua vaativa ongelma, mutta tässä yhteydessä on otettava huomioon ratkaisuihin vaikuttavat **geopoliittiset** näkökohdat. Kun pohditaan käytännön mahdollisuuksia, veronkierron ja rahanpesun (ja ennen muuta terrorismin) torjunnan on oltava mahdollisimman kokonaisvaltaista, mutta on muistettava, että kokonaisvoitto on vielä kaukainen tavoite. Erityisesti tulee pyrkiä **ehkäisemään toiminnan siirtyminen** tunnetuista keskuksista tuntemattomampiin keskuksiin, jotka saattavat olla vihamielisiä tai haluttomampia neuvottelemaan. Meneillään oleva kriisi kiihdyttää maailman finanssikeskusten voimasuhteiden asteittaista muutosta: Aasia ja islamilainen maailma ovat uusia nousevia voimakeijijöitä, joiden logiikka ja toiminta eivät välttämättä vastaa perinteistä länsimaista logiikkaa ja toimintaa.

3.8 **Toinen**, tietyllä tavalla verokeitaisiin liittyvä ongelma ovat **mukavuusliput (flags of convenience, FOC)**, joiden alla purjehtii 63 prosenttia maailman kauppalaivastosta ja iso osa suurista

huvialuksista. Ne **sijaitsevat useimmiten verokeitaisissa** ja kana-voivat sinne merkittäviä – **alkuperältään täysin laillisia**, vaikkakin verotukselta täysin tai osittain välttyviä – **omaisuusvirtoja**. Mukavuuslippurekisterejä on myös EU:n jäsenvaltioissa. Mukavuuslippulaivoilla on etuoikeutettu kilpailuasema verrattuna kotimaisten lippujen alla purjehtiviin aluksiin, ja rahtimaksuista saatava tuotto merkitsee "virallisen" verotuksen välttelyä, muttei varmasti veronkiertoa. Mukavuuslippulaivat eivät myöskään joudu noudattamaan merenkulkijoiden työehtosopimuksista johtuvia velvoitteita.

3.8.1 Mukavuuslippujen sääntelemiseksi ei kaavailla verotuksellisia toimia, koska toimille ei ole oikeusperustaa, mutta myös siksi, että pelkästään verotusnäkökohtiin perustuvat toimet saattaisivat mm. vahingoittaa koko maailman kannalta elintärkeää taloudellisen toiminnan alaa ja kuihduttaa maailmantalouden yhden merkittävän investointivirran. Sen lisäksi, että mukavuuslippuihin liittyy vakavia eettisiä näkökohtia, ne vääristävät kilpailua ja niiden avulla kierretään ay-sääntöjä – koko maailman valtioiden hiljaisella yhteisymmärryksellä tai hyväksynnällä. Yhteisön säännöstöstä niihin sovelletaan vain merenkulun turvallisuutta ja liikennettä koskevia sääntöjä.

3.8.2 Ottamalla nämä näkökohdat esille pyritään osoittamaan, ettei kaikki verokeitaisiin ja niistä maailman muihin finanssikeskuksiin investointitarkoituksessa suuntautuva rahaliikenne⁽²⁰⁾ liity veronkiertoon, rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen. Tätä taustaa vasten G20-ryhmän kaavailemat ja komission verotusosalalla edistämät toimet ovat kannatettavia. Toimien tulee **koskea myös rahanpesu- ja terrorisminäkökohtia**, mutta tulee **varmistaa, etteivät ne vaikuta toivotun vastaisesti lailliseen tai joka tapauksessa muuhun kuin laittomaan toimintaan ja rahaliikenteeseen**.

3.8.3 Verokeitaiden saaminen mukaan **avoimuuteen ja yhteistyöhön** olisi historiallinen saavutus. Se, että nyt ja todennäköisesti tulevaisuudessa on jäljellä harmaita alueita, osoittaa, että suurten periaatteiden lisäksi tulee pyrkiä **järkeviin tavoitteisiin**, vaikka ne eivät olisikaan kaikkein parhaita. Kaiken kaikkiaan **poliittisten päättäjien tulee ohjata ja valvoa rahoitus- ja verotusalan aloitteita kansainvälisiä suhteita koskevien strategioidensa puitteissa**. Euroopan unioni tarvitsee näissä kysymyksissä **yhteistä politiikkaa**. Hallitusten tulisi pitää tätä tavoitetta ensiarvoisen tärkeänä, mutta nykytilanteessa se vaikuttaa vielä kaukaiselta.

Bryssel 17. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

⁽²⁰⁾ On laskettu, että maailman rahaliikenteestä 35 prosenttia kulkee verokeitaiden kautta. Se, millä perusteilla tämä luku on laskettu, ei ole kuitenkaan tiedossa.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle – Uusi kumppanuus korkeakoulujen nykyaikaistamiseksi: korkeakoulujen ja yritysten välisen vuoropuhelun EU-foorumi”

KOM(2009) 158 lopullinen

(2010/C 255/12)

Esittelijä: **Brendan BURNS**

Komissio päätti 2. huhtikuuta 2009 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle – Uusi kumppanuus korkeakoulujen nykyaikaistamiseksi: korkeakoulujen ja yritysten välisen vuoropuhelun EU-foorumi

KOM(2009) 158 lopullinen.

Asian valmistelusta vastannut ”työllisyys, sosiaalasiat, kansalaisuus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 15. loka-kuuta 2009. Esittelijä oli Brendan Burns.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 17. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin ääniä 60 puolesta ja 12 vastaan 11:n pidättyessä äänestämästä.

1. Suositukset

1.1 ETSK:n mielestä termin ”yliopisto” käyttäminen kaikista korkea-asteen oppilaitoksista ottamatta huomioon niiden nimeä tai asemaa jäsenvaltioissa aiheuttaa sekaannusta. Korkea-asteen oppilaitosten ja yritysten kumppanuuksien edistämiseksi olisi päinvastoin määritettävä tarkoin oppiaineet, joiden yhteydessä tällaiset kumppanuudet ovat asianmukaisia, ja molemmille osapuolille olisi annettava mahdollisuus vapaasti pohtia niiden tuomia molemminpuolisia etuja. Sen vuoksi ETSK ehdottaa, että käytetään yleisempää termiä ”korkea-asteen oppilaitokset” ja että tätä käytetään näin ollen foorumin nimessä.

1.2 Euroopan komission tiedonannossa sekä EU:n korkea-asteen oppilaitosten ja yritysten välistä vuoropuhelua varten luomassa foorumissa tulisi keskittyä tarkoin kohdennettuun yhteistyöhön ja toimenpiteisiin. Yhteistyömuodot on analysoitava etukäteen asianmukaisesti etenkin nykyisen kriisin vuoksi, koska ei voida tietää varmasti, onko yrityksillä mahdollisuuksia investoida (pitkäjänteisesti) suoraan tuleviin tutkinnon suorittajiin. Foorumia on käytettävä koulutusta ja työmarkkinoiden kehittämistä koskevien pitkän aikavälin julkisten tavoitteiden muotoilemiseen.

1.3 Työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan edustajien kuuleminen on tässä yhteydessä toivottavaa. Yritysten kanssa tehtävän yhteistyön ja foorumin luomisen tulee olla tarkoituksenmukaista, siitä ei saa tulla mekanismia, jolla ei ole juuri muuta arvoa kuin varojen kerääminen korkea-asteen oppilaitosten toimintaan. Näiden sitoutumisprosessien ja perustettavan foorumin ei myöskään pidä muuttua välineiksi, joiden avulla yritykset voivat ”hallita” korkea-asteen oppilaitoksia.

1.4 ETSK rohkaisee korkea-asteen oppilaitoksia ja yrityksiä luomaan tasa-arvoisempia kumppanuuksia, joissa molempia kannustetaan ryhtymään muutoksen vetureiksi, joihin molemmilla on arvokasta annettavaa ja joissa molemmat osapuolet tunnustavat erilaiset tavoitteensa ja yhteiskunnalliset tehtävänsä ja samalla tunnistavat ja hyödyntävät aihealoja ja yhtymäkohtia, joiden tiimoilta voidaan tehdä yhteistyötä⁽¹⁾.

1.5 Elinikäinen oppiminen: ennen kuin foorumi kehittää ammattikoulutusta koskevia tavoitteita, on tehtävä empiiristä tutkimusta sen selvittämiseksi, mitkä tehtävät toteutetaan yrityksissä ja millaisia tuloksia niistä odotetaan.

1.6 Yritysten tulee vastata sen määrittelemisestä, millaisia tuloksia työpaikoilla toteutettavista tai tarvittavista tehtävistä odotetaan siten, että samalla otetaan huomioon työntekijöiden elinikäistä oppimista koskevat tarpeet.

1.7 Elinikäisen oppimisen ohjelmiin pääsyn ehdoksi ei tulisi asettaa aiempia akateemisia saavutuksia tai tiettyjen pätevyysien hankkimista. Elinikäisen oppimisen tulee perustua työntekijän ja hänen työpaikkansa käytännön tarpeisiin. Kaiken työpaikkakoulutuksen tulee olla tulossuuntautunutta eikä pätevyysien hankkimisen tule olla sen päätarkoitus.

(1) Ks. ETSK:n 4.11.2009 antama lausunto ”Euroopan yliopistot”, esittelijä: Joost van Iersel (EUVL C 128, 18.5.2010, s. 48) ja ETSK:n 26.2.2009 antama lausunto ”Yhteistyö ja tiedonvaihto tutkimusjärjestöjen, teollisuuden ja pk-yritysten välillä – innovoivain tärkeä edellytys”, esittelijä: Gerd Wolf (EUVL C 218, 11.9.2009).

1.8 Käytännön kokemus on yritysmailmassa korvaamatonta. Foorumissa tulisi näin ollen keskittyä ehdotuksiin siitä, kuinka tiedemaailman edustajat voisivat saada pätevöitävissä olevaa kokemusta sekä suurista että pienistä yrityksistä. Asiasta on jo runsaasti kokemuksia, ja myös esimerkit hyvistä käytänteistä olisi syytä analysoida.

1.9 Pk- ja mikroyrityksiä tuli rohkaista toimimaan foorumissa nykyistä aktiivisemmin.

1.10 Foorumin työskentely edellyttää, että pk-yritykset määrittellään nykyistä käytännöllisemmin. Komitea ehdottaa seuraavaa jaottelua:

Yritysluokka	Henkilöstömäärä
keskisuuri yritys	<100
pieni yritys	<20
mikroyritys	<5

2. Taustaa

2.1 Koulutuksen on todettu olevan erittäin tärkeä tekijä Lissabonin strategian yleistavoitteiden saavuttamisen kannalta. Jotta eurooppalainen yhteiskunta voisi selviytyä ja kilpailla uudessa globaalissa taloudessa, kansalaisten on oltava yrittäjähenkisempiä. Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että Euroopan koulujärjestelmiä uudenaikaistetaan ja korkea-asteen oppilaitosten ja yritysten asema prosessin keskeisinä vetureina tunnustetaan.

2.2 Suurten kansainvälisten yhtiöiden ja korkea-asteen oppilaitosten, tutkimuslaitosten ja yritysten välillä on jo kumppanuuksia. Yhteiset teknologia-aloitteet, eurooppalaiset teknologiayhteisöt, huippuosaamisklusterit ja vasta perustettu Euroopan innovaatio- ja teknologiainstituutti ovat hyviä esimerkkejä yhteistyön ja kumppanuuden uusista muodoista. Korkea-asteen oppilaitosten ja mikro- ja pk-yritysten välille ei valitettavasti ole kehitetty riittävästi samantyyppisiä suhteita.

2.3 Jotta voidaan lisätä tietoisuutta korkeakoulumailman ja tiedemaailman edustajien roolien muuttumisesta, tarvitaan uusia tutkimuslinjoja. Korkea-asteen oppilaitoksilla on keskeinen rooli eurooppalaisen osaamisyhteiskunnan luomisessa. Viimeaikaiset tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että korkea-asteen oppilaitokset kohtaavat niihin kohdistettujen odotusten kasvaessa paineita, joita on vaikea saada tasapainoon: korkea-asteen oppilaitosten odotetaan tekevän enemmän tiedettä ja olevan kilpailukykyisiä ja kustannustehokkaita samalla, kun niiden tulisi opettaa opiskelijoita aiempaa henkilökohtaisemmin ja korkeiden akateemisten standardien mukaisesti. Niiden tehtävä on näin ollen epäselvä, ja kyseiset oppilaitokset ovatkin vaarassa menettää roolinsa tiedon tuottajina ja levittäjinä ⁽²⁾.

⁽²⁾ European Science Foundation (Euroopan tiedesäätiö, ETS), 2008. *Higher Education Looking Forward: An Agenda for Future Research*, John Brennan, Jürgen Enders, Christine Musselin, Ulrich Teichler & Jussi Välimaa.

2.4 Toukokuussa 2006 julkistetussa korkeakoulutuksen nykyaikaistamista koskevassa tiedonannossa ⁽³⁾ todettiin, että elinkeinöelämän tulisi antaa panoksensa kolmella alueella:

- Hallinto: yritystoiminnan malleja voitaisiin tuoda yliopistomaailmaan.
- Rahoitus: yrityksillä voi olla keskeinen asema niin koulutuksen kuin tutkimuksenkin rahoittamisessa.
- Opinto-ohjelmat: opiskelijoiden täytyy saada sellaista koulutusta, joka valmistaa heitä nykyiseen ja tulevaisuuden työmaailmaan. Yritysten tulee osallistua tähän prosessiin ja tarjota harjoittelupaikkoja, jotka auttavat opiskelijoita siirtymään opintojen jälkeen työelämään. Yrityksiä täytyy kannustaa myös työntekijöidensä täydennyskoulutukseen ja näiden taitojen pitämiseen ajan tasalla koko työuran ajan.

2.5 Komissio perusti vuonna 2008 korkea-asteen oppilaitosten ja yritysten foorumin, joka tukee niiden yhteistyötä ja jonka tarkoituksena on auttaa korkea-asteen oppilaitoksia vastaamaan paremmin ja nopeammin markkinoiden tarpeisiin sekä luomaan kumppanuussuhteita, joissa hyödynnetään tieteellistä ja teknistä osaamista.

2.6 Foorumiin osallistui korkea-asteen oppilaitoksia, yrityksiä, elinkeinonharjoittajajärjestöjä, välittäjätahoja ja julkisviranomaisia. Foorumi antoi osallistujille mahdollisuuden vaihtaa hyviä käytänteitä, keskustella yhteisistä ongelmista ja työstää yhdessä mahdollisia ratkaisuja.

3. Komission ehdotuksen pääsisältö

3.1 Komissio myöntää, että korkea-asteen oppilaitosten ja yritysten yhteistyötä on tarpeen parantaa. Näin ollen tarvitaan toimenpiteitä, joilla jäsenvaltioita tuetaan korkeakoulutusjärjestelmiensä uudistamisessa.

3.2 Tiedonannon tarkoituksena on

- esittää arvio siitä, mitä foorumin ensimmäinen vuosi sekä muut Euroopan tasolla toteutetut vastaavat toimet ovat opettaneet korkea-asteen oppilaitosten ja yritysten yhteistyöhön liittyvistä haasteista ja esteistä. Komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa kehitellään työn tätä näkökohtaa perusteellisemmin.
- tehdä ehdotuksia foorumin toiminnan seuraaviksi vaiheiksi.
- suunnitella konkreettisia toimenpiteitä korkea-asteen oppilaitosten ja yritysten yhteistyön vahvistamiseksi.

3.3 Kertomuksen tärkeimmät päätelmät, jotka vaikuttavat foorumin työskentelyyn, ovat seuraavat:

- Yrittäjähenkisen kulttuurin kehittäminen korkea-asteen oppilaitoksissa vaatii perinpohjaisia muutoksia oppilaitosten hallinnossa ja johdossa.

⁽³⁾ Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille – Tuloksia korkeakoulujen nykyaikaistamisesta: koulutus, tutkimus ja innovaatiot, KOM(2006) 208 lopullinen, 10.5.2006.

- Yrittäjyyskoulutuksen tulee olla kattavaa ja avointa kaikille kiinnostuneille opiskelijoille tieteenalasta riippumatta.
- Korkea-asteen oppilaitosten tulisi ottaa yrittäjiä ja elinkeinoelämän edustajia mukaan yrittäjyyden opettamiseen.
- Opetushenkilöstöllä tulisi olla mahdollisuus perehtyä elinkeinoelämään ja saada koulutusta yrittäjyyden opettamiseen.
- Korkea-asteen oppilaitoksilla ja julkisilla tutkimusorganisaatioilla tulisi olla selkeitä pitkän tähtäimen strategioita henkisen omaisuuden oikeuksien hallinnointia varten.
- Pk-yritysten kohtaamiin erityishaasteisiin kumppanuuksien aloittamisessa korkea-asteen oppilaitosten kanssa on paneuduttava.
- Elinikäinen oppiminen on sisällytettävä korkea-asteen oppilaitosten tavoitteisiin ja strategioihin.
- Taitojen ajantasaistamista ja kehittämistä on arvostettava työmarkkinoilla ja työnantajien keskuudessa.
- Elinikäistä oppimista on kehitettävä yhteistyössä yritysten kanssa – korkea-asteen oppilaitokset eivät voi suunnitella ja toteuttaa sitä yksin.
- Maakohtaisten ja alueellisten olosuhteiden tulee kannustaa korkea-asteen oppilaitoksia yhteistyöhön yritysten kanssa.
- Korkea-asteen oppilaitosten ja yritysten yhteistyö tulee sisällyttää institutionaaliin strategioihin. Johtajuus ja tehokas henkilöstöhallinto ovat ratkaisevan tärkeitä yhteistyön toteuttamisessa.

3.4 Helpottaakseen edellä mainituista tavoitteista käytävää keskustelua komissio aikoo vahvistaa korkea-asteen oppilaitosten ja yritysten välisen vuoropuhelun EU-foorumia täysistunnoilla ja teemakohtaisilla seminaareilla. Verkkohuomion hankinta olisi suositeltavaa. Tavoitteena on myös edistää EU:n ulkopuolisten maiden valtiollisten ja alueellisten viranomaisten ja muiden tahojen osallistumista.

3.5 Komissio aikoo foorumista saatujen tulosten perusteella tarkastella uusien jäseneltyjen kumppanuusmuotojen luomista korkea-asteen oppilaitosten ja erityisesti pk-yritysten välille sekä pohtia, kuinka näitä kumppanuuksia voitaisiin tukea EU-ohjelmien kautta. Komissio aikoo myös tutkia, voitaisiinko yritysten kanssa käytävää vuoropuhelua laajentaa muillekin koulutuksen aloille.

4. ETSK:n yleiset huomiot

4.1 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että Euroopan komissio pyrkii parantamaan korkea-asteen oppilaitosten ja yritysten suhteita. Komitea on kuitenkin huolissaan siitä, että tiedonannon sisältö rajoittuu lähinnä vahvistamaan aiemmissa asiakirjoissa esitettyä kritiikkiä ja päättyy samaan johtopäätökseen: ”Meillä on ongelma ja jotain pitäisi tehdä”. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että silloin kun komission tiedonannossa esitetään

toimia korkeakoulujen ja yritysten yhteistyön parantamiseksi, se tehdään yksipuolisesti: korkeakoulujen olisi esimerkiksi omaksuttava yritysmaailmasta liikkeenjohdolliset rakenteet, helpotettava yritysmaailmaa edustavien käytännön osajien suoraa osallistumista toimintaansa, tarjottava yrittäjyyskoulutusta jne.(ks. kohta 3.3).

4.2 ETSK on huolissaan siitä, että tiedonannon lähestymistapa on liian akateeminen ja suositukset liian epämääräisiä ja tulkinannvaraisia. On hämmäntävää, että korkeakouluilla tarkoitetaan tässä kaikkia korkea-asteen oppilaitoksia riippumatta niiden nimestä tai asemasta jäsenvaltiossa. Erilaiset korkea-asteen oppilaitokset tarjoavat elinkeinoelämälle erilaisia palveluita. Taitoihin perustuvaan koulutukseen keskittyvät oppilaitokset tarjoavat näin ollen erilaisia tuotteita kuin tietopohjaisiin kurseihin keskittyvät laitokset. Esimerkiksi perinteisten yliopistojen ensisijaisena tehtävänä on tuottaa tietämystä ja pitää yllä kulttuurista jatkuvuutta. Humanistiset ja yhteiskuntatieteet sekä perustutkimus ovat niissä vallitsevassa asemassa.

4.3 Useimmat työnantajat ymmärtävät korkea-asteen oppilaitosten ja muiden jatkokoulutusmuotojen välisen perinteisen eron. Ne odottavat korkea-asteen oppilaitosten kouluttavan opiskelijoita siten, että näillä on valmistuessaan syvälinen ymmärtämys omasta alastaan. He pitävät korkeakoulututkintoa pikemminkin merkinä potentiaalista kuin todistuksena taidoista. Muiden korkeatasoisten ammatillisten tai muiden tutkintojen ja pätevyysien haltijoilta he sen sijaan katsovat voivansa odottaa tehtävien suorittamisen vaatimaa taitoa. Tämä tiedonanto ja sitä tukeva komission yksiköiden valmisteluasiakirja eivät tuo näihin kysymyksiin lisävaloa.

4.4 ETSK on tietoinen ongelmista, jotka liittyvät korkea-asteen oppilaitosten niin sanottuun yhtiöitymiseen. Komitea katsoo, että opetusprosesseja ja -menettelyjä ei voi siirtää sellaisinaan Yhdysvalloista Eurooppaan. Eurooppalaisten korkea-asteen oppilaitosten on löydettävä uusi tapa tehdä yhteistyötä yritysten kanssa ja parantaa tarjoamia palveluita, tutkintoja ja tuloksia haittaamatta niiden perustutkimuskapasiteettia, joka on ensiarvoisen tärkeää, jotta unioni pysyy mukana kansainvälisessä kilpailussa.

4.5 Nykypäivän taloudellisessa tilanteessa kaikkien eurooppalaisten korkea-asteen oppilaitosten on muututtava ”asiakaslähtöisemmiksi” ja tietoisemmiksi yhteiskunnalle tuottamistaan kuluista ja hyödyistä. Niiden ja yritysten foorumin pitäisi olla ihanteellinen kumppani pyrittäessä auttamaan korkea-asteen oppilaitoksia tässä uudessa roolissaan. On kuitenkin määritettävä, mitä ”asiakkaalla” tarkoitetaan yleisen edun, työnantajien sekä yksittäisen opiskelijan näkökulmasta.

4.6 Nämä painopisteisiin tehtävät muutokset vaikuttavat korkea-asteen oppilaitosten talouteen. Se, missä määrin markkinoiden tulisi määritellä akateemisia painopisteitä, on äärimmäisen tärkeä tekijä, jota on tarkasteltava huolellisesti. Keskittyminen yksinomaan kilpailukykyyn ja yritys-suuntautumiseen ja niiden pitäminen ehdottomina standardeina saattaisi osaltaan johtaa

koulutusohjelmien jatutkimusalojen kaventumiseen. Tästä suuntauksesta on osoituksena klassisten oppiaineiden suosion väheneminen, mikä on havaittavissa maailmanlaajuisesti. Prosessi ⁽⁴⁾ ei rajoitu ainoastaan humanistisiin aiheisiin, vaan sitä tapahtuu myös klassisissa tieteaineissa, kuten kemiassa, fysiikassa ja matematiikassa, sekä taloustieteessä ja muissa yhteiskuntatieteissä.

4.7 Komissio toteaa tiedonannossaan, että kaikkien suositusten päätavoitteena on tehdä eurooppalaisista korkea-asteen oppilaitoksista ”ratkaisevia voimia Euroopan pyrkiessä maailman johtavaksi tietopohjaiseksi taloudeksi ja yhteiskunnaksi”. Vaikka tämä saattaa vaikuttaa kunnioitettavalta tavoitteelta, on kuitenkin huolestuttavaa, että ainoastaan korkea-asteen oppilaitokset on nimetty ”ratkaiseviksi voimiksi”. ETSK toivoisi, että yritykset ja kyseiset oppilaitokset olisivat tasa-arvoisia kumppaneita: molemmat tunnustaisivat omat vahvuutensa ja heikkoutensa ja molemmat edistäisivät muutosta tasavertaisina. Yritykset tarjoaisivat käytännön kokemusta ja tietoa markkinatilanteesta, kun taas korkea-asteen oppilaitokset tarjoaisivat intellektuaalista sisältöä ja tukea. ETSK muistuttaa kuitenkin, että näiden EU:n kunnianhimoisten tavoitteiden toteutumiseen vaikuttavia ”ratkaisevia voimia” ovat yritysten ja korkea-asteen oppilaitosten lisäksi myös useat muut tekijät. Tavoitteita onkin tarkasteltava EU:n ja jäsenvaltioiden useiden poliittisten toimien valossa kiinnittämällä huomiota etenkin siihen, miten yhteiskunta tukee koulutusta ja työttömyyden torjuntaa.

4.8 ETSK myöntää, että opetus on suunniteltava työllistymistä silmällä pitäen, ja suhtautuu myönteisesti siihen, että valmisteluasiakirjassa viitataan ”tuloksiin” (5.2/5.2.3/5.5.5), mutta on edelleen sitä mieltä, ettei se voi olla korkea-asteen oppilaitosten ainoa tehtävä. Komitea kuitenkin pohtii, kuinka ja kenen toimesta nämä tulokset määritellään ja kuinka ammatillinen koulutus ja ammatin pätevyys sopivat lopulliseen muottiin, joka koskee korkeakoulutusta ja korkeakoulututkintoja ja ammatillista koulutusta ja ammatillista pätevyyttä. Komitea katsoo, että näiden tulosten määrittely on ensiarvoisen tärkeää, jotta koulutuksen antamat taidot voidaan sopeuttaa työnantajien tarpeisiin erityisesti pk- ja mikroyrityksiä ajatellen, mutta huomauttaa, että verrattaessa ammatillisen koulutuksen kestoa eri tavoin kehittyviin eurooppalaisiin työmarkkinoihin ammatillinen koulutus ja yritysten työpaikat ovat vaikeasti sovitettavissa toisiinsa. Korkeakoulujen on taloutta lähellä olevilla erikoisaloilla otettava huomioon muuttuvan talouselämän opiskelijoille tai korkeakoulusta valmistuneille asettamat nykyiset vaatimukset tarjoamalla asiaankuuluvat teorettiset tiedot.

4.9 Elinikäinen oppiminen on tärkeää sekä yrityksille että kansalaisille. Tiedonannossa ei kuitenkaan käsitellä yhdenvertaisiin koulutusmahdollisuuksiin liittyviä ongelmia. Tämä on vakava ongelma erityisesti niiden kansalaisten kannalta, joilla ei ole korkeamman asteen koulutusta. On selvää, että ilman erityisiä suosituksia käy niin, että korkea-asteen oppilaitoksesta valmistuneet saavat enemmän apua ja koulutusta, kun taas ne, joilla ei ole

korkeamman asteen koulutusta, eivät onnistu pääsemään korkeakouluun tai mihinkään korkeakoulupohjaisiin elinikäisen oppimisen ohjelmiin.

4.10 Ehdotusten taustalla tuntuu olevan se oletus, että komissio pystyy määrittelemään osaamisvajeesta kärsivät alat pelkäämään tapaamalla työnantaja ja akateemisen maailman edustajia. On ironista, että tieteellisen tutkimuksen määrää kehoitetaan lisäämään, mutta samalla kuitenkin vältetään suosittelemasta tieteellisten menetelmien hyödyntämistä sen määrittelyssä, missä osaamista tarvitaan eniten, tai opetuksen suunnittelussa sellaiseksi, että sen kautta voidaan vastata näihin tarpeisiin. Perustamalla yhdessä suurten yritysten kanssa korkeakouluun instituutioita (esimerkiksi yhdistyksiä) voidaan määrittää, minkälaista pätevyyttä tutkinnon suorittaneilta käytännössä edellytetään, jotta he voivat vastata entistä paremmin talouselämän vaatimuksiin. Kyseiset instituutiot voisivat myös tukea osaltaan korkeakoulusta valmistuneiden välitystä yritysiksiin.

4.11 Evidenssin puute on erityisen merkittävää elinikäisen oppimisen yhteydessä. Olisi syytä tehdä empiiristä tutkimusta, jotta saataisiin selville, mitä tehtäviä yrityksissä toteutetaan ja mitä vielä tarvittaisiin. Näiden tietojen selvittyä tulisi koulutuksen ja kaiken sitä seuraavan pätevytymisen tähdätä määriteltyjen tulosten saavuttamiseen. Yrityksiä koskevien tulosten määritellyn käytännöllisen luonteen vuoksi on olennaista, että yritykset osallistuvat kehitysprosessiin ja määrittelevät nämä tavoitteet. Asianomaisten saamat tiedot ovat ratkaisevia. Kun esimerkiksi tiedetään, että tietyllä sektorilla kaivataan runsaasti työvoimaa, kuten merenkulkuammateissa, potentiaalisille ”opiskelijoille” olisi tiedotettava (kotimaisista tai eurooppalaisista) korkea-asteen oppilaitoksista, joissa saa koulutusta kyseisiin, hyvin moninaisiin ja tietyissä tapauksissa erittäin korkeaa koulutusta vaativiin ammatteihin.

4.12 Komission tiedonannossa (kohdassa 2) todetaan, että ”korkeakoulujen ja yritysten välinen yhteistyö koskee kahta yhteisöä, joilla on selkeästi erilaiset kulttuurit, arvot ja tavoitteet”. Sitten käsitellään yksityiskohtaisesti sitä, kuinka kumppanuuksia näiden kahden alan välille on luotu, ja todetaan seuraavaa: ”Yhteistyö on kuitenkin hyvin epätasaista eri maiden, korkeakoulujen ja tieteenalojen välillä. Lisäksi yhteistyö ei ole kovin paljon vaikuttanut kyseisten sektoreiden hallintoon tai organisaatiokulttuureihin. Vain harvoilla korkeakouluilla on koko oppilaitoksen kattava strategia yhteistyölle yritysten kanssa, ja ne, joilla on, ovat keskittyneet vain muutamaasi jäsenvaltioon.”

4.13 Edellä esitetty toteamus tiivistää yhden korkea-asteen oppilaitosten ja yritysten yhteistyön keskeisimmistä ongelmista: monet vanhakantaiset korkeakoulut pyrkivät vain vähän – jos lainkaan – ymmärtämään liike-elämän kulttuuria, arvoja ja motivaatiota ja uskovat, että kaikkien ymmärtämiseen liittyvien muutosten täytyy tapahtua yritysten eikä oppilaitosten puolella. Aito yhteistyö edellyttää, että yritysten edustajat ottavat huomioon korkeakoulujen erityisen tehtävän ja niiden yrityksiin verrattuna erilaisen yhteiskuntavastuun. Samoin tulee huomioida, että korkeakoulujen yrityksille tuottamat hyödyt ovat enimmäkseen epäsuoria. Ennen tämän ongelman ratkaisemista annettavilla korkea-asteen oppilaitosten ja yritysten yhteistyötä koskevilla suosituksilla on todennäköisesti vain vähän arvoa.

⁽⁴⁾ Wilshire, Bruce 1990, *The Moral Collapse of the University: Professionalism, Purity and Alienation*, Albany: State University of New York Press; Readings, Bill 1996, *The University in Ruins*, Cambridge: Harvard University Press.

4.14 Toteamus tuo esiin myös toisen ongelman: yhteistyö perustuu tällä hetkellä siihen, että korkea-asteen oppilaitokset tekevät yhteistyötä sellaisten suurten, usein monikansallisten yritysten kanssa, joiden yhteiskunnalliset ja taloudelliset tulokset ovat tunnettuja. Tästä herääkin kysymys: onko pk- ja mikroyrityksillä toivoa vaikuttaa korkea-asteen oppilaitoksiin, jos suurilakaan yrityksillä ei ole perinteisesti ollut kovin suurta vaikutusta? Tähän ongelmaan viitataan tiedonannon kohdassa 3.3: ”Pk-yritysten kohtaamiin erityishaasteisiin kumppanuuksien aloittamisessa korkeakoulujen kanssa on paneuduttava.” Siinä ei kuitenkaan anneta käytännön ehdotuksia siitä, mitä haasteet ja ratkaisut voisivat olla.

4.15 Asiakirjassa ei missään vaiheessa määritellä pk-yrityksiä selkeästi. Termi mainitaan tiedonannossa yhdeksän, vaikutusten arviointia käsittelevässä asiakirjassa kymmenen ja komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa 76 kertaa, mutta komission asiakirjoista saa sen yleiskäsityksen, että määritelmä ei kata pieniä yrityksiä vaan pikemminkin ne yritykset, joilla on yli 200 työntekijää ja joiden liikevaihto on yli 10 miljoonaa euroa. Euroopan komissio määrittelee pk-yritykset tällä hetkellä seuraavasti:

Yritysluokka	Henkilöstömäärä	Vuosiliikevaihto		Tilikauden taseen loppusumma
keskisuuri yritys	<250	50 milj. euroa	tai	43 milj. euroa
pieni yritys	<50	10 milj. euroa	tai	10 milj. euroa
mikroyritys	<10	2 milj. euroa	tai	2 milj. euroa

Tämä määritelmä ei auta korkea-asteen oppilaitoksia tai foorumia pk-yritysten määrittelyssä etenkin silloin, jos käytetään vuosiliikevaihtojen lukuja. Komitea katsoo, että pk-yritysten nykyisten määritelmien käyttäminen haittaa liikekumppanien löytämistä. Näin ollen olisi suotavaa laatia yksinkertaisempi ja todellisuutta paremmin heijastava määritelmä.

4.16 Viittaukset yrittäjyyden edistämiseen kautta koko koulutusjärjestelmän on syytä analysoida perusteellisesti, ja asiasta on annettava konkreettisia esimerkkejä. ETSK pelkää itse asiassa, että foorumi ei ehkä ole oikea paikka keskustella tästä hyvin laajalaisesta aiheesta. Tarve kehittää lasten luovuutta ja muita kykyjä, joita he tarvitsevat tulevissa ammateissaan, ja aikuisten tarve olla yrittäjähenkisiä työelämässä (erityisesti elinikäinen oppiminen) ovat kaksi eri asiaa.

4.17 Yritykset ovat huolissaan siitä, että yrittäjyydestä on tulossa korkeakoulutuksen uusi paraatituote. Korkea-asteen oppilaitoksilla on oma roolinsa yrittäjähenkisyyden edistämässä ja kehittämässä, mutta viime aikoina tehtävää on laajennettu kattamaan myös yrittäjäkoulutus. Maailman talousfoorumien huhtikuussa 2009 julkaisemassa raportissa yrittäjien uuden sukupolven kouluttamista koskevassa raportissa (*Educating the next wave of Entrepreneurs*) esitetään seuraava lainaus: ”Suurin osa siitä, mitä kuulet yrittäjyydestä, ei ole totta. Se ei ole taikua, se ei ole mystistä eikä sillä ole mitään tekemistä geenien kanssa. Se on ammattiala, ja muiden ammattialojen tapaan se voidaan oppia.” Komitea katsoo, että tämä muutamien korkea-asteen oppilaitosten viimeisin uudistus on perustavanlaatuisesti virheellinen. Niissä voidaan opettaa ihmisille liike-elämässä tarvittavia tehtäviä, kuten kirjanpitoa, markkinointia ja hallintomenettelyjä, mutta kukaan – eivät edes oppilaitosten professorit – ei voi opettaa miten arvioidaan ja otetaan taloudellisia ja henkilökohtaisia riskejä, jotka aivan liian usein eivät noudata mitään loogisen päättelyn sääntöjä.

4.18 ETSK kiinnittää huomiota aiheesta ”Oppilaitosten ja työnantajien kumppanuus” antamaansa lausuntoon⁽⁵⁾, jossa myös tarkastellaan monipuolisesti nyt käsiteltävänä olevaa kysymystä.

5. Huomioita komission yksiköiden valmisteluasiakirjasta

5.1 ETSK on huolissaan siitä, että valmisteluasiakirjalla, johon tiedonannossa (kohdassa 2) viitataan, ei ole juurikaan lisättävää siihen, mitä varsinaisessa tiedonannossa sanotaan. Valmisteluasiakirja korkeintaan lisää hämmennystä, sillä siinä esitetään oletuksia ja päätelmien tueksi tarjotaan vain vähän – jos lainkaan – todisteita.

5.2 Valmisteluasiakirja on selkeästi laadittu korkea-asteen oppilaitosten näkökulmasta: mitä ne voivat tehdä hyötyäkseen yritysten kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Tämä huolestuttaa komiteaa, sillä asiakirja ei tarjoa tasapainoista kuvaa siitä, mitä foorumin tulisi tehdä. Korkea-asteen oppilaitosten, muiden jatkokoulutuslaitosten ja muiden oppilaitosten välinen erottelu on myös erittäin epämääräinen eikä siitä käy selväksi, ehdotetaanko kaikkien korkeakoulujen muuttamista oppilaitoksiksi vai kaikkien oppilaitosten muuttamista korkeakouluiksi.

5.3 ETSK katsoo, että valmisteluasiakirjan tarjoamia mahdollisuuksia ei ole käytetty hyväksi. Se ei tarjoa laajempia liiketoimintanäkymiä eikä tuo esiin erityisiä pk-yrityksiin liittyviä ongelmia.

Bryssel 17. joulukuuta 2009

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI

(5) 24. maaliskuuta 2009 annettu ETSK:n lausunto, esittelijä Henri Malosse (EUVL C 228, 22.9.2009, s. 9).

Liite
Euroopan talous-
ja
sosiaalikomitean lausuntoon

Käsittelyssä hylättiin seuraava muutosehdotus, joka sai äänestyksessä tuekseen vähintään neljänneksen annetuista äänistä (työjärjestyksen 54 artiklan 3 kohta):

Kohta 1.2

Muutetaan seuraavasti:

"Euroopan komission tiedonannossa sekä EU:n korkeakoulujen ja yritysten välistä vuoropuhelua varten luomassa foorumissa tulisi keskittyä tarkoin kohdennettuun yhteistyöhön ja toimenpiteisiin, jotka koskevat perustutkinto- tai sitä korkeampaa tasoa (esim. perustutkinto, maisterintutkinto, luonnontieteiden kandidaatti). Vasta kun foorumi on saanut niistä kokemusta, yhteistyötä on laajennettava muihin oppilaitoksiin. Yhteistyömuodot on analysoitava etukäteen asianmukaisesti etenkin nykyisen kriisin vuoksi, koska ei voida tietää varmasti, onko yrityksillä mahdollisuuksia investoida (pitkäjänteisesti) suoraan tuleviin tutkinnon suorittajiin. Foorumia on käytettävä koulutusta ja työmarkkinoiden kehittämistä koskevien pitkän aikavälin julkisten tavoitteiden muotoilemiseen."

Äänestystulos

Puolesta: 27

Vastaa: 49

Pidättyi äänestämästä: 7

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle syöväntorjunnasta: eurooppalainen kumppanuusohjelma”

KOM(2009) 291 lopullinen

(2010/C 255/13)

Esittelijä: **Ingrid KÖSSLER**

Euroopan komissio päätti 24. kesäkuuta 2009 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle syöväntorjunnasta: eurooppalainen kumppanuusohjelma

KOM(2009) 291 lopullinen.

Asian valmistelusta vastannut ”työllisyys, sosiaaliasioiden, kansalaisuus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 10. marraskuuta 2009. Esittelijä oli Ingrid Kössler.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 16. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 176 ääntä puolesta ja 1 vastaan; kukaan ei pidättynyt äänestämästä.

1. Suositukset

1.1 ETSK on tyytyväinen komission aloitteeseen syöväntorjuntaa koskevasta kumppanuudesta. Syöpä rasittaa valtavasti ihmisyyttä ja eurooppalaista yhteiskuntaa. Kaikista diagnosoiduista taudeista juuri se vaatii eniten kuolonuhreja. Vuonna 2006 syöpä oli sydän- ja verisuonitautien jälkeen toiseksi yleisin kuolinsyy: naisten kuolinsyynä se oli kahdella kymmenestä ja miesten kuolinsyynä kolmella kymmenestä. Joka vuosi syöpä diagnosoidaan lähes 3,2 miljoonalla ihmisellä EU:ssa ⁽¹⁾.

1.2 ETSK korostaa tarvetta sellaisiin yhteisiin EU-toimenpiteisiin tiedon-, asiantuntemuksen ja parhaiden käytänteiden vaihtamiseksi, joilla jäsenvaltioita tuetaan niiden pyrkimyksissä torjua syöpää.

1.2.1 ETSK painottaa, että jäsenvaltioiden välillä on sairastuvuudessa ja kuolevuudessa eroja, joita ei voi hyväksyä. Komitea tukee tavoitetta, että kumppanuusohjelman päättyessä kaikilla jäsenvaltioilla on oma yhtenäinen syöväntorjuntasuunnitelmansa.

1.2.2 ETSK yhtyy komission käsitykseen, että pantaessa syöpää koskevia yhtenäisiä strategioita alulle tarvitaan selkeitä tavoitteita toteutuksen käyttövoimaksi ja jotta pystytään punnitsemaan, onko tarkoitetut vaikutukset saatu aikaan.

1.2.3 ETSK yhtyy näkemykseen, jonka mukaan ennalta ehkäisevien toimenpiteiden merkitys on suuri ja ne voivat edistää hyvinvointia sekä aikaansaada sen, että ihmiset elävät tulevaisuudessa terveempinä ja pidempään.

1.2.4 ETSK katsoo vuoteen 2013 ulottuvan kumppanuuden olevan tärkeä jatkotoimi vuonna 2003 otetun ensiaskeleen ⁽²⁾ jälkeen. Komitea pitää ymmärrettävänä, mikäli kumppanuusohjelmaa katsotaan tarpeelliseksi jatkaa jossain muodossa vuoden 2013 jälkeen, varsinkin kun muistetaan, että useat tavoitteista on asetettu sitä pidemmälle – vuoteen 2020.

1.2.5 ETSK korostaa terveellisten elämäntapojen merkitystä ja pitää kumppanuusohjelmaa tärkeänä välineenä, jolla voidaan vakuuttaa jäsenmaiden johtohenkilöt ja kansanterveyden alalla toimivat tarpeesta voimistaa työskentelyä.

1.2.6 ETSK tähdentää, että kumppanuusohjelma tukee Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 152 artiklaa kansanterveydestä, jossa korostetaan, että yhteisön toiminnan tulee suuntautua kansanterveyden parantamiseen.

1.2.7 ETSK haluaa tukea kumppanuusohjelmaa ja pyrkii antamaan siihen aktiivisen panoksensa hyödyntämällä siteitään kansalaisyhteiskuntaan paikallisella ja valtakunnallisella tasolla.

1.2.8 ETSK toteaa, että on tärkeää hyödyntää rakennerahastoja, joista voidaan myöntää varoja terveysalan perusrakenteita ja koulutusta varten. Komitea huomauttaa kuitenkin, ettei mainittuja rahastoja käytetä jäsenvaltioissa vielä riittävässä määrin hyväksi.

2. Yleistä taustaa

2.1 ETSK toteaa myös tässä yhteydessä, että syöpä koettelee monia ihmisiä ja näiden läheisiä. Se on suuri terveydellinen ja yhteiskunnallinen ongelma. Kaikista diagnosoiduista taudeista nimenomaan se vaatii eniten kuolonuhreja työikäisten keskuudessa.

⁽¹⁾ Lähde: Kansainvälinen syöväntutkimuskeskus (*International Agency for Research on Cancer, IARC*) 2007.

⁽²⁾ Syöpäseulonasta 2. joulukuuta 2003 annettu neuvoston suositus 2003/878/EY; EUVL L 327, 16.12.2003, s. 34.

2.2 Syöpätapausten suuri lukumäärä aiheuttaa näin ollen myös erittäin merkittäviä sosioekonomisia vaikutuksia jäsenvaltioissa.

2.3 Syöpäsairauksien odotetaan lisääntyvän, ja siitä koituu lisää vakavia vaikutuksia.

2.4 Tehokkaan ennaltaehkäisyn avulla pystytään estämään lähes kolmannes kaikista syöpätapauksista. Mikäli syöpä havaitaan varhaisessa vaiheessa, pystytään sen lisäksi kolmannes sairastapauksista hoitamaan tuloksekkaasti ja usein myös parantamaan kokonaan.

2.5 Neljä yleisintä syöpämuotoa EU:ssa ovat rintasyöpä, paksu- ja peräsuolen syöpä, keuhkosityöpä ja eturauhassyöpä.

2.6 Syöpämuodot, jotka ovat vaativat eniten kuolonuhreja 27 jäsenvaltion EU:ssa, ovat kuolleisuuden mukaisessa järjestyksessä keuhkosityöpä, paksu- ja peräsuolen syöpä, rintasyöpä, eturauhassyöpä ja mahalaukun syöpä. ⁽³⁾

2.7 Mikäli elintapoja korjataan, voidaan sairastumisten ja kuolonuhrien määrää supistaa kaikkien näiden viiden syöpämuodon osalta.

2.8 Keuhkosityöpä vaatii syöpämuodoista eniten kuolonuhreja EU:ssa. Lähes viidennes kaikista vuonna 2006 sattuneista kuolemantapauksista johtui keuhkosityövästä, ja useimmissa niistä alkusyyntä oli tupakanpolttu. Tähän syöpäsairauteen kuolee Euroopassa noin 335 000 ihmistä vuosittain ⁽³⁾.

3. Komission ehdotuksen oleelliset seikat

3.1 Euroopan komissio ehdottaa syöväntorjunnan eurooppalaista kumppanuusohjelmaa vuosiksi 2009–2013. Tavoitteena on, että kaikille jäsenvaltioille laaditaan ohjelman tuella yhtenäiset syöväntorjuntasuunnitelmat. Tällaisten suunnitelmien laatiminen auttaisi vähentämään syövän aiheuttamaa rasitetta EU:ssa. Tavoitteena on 15 prosentin vähennys vuoteen 2020 mennessä (510 000 uutta tapausta).

3.2 Komissio ehdottaa seuraavia toimia ja tavoitteita neljällä alalla:

Ala 1: Terveiden edistäminen ja varhainen havaitseminen

Tavoite: vähentää syövän aiheuttamaa rasitetta toteuttamalla syöpäseulonnasta annettua neuvoston suositusta tehokkaammin ja järjestää laajamittaisia syöpäseulontaa koskevia tiedotuskampanjoita, jotka on kohdistettu suurelle yleisölle sekä terveydenhuoltopalvelujen tarjoajille.

Ala 2: Hyvien käytäntöjen yksilöiminen ja yleistäminen

Tavoite: poistaa terveydenhuollon toimista johtuvia eroavuuksia syöpäkuolleisuudessa vähentämällä eroa parhaisiin ja huonoimpiin tuloksiin päässeen jäsenvaltion välillä.

Ala 3: Yhteistyö ja koordinoitu syöpätutkimuksessa

Tavoite: kehittää koordinoitu lähestymistapa syöpätutkimukseen siten, että kolmasosa tutkimuksesta, rahoituslähteestä riippumatta, on koordinoitua vuoteen 2013 mennessä.

⁽³⁾ Lähde: Kansainvälinen syöväntutkimuskeskus (*International Agency for Research on Cancer, IARC*) 2007.

Ala 4: Esikuva-analyysi

Tavoite: varmistaa tarkat ja vertailukelpoiset tiedot syövästä.

4. Terveiden edistäminen ja varhainen havaitseminen

4.1 ETSK katsoo, että tarvitaan horisontaalinen strategia, jotta syövän aiheuttamaa rasitusta kyetään vähentämään koko EU:ssa.

4.2 Syövän syntymiseen vaikuttavat useat tekijät, mutta tietyissä tapauksissa se on ehkäistävissä. Siksi syövän ennaltaehkäisyssä on keskityttävä yhtäläisesti sekä elintapoihin että työperäisiin ja ympäristötekijöihin.

4.3 Ennaltaehkäisevässä työssä on otettava kaikilta osin huomioon ”Terveys kaikissa politiikoissa” -toimintamalli (*Health in All Policies, HiAP*). Kumppanuutta voidaan lujittaa viemällä terveyspoliittista ajattelua muiden alojen, kuten ympäristö- ja maatalouspolitiikan, valtavirtaan sekä jäsenvaltio- että EU-tasolla EU:n terveysstrategian mukaisesti.

4.4 ETSK:n näkemyksen mukaan on erityisen tärkeää kohdistaa ennaltaehkäisevä työ elintapoihin liittyviin seikkoihin, jotka kasvattavat syöpäriskiä. On erittäin tärkeitä saada nuoret tiedostamaan, että terveelliset elämäntavat pienentävät syöpään sairastumisen riskiä. Mikäli vanhemmanrooliin tulossa olevat nuoret ymmärtävät tämän, voi sillä olla suuri merkitys heidän lapsilleen ja tuleville sukupolville.

4.5 Nykyään käsillä on tietoa tekijöistä, jotka kasvattavat riskiä sairastua syöpään. Ehdottomasti suurin riskitekijä on tupakointi.

4.6 Muita riskitekijöitä ovat liikalihavuus, vähäinen liikunta, liiallinen auringonotto ja runsas alkoholinkäyttö.

4.7 Valtaosan kuolonuhreista vaativat tupakointi, ylipainoisuus, hedelmien ja vihannesten vähäinen osuus ruokavaliossa ja voimakas altistuminen auringonvalolle.

4.8 ETSK pitää tärkeänä, että kumppanuusohjelmassa kohdistetaan huomiota ennaltaehkäisyyn ja seurantaan.

4.9 ETSK on tyytyväinen siihen, että komissio ehdottaa ennaltaehkäisyä ja seulontaa (*screening*) koskevia yleistavoitteita. Komitea pitääkin tärkeänä määrittää osoittimia, joiden avulla pystytään tarkkailemaan tavoitteiden saavuttamista jäsenvaltioissa.

4.10 Ennaltaehkäisevät toimet ja varhainen havaitseminen (seulonta) ratkaisevat mahdollisuudet hoidon onnistumiseen ja potilaan parantumiseen.

4.11 ETSK muistuttaa, että EU on jo vuodesta 2001 lähtien suosittanut kuvallisten varoitusten merkitsemistä savukerasioihin. Jäsenvaltioista vain kolme on omaksunut käytänteen. Niitä pitää saada enemmän mukaan. Kuvallinen varoitus tehoaa hyvin myös lapsiin – sillä on vaikutusta jo ennen kuin nämä oppivat lukemaan.

4.12 ETSK toteaa, että on tärkeää ryhtyä toimenpiteisiin passiiviselle tupakoinnille altistumisen ehkäisemiseksi.

4.13 ETSK pitää nuorten elintapojen parantamista tärkeänä. Sitä varten on jäsenvaltioiden koulujärjestelmissä ryhdyttävä antamaan elintapoja koskevaa opetusta, jotta voidaan varhaisessa vaiheessa levittää tietoa, joka pidentää elinikää. Jo nuorella iällä tulee saada tietää tupakoinnin, epäterveellisten ruokailutottumusten ja liian vähäisen hedelmien nauttimisen aiheuttamista riskeistä sekä auringonvalon negatiivisista ominaisuuksista. Jäsenvaltioissa pitää perusopetukseen sisällyttää vähintään 2–3 viikkotuntia liikuntaa. Fyysinen aktiivisuus sekä kiinnostus ulkoiluun ja urheiluun auttavat pienentämään ylipainoa myös aikuisiässä.

4.14 ETSK toteaa, että tutkijoilla, kansaterveystyön parissa toimivilla, potilasjärjestöillä, talousoppineilla, opettajilla, terveyden- ja sairaanhoitohenkilöstöllä, valvonnasta vastaavalla henkilöstöllä, poliitikoilla, muilla päätöksentekijöillä ja kansalaisyhteiskunnalla on tärkeä tehtävä muuttaessa kumppanuusohjelman tavoitteita jäsenvaltioissa tehtäväksi käytännön työksi.

4.15 ETSK korostaa, että potilasjärjestöillä on merkittävä asema Euroopan tasolla ja että niillä voi olla tärkeä tehtävä kumppanuusohjelmassa. Myös muut vapaaehtoisorganisaatiot ja -verkotot voivat tehdä tärkeitä töitä tiedottamalla keinoista ehkäistä syöpään sairastumista ja varhaisen havaitsemisen tärkeydestä. Komitea toteaa lisäksi, että joukkoviestimet voivat olla mukana lisäämässä tietämystä terveellisistä elintavoista ja syöpäsairauksien varhaisesta havaitsemisesta sekä kehittämässä ennaltaehkäisevää toimintaa.

4.16 ETSK tähdentää, että tulokset ennaltaehkäisevät toimet pelastavat ihmishenkiä 20–30 vuoden aikajänteellä. Niistä kertyy lisäksi taloudellista hyötyä, koska ennaltaehkäisevien toimien aiheuttamat kustannukset ovat tuntuvasti alhaisemmat kuin sairauksien hoidon vaatimat kustannukset.

4.17 ETSK korostaa, että on tärkeää löytää osoittimia, joiden avulla primaariprevention tilanteen kehittymistä pystytään seuraamaan ajallisesti. Komitea ehdottaa, että jäsenvaltiot säännöllisin väliajoin mittaavat tupakoivien 15-vuotiaiden lukumäärän sekä soveltavat jotain ylipainoisuuden mittaria (esim. BMI-painoindeksiä). Näin kyetään mittaamaan primaariprevention jäsenvaltioissa ajan myötä antamaa panosta. Naisten ylipainoisuutta voidaan mahdollisesti seurata eri jäsenvaltioissa äitiyshuollon yhteydessä, ja armeijaan rekrytointi tarjonnee tavan seurata ajallisesti kehitysuuntauksia miesten osalta.

Seulonta

4.18 ETSK painottaa, että seulontatutkimukset ovat asianomaiselle ihmiselle investointi parempaan terveyteen ja sairastumisen välttämiseen.

4.19 ETSK pitää tärkeänä, että käyttöönotettavia seulontaohjelmia pystytään arvioimaan.

4.20 ETSK yhtyy näkemykseen, että mahdollisimman monen tulee päästä ehdotettavien rintasyövän, kohdunkaulan syövän sekä paksu- ja peräsuolen syövän seulontaohjelmien piiriin vuoteen 2013 ulottuvan syöpäseulonnan annettun neuvoston suosituksen mukaisesti. Jo vuonna 2003 asetettiin selvät tavoitteet, joihin ei kuitenkaan ole ylletty.

4.21 ETSK on samaa mieltä siitä, että jäsenvaltioiden pitää tehdä enemmän työtä noudattaakseen syöpäseulonnan annettua neuvoston suositusta täysimittaisesti vuoteen 2013 mennessä. ETSK:sta olisi toivottavaa, että jäsenvaltiot omaksuisivat realistisia välitavoitteita edetessään kohti päämäärää.

4.22 ETSK pitää tärkeänä, että tiedotusta ja tukitoimia kohdennetaan haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin, jotta nekin ymmärtävät seulontatutkimuksiin osallistumisen hyödylliseksi. On myös syytä tiedostaa, että syöpätautiin liittyvä huoli voi aiheuttaa ihmiselle stressiä ja raskautta.

4.23 ETSK toivoo, että kaikki syöpäseulontaohjelmat, joita EU:n tasolla tullaan mahdollisesti ehdottamaan, perustuvat tieteelliseen näyttöön. Se toivoo lisäksi, että tulevien seulontaohjelmien käyttöönoton yhteydessä EU antaa jäsenvaltioille suosituksen seulottavista ikäluokista ja seulontojen tiheydestä. Jos jäsenvaltioissa seulottaisiin samankäiset ja samoin aikavälein, tulosten eroavuudet supistuisivat ja se hyödyttäisi myös tutkimusta.

4.24 ETSK suhtautuu vapaaehtoiseen eurooppalaiseen pilottihyväksyntäjärjestelmään myönteisesti.

5. Hyvien käytäntöjen yksilöiminen ja yleistäminen

5.1 ETSK pitää asianmukaisena, että tavoitteeksi asetetaan vähentää eriarvoisuutta syöpäkuolleisuudessa supistamalla jäsenvaltioiden välillä esiintyviä eroja.

5.2 ETSK katsoo hyvin tärkeäksi, että kaikissa jäsenvaltioissa ryhdytään harjoittamaan mittaavaa tutkimusta ja otetaan käyttöön syöpärekisterit, jotta asetettuihin tavoitteisiin päästään. Käiken perustana on avoin ja asiallinen vertailu. Tavoitteiden saavuttaminen vaatii vähintään sitä, että jokaisessa jäsenvaltioissa on tai niihin perustetaan väestörekisteri, uusia syöpätapauksia koskeva rekisteri ja kuolinsyyrekisteri. Siten kyetään saamaan paikkansapitävää tietoa sairastuvuudesta, vallitsevuudesta, eloonjäämisestä ja kuolevuudesta. ETSK ehdottaa, että myöhemässä vaiheessa myös sairaalarekisterit liitetään mukaan. Silloin strategiat olisivat entistäkin vertailukelpoisempia, ja hoitoja pystyttäisiin vertaamaan keskenään.

5.3 ETSK pitää aiheellisena, että tiedonkeruun esteitä kartoitetaan. Komitea ehdottaa, että kohdennetaan voimavaroja sen hyväksi, että jäsenvaltiot, joilla ei ole rekisterejä, pystyvät ottamaan ne käyttöön pikaisesti.

5.4 Myös ETSK pitää tiedonkeruuta syövän aiheuttamista yhteiskunnallisista kustannuksista tärkeänä. Se hyödyttää asian käsittelyä ja on omiaan tuottamaan näyttöä tämän yhteiskunnallisen ongelman laajuudesta.

5.5 ETSK kannattaa ajatusta tutkimuksesta, jossa tarkastellaan EU:ssa vallitsevia käsityksiä tietojen rekisteröinnistä. Pohjoismaisten jäsenvaltioiden kokemukset voidaan mainita hyvänä esimerkkinä siinä yhteydessä.

5.6 ETSK yhtyy käsitykseen, että monet syyt, kuten elintavat, työolosuhteet ja ympäristötekijät, vaikuttavat syövän syntyyn ja että ennaltaehkäisevää työtä on siksi harjoitettava laajalla rintamalla.

5.7 ETSK korostaa erityisesti ennaltaehkäisevän työn merkitystä tupakoinnin suhteen. Monissa, eritoten uusissa, jäsenvaltioissa on runsaasti tupakoitsijoita. Useissa tapauksissa sosioekonomisesti vaikeimmassa asemassa olevissa väestöryhmissä tupakoidaan eniten. Myös nk. passiiviselle tupakoinnille altistumiseen liittyy terveysriskejä, joihin täytyy kiinnittää huomiota.

Tutkimus

5.8 ETSK katsoo komission tavoin, että maiden keskinäistä tiedonvaihtoa on varaa parantaa paljonkin ja että tutkimusinfrastruktuurin kehittäminen on tärkeää.

5.9 ETSK on tyytyväinen ehdotukseen parantaa syöpätutkimukseen sekä erityisesti kliinisiin tutkimuksiin liittyvien tietojen julkista saatavuutta.

5.10 ETSK pitää komission tavoin tärkeänä toteuttaa yleiseurooppalaisia tutkimusaloitteita ennaltaehkäisevän työn alalla. Kyseeseen tulee esimerkiksi elintapatutkimus, joka on muita hitaammin kehittynyt, strategisesti merkittävä aihepiiri, johon on tärkeää panostaa kumppanuusohjelman tavoitteiden mukaisesti. Alan tutkimuksessa on tarpeen paneutua lisäksi sivuvaikutusten ja myöhemmin ilmenevien hoitovahinkojen riskiin sekä psykososiaalisiin kysymyksiin.

5.11 ETSK painottaa tutkimusalan kilpailun merkitystä ja katsoo, että tutkimusyhteistyötä voidaan muilta osin parantaa ennen kaikkea perusrakenteiden suhteen. ETSK kannattaa yhteisten biopankkien perustamista, materiaalivaihdon helpottamista, tiedonvaihtoa ja kliinisiä tutkimuksia, joihin yksittäisten jäsenvaltioiden voimavarat eivät riitä tai jotka edistyvät paljon ripeämmin useamman maan yhteisin ponnistuksin (eurooppalaiset monikeskustutkimukset).

5.12 ETSK kannattaa sellaisen elimen yksilöimistä, joka arvioi tutkimusta ja tieteellisiä käytänteitä eurooppalaisesta näkökulmasta. Sen kaltainen riippumaton taho voisi arvioida ja tarkistaa kaiken tietyllä lääketieteen alalla kertyneen tutkimusevidenssin Euroopassa. Kyseessä olisi alalla tehtyjen tutkimusten vertaileminen ennalta vahvistettujen asianmukaisen tutkimustyön kriteerien avulla.

5.13 ETSK toivoisi, että kyseinen elin voisi erityisesti keskittyä määrittämään aihepiirejä sellaisia EU:n yhteisiä strategisia syöpätutkimushankkeita varten, jotka ovat perusteltuja mutta eivät kaupallisesti kiinnostavia.

Vertailu / Esikuva-analyysi (benchmarking)

5.14 Tavoite: varmistaa sellaiset tarkat ja vertailukelpoiset tiedot syövästä, joita tarvitaan poliittisia toimenpiteitä varten.

5.15 ETSK painottaa komission tavoin vertailukelpoisten tietojen merkitystä ja syöpärekisterien tarvetta jäsenvaltioissa.

5.16 ETSK kiinnittää lisäksi huomiota tarpeeseen kehittää vertailukelpoisia ja arvioitavissa olevia osoittimia. Jäsenvaltioiden tulee ensimmäisenä askeleena ottaa käyttöön syöpärekisterit ja raportoida niistä yhteisesti päätetylle elimelle. Kansainvälinen syöpätutkimuskeskus IARC ja Kansainvälinen syöpäunioni UICC tulevat tällöin kyseeseen mahdollisina raportoinnin vastaanottajatahoina. Molemmilla on toimintaa Euroopan tasolla.

5.17 ETSK pitää avointa vertailua erittäin merkittävänä keinona tehdä tunnetuksi ja siirtää edemmäs esimerkkejä parhaista käytänteistä.

5.18 Vertailukelpoisen tietoaineksen keskinäisen vaihdannan lisääminen on myös tärkeä seikka tutkimusta ajatellen.

5.19 ETSK toteaa, että hoitoketjun kaikki osa-alueet, kuten hoito, kuntouttaminen ja palliatiivinen hoito, ovat merkityksellisiä kevennettäessä syöpätautien aiheuttamaa rasitusta ja helpotettaessa sairaiden ja heidän läheistensä kärsimyksiä. ETSK suosittaa, että huomio kohdistetaan ensi kädessä primaaripreventioon (ennaltaehkäisyyn) ja sekundaaripreventioon (seulontaan), jotta mahdolliset syöpätaudit havaitaan mahdollisimman aikaisin ja hoito aloitetaan varhain.

5.20 ETSK pitää tärkeänä, että jäsenvaltioiden yhtenäisiin syöpätorjuntasuunnitelmiin sisällytetään panostuksia koko hoitoketjuun – hoito, kuntouttaminen, palliatiivinen hoito – sekä primaari- ja sekundaaripreventioon.

Bryssel 16. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle Alzheimerin tautia ja muita dementiaa koskevasta eurooppalaisesta aloitteesta”

KOM(2009) 380 lopullinen

(2010/C 255/14)

Esittelijä: **Maureen O’NEILL**

Komissio päätti 22. heinäkuuta 2009 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle Alzheimerin tautia ja muita dementiaa koskevasta eurooppalaisesta aloitteesta

KOM(2009) 380 lopullinen.

Asian valmistelusta vastannut ”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 10. marraskuuta 2009. Esittelijä oli Maureen **O’Neill**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 16. päivän kokouksessa) yksimielisesti seuraavan lausunnon.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Päätelmä

1.1.1 ETSK suhtautuu myönteisesti komission tiedonantoon Euroopan parlamentille ja neuvostolle Alzheimerin tautia ja muita dementiaa koskevasta eurooppalaisesta aloitteesta. Asia on Euroopassa erittäin tärkeä, sillä väestön ikääntyessä se vaikuttaa yksilöihin, perheisiin ja yhteiskuntaan.

1.1.2 ETSK toteaa, että ensisijaisen vastuun demensian aiheuttaman ongelman käsittelystä ja hoidosta kantavat jäsenvaltiot. Komitea on kuitenkin tyytyväinen siihen, että tiedonannossa kiinnitetään huomiota EU:n rooliin jäsenvaltiossa tapahtuvan kehityksen tukijana.

Terminologinen huomautus: Koska käsite Alzheimerin tauti ei sisällä kaikkia dementiaa, tässä asiakirjassa käytetään ilmausta ”Alzheimerin tauti ja muut demensiat” tai ilmausta ”dementia”.

1.2 Suositukset (eivät tärkeysjärjestyksessä vaan tausta-asiakirjan mukaisessa järjestyksessä)

1.2.1 ETSK suosittaa, että komissio tukisi valistuskampanjoita, joilla dementiaa tehdään tunnetuksi, jotta se voidaan yhä useammin diagnosoida ajoissa ja vähentää häpeätunnetta.

1.2.2 ETSK suosittaa, että tukea myönnetään entistä useammalle tutkimuksen osa-alueelle.

1.2.3 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että tutkimukseen sovelletaan yhteistä ohjelmasuunnittelua, ja kehottaa komissiota ajoittamaan oikein menetelmän täytäntöönpanon.

1.2.4 ETSK suosittaa, että avoin koordinoitimenetelmä ulotetaan kattamaan terveydenhuolto, jotta komissio voi aktiivisesti kannustaa kehittämään dementiaan liittyviä kansallisia erityisstrategioita ja laatukehkyksiä.

1.2.5 ETSK kehottaa komissiota tekemään laajalti tunnetuksi terveysohjelman tarjoamia mahdollisuuksia hoitomalleja kehitettäessä sekä tekemään aktiivisesti yhteistyötä jäsenvaltioiden keskushallintojen kanssa Euroopan rakennerahastovarojen kohdentamiseksi demensiapotilaiden akuuttiin ja pitkäaikaishoitoon sekä kotihoitoon liittyvän koulutuksen kehittämiseksi ja toteuttamiseksi kunnissa.

1.2.6 ETSK painottaa voimakkaasti, että demensiapotilaisiin on tärkeää soveltaa Euroopan ihmisoikeussopimusta.

1.2.7 ETSK kannattaa tiedonannossa ehdotettua eurooppalaisen seurantaverkoston perustamista ja siinä yhteydessä terveysohjelman tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämistä.

1.2.8 ETSK kehottaa tekemään tiedonantoa tunnetuksi kunnissa, jäsenvaltioissa, EU:ssa ja kansainvälisesti sekä toteuttamaan siinä tehdyt ehdotukset yhteistyössä Alzheimerin parissa työskentelevien organisaatioiden, jäsenvaltioiden keskushallintojen, komission ja muiden asianomaisten elinten, myös ETSK:n kanssa.

2. Taustaa

2.1 Valkoisessa kirjassa ”Yhdessä terveyden hyväksi: EU:n strateginen toimintamalli vuosiksi 2008–2013”⁽¹⁾ mainitaan erityisesti, että on tärkeää hankkia täsmällisempi käsitys hermoston rappeutumissairauksista, kuten Alzheimerin taudista ja muista demensioista.

⁽¹⁾ EUVL C 77, 31.3.2009, s. 96.

2.2 Komissio haluaa ensisijaisesti varmistaa, että asiaan suhtautaan tarkoituksenmukaisesti, sillä ongelma on laaja ja se vaikuttaa potilaisiin ja hoitajiin ja siitä aiheutuu yhteiskunnalle kustannuksia.

2.3 Ehdotetussa pitkän aikavälin toiminnassa keskitytään ennaltaehkäisyyn tähtääviin strategioihin, ei-lääketieteellisiin toimenpiteisiin sekä ammatti- ja vapaaehtoishoitajien käytännön koulutukseen ja painotetaan jäsenvaltioiden ja komission yhteistyötä tutkimuksen alalla. ⁽²⁾

2.4 Euroopan komissio aikoo niin ikään liittää Alzheimerin taudin parissa tehtävän työskentelyn keskeiset osatekijät vuonna 2008 tehtyyn mielenterveyden ja henkisen hyvinvoinnin eurooppalaiseen sopimukseen, sillä komission mukaan mielenterveys on eräs Alzheimerin taudin erityisistä ulottuvuuksista.

2.5 Myös Euroopan parlamentti on antanut kannanoton ⁽³⁾ Alzheimerin taudin ja muiden dementioiden torjunnan prioriteeteista, jotta politiikoissa sitouduttaisiin edistämään tutkimusta, ennaltaehkäisyä ja sosiaalista suojelua, poistettaisiin häpeäntunnetta ja myönnettäisiin, että on tärkeää tukea Alzheimerin parissa työskenteleviä organisaatioita.

3. Lähtötilanne

3.1 Dementiale on ominaista moninaisista syistä johtuva henkisten toimintojen asteittainen menettäminen. Tavanomaisin syy on Alzheimerin tauti, jota sairastaa noin 50–60 prosenttia dementiaipotilaista. Muita syitä ovat verisuoniperäinen dementia ja lewyngappaledementia. EU:n potilasfoorumi Alzheimer Europe toteutti Euroopan komission tuella hankkeen, jossa määriteltiin merkittävimmät harvinaiset dementiamuodot. ⁽⁴⁾

3.2 Parhaiden käytettävissä olevien arvioiden mukaan 7,3 miljoonaa 30–99-vuotiasta eurooppalaista (EU:n 27 jäsenvaltiossa) kärsi vuonna 2008 erityyppisistä dementioista. Sairastuneiden joukossa on enemmän naisia (4,9 miljoonaa) kuin miehiä (2,4 miljoonaa). ⁽⁴⁾

3.3 Elinajanodotteen noustessa yleisesti ja suurten ikäluokkien vanhetessa ikääntyneiden ihmisten määrän odotetaan lisääntyvän tuntuvasti siten, että kaikkein iäkkäimmissä väestöryhmissä lisäys on suhteellisesti suurinta. Ikäsidonnaiset oirekokonaisuudet, etenkin dementia, todennäköisesti lisääntyvät edelleen, ja joidenkin nykyennusteiden mukaan dementiaipotilaiden määrä kaksinkertaistuu 20 vuodessa. Kansainvälisen Alzheimer-järjestön *Alzheimer's Disease Internationalin* arvioiden mukaan vuoteen 2050 mennessä maailmassa on 104 miljoonaa dementiaapotilasta.

⁽²⁾ Alzheimer Europe -järjestön julkaisema dementian vuosikirja *Dementia Year Book 2008*.

⁽³⁾ Euroopan parlamentin kannanotto PE414.434.

⁽⁴⁾ KOM(2009) 380 lopullinen.

3.4 Dementioilla on sekä nykyään että vastaisuudessa huomattava vaikutus omais- ja ammattihoitajiin, kansanterveyteen ja hoitokustannuksiin. Alzheimer Europe -järjestö arvioi (vuonna 2008), että Alzheimerin taudin ja muiden dementioiden välittömät kustannukset ja epävirallisen hoidon kustannukset olivat vuonna 2005 yhteensä 130 miljardia euroa 27 jäsenvaltion EU:ssa eli 21 000 euroa/potilas/vuosi. Epävirallisen hoidon osuus on 56 prosenttia. ⁽⁵⁾

3.5 Alzheimerin ja siihen liittyvien häiriöiden torjunnasta Ranskan puheenjohtajakaudella järjestetyssä konferenssissa korostettiin olevan erittäin tärkeää, että eurooppalaiset jakavat tietämystään ja mobilisoivat jäsenvaltioista löytyvän ammattitaidon ja kokemuksen taudin torjunnan vauhdittamiseksi. Konferenssin päätelmistä keskusteltiin terveysministeriöiden neuvoston kokouksessa joulukuussa 2008.

3.6 Pääasiallinen vastuu dementioiden aiheuttamien ongelmien käsittelystä ja hoidosta on jäsenvaltioilla. Kansanterveyttä käsittelevässä perustamissopimuksen 152 artiklassa EU:n oletetaan kuitenkin tukevan jäsenvaltioiden toimintaa ja 165 artiklassa yhteisöä ja jäsenvaltioita vaaditaan sovittamaan yhteen toimintansa tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen alalla turvataksaan kansallisen politiikan ja yhteisön politiikan keskinäisen yhtenäisyyden.

4. Komission tiedonanto

Komission tiedonannossa pyritään määrittelemään osa-alueet ja EU-tason toimet, joilla voidaan saavuttaa lisäarvoa jäsenvaltioiden tukemiseksi.

4.1 Tiedonannossa määritellään viisi keskeistä yhteisön toimintalohkoa:

- ennaltaehkäisy
- dementioiden ymmärtämisen parantaminen – tutkimuksen koordinointi
- parhaiden käytänteiden jakaminen
- dementioista kärsivien henkilöiden oikeuksien kunnioittaminen
- eurooppalaisen seurantaverkoston perustaminen.

4.2 Tätä varten käynnistetään vuonna 2010 yhteinen toimi EU:n komission ja jäsenvaltioiden kesken siten kuin terveysalan toisen toimintaohjelman (2008–2013) täytäntöönpanoa koskevassa työsuunnitelmassa on määritetty. Toimi on osa Lissabonin strategian mukaista kokonaistavoitetta, joka on terveystilanteen kohentaminen. ⁽⁶⁾

⁽⁵⁾ Alzheimer Europe (2008) *Dementia in Europe Yearbook*.

⁽⁶⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 1350/2007/EY, tehty 23 päivänä lokakuuta 2007, toisesta terveysalan yhteisön toimintaohjelmasta (2008–2013). Ks. http://ec.europa.eu/health/ph_information/indicators/lifeyears_en.htm.

5. Ennaltaehkäisy

Nykyisellään Alzheimerin tautia ja muita dementioita ei voida ehkäistä eikä parantaa, ja kognitiivisen heikkenemisen on katsottu väistämättä kuuluvan ikääntymiseen. Kun ikääntymisestä ja aivoista on kuitenkin yhä enemmän tietoa, mahdollisia ennaltaehkäisykeinoja tutkitaan parhaillaan.

5.1 Koska dementiat voidaan jossain määrin yhdistää sydän- ja verisuoniongelmiin, ennaltaehkäisyyn kuuluu terveellinen ruokavalio. (7) Myös verenpaineen ja kolesterolin tarkkailu on tärkeää, samoin kuin tupakoimattomuus ja ainoastaan hillitty alkoholin käyttö (8) sekä liikunta.

5.2 Joihinkin ehkäisystrategioihin sisältyy sosiaalista toimintaa, osallistumista ja tukea sekä ajattelullisen toiminnan stimulointia.

5.3 Hyvä fyysinen terveys ja mielenterveys kaikissa elämänvaiheissa voivat auttaa säilyttämään kognitiivisen toiminnan. Tätä kutsutaan toisinaan aivojen terveyttä edistävaksi elämäntavaksi. (9)

5.4 Strategioiden tueksi on kuitenkin esittää vasta vähän todisteita. Niinpä ETSK antaa tukensa komissiolle sen kehottaessa lisäämään kohdennettua tutkimusta, jotta potentiaalisia ennaltaehkäisystrategioita ymmärrettäisiin nykyistä paremmin. Myös Alzheimer Europe -järjestö kannattaa tällaista lähestymistapaa.

5.5 ETSK pitää myönteisenä ehdotusta sisällyttää dementiaulottuvuus EU:n nykyisiin ja tuleviin toimiin, jotka koskevat sairauksien ennaltaehkäisyä, koulutus mukaan luettuna, ja tehdä yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa opastettaessa yleisöä sekä terveydenhuollon ja sosiaalitoimen organisaatioita levittämään asiasta tietoa mahdollisimman laajasti.

5.6 Eräs tärkeimmistä haasteista on mahdollistaa taudin diagnosointi nykyistä varhaisemmassa vaiheessa ja aiempaa luotettavammin. Näin lievitetäisiin tautia potevien ja heitä hoitavien henkilöiden epävarmuutta, ja näin he voisivat tehdä asianmukaisia oikeussuhteisiin, raha-asioihin, lääketieteelliseen hoitoon ja muihin seikkoihin liittyviä suunnitelmia.

5.7 Yksi varhaisen diagnoosin tiellä olevista esteistä on, etteivät ihmiset tunnista oireita tai pitävät niitä normaalina ikääntymiseen liittyvänä ilmiönä. Tähän sekoittuu myös kieltämistä ja pelkoa, mikä johtuu dementiaan liittyvästä häpeäntunteesta. Hiljattain tehty tutkimus osoittaa, että oireiden ja diagnoosin välinen keski-vertoviive vaihtelee huomattavasti unionimaasta toiseen Saksan 10 kuukaudesta Yhdistyneen kuningaskunnan 32 kuukauteen.

(7) EUVL C 24, 31.1.2006, s. 63.

(8) EUVL C 318, 23.12.2009, s. 10.

(9) *Dementia Risk Reduction: The evidence*, Australian Alzheimer-yhdistyksen julkaisu, 13. syyskuuta 2007.

5.8 ETSK on kuitenkin huolestunut siitä, että EU:ssa on runsaasti ihmisiä, joilla ei ole mahdollisuutta selvittää taudin määritystä tiedon tai palveluiden puutteen vuoksi. Näin on asianlaita erityisesti maaseudulla ja muita heikommassa asemassa olevissa yhteisöissä.

5.9 ETSK kannattaa Alzheimer Europe -järjestön aloitetta kehottaa EU:n komissiota ja jäsenvaltioiden hallituksia tukemaan erilaisille kunta-, alue- ja valtakunnan tason sidosryhmille sekä viestimille suunnattavia yleisökampanjoita, joilla pyritään parantamaan dementian oireiden tunnistamista ja vähentämään häpeää. (10)

6. Dementioiden parempi ymmärtäminen – tutkimuksen koordinointi

6.1 ETSK panee merkille komission sitoutuneen puiteohjelmissa tukemaan aivotutkimusta, tutkimaan terveenä ikääntymisen syitä ja laatimaan ennaltaehkäiseviä kansanterveysstrategioita.

6.2 ETSK painottaa kuitenkin, että on tutkittava myös erilaisten hoitomallien tuloksellisuutta, psykososiaalisia toimenpiteitä ja muuta kuin lääkehoitoa sekä väestörakenteessa tapahtuneiden muutosten, kuten avioeron, uudelleen avioitumisen, avosuhteen, muuttoliikkeen ja kaupungistumisen, vaikutuksia dementiaan ja dementiapotilaiden hoitoon.

6.3 Vaikka EU on rahoittanut tuntuvasti tieto- ja viestintätekniikkaan sekä dementian hoitoon liittyvää tutkimusta, tarvitaan lisäponnistelua. Keskeiset tutkimustulokset antavat viitteitä siitä, että jos teknologiaa käytetään eettisesti ja se yhdistetään hoitosuunnitelmiin, se voi auttaa dementiapotilaita tekemään valintoja ja jäämään turvallisesti kotiin. Se voi myös kaikin puolin kohentaa elämänlaatua.

6.4 ETSK suhtautuu myönteisesti komission sitoumukseen ryhtyä erityistoimiin tieto- ja viestintätekniikkatutkimuksen edistämiseksi puiteohjelmissa. Komitea pitää niin ikään myönteisinä EU:n ja 23 eurooppalaisen maan käynnistämiä laajoja yhteisiä kokeiluhankkeita, jotka liittyvät tieto- ja viestintätekniikan tuotteisiin ja palveluihin. (11)

6.5 Dementian yleistyessä on olennaista, että jäsenvaltioiden tutkimuslaitokset ja rahoituksesta vastaavat elimet tekevät yhteistyötä. ETSK pitää ilahduttavana vapaaehtoisuuteen perustuvaa yhteistä ohjelmasuunnittelua, jolla varmistetaan, että käytettävissä oleva jäsenvaltioiden ja EU-ohjelmien rahoitus suunnataan mahdollisimman tehokkaasti.

(10) Alzheimer Europe -järjestön Pariisissa antama julkilausuma Alzheimer-liikkeen toiminnan painopisteistä (2006).

(11) Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 742/2008/EY, tehty 9. heinäkuuta 2008, KOM(2007) 332 lopullinen, EUVL L 201, 30.7.2008, s. 49.

6.6 ETSK katsookin olevan olennaista, että jäsenvaltiot sitoutuvat tutkimustyöhön, sen rahoittamiseen ja yhteistoimintaan.

7. Parhaiden käytänteiden jakaminen

7.1 Koska jatkotutkimusta tunnetusti tarvitaan, taudin varhainen määrittäminen on tärkeää ja kaikkialla jäsenvaltioissa on järjestettävä erilaisia terveydenhoito- ja sosiaalipalveluita. Avoimella koordinoitimenetelmällä on ratkaiseva asema pohdittaessa sosiaalisen suojelun tehoa, sosiaalista osallistamista ja järjestettäviä pitkäaikaishoitopalveluita.

7.2 On erittäin tärkeää, että dementiapotilaille ja heidän hoitajilleen on tarjolla laadukkaita palveluita. Eräissä jäsenvaltioissa se onkin osa kokonaisstrategiaa, mutta toistaiseksi vain kaksi EU:n jäsenvaltiota on virallisesti laatinut strategian. ETSK katsoo, että komissio voisi tukea sekä erityisten kansallisten strategioiden että laatukehysten laatimista ulottamalla avoimen koordinoitimenetelmän terveydenhuoltoon. Näin muilla jäsenvaltioilla olisi vertailukohtia ja toimia, palveluita, koulutusta ja tutkimusta voitaisiin tehostaa.

7.3 ETSK on ilahtunut sitoumuksesta tarjota erityiskoulutusta terveydenhuolto- ja hoitohenkilökunnalle sekä dementiapotilaiden perheenjäsenille ja huomioida hoito koulutuksessa kokonaisvaltaisesti. ETSK katsoo, että EU:n terveysohjelmaa voidaan hyödyntää kehitettäessä hoitomalleja, jotka jäsenvaltiot voivat panna täytäntöön Euroopan rakennerahastovaroin. Tämä on erityisen tärkeää siksi, että terveydenhuollossa ja sosiaalitoimen alalla on pulaa koulutetuista henkilöistä. ⁽¹²⁾ On hyvin tärkeää kouluttaa henkilökuntaa akuutti- ja pitkäaikaishoitoon ja kotihoitoa varten, jotta Alzheimerin taudista ja dementiaasta saadaan täsmällisempi käsitys ja parannetaan eettistä käytäntöä.

7.4 ETSK:n pitää hyvänä ajatusta jakaa tietoa ennaltaehkäisyn ja palveluiden tarjoamisen alalla toteutetuista parhaista käytänteistä, joilla kohennetaan Alzheimerin tautia ja muita dementiaa sairastavien potilaiden elämänlaatua.

7.5 ETSK kannattaa vakaasti kansallisten, Euroopan laajuisten ja kansainvälisten Alzheimer-yhdistysten ja muiden asiaankuuluvien potilaisjärjestöjen vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä. Nämä organisaatiot tarjoavat dementiapotilaille ja heidän hoitajilleen monenlaisia palveluita, ja niillä on tärkeä rooli ehkäistäessä sosiaalista syrjäytymistä ja syrjintää sekä edistettäessä dementiaa sairastavien oikeuksia.

7.6 Järjestöt antavat arvokasta tietoa, joka voi vaikuttaa myös tiedollisesti tutkimukseen, toimiin ja käytänteisiin, ja näiden organisaatioiden välityksellä dementiapotilaat ja heidän hoitajansa

saavat äänensä kuuluviin. ⁽¹³⁾ ETSK tarjoutuu tukemaan ja vaikuttamaan osallistumalla yhteydenpitoon jäsenvaltioissa toimivien moninaisten järjestöjen ja kansainvälisten organisaatioiden kanssa.

7.7 ETSK kannattaa Alzheimer Europe -järjestön kansallisille hallituksille esittämää kehotusta tunnustaa Alzheimer-yhdistysten merkittävä panos ja myöntää niille rahoitusta. Näin tuetaan yleis-eurooppalaisen yhteisvastuun turvin Alzheimerin tautia ja muita dementiaa sairastavia henkilöitä, joiden määrän ennustetaan lisääntyvän.

8. Dementiapotilaiden oikeuksien kunnioittaminen

8.1 Dementiapotilaat ovat ennen kaikkea ystäviä, sukulaisia, naapureita ja yhteiskunnan jäseniä. Se, että heidän lääketieteellinen tilansa poikkeaa muista, on toisarvoista. ⁽¹⁴⁾ ETSK peräänkuuluttaa Alzheimerin tautia ja muita dementiaa sairastavien potilaiden oikeutta ihmisarvoiseen kohteluun ja omista asioistaan päättämiseen.

8.2 Sekä diagnoosi että asteittainen toimintakyvyn menetys saattavat vaikuttaa potilaisiin ja hoitajiin kielteisesti siten, että he eristyvät sosiaalisesti, mikä puolestaan vaikuttaa heidän terveydentilaansa ja hyvinvointiinsa. ETSK kehottaa komissiota ja jäsenvaltioiden valtiovaltaa antamaan kansalaisille tietoa ja valistamaan heitä dementiaan liittyvän häpeän poistamiseksi.

8.3 ETSK kehottaa turvaamaan dementiapotilaiden oikeudet Euroopan ihmisoikeussopimuksessa, johon on lisätty vammaisten ja potilaiden oikeudet. ⁽¹⁵⁾ On annettava tietoa sekä terveydentilasta että tarjolla olevista palveluista ja potilaille ja heidän hoitajilleen on varattava tilaisuus osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon.

8.4 ETSK antaa komissiolle tukensa sen pyrkiessä vaikuttamaan EU:n poliittiseen johtoasemaan tunnustettaessa vammaisten vanhusien oikeudet ja turvattaessa heidän oikeutensa ja huolehdittaessa siitä, etteivät he jää heitteille eikä heitä kohdella kaltoin. ⁽¹⁶⁾

9. Eurooppalaisen seurantaverkoston perustaminen

9.1 ETSK katsoo, että on ratkaisevan tärkeää perustaa terveysohjelman yhteyteen eurooppalainen seurantaverkosto. Sen avulla voitaisiin jakaa tietoa hyvistä käytänteistä, kehittää yhtenäisiä standardeja ja lähestymistapoja ⁽¹⁷⁾ suojattomassa asemassa oleviin vanhuksiin kaikkialla jäsenvaltioissa sekä tarjota tilaisuus laatia yhteisiä periaatteita ja määritelmiä dementiapotilaiden oikeuksista.

⁽¹³⁾ The European Collaboration on Dementia (EuroCoDe) tuottaa vapaaehtoisuuteen perustuvia indikaattoreita ja laatii yhteisiä tutkimuksia.

⁽¹⁴⁾ Alzheimer Europe -järjestön julkaisema dementia vuosikirja *Dementia Year Book 2008*.

⁽¹⁵⁾ EUVL C 10, 15.1.2008, s. 67.

⁽¹⁶⁾ EUVL C 44, 16.2.2008, s. 109.

⁽¹⁷⁾ EUVL C 204, 9.8.2008, s. 103.

⁽¹²⁾ EUVL C 317, 23.12.2009, s. 105.

- 9.2 Eurooppalaisen seurantaverkoston avulla voitaisiin lisäksi
- parantaa yhä laajemmalle kohderyhmälle annettavaa terveydenhoito- ja sosiaalitoimen henkilökunnan koulutusta dementiasta ja siitä, miten dementiapotilaita ja heidän hoitajiaan voidaan tukea
 - parantaa dementiakoulutusta häpeän vähentämiseksi ja varhaisen diagnosoinnin tukemiseksi
 - parantaa dementiapotilaiden parissa työskentelevien ammattilaisten ja dementiapotilaiden hoitajien yhteistoimintaa siten, että yksilön tarpeet voidaan huomioida ⁽¹⁸⁾
- kaikkialla jäsenvaltioissa.

Bryssel 16. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

9.3 Verkoston piiriin voisi kuulua jäsenvaltioiden keskushallinnon kanssa yhteistyönä kehiteltävä etukäteistodistus, joka annettaisiin potilaille, kun tämä vielä pystyy ilmaisemaan tahtonsa, ja jossa huomioitaisiin lääketieteellinen ja muu hoito, tuki, taloudelliset ja oikeudelliset seikat ja annettaisiin etukäteen mahdollisuus nimetä potilasta edustava luottohenkilö.

9.4 ETSK kehottaa verkostoa ja Alzheimer Europe -järjestöä tekemään tiivistä yhteistyötä, jotta dementiasta saadaan oikeaa yhtenäistä tietoa, mikä on erittäin tärkeää vähennettäessä häpeän tunnetta, rohkaistaessa ihmisiä hakeutumaan lääkäriin, parannettaessa tietämystä potilaille tarkoitetuista palveluista ja tuesta sekä edistettäessä potilaiden oikeuksia siten, että he voivat säilyttää ihmisarvonsa ja mahdollisuuden päättää itse omista asioistaan.

⁽¹⁸⁾ *Baseline assessment of current information provision to people with dementia and their carers*, Alison Bowes NHS Quality Improvement Scotland ja the Dementia Services Development Centre at Stirling, Scotland.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Vihreä kirja – Edistetään nuorten oppimiseen liittyvää liikkuvuutta”

KOM(2009) 329 lopullinen

(2010/C 255/15)

Esittelijä: **Eve PÄÄRENDSON**

Euroopan komissio päätti 8. heinäkuuta 2009 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Vihreä kirja – Edistetään nuorten oppimiseen liittyvää liikkuvuutta

KOM(2009) 329 lopullinen.

Asian valmistelusta vastannut ”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 4. joulukuuta 2009. Esittelijä oli Eve **Päärendson**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 16. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 173 ääntä puolesta ja 4 vastaan 2:n pidättyessä äänestämästä.

1. Suositukset

1.1 ETSK kannattaa varauksetta komission pyrkimyksiä edistää nuorten oppimisliikkuvuutta. Tällaisen liikkuvuuden lisäämiseksi mahdollisia isäntäorganisaatioita on kannustettava houkuttelemaan asianomaisia henkilöitä saapumaan maihinsa ja kuntiinsa.

1.2 Oppimisliikkumiselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa vain harjoittamalla kattavaa ja laajaa yhteistyötä ja toimintaa kaikilla tasoilla (EU:n, jäsenvaltioiden, alueiden, oppilaitosten, työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden tasolla sekä itse nuorten keskuudessa).

1.2.1 Komission ja jäsenvaltioiden olisi lisättävä pyrkimyksiään poistaa liikkuvuutta haittaavat esteet ja vaihtaa parhaita käytänteitä. Komitea kehottaa jäsenvaltioita panemaan yhteisön lainsäädännön asianmukaisesti täytäntöön sekä poistamaan oleskelulupiin, sosiaaliturvaoikeuksiin ja toisten maiden opiskelijakorttien tunnustamiseen liittyvät hallinnolliset ja oikeudelliset esteet. Oppimisliikkuvuus on vaikuttanut oleellisesti Bolognan prosessin onnistumiseen ja eurooppalaisen korkeakoulutusalueen luomiseen. Komitean mielestä liikkuvuus voi olla keskeisessä asemassa myös yhteisen eurooppalaisen elinikäisen oppimisen alueen kehittämisessä. Eurooppalaisen harjoittelijoita koskevan säännösten ja opiskelijoita koskevan säännösten käyttöönotto varmistaa tasavertaisen kohtelun ja antaa vastauksen useisiin, muun muassa tutkintojen tunnustamista, terveydenhuoltoa ja opintotukea koskeviin pelkoihin ja huolenaiheisiin.

1.2.2 Lissabonin tunnustamisyleissopimus on virallisesti hyväksyttävä, allekirjoitettava ja ratifioitava virallisten sekä epävirallisten opintojen validointia ja tunnustamista silmällä pitäen.

1.3 Lisätuen, muun muassa lisärahoituksen, saamiseksi oppimisliikkuvuudelle on tärkeää, että kaikki asianomaiset tahot tiedostavat ja tunnustavat edut. Oppimisliikkuvuuden yhteyttä työllistettävyyteen on selitettävä ja korostettava nykyistä enemmän.

1.4 Euroopan kilpailukyvyyn ja teknologisen johtoaseman säilyttämiseksi on tärkeää edistää eurooppalaisten nuorten liikkuvuutta sekä houkutella muiden maiden lahjakkaimpia nuoria saapumaan Eurooppaan. Komitea pitää erittäin tärkeänä, että liikkuvuutta haittaavat viisumiongelmat ratkaistaan välittömästi. Komitea on lisäksi vakuuttunut siitä, että oppimisliikkuvuusohjelmien asteittainen laajentaminen pitkällä aikavälillä kattamaan sellaisia Euroopan ulkopuolisia maita kuin Kiina, Intia, Japani ja Yhdysvallat olisi järkevä investointi.

1.4.1 Komitea suosittaa varauksetta, että samaan aikaan olisi ryhdyttävä todellisiin toimenpiteisiin Euroopasta muualle suuntautuvan aivovuodon estämiseksi ja Euroopan kehittämiseksi houkuttelevaksi sijoittautumiskohteeksi alkuperältään eurooppalaisille sekä Euroopan ulkopuolelta tuleville tutkijoille.

1.5 Euroopan unioni ja jäsenvaltiot eivät kykene sosiaalisesti eivätkä taloudellisesti hyötymään liikkuvien opiskelijoiden lisääntyvistä määristä, ellei oppimisliikkuvuuden tukemiseen osoitettavia resursseja lisätä oleellisesti. Kriisiaikoina olisi tehtävä rakenteellisia investointeja Euroopan koulutustason ja kilpailukyvyyn parantamiseksi. Rahoituksen tehostamiseksi EU:n olisi mobilisoitava kaikki nykyiset mekanismit ja kumppanit sekä valtavirtaistettava liikkuvuus osaksi kaikkia asianomaisia politiikkoja. Liikkuvuutta voitaisiin silloin rahoittaa rakennerahastoista ja tutkimuksen ja kehittämisen puiteohjelmasta. Euroopan sosiaalirahastoa tulisi ennen kaikkea ammatillisen koulutuksen alalla käyttää lisärahoituslähteenä, jolla täydennetään vuosia 2007–2013 koskevasta nykyisestä elinikäisen oppimisen ohjelmasta saatavaa rahoitusta.

1.6 Oppimisliikkuvuuden lisäämisellä saadaan aikaan parannuksia vain, jos ulkomailla saadut oppimiskokemukset ovat riittävän laadukkaita. Komitea suosittelee siksi, että kaikissa liikkuvuusohjelmissa otetaan huomioon liikkuvuutta koskeva eurooppalainen laatuperuskirja.

1.7 Komitea suosittelee lisäksi, että nykyiset liikkuvuusohjelmat – Erasmus, Leonardo, Comenius, Grundtvig ja Marie Curie – muotoillaan uudelleen menettelyjen yksinkertaistamiseksi ja sen varmistamiseksi, että byrokraattisia esteitä on mahdollisimman vähän. On erityisen tärkeää, että oppilaitokset, paikallis- ja alueviranomaiset, työmarkkinaosapuolet ja kansalaisyhteiskunnan organisaatiot kutsutaan mukaan tähän prosessiin.

1.8 Sitoutumisen liikkuvuuteen tulisi ilmetä eurooppalaisen koulutusyhteistyön uusien strategisten puitteiden (ET 2020) liikkuvuutta koskeissa ja kohderyhmittäin (ammattiopiskelijat, opettajat, epävirallinen oppiminen, korkeakouluopiskelijat ja koululaiset) eritellyissä vertailuarvoissa, joiden tulisi perustua huomattavasti nykyistä aukottomampaan tilastotietoon.

1.9 Jotta tieto oppimisliikkuvuusohjelmista leviäisi ja yhä useammat nuoret lähtisivät opiskelemaan ulkomaille, asiasta olisi tiedotettava nykyistä tehokkaammin.

1.10 Komitea kannattaa yhteisen eurooppalaisen internetportaalin perustamista. Portaalista voisi olla helposti löydettävissä kaikki tieto Euroopan laajuisista liikkuvuusohjelmista, ja yritykset voisivat löytää sieltä tietoa (ansioluetteloita) harjoittelu- tai oppisopimusmahdollisuuksia etsivistä nuorista ja nuoret vastavasti tietoa asianomaisista yrityksistä. Euroopan yritysverkkoja (muun muassa pk-yritysten organisaatioita) ja eurooppalaisia ammattilajajärjestöjä on kannustettava lisäämään internetsivuilleen tietoa opiskelijoiden liikkuvuusohjelmista sekä tiedottamaan niistä jäsenilleen.

1.11 Vihreän kirjan jälkeisen poliittisen prosessin tehostamiseksi komitea suosittelee, että määritetään oppimisliikkuvuuden käsite sekä se, minkä ikäiset henkilöt kuuluvat sen piiriin.

1.12 Komitea on vakuuttunut siitä, että oppimisliikkuvuuden edistäminen edellyttää, että kieltenopetuksella tulee olla keskeinen asema koulutusohjelmissa ja oppilaitoksissa kaikilla tasoilla. Komitea suosittelee harkitsemaan mahdollisuutta, että kaikille korkea-asteen oppilaitoksissa toimiville kieltenopettajille tehtäisiin pakolliseksi vuoden oleskelu ulkomailla ja että jäsenvaltioita kehoitettaisiin tehostamaan selvästi koulutuspoliittisia toimenpiteitä, jotta saavutettaisiin tavoite, jonka mukaan EU:n kaikkien kansalaisten olisi puhuttava äidinkieltänsä lisäksi ainakin kahta muuta EU:ssa puhuttavaa kieltä.

2. Komission vihreän kirjan pääsisältö

2.1 Euroopan komissio julkaisi 8. heinäkuuta 2009 vihreän kirjan aiheesta ”Edistetään nuorten oppimiseen liittyvää liikkuvuutta”. Vihreällä kirjalla pyritään avaamaan keskustelu parhaista

tavoista lisätä nuorten liikkuvuusmahdollisuuksia Euroopassa, jotta he voivat kehittää osaamistaan ja taitojaan oleskelemalla toisessa maassa opiskelun, työkokemuksen hankkimisen, paikallisen yhteisön hyväksi tehtävän työn tai elinikäiseen oppimiseen liittyvän täydennyskoulutuksen merkeissä.

2.2 Vihreä kirja on alaltaan laaja. Tarkoituksena on tarkastella kaikkien nuorten tilannetta kaikissa oppimisympäristöissä: korkeakouluopintojen kaikissa vaiheissa (kandidaatin-, maisterin- ja tohtorintutkintoon johtava opiskelu), harjoitteluissa, oppisopimuskoulutuksessa, nuorisovaihdossa, vapaaehtoistyössä ja ammattikoulutuksessa niin Euroopan unionissa kuin sen ulkopuolellakin ⁽¹⁾. Vihreällä kirjalla pyritään edistämään organisoitua oppimisliikkuvuutta. Siinä keskitytään nuorten (16–35-vuotiaiden) fyysiseen liikkuvuuteen samalla kun annetaan arvoa myös virtuaaliselle liikkuvuudelle (kumppanuus- ja koulutushankkeiden ja sähköisen ystävyystoiminnan kehittäminen). Tarkoituksena olisi tarkastella, miten jo olemassa olevia ja uusia menettelyjä ja välineitä voitaisiin hyödyntää paremmin nuorten liikkuvuuden tukemiseksi. Samoin olisi selvitettävä, miten mukaan saadaan kaikki hallintotasot (EU, valtakunnallinen, alueellinen ja paikallinen) ja muut sidosryhmät (yritykset, kansalaisyhteiskunta, yksityishenkilöt). Asiakirjassa tuodaan esiin osa-alueita, joilla tarvitaan lisätoimia, ja esitetään mahdollisia toimintalinjauksia. Esimerkkejä hyvistä käytännöistä annetaan silloin kun se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Oppimisen vuoksi liikkuville henkilöille on tarjolla rahoitusmahdollisuuksia, koulutus- ja harjoitteluohjelmia ja käytännön ohjeita, mutta niistä on tiedotettava ja niiden käyttöä helpotettava.

2.3 Erasmus-ohjelmasta 20 vuoden aikana saadut kokemukset ovat osoitus liikkuvuuden eduista korkea-asteen koulutuksessa. Vuonna 2007 julkaistussa Lissabonin strategiaa koskevassa raportissaan Euroopan komissio painotti, että Erasmus-tyyppisestä liikkuvuudesta olisi tultava tavanomainen osa korkeakouluopintoja. ⁽²⁾ Komissio on korostanut, että nykyisen talouskriisin torjumiseksi on tärkeää investoida koulutukseen eli osaamisen ja taitojen parantamiseen. Kaikille Euroopan nuorille tulisi tarjota mahdollisuus oppimisliikkuvuuteen EU:n kilpailukyvyyn ja yhteenkuuluvuuden turvaamiseksi tulevaisuudessa. Tämän tulisi olla sääntö eikä poikkeus. ⁽³⁾ Osaamiseen liittyvästä liikkuvuudesta olisi tehtävä EU:n viides vapaus.

2.4 Bolognan prosessiin osallistuvien maiden korkeakoulutuksesta vastaavat ministerit antoivat 29. huhtikuuta 2009 Leuvenin julkilausuman, jonka mukaan vuonna 2020 vähintään 20 prosenttia Euroopan korkeakoulutusalueen maiden korkeakouluista valmistuneista on opiskellut tai harjoitellut ulkomailla. ⁽⁴⁾

⁽¹⁾ Oppiminen voi olla koulutusjärjestelmän puitteissa saatavaa virallista koulutusta tai nuoris- ja vapaaehtoistoiminnan yhteydessä saatavaa epävirallista koulutusta.

⁽²⁾ Strategiaraportti uudistetusta Lissabonin kasvu- ja työllisyysstrategiasta: uuden kauden (2008–2010) käynnistäminen, KOM(2007) 803 lopullinen.

⁽³⁾ Liikkuvuutta käsittelevän korkean tason asiantuntijafoorumien raportti, kesäkuu 2008, http://ec.europa.eu/education/doc/2008/mobilityreport_en.pdf.

⁽⁴⁾ http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communique_April_2009.pdf.

2.5 Vihreällä kirjalla käynnistetään sen vuoksi julkinen kuuleminen, jonka yhteydessä kehoitetaan vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- Miten nykyistä useampia nuoria voidaan kannustaa oleskelemaan ulkomailla opiskelun, täydennyskoulutuksen, vapaaehtoistoiminnan tai työkokemuksen hankkimisen merkeissä?
- Mitkä ovat pääasialliset liikkuvuuden esteet, jotka on poistettava?
- Miten kaikki asianomaiset tahot – koulut, korkeakoulut, yritykset, yritysorganisaatiot, valtionhallinnon elimet, paikallisviranomaiset, kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ja muut tahot – voivat parhaiten tiivistää ja tehostaa yhteistyötään erityisesti kannustaakseen muiden maiden nuoria saapumaan luokseen hankkimaan kokemuksia? Miten yrityksiiä voidaan tässä yhteydessä motivoida ottamaan vastaan liikkuvuusohjelmien osanottajia, muun muassa nuoria yrittäjiä ja harjoittelijoita?

3. Liikkuvuuden tuomat hyödyt ja siihen liittyvät esteet ja uhat

3.1 Kuten vihreässä kirjassa aivan oikein korostetaan, oppimisliikkuvuus ”on keskeisiä keinoja, joilla etenkin nuoret voivat parantaa tulevaa työllistettyvyyttään ja kehittää itseään”.

3.2 Lähtö toiseen maahan opiskelua, nykyiseen työhön liittyvää uuden työkokemuksen hankkimista tai vapaaehtoistyön tekemistä varten tarjoaa nuorille todellisen mahdollisuuden laajentaa horisonttiaan. Vihreässä kirjassa annettujen tilastotietojen mukaan nykyiset liikkuvuusohjelmat⁽⁵⁾ tarjosivat kuitenkin vuonna 2006 tällaisen mahdollisuuden noin 310 000 henkilölle, mikä on vain 0,3 prosenttia EU:n kaikista 16–29-vuotiaista. Eurostatin tiedot osoittavat, että kyseisten ohjelmien ulkopuolella 550 000 muuta korkeakouluopiskelijaa suorittaa vuosittain opintojaan ulkomailla.

3.2.1 Liikkuvuus on edelleen vähäistä, vaikka Euroopan unionin toimielimet ja muut tahot ovat ryhtyneet lukuisiin toimenpiteisiin käynnistämällä tukiohjelmia ja tarjoamalla muita mahdollisuuksia. Joillakin opiskelijoilla on liikkuvuuteen paremmat mahdollisuudet kuin toisilla – esimerkiksi ammatillista harjoittelua suorittavien ja oppisopimusoppilaiden liikkuvuutta haittaavat vielä monet käytännön esteet varsinkin siksi, että rahoituksesta noin 80 prosenttia on tarkoitettu korkea-asteen opiskelijoille.

3.3 Vihreällä kirjalla pyritään edistämään sitä, että ulkomailla lähdöstä opiskelua tai työntekeä varten tulisi eurooppalaisille nuorille poikkeustapauksen sijaan luonnollinen ja harkittavissa oleva vaihtoehto. Nuorten on ymmärrettävä nykyistä paremmin

tämän tarjoamat lukuisat hyödyt, kuten kielitaidon, muiden taitojen ja kulttuurienvälisen osaamisen parantuminen, mikä hyödyttää heitä koko heidän elämänsä ajan jatkuvasti monikulttuurisemmaksi muuttuvassa maailmassa. Ammattitaidon oppimiseen liittyvä liikkuvuus auttaa nuoria omaksumaan oikean ajattelutavan sekä lisää heidän oma-aloitteisuuttaan, ulospäin suuntautuneisuuttaan ja itseluottamustaan. Käytännön kokemus osoittaa, että ulkomailla opiskelleet liikkuvat todennäköisesti muita enemmän myös työuransa aikana.

3.4 ETSK kannattaa varauksetta sitä, että nuoret liikkuvat yhä enemmän oppimistarkoituksessa ja työkokemuksensa laajentamiseksi, koska se lisääi kaikenikäisten henkilöiden liikkuvuutta. Tällaisen liikkuvuuden lisäämiseksi mahdollisia isäntäorganisaatioita on kannustettava houkuttelemaan asianomaisia henkilöitä saapumaan maihinsa ja kuntiinsa.

3.5 Oppimisliikkuvuudesta hyötyvät eniten nuoret, koulutus- ja tutkimuslaitokset sekä yritykset. Pitkällä aikavälillä se parantaa EU:n kilpailukykyä rakentamalla osaamisintensiivistä yhteiskuntaa sekä edistää Euroopan unionin kansalaisuutta vahvistamalla eurooppalaista identiteettiä ja muuttamalla EU:n kansalaisten suhtautumisen unioniin entistä myönteisemmäksi. Liikkuvuus edistää kielten oppimista ja monikielisyyttä.

3.5.1 Oppijoiden liikkuvuus edistää osaamisen vapaata liikkuvuutta, jota voitaisiin pitää EU:n viidentenä vapautena. Oppimisliikkuvuuden tukemiseksi koulutusjärjestelmien ja -laitosten avoimuutta on lisättävä erityisesti oppilaitosten yhteistyön lisäämiseksi ja niiden toiminnan tehostamiseksi. Yritysten välinen sekä yritysten ja koulutus- ja tutkimuslaitosten välinen liikkuvuus vaikuttaa lisäksi erittäin merkittävästi klusterien ja teknologiakumppanuuksien syntymiseen, mikä vahvistaa Euroopan kilpailu- ja innovointikykyä.

3.5.2 Liikkuvuuden lisääntyminen hyödyttää erityisesti johtavia akateemisia laitoksia lisäämällä kulttuurista monimuotoisuutta sekä parantamalla mahdollisuuksia rekrytoida erittäin päteviä tutkimusryhmiä. Se hyödyttää myös luonteeltaan monikulttuurisia ja -kielisiä yrityksiä ja kaikkia kansainvälistä kauppaa käyviä yrityksiä. Maailmassa, jossa nopeasti kehittyvät maat – Kiina, Intia, Brasilia, Etelä-Afrikka ja ajan myötä lukuisat muut – tarjoavat yhä suuremman haasteen EU:n kilpailukyvyille, EU:hun sijoittautuneiden yritysten (ja ennen kaikkea korkealaatuisten työllistämismahdollisuuksien) tulevaisuus perustuu johtoaseman saavuttamiseen joko uuden teknologian ja niche-tuotannon alalla, mikä riippuu voimakkaasti EU:n kyvystä pysyä tutkimus- ja kehitystyön kärjessä, tai niitä laajemmalla palvelualalla.

3.6 Asiaan liittyy kuitenkin esteitä ja vaaroja, jotka on otettava huomioon. Niitä ovat muun muassa seuraavat:

- Huipputasen tutkimus ja siihen liittyvä opetus ja koulutus saattavat Euroopassa keskittyä entistä harvempiin elitistisiin osaamiskeskuksiin erityisen lahjakkaiden opiskelijoiden kerääntyessä niihin, mikä heikentää useiden vähemmän tunnettujen laitosten mahdollisuuksia.

(5) Erasmus, Leonardo, Comenius, Grundtvig, Marie Curie, Kulttuuri-ohjelma, *Youth in Action*, *Youth in Action* -ohjelman puitteissa tapahtuva eurooppalainen vapaaehtoistyö, Kansalaisten Eurooppa-ohjelma.

- Tutkimustoiminnassa saatetaan yhä enemmän ryhtyä käyttämään pelkästään tärkeimpiä maailmankieliä (etenkin englantia, ranskaa, espanjaa ja saksaa), jolloin niiden jäsenvaltioiden asema heikkenee, joiden kieltä ei tunneta laajasti niiden rajojen ulkopuolella.
- Englannin lisääntyvän painoarvon vuoksi opiskelijoita ja tutkijoita saatetaan kannustaa siirtymään maihin, joissa puhutaan englantia, kuten Yhdysvaltoihin, Kiinaan, Japaniin, muihin Itä-Aasian maihin ja muualle, ja heitä voi sitten olla vaikea suostutella palaamaan aikanaan Eurooppaan. Kaikkiin liikkuvuutta koskeviin EU:n toimenpiteisiin onkin sisällytettävä riittäviä kannusteita, joilla pyritään varmistamaan liikkuvien korkeasti koulutettujen henkilöiden asettuminen EU:hun pitkällä aikavälillä.
- Aivovuoto saattaa lisääntyä uusien työmahdollisuuksien auetessa niin kutsutuissa ”keskituloisissa” kehitysmaissa ⁽⁶⁾.
- Suurimpia hyötyjiä ovat humanistisilta eikä tiedealoilta valmistuvat opiskelijat etenkin siksi, että tieteen alalla toimivilla pienillä yrityksillä on varaa palkata vain ydintaidot hallitsevia työntekijöitä, kun taas kielitaidoilla ja vastaavalla osaamisella on enemmän kysyntää.

3.6.1 Euroopan teknologisen johtoaseman säilyttämiseksi on oleellista vaalia parhaita kykyjä. Nykyään Yhdysvallat näyttäisi edelleen olevan johtoasemassa kilpailtaessa parhaista kyvyistä. Noin 400 000 eurooppalaista tieteellisen tai teknisen koulutuksen saanutta henkilöä elää ja työskentelee Amerikassa. Maailman 50 huippuyliopistosta 36 sijaitsee Yhdysvalloissa ja vain 10 EU:ssa. Yhdysvaltojen johtoasema ei kuitenkaan enää ole itsestään selvä asia. Osaaminen ei enää ole länsimaiden yksinoikeus. Kiina, Intia, Brasilia ja muut maat ovat siirtymässä keskeiseen asemaan maailmanlaajuisessa innovointi- ja osaamiskilpailussa. Eurooppaan sijoittautuneet yritykset joutuvat vastaamaan kovaan kilpailuun pyrkiessään kouluttamaan ja houkuttelemaan huippuosaajia sekä pitämään heidät palveluksessaan.

3.7 Huolimatta useista aikaisemmista pyrkimyksistä edistää oppimisliikkuvuutta tukiohjelmien ⁽⁷⁾ ja muiden välineiden ⁽⁸⁾ avulla, on myös muita esteitä, joista mainittakoon seuraavat:

- oikeudelliset esteet (hallinnollinen taakka)

⁽⁶⁾ Tunisia, Brasilia, Etelä-Afrikka.

⁽⁷⁾ Erasmus, Leonardo, Comenius, Grundtvig, Marie Curie, Kulttuuri-ohjelma, *Youth in Action*, *Youth in Action* -ohjelman puitteissa tapahtuva eurooppalainen vapaaehtoistyö, Kansalaisten Eurooppa-ohjelma.

⁽⁸⁾ Europass, eurooppalainen opintosuoritusten ja arvosanojen siirto- ja kertymisjärjestelmä ECT (korkea-aste), tutkintotodistuksen liite, eurooppalainen tutkintojen viitekehys elinikäisen oppimisen edistämiseksi, ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten ja arvosanojen eurooppalainen siirtojärjestelmä ECVET, *Youthpass*, EURAXESS, ns. opiskelijavaiusmidirektiivi ja ns. tiedeviisumipaketti.

- käytännön esteet (kielitaito, kulttuurierot, rahoituksen riittämättömyys, taloudellinen epätasa-arvo, rahoituksen siirrettävyyteen liittyvät ongelmat, liikkuvuusohjelmia koskevan helposti saatavissa olevan tiedon puuttuminen erityisesti toimivien internetsivustojen puuttumisen vuoksi)
- esteet tutkintojen vastavuoroiselle tunnustamiselle
- oppimisliikkuvuuden huomioiminen valtakunnallisissa opinto-ohjelmissä sekä oleskeluoikeuksiin liittyvät ongelmat
- erittäin suuret erot korkeakoulujen rahoitus- ja seurantakäytännöissä eri puolilla Eurooppaa – eräät niistä ovat itsenäisiä (kuten Yhdistyneessä kuningaskunnassa) ja toiset tiukemmin valtion valvonnassa
- eräiden jäsenvaltioiden ⁽⁹⁾ ja yksityisen sektorin ⁽¹⁰⁾ riittämätön sitoutuminen.

3.7.1 Kieli muodostaa suuren esteen oppimisliikkuvuudelle ⁽¹¹⁾, koska se, ettei puhu isäntämaahan kieltä, vaarantaa vakavasti oppimis- ja sosiaaliset kokemukset. On syytä panna merkille, että ainoastaan 18 prosenttia eurooppalaisista on muuttanut pois omalta alueeltaan, vain 4 prosenttia on muuttanut syntymäjäsenvaltiostaan toiseen jäsenvaltioon ja vain 3 prosenttia on muuttanut unionin ulkopuolelle. Yhdysvaltain kansalaisista 32 prosenttia asuu syntymäosavaltionsa ulkopuolella. Tämä saattaa pohjimmiltaan liittyä EU:n kielelliseen monimuotoisuuteen. ⁽¹²⁾

3.8 Yksi keskeisistä asioista, johon on löydettävä ratkaisu, on kuitenkin sen varmistaminen, ettei ulkomaille matkustamisesta muodostu asianomaisille opiskelijoille mistään syystä kielteistä kokemusta. Kielteiset kokemukset johtavat huonoihin tuloksiin erityisesti silloin, jos muita vaikeammassa asemassa olevat opiskelijat – muun muassa vammaiset, seksuaalivähemmistöihin kuuluvat, taloudellisesti heikossa asemassa olevat, etniseen vähemmistöön kuuluvat tai muuten hankalassa asemassa olevat opiskelijat – kohtaavat ongelmia, sillä tällaisesta tilanteesta on paljon enemmän haittaa kuin hyötyä. Ulkomailta on myös oleskeltava tarpeeksi pitkään, jotta uudet ideat juurtuisivat ja asennoituminen ja käyttäytyminen muuttuisivat entistä joustavammiksi. Virtuaaliliikkuvuus voi olla vammaisille nuorille arvokas väline. Nuoret, joiden ei ole mahdollista liikkua fyysisesti, voisivat osallistua virtuaaliliikkuvuuteen tietotekniikkavälineiden avulla. Virtuaaliliikkuvuuden ei pidä korvata fyysistä oppimisliikkuvuutta.

⁽⁹⁾ Tohtorintutkinnot ovat erilaisia kussakin jäsenvaltiossa, ja ammattikoulutusjärjestelmät poikkeavat suuresti maasta riippuen.

⁽¹⁰⁾ Yksityissektorilla ei ole riittävästi tietoa oppimiseen liittyvää liikkuvuutta edistävästä ohjelmista, eikä ole selvää, mitä hyötyä siitä voi olla yrittäjille.

⁽¹¹⁾ Vuosia 2002–2003 koskevien tietojen mukaan kullekin opiskelijalle opetettiin jäsenvaltioiden ala-asteen koulutuksessa keskimäärin 1,3 vierasta kieltä ja keskiasteen koulutuksessa keskimäärin 1,6 vierasta kieltä. Ammattioppilaitosten opiskelijat ovat tätäkin kauempana tavoitteesta, jonka mukaa kunkin tulisi hallita ainakin kahta vierasta kieltä.

⁽¹²⁾ Vain 3 prosentilla eurooppalaisista pk-yrityksistä on tytäryhtiöitä, sivuliikkeitä tai yhteisyrityksiä muissa maissa.

3.8.1 On erityisen tärkeää, että nuorempia, erityisesti kouluikäisiä opiskelijoita opastetaan riittävästi sen varmistamiseksi, että heitä tuetaan elinympäristön muuttumiseen liittyvissä ongelmissa, että heitä autetaan kieliongelmissa, että heillä on asianmukaiset asumisolot koko sen ajan jolloin he oleskelevat ulkomailla, että he saavat täyden taloudellisen tuen – nykyisten apurahojen tason osoittautuessa riittämättömäksi niitä on tarvittaessa täydennettävä – ja että heidät otetaan yleensä hyvin vastaan uusissa yhteisöissään.

4. Ratkaisut: vastauksia vihreässä kirjassa esitettyihin kysymyksiin

4.1 On tärkeää, että kaikki asianomaiset tahot ymmärtävät ja tunnustavat oppimisliikkuvuuden tarjoamat edut. Työnantajat, erityisesti pk-yritykset, on saatava ymmärtämään, että oppimisliikkuvuus voi tuoda lisäarvoa yrityksille esim. edistettäessä kansainvälistä oppisopimuskoulutusta ja harjoittelua tai autettaessa yrityksiä pääsemään uusille markkinoille. Avoimilla markkinoilla on kuitenkin tärkeää välttää kaikkinaista EU-tason ylisääntelyä.

4.2 Oppimisliikkuvuuden valmistelu: tiedotus ja opastus

4.2.1 Komitea katsoo, että nuoret eivät monestikaan itse tiedosta, miten hyödyllistä oppimisliikkuvuus on etenkin työllistymismahdollisuuksia ajatellen. Vaikka muun muassa Euroopan komissio on perustanut tietoportaleja⁽¹³⁾, voidaan vakavasti epäillä, etteivät ne ole riittävän käyttäjäystävällisiä tai helppokäyttöisiä. Komitea kannattaa yhteisen eurooppalaisen internetportaalien perustamista. Portaalista voisi olla helposti löydettävissä kaikki tieto Euroopan laajuisista liikkuvuusohjelmista, ja yritykset voisivat löytää sieltä tietoa (ansioluetteloita) harjoittelu- tai oppisopimusmahdollisuuksia etsivistä nuorista ja nuoret vastaavasti tietoa asianomaisista yrityksistä.

4.2.2 Euroopan yritys- ja ammattialaverkkoja (muun muassa pk-yritysten edustusorganisaatioita) on kannustettava lisäämään internetsivuilleen tietoa oppimisliikkuvuusohjelmista sekä tiedottamaan niistä jäsenilleen.

4.2.3 ”Palvelupisteet” ovat tärkeä tapa neuvoa pk-yrityksiä ja muita asiasta kiinnostuneita yrityksiä sekä kannustaa niitä ryhtymään lisätoimenpiteisiin uusien harjoittelupaikkojen tarjoamiseksi nuorille.

4.2.3.1 Kielet ja kulttuuri

4.2.3.2 Jos todella halutaan poistaa yksi oppimisliikkuvuutta haittaavista suurimmista esteistä sekä saavuttaa tavoite, jonka mukaan EU:n kaikkien kansalaisten olisi puhuttava äidinkieltään

⁽¹³⁾ Ploteus (opas opiskelumahdollisuuksiin Euroopassa), Euroopan nuorisoportaali, *Study in Europe*, liikkuville tutkijoille suunnattu Euraxess, kaikkien Marie Curie -toimien yhteinen Marie Curie -sivusto, Sinun Eurooppasi, *Euroguidance*, Eures – Eurooppalainen ammatillisen liikkuvuuden portaali, *Eurodesk* ja Erasmus nuorille yrittäjille. Lisäksi EU antaa koulutukseen ja liikkuvuuteen liittyvää tukea pk-yrityksille.

lisäksi ainakin kahta muuta EU:ssa puhuttavaa kieltä⁽¹⁴⁾, komitea kehottaa harkitsemaan mahdollisuutta, että kaikille korkeasteen oppilaitoksissa toimiville kieltenopettajille tehtäisiin pakolliseksi vuoden oleskelu ulkomailla ja että jäsenvaltioita kehoitettaisiin tehostamaan selvästi koulutuspoliittisia toimenpiteitään kahden kielen hallitsemista koskevan tavoitteen saavuttamiseksi.

4.3 Oikeudelliset näkökohdat

4.3.1 Komitea kehottaa jäsenvaltioita panemaan yhteisön lainsäädännön asianmukaisesti täytäntöön sekä poistamaan oleskelulupiin, sosiaaliturvaoikeuksiin ja toisten maiden opiskelijakorttien tunnustamiseen liittyvät hallinnolliset ja oikeudelliset esteet. Komitea pitää erittäin tärkeänä, että liikkuvuutta haittaavat viisumiongelmat ratkaistaan välittömästi. Direktiivissä 2004/114/EY määritetään erityisedellytykset viisumimenettelyjen helpottamiselle niiden EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisten osalta, jotka saapuvat EU:hun opiskelua, palkatonta harjoittelua, opiskelijavaihtoa tai vapaaehtoistyötä varten yli kolmen kuukauden ajaksi. Direktiivissä määritetyt, erityisryhmiä koskevat kriteerit saattavat kuitenkin itse asiassa vaikeuttaa liikkuvuutta.⁽¹⁵⁾ Komitea kannattaa ajatusta, että EU:n jäsenvaltioiden olisi harkittava opiskelijoita koskevan direktiivin 2004/114/EY soveltamisalan laajentamista kattamaan myös eurooppalaista vapaaehtoistyötä tekevät sekä oppilasvaihtoon tai palkattomaan harjoitteluun osallistuvat nuoret.

4.4 Millä keinoilla voitaisiin edistää liikkuvuutta Euroopan unioniin ja sieltä muualle?

4.4.1 Liikkuvuuden on oltava tärkeä osa EU:n ja sen naapurimaiden suhteita: sitä olisi käsiteltävä poliittisissa keskusteluissa ja se olisi huomioitava ohjelmien organisoinnissa.

4.4.2 Kuten edellä on jo todettu, Euroopan väestön on ajantasaistettava osaamisensa kyetäkseen vastaamaan globalisaation ja kilpailun kiristymisen asettamiin haasteisiin. Eurooppalaisilla tutkijoilla on oltava pääsy maailman parhaisiin tutkimuslaitoksiin, jotta he voivat tarjota kokemuksensa ja asiantuntemuksensa eurooppalaisen tutkimusalueen käyttöön, ja eurooppalaisten opiskelijoiden olisi päästävä maailman parhaisiin oppilaitoksiin. Euroopan tulevan kilpailukyyn kannalta on tärkeää edistää Euroopan nuorten liikkuvuutta sekä houkutella muiden maiden nuoria Eurooppaan. Heidän houkuttelemisekseen EU:ssa on oltava parhaita korkeakouluja. Euroopan korkeakoulut ja yrittäjät etsivät mahdollisuuksia parantaa yhteistyötään kilpailuetujen saavuttamiseksi tutkimus- ja kehittämistyössä.⁽¹⁶⁾

⁽¹⁴⁾ Tavoitteen asetti Barcelonassa vuonna 2002 kokoontunut Eurooppa-neuvosto.

⁽¹⁵⁾ Direktiivissä vaaditaan muun muassa, että EU:n ulkopuolisista maista tulevilla opiskelijoilla on oltava varoja vähintään elinkustannustensa kattamiseksi.

⁽¹⁶⁾ Ks. myös komission tiedonanto ”Uusi kumppanuus korkeakoulujen nykyaikaistamiseksi: korkeakoulujen ja yritysten välisen vuoropuhelun EU-foorumi”, KOM(2009) 158 lopullinen.

4.4.3 Tämän vuoksi komitea pitää välttämättömänä lisätä EU:n liikkuvuusohjelmiin osallistuvien unionin ulkopuolisten maiden määrää pitkällä aikavälillä. Komitea katsoo, että Erasmus Mundus -ohjelman maantieteellisen ulottuvuuden laajentaminen oli asianmukaista ja että tätä vaihtoehtoa olisi harkittava myös Erasmus nuorille yrittäjille -ohjelman yhteydessä.

4.4.4 Komitea katsoo, että oppimisliikkuvuusohjelmien asteittainen laajentaminen kattamaan pitkällä aikavälillä sellaisia Euroopan ulkopuolisia maita kuin Kiina, Intia, Japani ja Yhdysvallat olisi järkevä investointi.

4.4.5 Komitea suosittelee varauksetta, että samaan aikaan olisi ryhdyttävä todellisiin toimenpiteisiin Euroopasta muualle suuntautuvan aivovuodon estämiseksi ja Euroopan kehittämiseksi houkuttelevaksi sijoittautumiskohteeksi alkuperältään eurooppalaisille sekä Euroopan ulkopuolelta tuleville tutkijoille.

4.5 Tunnustaminen ja validointi

4.5.1 Virallisten sekä epävirallisten opintojen puutteellinen validointi ja tunnustaminen tai kokonaan tunnustamatta jättäminen on edelleen merkittävä este liikkuvuudelle. *Erasmus Student Network* (ESN) -verkoston tekemä PRIME-tutkimus osoittaa, että joka kolmannella opiskelijalla on ongelmia ulkomailla suorittamiensa opintojen tunnustamisen kanssa. On selvää, että korkea-asteen oppilaitoksilla ja valtioilla on tässä asiassa vielä paljon tehtävää. Komitea suosittelee, että kaikki jäsenvaltiot välittömästi hyväksyvät, ratifioivat ja panevat asianmukaisesti täytäntöön Lissabonin tunnustamisyleissopimuksen.

4.5.2 Komitea kannattaa ajatusta, että nuorilla tulisi olla mahdollisuus oppimisliikkuvuuteen kaikenmuotoisen oppimisen yhteydessä riippumatta siitä, onko kyse virallisesta tai virallisen koulutusjärjestelmän ulkopuolella annettavasta koulutuksesta tai arkioppimisesta. On myös edistettävä liikkuvuutta eri koulutus-tasojen välillä. On luotava yhteyksiä yleissivistävän, ammatillisen ja korkea-asteen koulutuksen välillä, ja on luotava ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten siirtojärjestelmiä liikkuvuuden helpottamiseksi, sillä eri valtioiden ammattikoulutusjärjestelmät poikkeavat huomattavasti toisistaan. Lisäksi olisi kehitettävä tapoja yhdistää perus- sekä jatko- ja täydennyskoulutus. Tämän tavoitteen saavuttamiselle on ratkaisevaa eurooppalaisen tutkimuksen viitekehyksen nopea ja yhdenmukainen täytäntöönpano.

4.5.3 Maiden olisi tarvittaessa yhtenäistettävä täysin ylempien tutkintojen tutkintovaatimusten, myönnettyjen stipendien, opintomaksuihin myönnettyjen tukien ja apurahojen tunnustaminen ja hyväksyminen sekä muut vastaavat ”kriteerit”. Esim. eurooppalainen maisterintutkinto ei vastaa vaatimuksiltaan japanilaista maisterintutkintoa. Japanilaisen opiskelijan olisi kuitenkin edelleen maksettava oman korkeakoulunsa opintomaksut, minkä vuoksi eurooppalaisessa korkeakoulussa opiskeleminen saattaisi olla ylivoimaisen kallista.

4.6 Uusi oppimisliikkuvuutta edistävä kumppanuus

4.6.1 Oppimisliikkumiselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa vain harjoittamalla kattavaa ja laajaa yhteistyötä ja toimintaa kaikilla tasoilla (EU:n, jäsenvaltioiden, alueiden, oppilaitosten, työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden tasolla sekä itse nuorten keskuudessa). Jäsenvaltioiden aito toimintavalmius on ratkaisevaa oppimisliikkuvuuden edistämiseksi.

4.7 Olisiko EU:ssa asetettava liikkuvuustavoitteita?

4.7.1 Komitean mielestä vihreässä kirjassa käytettyjen tilastotietojen eteen on tehtävä nykyistä enemmän työtä, koska ainoastaan luotettavilla tilastotiedoilla voidaan osoittaa, miten tuloksellisia nykyiset liikkuvuusohjelmat ovat ⁽¹⁷⁾, sekä auttaa suunnittelemaan tehokkaita tulevia strategioita, joihin sisältyy eri kohderyhmille asetettuja todellisia (prosenttimääräisiä) liikkuvuustavoitteita.

4.7.2 On erittäin tärkeää, että Bolognan prosessin yhteydessä asetetaan selvät liikkuvuustavoitteet. Vastaavat tavoitteet olisi asetettava myös muilla koulutuksen aloilla. Komitea kannattaa sen vuoksi ajatusta liikkuvuustavoitteiden asettamisesta ammatillista koulutusta, opetushenkilöstöä, koulujen oppilaita ja epävirallista koulutusta varten. Tavoitteiden olisi koskettava EU:n lisäksi myös kaikkia jäsenvaltioita. Lisäksi myös alueiden ja oppilaitosten olisi asetettava omat tavoitteensa. Tavoitteita asetettaessa tulisi aina kiinnittää huomiota ensisijaisesti koulutustoimien laatuun.

Bryssel 16. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

⁽¹⁷⁾ Lisäksi tulisi ottaa huomioon kahdenvälisten liikkuvuusohjelmien, kuten insinööri- ja luonnontieteitä opiskeleville suunnatun eurooppalais-japanilaisen ”Vulcanus”-ohjelman, vertailuanalyysit, koska kyseiset ohjelmat ovat tehokkaita ja asianmukaisesti kohdennettuja.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle – Kohti tuen parempaa kohdentamista luonnonhaitta-alueiden viljelijöille”

KOM(2009) 161 lopullinen

(2010/C 255/16)

Esittelijä: **Ludmilla TODOROVA**

Euroopan komissio päätti 21. huhtikuuta 2009 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Kohti tuen parempaa kohdentamista luonnonhaitta-alueiden viljelijöille

KOM(2009) 161 lopullinen.

Asian valmistelusta vastannut ”maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 11. marraskuuta 2009. Esittelijä oli Ludmilla **Todorova**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 17. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin ääniä 81 puolesta ja 1 vastaan 4:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK on useissa lausunnoissa ⁽¹⁾ korostanut asianmukaisen korvauksen keskeistä merkitystä välttämättömänä välineenä viljelymaiseman ja maatalouden säilyttämiseksi. Epäsuotuisien alueiden tuki on äärimmäisen tärkeää varmistettaessa maataloustuotannon jatkuvuus ja edistettäessä maaseutualueiden elinvoimaisuutta. Samalla ennaltaehkäistään luonnonhaitta-alueiden maatalouskäytöstä poistuminen ja autoituminen.

1.2 Epäsuotuisien alueiden järjestelmällä olisi niin ikään tuettava elintarvikkeiden tuotantokapasiteetin säilyttämistä, minkä merkitys saattaa kasvaa, jos meneillään oleva ilmastonmuutos supistaa tuotantokapasiteettia muualla. Järjestelmän perusteiden johtolankana tulisi olla periaate, jonka mukaan tukemalla viljelyn säilyttämistä epäsuotuisilla alueilla, jotka muutoin poistuisivat maatalouskäytöstä, turvataan yleiset edut.

1.3 Epäsuotuisien alueiden järjestelmää ei pidä sekoittaa vapaaehtoisuuspohjalta tehtyihin maatalouden ympäristöisotoumuksiin. Epäsuotuisien alueiden järjestelmästä on lähtökohtaisesti myönnettävä korvausta viljelijöille, jotka toimivat muita hankalammissa olosuhteissa ja joilla on muita heikommat mahdollisuudet saada korvausta markkinoilta mutta joiden panos on kuitenkin maise-man säilymisen kannalta merkittävin.

1.4 Ehdotetut kahdeksan biofyysisistä perustetta lienevät asianmukainen lähtökohta epäsuotuisien alueiden määrittelylle, mutta tietojen saatavuus ja oikeat kynnyksarvot ovat ensiarvoisen tärkeitä. ETSK suosittaakin, että jäsenvaltiot laativat ehdotetuista kriteereistä perusteellisen vaikutusanalyysin yksityiskohtaisine kartoituksineen.

1.5 Tiedonannossa esitetään, että alue katsottaisiin epäsuotuisaksi alueeksi, jos 66 prosenttia maa-alasta täyttää vähintään yhden kahdeksasta perusteesta. ETSK aikoo analysoida epäsuotuisien alueiden määrittelyn tuloksia ja ottaa kantaa kynnyksarvoihin lausunnolla.

1.6 On erittäin hyödyllistä käyttää tieteelliseen näyttöön perustuvia kumulatiivisia kriteerejä epäyhtenäisillä alueilla, jotka kärsivät samanaikaisesti useista haitoista, sillä näin otetaan käytännöllisesti huomioon monien tekijöiden yhteisvaikutus. Ehdotettuihin määrittelyperusteisiin voitaisiin lisäksi sisällyttää muita tekijöitä, kuten eristyisyys, joka voitaisiin niin ikään katsoa luonnonhaitaksi.

1.7 Epäsuotuisien alueiden määrittely yhteisin biofyysisin perustein kaivannee jonkinasteista hienosäätöä. ETSK katsoo, että käyttöön sopisi parhaiten tuotantoon liittyvä indikaattori, joka kuvastaa yrittäjän todellista taloudellista tilaa, työvoimana käytettyjen perheenjäsenten vaihtoehtokustannukset ja oma pääoma mukaan luettuina. Komission on varmistettava, että jäsenvaltioiden käyttämät perusteet ovat objektiivisia ja syrjimättömiä ja että ne vastaavat järjestelmälle asetettuja tavoitteita.

⁽¹⁾ EUVL C 318, 23.12.2006, s. 93; EUVL C 44, 16.2.2008, s. 56; EUVL C 318, 23.12.2009, s. 35.

1.8 ETSK kehottaa arvostamaan asianmukaisesti epäsuotuisten alueiden viljelijöille koituvaa lisätyötä ja muta suurempia investointikustannuksia sekä ottamaan ne huomioon asetuksen 1698/2005 mukaisessa uudessa maksutavassa.

1.9 On varattava riittävä siirtymäaika, jotta viljelijät voivat sopeutua epäsuotuisten alueiden uuteen tukijärjestelmään.

2. Taustaa

2.1 Epäsuotuisilla alueilla vuodesta 1975 käytössä olleet, viljelijöille suunnatut tuet – joita nyt kutsutaan luonnonhaittakorvauksiksi – mahdollistavat viljelyn jatkamisen vuoristoalueilla, muilla epäsuotuisilla alueilla (ns. epäsuotuisilla välimuotoalueilla, joita käsitellään tämänkertaisessa tiedonannossa) ja erityishaitoista kärsivillä alueilla (esimerkiksi saarilla ja rannikkoalueilla, joita on 9 prosenttia maatalouspinta-alasta). EU:n maatalousmaasta lähes 16 prosenttia on vuoristoalueita, joiden luokittelu perustuu korkeuteen ja kaltevuuteen tai näihin kahteen tekijään yhdessä. Vuoristoalueina pidetään myös 62. leveyspiirin pohjoispuolisia alueita. Noin 31 prosenttia EU:n maatalousmaasta luokitellaan epäsuotuisiksi välimuotoalueiksi. Luokittelussa on jäsenvaltioissa käytössä toistasataa eri perustetta, minkä Euroopan tilintarkastustuomioistuin on katsonut mahdollisesti aiheuttavan eriarvoista kohtelua. (2) Kaikki näillä alueilla sijaitsevat maatilat eivät saa epäsuotuisten alueiden tukea.

2.2 Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta annetun asetuksen (EY) N:o 1698/2005 (3) 50 artiklan 3 kohdan a alakohdassa esitetään uusi määritelmä muille luonnonhaitta-alueille kuin vuoristoalueille ja erityishaitoista kärsiville alueille: näillä alueilla on "oltava merkittäviä luonnonhaittoja, kuten maaperän heikko tuottavuus tai epäsuotuisat ilmasto-olot, ja laajaperäisen maanviljelyn harjoittamisen on näillä alueilla oltava tärkeää maankäytön kannalta". Asetuksen 37 artiklassa puolestaan muutetaan korvauksen laskentaperusteita. Neuvosto ei kuitenkaan päässyt vuonna 2005 sopimukseen mahdollisesta yhteisön laajuisesta järjestelmästä, jolla kyseiset alueet luokiteltaisiin. Sen vuoksi aiempi järjestelmä päätettiin säilyttää voimassa rajoitetun ajan, ja komissiota pyydettiin tarkistamaan epäsuotuisten alueiden järjestelmää. Alueiden uusi määrittelyjärjestelmä otettaneen käyttöön viimeistään vuonna 2014.

2.3 Epäsuotuisten välimuotoalueiden nykyinen luokittelu perustuu kolmeen EMOTR-asetuksen (EY) N:o 1257/1999 (4) 19 artiklassa lueteltuun indikaattoritypologiaan: maan heikko tuottavuus, maatalouden keskimääräistä merkittävästi alhaisempi taloudellinen tuottavuus ja pääasiassa maataloustoiminnasta riippuvaisen väestön alhainen tai aleneva määrä. Luokittelu perustuu osittain sosioekonomisiin kriteereihin, jotka eivät komission mukaan enää ilmennä luonnonhaittakorvauksen perustavoitteita. Määrittelyä ei ole myöskään saatettu ajan tasalle käytettyjen

väestöllisten ja taloudellisten tietojen kehittyessä. Luokittelu perustuu lisäksi useisiin kansallisiin kriteereihin, jotka eivät usein ole vertailukelpoisia Euroopan tasolla.

2.4 Tiedot, joita tarvitaan uuden määrittelytavan vaikutusten vaadittavan tarkassa arvioinnissa (esimerkiksi kunta, tilastollisten alueyksiköiden nimikkeistön LAU 2 -taso), voidaan kerätä ainoastaan kansallisella tasolla. Komissio ehdottaa, että jäsenvaltioita pyydetäisiin simuloimaan omalla alueellaan kahdeksan biofyysisen perusteen soveltamista (alhainen lämpötila, lämpöuupumus, veden poistuminen maaperästä, maaperän koostumus ja kivisyys, juurisyyvyys, kemialliset ominaisuudet, kosteustasapaino ja kaltevuus) ja laatimaan kartat alueista, jotka simulaatioissa todettaisiin tukikelpoisiksi. Alueella katsotaan olevan merkittäviä luonnonhaittoja, jos 66 prosenttia sillä käytössä olevasta maatalousmaasta täyttää vähintään yhden perusteista taulukossa mainitulla kynnysarvolla.

2.5 Nykyisin 13 jäsenvaltiota käyttää useita indikaattoreita, jotka yhdistämällä voidaan laskea indeksi alueiden luokitteluksi erityisten kynnysarvojen tai luokkien avulla. Indeksijärjestelmiä voidaan joissakin tapauksissa pitää biofyysisiä perusteita edistyneimpinä, joten ne selventävät paremmin alueilla olevia haittoja. Kaikkien jäsenvaltioiden johdonmukaisesti soveltaman yhteisen indeksijärjestelmän perustaminen vaatisi kuitenkin komission mielestä huomattavan paljon työtä järjestelmän suunnittelussa, tietojen keruussa ja analysoinnissa sekä järjestelmän täytäntöönpanossa. Sen vuoksi ei olisi tehokasta tai realistista perustaa yleiseurooppalaista indeksijärjestelmää, jolla pystyttäisiin hyvin havainnollistamaan luonnonhaittojen esiintymistä.

2.6 Niissä tapauksissa, joissa luonnonhaitoista on selvitty, on komission mukaan myös tarpeen hienosäätää aluemäärittelyä soveltamalla biofyysisiä perusteita yhdessä tarkoituksenmukaisen tuotantoon liittyvien indikaattoreiden kanssa.

2.7 Tiedonannossa todetaan, että tarkoituksenmukaiset tilatason tukikelpoisuussäännöt ovat aluemäärittelyn lisäksi hyödyllinen tapa kohdentaa tuki. Komission mukaan jäsenvaltioissa on nykyisin tilatasolla käytössä noin 150 erilaista tukikelpoisuusperustetta, ja jotkut niistä lienevät yhteensopimattomia WTO-sääntöjen kanssa, koska niissä tietyt tuotantosektorit tai tietyt maataloustoiminta suljetaan tuen ulkopuolelle. Tietyt jäsenvaltiot eivät nykyisin myönnä tukea osa-aikaviljelijöille, vaikka he auttavat saavuttamaan toimenpiteelle asetetun tavoitteen.

2.8 Neljästä tarkistusvaihtoehdosta käynnistettiin 22. toukokuuta 2008 julkinen kuuleminen:

— Vaihtoehto 1: status quo+ eli nykyisen tilanteen säilyttäminen tietyin muutoksin

Tässä skenaariossa jäsenvaltioita pyydetäisiin luopumaan epäsuotuisten alueiden määrittelyssä nykyisin käytössä olevista sosioekonomisista indikaattoreista ja osoittamaan mielestään tarkoituksenmukaisimmat perusteet maatalouteen vaikuttavien luonnonhaittojen määrittelemiseksi.

(2) EUVL C 151, 27.6.2003.

(3) EUVL L 277, 21.10.2005, s. 1

(4) EYVL L 160, 26.6.1999, s. 80

— Vaihtoehto 2: yhteiset perusteet

Epäsuotuisat alueet luokiteltaisiin käyttämällä yhteisiä biofyysisiä perusteita.

— Vaihtoehto 3: tukikelpoisuussäännöt

Yhteisön lainsäädännössä annettaisiin tukikelpoisuus-kriteerien peruspuitteet ja osoitettaisiin, millaisin periaattein ja millä perustein voimaperäiset viljelyjärjestelmät suljettaisiin tuen ulkopuolelle (esimerkiksi suurin sallittu eläintiheys, keskisato ja vakiomääräinen bruttomarginaali).

— Vaihtoehto 4: merkittävä luonnonarvo

Tämä vaihtoehto edellyttäisi nykyistä tarkempaa alueiden määrittelyä: epäsuotuisien alueiden tukea saisivat vain luonnonhaitoista kärsivien alueiden sisällä merkittävää luonnonarvoa omaavaksi maatalousmaaksi luokitellut alueet.

3. ETSK:n kanta

3.1 Maatalous on taloudellisesti yksi EU:n tärkeimmistä aloista, ja se tarjoaa työtä lähes 30 miljoonalle ihmiselle. Eurooppalaisen maatalousmallin säilyttäminen, laadukkaiden elintarvikkeiden saannin turvaaminen ja työllistäminen ovat maaseutualueiden sosiaalisen rakenteen jatkumon kannalta keskeisessä asemassa, mutta sillä on myös laajemmin vastuu maan hoitamisesta ja hallinnasta. Se antaa niin ikään oman panoksensa elintarvikkeiden, paikallisten perinteiden ja käsityöläisammattien nykyisen kirjjon vaalintaan. Kestävällä maataloudella on runsaasti myönteisiä oheisvaikutuksia, sillä se tuottaa yleistä etua esimerkiksi säilyttämällä luonnon monimuotoisuuden, suojelemalla luonnonvaraisien eläinten elinympäristöä ja pitämällä yllä miellyttävää, hyvin hoidettua maisemaa.

3.2 Muiden kuin epäsuotuisien vuoristoalueiden osuus on 30 prosenttia maataloista, 39 prosenttia käytössä olevasta maatalousmaasta, 31 prosenttia maatalouden työvoimasta ja 26 prosenttia taloudellisesta potentiaalista taloudellisena kokona ilmaistuna. Maaseutualueet autoituvat kaikkialla Euroopassa, ja epäsuotuisat alueet ovat kaikkein suojattomimpia. Prosessin vaikutukset voivat olla hyvin tuhoisia. Epäsuotuisien alueiden tuki on siten äärimmäisen tärkeää varmistettaessa maataloustuotannon jatkuvuus ja edistettäessä maaseutualueiden elinvoimaisuutta. Samalla ennaltaehkäistään luonnonhaitta-alueiden maatalouskäytöstä poistuminen ja autoituminen.

3.3 ETSK on jo korostanut useissa lausunnoissa epäsuotuisien alueiden viljelijöiden vaikeuksia ja painottanut tarkoituksenmukaisen korvauksen keskeistä merkitystä varmistettaessa, että maata käytetään edelleen maataloustuotantoon. ETSK pitää korvausta välttämättömänä välineenä viljelymaiseman ja maatalouden säilyttämiseksi alueilla, jotka ovat taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti erityisen herkkiä. ETSK kiinnittää erityistä huomiota EU:n pohjoisten alueiden ongelmiin.

3.4 Komissio pyrkii tiedonannossa kauttaaltaan kartoittamaan maa-alat, joilla maataloustuotannossa on vakavia rajoitteita. Ehdotetut luokitteluperusteet voivat tarjota alkuvaiheessa asianmukaisen lähtökohdan arvioida luonnonhaittoja kaikkialla EU:ssa. Koska hyvin toimiva epäsuotuisien alueiden tukijärjestelmä on YMP:n tulevaisuuden kannalta erittäin tärkeä, ehdotettuja luokitteluperusteita on kuitenkin arvioitava huolellisesti. Komitea pitäääkin myönteisenä sitä, että komissio ja neuvosto toimivat asiassa yhteistyössä. ⁽⁵⁾

3.5 On ensiarvoisen tärkeää, että kaikista kahdeksasta biofyysisestä perusteesta on käytettävissä tietoja, joiden pohjalta välimuotomaatalousalueet voidaan määrittellä ja luokitella selkeästi ja objektiivisesti. On hyvin tärkeää, että jäsenvaltiot laativat ehdotetuista kriteereistä perusteellisen vaikutusanalyysin yksityiskohtaisine kartoituksineen. Kun jäsenvaltiot voivat lisäksi tehdä komissiolle simulaatioita lisäperusteista ja kynnysarvoista, kunkin jäsenvaltion erityispiirteet voidaan paremmin sisällyttää keskusteluun. Epäsuotuisien alueiden määrittelyä kuntatasolla (LAU 2 -taso) voitaisiin pitää riittävän yksityiskohtaisena.

3.6 Tiedonannossa esitetään, että alue katsottaisiin epäsuotuisaksi alueeksi, jos 66 prosenttia maa-alasta täyttää vähintään yhden kahdeksasta perusteesta. Tämä edellyttää, että luokitusjärjestelmää täydennetään siten, että siihen voidaan lisätä enintään kahdeksan välisummaa (ja vähentää mahdolliset päällekkäisyydet), jotta tulokseksi saadaan luokitellun maa-alan kokonaismäärä tietyllä alueella. Vaikka aluejaon perimmäisenä tarkoituksena on kohdentaa tuki alueille, joille se on maatalouden säilymisen kannalta ratkaisevan tärkeää, ehdotettu raja-arvo koetaan liian korkeaksi, ja tämä saattaa johtaa siihen, että nykyiset epäsuotuisat alueet jäävät mahdollisesti tuen ulkopuolelle. ETSK katsoo, että ennen kuin simulaatiotulokset ovat tiedossa, 66 prosentin kynnysarvoon on suhtauduttava melko varovaisesti, ja siitä voidaan keskustella vasta, kun simulaatiot ja kartat ovat käytettävissä.

3.7 On kiinnitettävä erityistä huomiota tieteelliseen näyttöön perustuvien kumulatiivisten perusteiden käyttöön epäyhtenäisillä alueilla, jotka kärsivät samanaikaisesti useista haitoista. Aiemmin käytettyjen järjestelmien, jotka useissa tapauksissa olivat indeksi-järjestelmiä, etuna oli, että niihin sisältyi useita kriteerejä ja ne olivat siten välineinä nykyistä spesifisempiä ja tarkoituksellisempia. Ne kuvastivat paljon paremmin ruohonjuuriolosuhteita ja niiden välistä vuorovaikutusta. Useista objektiivisesti ja tieteellisesti valituista kriteereistä koostuvan yhdistelmäindikaattorin käyttö sallisi alueen luokittelun epäsuotuisaksi alueeksi silloinkin, kun yksittäiset kriteerit eivät käynnistäisi kyseistä luokitusta. Eraissa jäsenvaltioissa toimitaan jo näin esimerkiksi vuoristoalueita luokiteltaessa. Nämä välineet ovat varsin käyttökelpoisia, sillä niillä ratkaistaan käytännöllisesti useiden tekijöiden vuorovaikutus.

⁽⁵⁾ Neuvoston päätelmät 22. ja 23. kesäkuuta 2009.

3.8 Kun luonnonhaitasta on selviydytty tekniikan edistymisen tai muunlaisen toiminnan avulla (esimerkiksi keinokastelulla tai ojituksella), komissio ehdottaa hienosäätöä, johon voitaisiin turvautua vain siinä tapauksessa, että halutaan jättää tuen ulkopuolelle alueita, jotka muutoin määriteltäisiin epäsuotuisiksi alueiksi, eikä uusien alueiden sisällyttämiseksi luokitukseen. Ongelma on kuitenkin huomattava alueilla, jotka jäävät luokituksen ulkopuolelle siksi, että niillä on selviydytty luonnonhaitoista muuttamalla viljelykäytänteitä asianmukaisesti. Todettakoon, ettei luonnonhaittoja voida katsoa kaikilta osin poistetuksi, vaikka tiettyjä toimenpiteitä onkin toteutettu. Olisi myös huomioitava investoinnit, jotka lähes aina ovat hyvin suuria, ja ylläpitokustannukset. Lisäksi olisi otettava tarkoin huomioon, että edellä mainitut mukauttamistoimenpiteet (esimerkiksi ojitus ja keinokastelu) voidaan useimmissa tapauksissa toteuttaa vain lisärahoituksen turvin.

3.9 ETSK on aiemmin antamassaan lausunnossa kehottanut jäsenvaltioita ja alueita tasapainottamaan järkevästi EU:n säännökset ja jouston määräämällä itse toimenpiteiden yksityiskohdista.⁽⁶⁾ Kun biofyysiset perusteet on otettu käyttöön, epäsuotuisien alueiden määrittely saattaisi kaivata jonkinasteista hienosäätöä. ETSK katsoo, että mahdollinen hienosäätö olisi voitava toteuttaa jäsenvaltiosalla. ETSK:n mukaan tällaisessa toisessa vaiheessa käyttöön sopisi parhaiten tuotantoon liittyvä indikaattori, joka kuvastaa yrittäjän todellista taloudellista tilaa, työvoimana käytettyjen perheenjäsenten vaihtoehtokustannukset ja oma pääoma mukaan luettuina. Komission on varmistettava, että jäsenvaltioiden käyttämät perusteet ovat objektiivisia ja syrjimättömiä ja että ne vastaavat järjestelmälle asetettuja tavoitteita. Pienillä ja keskisuurilla maatiloilla olisi näin paremmat mahdollisuudet saada tukea, eikä näin myöskään rangaistaisi viljelijöitä, jotka investoivat luonnonhaitoista selviytymiseen. Jotta viljelijät eivät tuntisi oloaan epävarmaksi, heidän olisi sisällytettävä järjestelmään vähintään koko ohjelmakaudeksi.

3.10 Kannattaa korostaa, ettei ehdotuksessa mainita lainkaan maantieteellisiä haittoja (eristyneisyys, kaukana sijaitsevat kuluttajat, päätöksentekokeskukset ja palvelut jne.), vaikka ne ovat yksi epäsuotuisilla alueilla sijaitsevien maatilojen huomattavimmista haitoista. Olisi myös sallittava mukautukset, jotka perustuvat tilan hajanaisuuteen, markkinoillepääsyyn tai alueen kuljetuspalvelutarjontaan.

3.11 Ehdotettuja luokitusperusteita voitaisiin laajentaa. Eräs lisäperuste voisivat olla ”peltokapasiteettipäivät”. Näin otettaisiin lukuun, että märkä, työstämiseen kelpaamaton maaperä rajoittaa toimintaa, ja samalla voitaisiin huomioida maaperätyyppien ja ilmastun vuorovaikutus esimerkiksi meri-ilmastossa. Lisäksi olisi tarkasteltava huolellisesti tiettyjä ehdotettuja kynnysarvoja, jotta tosiasialliset olosuhteet paljastuvat. Eräs esimerkki on komission ehdottama 15 prosentin kaltevuuskriteeri. Komitea on jo aiemmin kehottanut ottamaan huomioon talvikauden pakkasasteiden summan.⁽⁷⁾

3.12 Koska tietyt nykyisin tukikelpoiset alueet saattavat uusien perusteiden vuoksi jäädä ilman tukea, on odotettavissa, että seuraukset ovat tilatasolla äärimmäisen rankkoja. ETSK katsoo, että on erittäin tärkeää varata riittävä siirtymäaika, jotta viljelijät voivat sopeutua epäsuotuisien alueiden uuteen tukijärjestelmään. Prosessiin olisi sisällytettävä myös tulevan YMP:n toimintapolitiittiset suuntaviivat.

3.13 Epäsuotuisien alueiden järjestelmä on tarkoitettu kanavoimaan tuki luonnonhaitoista kärsivillä alueilla sijaitseville maataloille, ja se on kiinteä osa maaseudun kehittämissä politiikkaa eli niin kutsuttua YMP:n toista pilaria. Epäsuotuisien alueiden järjestelmällä olisi myös tuettava elintarvikkeiden tuotantokapasiteetin säilyttämistä, minkä merkitys saattaa kasvaa, jos meneillään oleva ilmastonmuutos supistaa tuotantokapasiteettia muualla. Järjestelmän perusteiden johtolankana tulisi olla periaate, jonka mukaan tukemalla viljelyn säilyttämistä epäsuotuisilla alueilla, jotka muutoin poistuisivat maatalouskäytöstä, turvataan yleiset edut.

3.14 Epäsuotuisien alueiden järjestelmää ei pidä sekoittaa vapaaehtoisuudelta tehtyihin maatalouden ympäristösuojauksiin. Kumpikin järjestelmä olisi nähtävä toisiaan täydentävinä pikemminkin kuin toisiaan poissulkevinä. Tukien myöntämistä epäsuotuisille alueille ei tulisi sitoa täydentäviä ehtoja koskevia määräyksiä ylittäviin ympäristövelvoitteisiin. Toisin kuin YMP:n ensimmäisessä pilarissa (suorat tuet ja markkinatuki), epäsuotuisien alueiden järjestelmästä on lähtökohtaisesti myönnettävä korvausta viljelijöille, jotka toimivat muita hankalammassa olosuhteissa ja joilla on muita heikot mahdollisuudet saada korvausta markkinoilta mutta joiden panos on kuitenkin maise- man säilymisen kannalta merkittävin.

3.15 Jäsenvaltioita tullaan vaatimaan laskemaan epäsuotuisien alueiden tuki asetuksessa 1698/2005 säädetyn uuden maksutavan mukaisesti. Asetuksen mukaan tuella korvataan todelliset kustannukset ja tulonmenetykset. ETSK kehottaa arviointiin asianmukaisesti haitta-alueiden viljelijöille koituvaa lisätyötä ja muita suurempia investointi- ja toimintakustannuksia sekä ottamaan ne huomioon korvauksia maksettaessa.

3.16 Uusi korvausjärjestelmä lienee entistä avoimempi. Epäsuotuisien alueiden korvaustaso vaihtelee kuitenkin myös vastaisuudessa jäsenvaltioiden kesken ja sisällä. Tällaiselta tulokselta ei voi välttyä, kun yksittäiset viranomaiset voivat päättää harkinnanvaraisesti, miten ne käyttävät maaseuturahastolta saamansa maaseudun kehittämisvarat; ne voivat jopa vapaasti päättää olla lainkaan soveltamatta epäsuotuisien alueiden järjestelmää.

⁽⁶⁾ EUVL C 44, 16.2.2008, s. 56.

⁽⁷⁾ EUVL C 318, 23.12.2009, s. 35, kohta 1.7.

3.17 Useat jäsenvaltiot eivät tue riittävästi epäsuotuisia alueita. ETSK kehottaa jäsenvaltioita myöntämään, että epäsuotuisien alueiden tukeminen on erittäin tärkeää, ja säilyttämään

epäsuotuisien alueiden järjestelmälle kansallisista maaseudun kehittämisvaroista varatun määrärahaosuuden käynnissä olevasta epäsuotuisien alueiden luokittelusta riippumatta.

Bryssel 17. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi verojen ja maksujen kantamisesta raskailta tavaraliikenteen ajoneuvoilta tiettyjen infrastruktuurien käytöstä annetun direktiivin 1999/62/EY muuttamisesta”

KOM(2008) 436 lopullinen – 2008/0147 COD

(2010/C 255/17)

Esittelijä: **Gérard DANTIN**

Neuvosto päätti 28. elokuuta 2008 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 71 artiklan 1 kohdan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi verojen ja maksujen kantamisesta raskailta tavaraliikenteen ajoneuvoilta tiettyjen infrastruktuurien käytöstä annetun direktiivin 1999/62/EY muuttamisesta

KOM(2008) 436 lopullinen – 2008/0147 COD.

Asian valmistelusta vastannut ”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 12. marraskuuta 2009. Esittelijä oli Gérard Dantin.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 17. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 218 puolesta ja 16 vastaan 9:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Liikenne on ratkaisevan tärkeää liikkuvuuden ja sosioekonomisen kehityksen varmistamiseksi Euroopan unionissa. Liikenneinfrastruktuurien optimoinnilla on vastattava kasvun ja kestävyden haasteisiin.

1.2 Euroopan unioni kantaa suurta huolta ilmastomuutoksen seurauksista, ympäristönsuojelusta sekä kaikista terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin liittyvistä kysymyksistä liikenteen tehokkaan käytön yhteydessä.

1.2.1 Tähän liittyen komitea muistuttaa, ettei voimassaoleva yhteisön lainsäädäntö salli jäsenvaltioiden sisällyttää halutessaan ulkoisia kustannuksia kauttakulkuteiden tietulleihin. Komitea huomauttaa, että eräässä EU:ta lähellä olevassa valtiossa, jossa kohdataan samankaltaisia ongelmia, toteutetaan jo politiikkaa, joka perustuu ulkoisten kustannusten hintoihin sisällyttämiseen ja liikennemuotojen jakauman muuttamiseen. Se voi tietyissä olosuhteissa vaikuttaa myönteisesti niin talouteen kuin ympäristöönkin.

1.3 Komissio on jo pitkään yrittänyt kehittää mekanismeja, joiden avulla liikenteen ulkoiset kustannukset voitaisiin mitata ja sisällyttää hintoihin. Tämä kuuluu strategiaan, jonka tavoitteena on ”asettaa liikenteen hinnat oikealle tasolle, jotta ne vastaisivat entistä paremmin ajoneuvojen, junien, lentokoneiden tai alusten käytön todellisia kustannuksia ympäristön pilaantumisen, ruuhkien ja ilmastomuutoksen osalta” (KOM(2008) 436 lopullinen, ”Ehdotuksen tausta”, kohta 1.1).

1.4 Mikäli markkinoiden globaalistuessa tieliikenteen kilpailukykyä pidetään keskeisenä muuttujana, komitea katsoo, että kilpailukyvyyn yhteydessä on otettava huomioon komitean kannattaman ”saastuttaja maksaa” -periaatteen soveltaminen sekä

yleinen etu. Tähän on pyrittävä toimin, joilla vähennetään ympäristön saastumista, meluhaittoja, maiseman pilaantumista ja sosiaalisia kuluja. Ne liittyvät terveyshaittojen, onnettomuuksista johtuvien epäsuorien taloudellisten menetysten ja ruuhkien aiheuttamiin huomattaviin kustannuksiin, jotka jäävät kulloisenkin yhteisön ja siten Euroopan kansalaisten maksettaviksi. ETSK voi ilmaista tyytyväisyytensä ehdotettuun direktiiviin, mutta edellyttää johdonmukaisuuden nimissä, että Euroopan komissio ottaa huomioon komitean heinäkuussa 2009 aiheesta ”Strategia ulkoisten kustannusten sisällyttämiseksi hintoihin” antamassaan lausunnossa ⁽¹⁾ esittämät huomiot.

ETSK toistaa pitävänsä tervetulleena, että komissio haluaa edistää komodaalisuutta, multimodaalinen liikenne mukaan luettuna.

1.5 Kun komission yhtenä tavoitteena on huolehtia alueellisesta, taloudellisesta ja sosiaalisesta koheesiosta, voisivat jäsenvaltiot maantieteellisestä sijainnistaan riippumatta karsia kohdassa 1.4 mainittuja saastumisesta ja muista haitoista aiheutuvia kuluja sisällyttämällä infrastruktuurin käytöstä aiheutuvat ulkoiset kustannukset raskailta ajoneuvoilta perittäviin veroihin ja maksuihin. Maantieliikenteen kilpailukyvyllä tästä mahdollisesti aiheutuvaa haittaa tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti tavoiteltavan yleisen edun kannalta ja kiinnittäen huomiota taloudelliseen hyötyyn, jota koituu, kun saastuminen ja tieverkon ruuhkautuminen vähenee.

Lisäksi ulkoisten kustannusten sisällyttäminen perittäviin maksuihin helpottaisi Lissabonin strategian taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen osa-alueen noudattamista kuljetusalalla. Näin saatavat uudet resurssit auttanevat tässä.

⁽¹⁾ EUVL C 317, 23.12.2009, s. 80.

1.5.1 Komitea toivoo, että yhteisön tasolla luotaisiin ulkoisten kulujen laskentaa edistävät puitteet. Tämän tulisi koskea kaikkia jäsenvaltioita. Lisäksi puitteisiin tulisi kuulua joukko yleisiä ehtoja, jotka ulkoisten kulujen kattamiseksi perittävien maksujen tulisi tiettyssä haarukassa täyttää. Perittävien maksujen tulisi liittyä kuljetusvälineiden käyttöön eikä niiden hallussapitoon ⁽²⁾.

1.6 Voimassa olevan direktiivin muuttaminen edistää tieliikenteen ympäristöyönteisyyden parantamiseen tähtäävän tutkimuksen tiivistämistä palvelevien toimien ohjelmointia: esim. älykkäät liikennejärjestelmät ⁽³⁾, moottorit, polttoaineet, painomäärät ja päällysteet.

1.7 Vastaavasti on tärkeä korostaa, että mikäli EU päättää soveltaa ulkoisten kustannusten hinnoitteluun perustuvaa politiikkaa, se on ulotettava kaikkiin liikennemuotoihin.

1.8 Vaikka direktiiviä 2006/38/EY on vasta hiljattain alettu soveltaa, komitea pitää neuvoston ja parlamentin tavoin välttämättömänä, että sitä muutetaan tehokkuuden lisäämiseksi. ETSK pitääkin tässä tarkasteltavaa Euroopan parlamentin aloitteesta laadittua direktiiviehdotusta asianmukaisena.

1.9 Lisäksi liikenteen ulkoisia kustannuksia vähentää epäilemättä osaltaan maanteiden tavaraliikenteen logistiikkaa koskevaan toimintasuunnitelmaan sisältyvien tiettyjen toimenpiteiden toteuttaminen, kuten sellaisten älykkäiden viestintäjärjestelmien käyttö, jotka ovat suoraan yhteydessä Galileo-hankkeen liikenteeseen liittyvien sovellusten käyttöönottoon.

1.10 Komitea arvioi, että toimet, joilla pyritään lieventämään rahdinkuljettajia ja kuljetusten kannattavuutta rasittavaa liikenteen ruuhkautumista ja jotka ainakin osittain ovat tässä käsiteltävän ehdotetun direktiivin aiheena, parantavat ajan myötä maantie- ja muiden kuljetusten kannattavuutta.

1.11 Perittävistä maksuista saatavia tuloja on käytettävä kuljetusalan ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen suorituskyvyn laadulliseen parantamiseen.

1.12 Komitea pitää sähköisten tietullien käyttöä välttämättömänä infrastruktuurin käytön hinnoitteluksi. EU:ssa käytössä olevien eri järjestelmien tuleekin olla yhteentoimivia.

1.13 Komitea katsoo, että direktiivin tulisi kannustaa jäsenvaltioita ottamaan huomioon yhteisymmärryksessä päätettyjen perusteiden pohjalta käyttömaksujen piiriin kuuluvien ajoneuvojen kasvihuonekaasujen päästötaso sekä toteutetut toimet päästöjen pienentämiseksi.

⁽²⁾ Ks. alaviitteessä nro 1 mainittu lausunto.

⁽³⁾ EUVL C 277, 17.11.2009, s. 85.

1.14 Komission toteuttaman vaikutustenarvioinnin mukaan on tärkeää ottaa huomioon kustannusten sisällyttämisen vaikutus koko talouteen, olipa kyseessä koituvaa hyötyä tai suorat tai epäsuorat kulut, samoin kuin vaikutus kuljetettavien tuotteiden hintaan sekä yhteisön sisällä että tuonnissa ja viennissä.

2. Johdanto

2.1 Euroopan unionissa on 497 miljoonaa asukasta, ja sen pinta-ala on 4 324 782 km². Ajoneuvoja on 294 miljoonaa ⁽⁴⁾. Unioni tarvitsee kestäväää liikennettä voidakseen vastata liikkuvuuden tarpeisiin. Unioni on maailman tärkein talousmahti, ja sen osuus maailmanlaajuisesta tuonnista ja viennistä on yli 18 prosenttia. Koska kauppasuhteet muodostavat perustan modernin yhteiskunnan taloudelliselle ja sosiaaliselle kehitykselle, kehitys ja kestävyys on tarpeen sovittaa yhteen.

2.2 Kustannusten sisällyttämisellä hintoihin pyritään jakamaan ruuhkien, melun, ilmansaasteiden ja ilmastomuutoksen aiheuttamat liikennevälineiden ulkoiset kustannukset sekä varmistamaan, että käyttäjien maksamat hinnat heijastelevat liikenteen yhteiskunnallisia kustannuksia. Se on yksi tapa panna täytäntöön Euroopan parlamentin vaatima "saastuttaja maksaa" -periaate.

2.3 Komissio on aiemmin tarkastellut ja analysoinut ulkoisten kustannusten hintoihin sisällyttämistä vuonna 1995 julkaisemassaan vihreässä kirjassa sekä vuonna 1998 julkaisemassaan valkoisessa kirjassa. Vuoden 2001 valkoinen kirja ja sen vuonna 2006 tehty väliarviointi vahvistivat, että komissio on valmis laatimaan tehokkaan mallin infrastruktuurien käytön hinnoittelua varten.

2.4 Vuonna 1993 annettiin ensimmäinen tieliikenteen infrastruktuurien käyttömaksua koskeva direktiivi eli ns. eurovinjettidirektiivi.

2.5 Sitä täydennettiin myöhemmin direktiivillä 1999/62/EY, joka koskee verojen ja maksujen kantamista raskailta tavaraliikenteen ajoneuvoilta tiettyjen infrastruktuurien käytöstä.

2.5.1 Direktiivin 2001/14/EY 10 artiklassa säädetään rautatieliikenteessä pakolliseksi muiden liikennemuotojen piirissä hyväksytyjen toimien soveltaminen, kun direktiivi siirretään osaksi jäsenvaltioiden lainsäädäntöä.

2.6 Jäsenvaltioiden oli saatettava infrastruktuurien käytön veroista ja maksuista annetun direktiivin 2006/38/EY noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan 10:n kesäkuuta 2008 mennessä.

⁽⁴⁾ Komission energian ja liikenteen pääosaston vuoden 2006 tilastotietojen mukaan 27 jäsenvaltion EU:n ajoneuvokanta on 30 837 000 kaksipyöräistä ajoneuvoa, 229 954 000 henkilöautoa, 797 900 linja-autoa ja 32 249 000 tavaraliikenteen ajoneuvoa.

2.7 Vuonna 2006 Euroopan parlamentti ja neuvosto pyysivät komissiota esittämään kesäkuuhun 2008 mennessä ⁽⁵⁾ ”kaikkien ulkoisten kustannusten arvioimiseksi yleispätevän, avoimen ja ymmärrettävän mallin, jota käytetään vastedes infrastruktuurimaksujen laskennan pohjana”, ja johon liitetään lisäksi ”vaikutusarvio ulkoisten kustannusten sisäistämisestä kaikissa liikennemuodoissa ja strategia tämän mallin täytäntöönpanemiseksi vaihteittain kaikissa liikennemuodoissa”.

2.8 Heinäkuussa 2008 komissio antoi neuvostolle ja parlamentille lainsäädäntöpaketin ympäristöystävällisemmästä liikenteestä. Pakettiin kuuluvat lausunnon kohteena oleva ehdotus direktiiviksi, mallin ja strategian sisältävä tiedonanto, jonka tarkoituksena on asettaa liikenteen hinnat oikealle tasolle, jotta ne vastaisivat paremmin ajoneuvojen, junien, lentokoneiden tai laivojen käytöstä aiheutuvia saaste-, ruuhka ja ilmastomuutoskustannuksia, sekä tiedonanto rautateiden tavaraliikenteen melun vähentämisestä. Euroopan parlamentin ja neuvoston jo mainitsema strateginen tiedonanto onkin kahden lisäehdotuksen koetinkivi.

2.9 Tässä tarkasteltavan ehdotetun direktiivin tavoitteena on harmonisoida tiemaksut. Siinä annetaan jäsenvaltioille **mahdollisuus** sisällyttää **niin halutessaan osa** ulkoisista kustannuksista (ruuhkat, melu, saasteet) hintoihin, **muttei määrätä asiasta**.

Direktiivi tarjonnee jäsenvaltioille mahdollisuuden varioida tiemaksuja ruuhkautumisen perusteella ja tasoittaa liikenteen jakautumista alentamalla tiemaksuja ruuhka-aikojen ulkopuolella. Tällaisella vaihtelulla on todennäköisesti myönteisiä vaikutuksia niin tieliikenteelle kuin rahtaaajille.

2.10 On syytä panna merkille, ettei ehdotettu direktiivi estä jäsenvaltiota ottamasta käyttöön tiemaksuja kaupunkialueilla.

3. Yleistä

3.1 Kuten komitea aiemmissa lausunnoissaan toteaa, se kannattaa ”saastuttaja maksaa” -periaatetta ja sen soveltamista, mikä on käsillä olevan ehdotetun direktiivin tavoite. Tarkasteltavassa aihepiirissä komitean keskeinen mielenkiinto kohdistuu tämän

⁽⁵⁾ Direktiivin 2006/38/EY 11 artiklassa todetaan seuraavaa: Komissio antaa viimeistään 10 päivänä kesäkuuta 2011 Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen tämän direktiivin täytäntöönpanosta ja vaikutuksista ottaen huomioon tekniikan kehityksen ja liikennetiheyden kehitysuuntauksen, yli 3,5 tonnia ja alle 12 tonnia painavien ajoneuvojen käyttö mukaan lukien. Kertomuksessa komissio arvioi direktiivin vaikutuksia sisämarkkinoihin, myös yhteisön saarialueilla, erillisaalueilla ja syrjäseutualueilla, alan investointitasoon ja kestävästi liikennepolitiikan tavoitteiden saavuttamiseen.

Jäsenvaltioiden on toimitettava kertomusta varten tarvittavat tiedot komissiolle viimeistään 10 päivänä joulukuuta 2010.

Tutkittuaan kaikki vaihtoehdot, ympäristöön, meluun, ruuhkiin ja terveydenhoitoon liittyvät kustannukset mukaan lukien, komissio esittelee viimeistään 10 päivänä kesäkuuta 2008 kaikkien ulkoisten kustannusten arvioimiseksi yleispätevän, avoimen ja ymmärrettävän mallin, jota käytetään vastedes infrastruktuurimaksujen laskennan pohjana. Malliin liitetään vaikutusarvio ulkoisten kustannusten sisäistämisestä kaikissa liikennemuodoissa ja strategia tämän mallin täytäntöönpanemiseksi vaihteittain kaikissa liikennemuodoissa. Kertomukseen ja malliin liitetään tarvittaessa ehdotukset Euroopan parlamentille ja neuvostolle tämän direktiivin tarkistamiseksi.

periaatteen soveltamiseen sekä siitä Euroopan kansalaisille koituvan yleisen edun tavoitteluun. Komitea arvioi, että ”saastuttaja maksaa” -periaatteen logiikan soveltaminen johtaa tässä käsiteltävän ehdotetun direktiivin kohteena olevien tieliikenteen ulkoisten kustannusten yhteiskunnallisten ja ympäristövaikutusten torjumiseen samalla, kun pyritään etsimään uusia väyliä tilanteen parantamiseksi.

Komitea antaakin tunnustusta komission ponnistelulle ehdotusten laatimiseksi. Komitea on tyytyväinen, että sillä on mahdollisuus tarkastella tällaisia aloitteita, joilla pyritään parantamaan liikenteen kestävyttä ja edistämään siten EU:n sosiaalista, ympäristöllistä ja taloudellista kehitystä. ETSK voi ilmaista tyytyväisyytensä ehdotettuun direktiiviin, mutta se edellyttää johdonmukaisuuden nimissä, että Euroopan komissio ottaa huomioon komitean heinäkuussa 2009 aiheesta ”Strategia ulkoisten kustannusten sisällyttämiseksi hintoihin” antamassaan lausunnossa ⁽⁶⁾ esittämät huomiot. Kuten komitea perustellusti painottaa, ehdotettu hinnoittelujärjestelmä kannustaisi maantiekuljetusyrityksiä käyttämään vähemmän saastuttavia ajoneuvoja, valitsemaan vähemmän ruuhkaisia reittejä, optimoimaan ajoneuvojen kuormituksen sekä käyttämään yhteiskunnan verovaroin rahoittamia perusrakenteita entistä järkipäisemmin ja **vähentämään siten niiden ruuhkautumista**.

3.2 Komitea kuitenkin epäilee direktiivin soveltamisen mahdollisia vaikutuksia, sillä direktiiviin 1999/62/EY ehdotettu muutos saattaa vaikuttaa eurooppalaisten tuotteiden asemaan maailmanmarkkinoilla. Komitea toivoo komission kiinnittävän tähän seikkaan huomiota.

Komitea katsoo joka tapauksessa, että yleisen ja yhteisen edun tulee olla keskeinen huolenaihe ja että tästä näkökulmasta tarkasteltuna saavutetut hyödyt kompensoivat kustannusten sisällyttämisestä hintoihin mahdollisesti aiheutuvat haitat. Hyötyä tarjoaa ympäristön saastumisen ja melu- ja maisemahaittojen väheneminen sekä sosiaali- ja terveydenhuoltokulujen ja onnettomuuksien epäsuorien kulujen pieneminen. Mainitut seikat aiheuttavat yhteisöille ja siten Euroopan kansalaisille huomattavia kuluja. Näitä seikkoja käsitellään tarkasteltavana olevassa direktiivissä.

3.3 Komitea pitää neuvoston ja parlamentin tavoin välttämättömänä, että direktiiviä 2006/38/EY muutetaan sen tehostamiseksi, vaikka sitä on vasta hiljattain alettu soveltaa.

ETSK pitääkin tässä tarkasteltavaa Euroopan parlamentin aloitteesta laadittua direktiiviehdotusta asianmukaisena.

Sen myötä Euroopan unioni voi lähettää markkinoille tärkeän viestin, että unionin energiapaketin tavoitteiden saavuttaminen edellyttää markkinatoimijoilta taloudellisesti ja ekologisesti nykyistä parempaa suorituskykyä.

⁽⁶⁾ Ks. alaviite 1.

3.4 Komitea katsoo, että komission on taattava sisämarkkinoiden moitteeton toiminta, ehkäistävä kilpailunvääristymiä jäsenvaltioiden kuljetusyritysten välillä sekä varmistettava EU:n alueellinen, taloudellinen ja sosiaalinen koheesio.

Infrastruktuurien käytöstä perittävien maksujen käyttöönotto aiheuttaa syrjäisille jäsenvaltioille ja kauttakulkumaille lisäkustannuksia, sillä niiden tuonti- ja vientikustannukset kasvavat suhteettomasti verrattuna nykyisiin saastumisesta, perusrakenteiden kulumisesta, ruuhkista sekä kansalaisten terveydelle ja ympäristölle koituvista haitoista aiheutuviin kustannuksiin. Tämän vuoksi maksuja onkin näiden maiden kohdalla tarpeen arvioida uudelleen. ETSK on kuitenkin tietoinen, että yhteismarkkinoilla tuotteiden liikkuminen perustuu yksinomaan tarjontaan ja kysyntään ja suuntautuu ajoittain reunoilta keskustaan ja päinvastoin. Kaikkiin rahdinkuljettajiin sovellettavat maksut vaikuttavat unionissa alan toimijoiden kesken yhdenvertaisesti, vaikka on selvää, että ne viime kädessä tulevat kuluttajien maksettaviksi.

3.5 Komitea on tietoinen siitä, että tieliikenteen haittavaikutuksista vain osa voidaan laskea tavaraliikenteen syyksi.

Hinnoitteluun olisikin tarpeen omaksua kokonaisvaltainen lähestymistapa.

3.6 Komitea katsoo, että komission tulee, kuten direktiivissä edellytetään, esittää mahdollisimman pian malli kaikkien ulkoisten kustannusten arvioimiseksi ja sen lisäksi analysoida kaikissa liikennemuodoissa ulkoisten kustannusten hintoihin sisällyttämisen vaikutukset sekä esittää yhteinen strategia mallin täytäntöönpanemiseksi vaiheittain. Samalla tulee välttää toimia, jotka vääristäisivät liikennemuotojen välistä kilpailua ja komodaalisuuden asianmukaista toteuttamista.

3.7 Kuten Euroopan liikennepolitiikan vuonna 2006 tehdyssä väliarvioinnissa todettiin, yhteisöltä ja sen jäsenvaltioilta vaaditaan laajaa poliittisten välineiden valikoimaa, jotta voitaisiin optimoida Euroopan logistiikkaketjut, tehdä kaikesta liikenteestä ympäristöystävällisempää ja tehokkaampaa ja viime kädessä taata liikennealan entistä parempi kestävyys komodaalisuuden avulla (7).

Komitea katsoo näin ollen, että direktiivin sisällöstä riippumatta komission toimintaohjelmassa etusijalle olisi asetettava nyt rinnakkaiset, luonteeltaan positiiviset ja täydentävät toimenpiteet. Tällaisia ovat esimerkiksi ympäristöystävällisten ajoneuvojen hankinnan, korvaavien polttoaineiden käytön, tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioon investoimisen ja liikennemuotojen välisen yhteistyön tukeminen, joukkoliikenteen käytön edistäminen, liikenneturvallisuutta ja taloudellista ajotapaa käsittelevän koulutuksen toteuttaminen sekä liikennejärjestelmien käytön sääntely ja yhdenmukaistaminen luomalla Euroopan tasolla liikenneväyliä ruuhkien ja tarpeettomien tukosten ehkäisemiseksi. Tämä parantaisi myös kansainvälisen liikenteen kuljettajien tilannetta helpottamalla heidän kotiinpaluutaan.

(7) Komodaalisuudella tarkoitetaan liikennemuotojen tehokasta käyttöä sekä yksittäin että multimodaalisesti eurooppalaisessa liikennejärjestelmässä, jotta resursseja voidaan käyttää optimaalisesti ja kestäväällä tavalla.

3.8 Komitea toivoo, että tässä käsiteltävän direktiivin operatiivista sisältöä täytäntöön pantaessa kiinnitettäisiin huomiota multimodaalisen liikenteen kehittämiseen, jotta tieinfrastruktuurin käytölle olisi tarjolla aito vaihtoehto.

3.9 Komitea ottaa huomioon, että rahdinkuljettajat kärsivät nykyään liikenteen ruuhkautumisesta aiheutuvista kuluista, jotka rasittavat kuljetusten tuottavuutta. Kaikki keinot, joilla ruuhkautumista pyritään vähentämään, mikä on tässä käsiteltävän ehdotetun direktiivin osatavoite, parantavat ajan myötä maantiekuljetusten tuottavuutta.

Tässä yhteydessä komitea korostaa ruuhkautumisesta aiheutuvien kulujen mittaluokkaa. Jäsenvaltiot **voisivat** puuttua ongelmaan komission ehdottamalla tavalla perimällä maksua ulkoisten kustannusten kattamiseksi. Ruuhkista aiheutuvat kustannukset vastaavat 1,1 prosenttia Euroopan unionin BKT:stä (8). Arvioiden mukaan 29 prosentilla Euroopan teistä kärsitään vuonna 2020 ruuhkista ja ruuhkautumisen kielteisistä vaikutuksista polttoaineen kulutukseen (kulutus kasvaa 10–30 prosentilla vaikeassa ruuhkassa) (9) ja hiilidioksidipäästöihin, ellei uusiin toimiin ryhdytä. Tieliikenteen kaikista ulkoisista kustannuksista ruuhkautumisen osuus on 42 prosenttia. Raskaan kaluston vaikutus on huomattava: ne aiheuttavat 3,5 kertaa enemmän ruuhkia kaupunkikehityksellä kuin yksityisajoneuvot. (10)

3.10 Komitea katsoo, että perittävistä maksuista saatavia tuloja on käytettävä kuljetusalan ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen suorituskyvyn laadulliseen parantamiseen.

Ulkoisten kustannusten perimisestä saatavien tulojen käyttämisessä olisi kiinnitettävä erityistä huomiota kuljettajien työoloihin ja etenkin turvallisten paikoitusalueiden rakentamiseen, jotta kuljettajilla olisi hyvät olosuhteet lepoa varten, sekä liikenteen kaluston parantamiseen tutkimukseen, kehittämiseen ja innovointiin suunnattavien investointien avulla. Lisäksi tulisi helpottaa sosiaalilainsäädännön noudattamista.

Direktiiviin voitaisiinkin sisällyttää sosiaaliluonteinen maininta siten, että esitettäisiin yksityiskohtaisesti, miten saaduilla tuloilla voitaisiin vaikuttaa kuljettajien työolojen parantamiseen.

3.11 ETSK kehottaa komissiota toteuttamaan asianmukaisia toimenpiteitä, jotta liikenteenharjoittajat voivat siirtää asiakkailleen direktiivin täytäntöönpanosta aiheutuvat kustannukset. Tavoitteena on tavarakuljetusten todellisten kustannusten kattaminen tinkimättä kuljetusalalla työskentelevien sosiaalisista oloista.

(8) Euroopan komissio, tiedonanto entistä ympäristöystävällisemmästä liikenteestä.

(9) Euroopan komissio, vaikutustenarviointi ulkoisten kustannusten sisällyttämisestä hintoihin, s. 55.

(10) Ks. CE Delft, *Handbook on Estimation of External Costs in the Transport Sector* (IMPACT)

3.12 Komitea katsoo komission tavoin, että sähköisten tietullijärjestelmien käyttö perinteisten maksupisteiden sijasta on olennaisen tärkeää, jotta välttyttäisiin kaikkia käyttäjiä haittaavilta liikenteen häiriöiltä sekä tullipuomeille muodostuvien jonojen kielteisiltä ympäristöön kohdistuvilta vaikutuksilta. Tässä yhteydessä on kiinnitettävä erityistä huomiota niihin työntekijöihin, jotka sähköisen tietullijärjestelmän käyttöönoton myötä menettäisivät työpaikkansa, sekä varsinkin korvaavan työn löytämiseen samalta työssäkäyntialueelta ja mahdollisesti tarvittavan koulutuksen järjestämiseen.

4. Erityistä

4.1 Komitea arvostaa sitä, että tietullit ja käyttömaksut eivät johda minkäänlaiseen syrjintään, vaan kaikkiin sovelletaan samaa periaatetta. Näin pyritään järjeistämään liikennettä ja välttämään sen koko yhteiskunnalle aiheuttamia turhia kustannuksia.

4.2 Komitea katsoo, että asuin ympäristön korkean laadun ja kansalaisten liikkumistarpeiden yhteensovittamiseksi viranomaisen on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota aluesuunniteluun kunnissa, jotta vältetään väestökeskittymien syntyminen kaupunkien välisten liikenneväylien varrelle. Teknisesti parempien tiepinnoitteiden tutkimusta olisi myös edistettävä, sillä niiden avulla voidaan vähentää melusaastetta, mikä hyödyttää asukkaita.

4.3 Koska ruuhkien ja saastumisen ehkäiseminen on tärkeä yhteiskunnallinen tavoite, komitea pitää tarpeellisena analysoida

ruuhkien tyypillistä koostumusta, jotta saataisiin todenmukaisempi kuva vaihtoehdoista, joilla ruuhkien seurauksia voitaisiin vähentää mahdollisimman paljon.

4.4 Komitea panee tyytyväisenä merkille, että ulkoisiin kustannuksiin perustuvan maksun asettaa viranomainen, joka on riippumaton elimestä, joka kerää ja hallinnoi maksuja kokonaan tai osittain. Tässä yhteydessä elinten puolueettomuus on kuitenkin aina varmistettava.

4.5 Komitea pitää aiheellisena, että vuoristoalueiden infrastruktuurimaksujen mahdollisten korotusten tuottamat tulot suunnataan sellaisten Euroopan edun kannalta ensisijaisten hankkeiden rahoittamiseen, jotka edistävät komodaalisuutta ja jotka tarjoavat yhdistelmäkuljetusvaihtoehdon kuljetusmuodolle, joka osallistuu infrastruktuurien rahoittamiseen.

4.6 Komitea pitää asianmukaisena, että jos kuljettaja ei tarkastuksessa pysty esittämään ajoneuvon Euro-päästöluokan varmistamiseksi tarpeellisia asiakirjoja, jäsenvaltiot voivat soveltaa korkeimpia perittäviä tietulleja, mutta kuitenkin sillä edellytyksellä, että maksu voidaan oikaista jälkikäteen ja ylimääräinen velotus palauttaa.

4.7 Komitea kannattaa sitä, että eri ajoneuvoja käsitellään eri tavoin sen mukaan, kuinka paljon ne saastuttavat tai aiheuttavat melua.

4.8 Komitea pitää myönteisenä, että tietullien ja käyttäjämaksujen keruu järjestetään siten, että se haittaa mahdollisimman vähän liikenteen sujumista. Komitea pitää lisäksi välttämättömänä poistaa pullonkaulat, joita esiintyy nykyisin eräillä raja-asemien yhteydessä sijaitsevilla tietulleilla.

Bryssel 17. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

LIITE

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean

LAUSUNTOON

Keskustelussa hylättiin seuraava muutosehdotus, joka sai äänestyksessä tuekseen yli neljänneksen annetuista äänistä:

Kohta 3.9**Muutetaan kuulumaan seuraavasti:**

"Komitea ottaa huomioon, että rahdinkuljettajat kärsivät nykyään liikenteen ruuhkautumisesta aiheutuvista kuluista, jotka rasittavat kuljetusten tuottavuutta. Kaikki keinot, joilla ruuhkautumista pyritään vähentämään, mikä on tässä käsiteltävän ehdotetun direktiivin osatavoite, parantavat ajan myötä maantiekuljetusten tuottavuutta.

Tässä yhteydessä komitea korostaa ruuhkautumisesta aiheutuvien kulujen mittaluokkaa. Jäsenvaltiot voisivat puuttua ongelmaan komission ehdottamalla tavalla perimällä maksua ulkoisten kustannusten kattamiseksi. Ruuhkista aiheutuvat kustannukset vastaavat 1,1 prosenttia Euroopan unionin BKT:stä ⁽¹⁾. Arvioiden mukaan 29 prosentilla Euroopan teistä kärsitään vuonna 2020 ruuhkista ja ruuhkautumisen kielteisistä vaikutuksista polttoaineen kulutukseen (kulutus kasvaa 10–30 prosentilla vaikeassa ruuhkassa) ⁽²⁾ ja hiilidioksidipäästöihin, ellei uusiin toimiin ryhdytä. Tieliikenteen kaikista ulkoisista kustannuksista ruuhkautumisen osuus on 42 prosenttia. Raskaan kaluston vaikutus on huomattava: ne aiheuttavat 3,5 kertaa enemmän ruuhkia kaupunkien yhdistävillä teillä kuin yksityisajoneuvot ⁽³⁾. Tarkastelutapa, jonka mukaan kuorma-auto tarvitsee keskimäärin 3,5 kertaa enemmän tilaa kuin henkilöauto, kuvastaa kullekin ajoneuvolle kuuluvaa vastuuta liikenne-ruuhkista suhteessa siihen, kuinka paljon tilaa se vie tiellä."

Perustelu

Viimeinen virke "Raskaan kaluston vaikutus on huomattava: ne aiheuttavat 3,5 kertaa enemmän ruuhkia kaupunkien yhdistävillä teillä kuin yksityisajoneuvot", kuten alaviitteessä mainitaan (vaikkakin ilman sivunumeromerkintää), on lainattu tutkimuslaitos CE Delftin laatimasta käsikirjasta (*International Measures and Policies for All external Cost of Transport, IMPACT*), joka on olemassa vain englanninkielisenä. Tarkoitettu lause kyseisessä tutkimuksessa (muutosehdotusten tekijöiden oman selvityksen mukaan em. tutkimuksen sivun 34 ylälaidassa) kuuluu kuitenkin seuraavasti: "This approach reflects the responsibility for congestion in proportion to the road space consumed", mikä tarkoittaa jotain aivan muuta. Virkkeen poistaminen on myös parempi ratkaisu kuin tutkimuksesta lainatun virkkeen käyttäminen, koska virkettä edeltävät lauseet on lainattu muista tutkimuksista, joissa käsitellään maantieliikennettä kokonaisuudessaan, kun taas tutkimuksessa lainatussa virkkeessä käsitellään yksittäistä kuorma-autoyksikköä. Lainattu teksti viittaa ainoastaan standardilaskelmaan ja siihen, paljonko tilaa yksittäinen kuorma-auto vie. Ruuhkat aiheutuvat infrastruktuurikapasiteetin puutteesta henkilö- ja kuorma-autojen muodostamiin tietynlaisiin liikennevirtoihin nähden tiettyinä aikoina tai poikkeuksellisissa oloissa, kuten onnettomuuksien yhteydessä tai huonolla säällä. Ensiksi mainitussa tapauksessa ratkaisevaa on liikenteen määrä tai henkilöautojen ja kuorma-autojen välinen suhde. (Eurostatin mukaan 27 jäsenvaltion EU:ssa alle 20 prosenttia liikenteen virrasta on kuorma-autoliikennettä: EU:ssa on noin 230 miljoonaa henkilöautoa ja vain 34 miljoonaa linja-autoa sekä tavarankuljetusajoneuvoa.) Kuorma-autojen aiheuttamien onnettomuuksien määrä oli vuosina 1996–2006 EU:ssa keskimäärin vain 13 prosenttia, ja vain murto-osa näistä onnettomuuksista aiheuttaa liikenne-ruuhkia.

Äänestystulos:

Puolesta: 91

Vastaa: 138

Pidättyi: 10

⁽¹⁾ Euroopan komissio, tiedonanto entistä ympäristöystävällisemmästä liikenteestä.

⁽²⁾ Euroopan komissio, vaikutustenarviointi ulkoisten kustannusten sisällyttämisestä hintoihin, s. 55.

⁽³⁾ Ks. CE Delft, *Handbook on Estimation of External Costs in the Transport Sector* (IMPACT)

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle elintärkeiden tietoinfrastruktuureiden suojaamisesta – Euroopan suojaaminen laajoilta tietoverkkohyökkäyksiltä ja -häiriöiltä: valmiuden, turvallisuuden ja sietokyvyn parantaminen”

KOM(2009) 149 lopullinen

(2010/C 255/18)

Esittelijä: **Thomas McDONOGH**

Euroopan komissio päätti 30. maaliskuuta 2009 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle elintärkeiden tietoinfrastruktuureiden suojaamisesta ”Euroopan suojaaminen laajoilta tietoverkkohyökkäyksiltä ja -häiriöiltä: valmiuden, turvallisuuden ja sietokyvyn parantaminen”

KOM(2009) 149 lopullinen.

Asian valmistelusta vastannut ”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 12. marraskuuta 2009. Esittelijä oli Thomas **McDonogh**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 16. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 179 puolesta 4:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Komitea suhtautuu myönteisesti komission tiedonantoon Euroopan elintärkeiden tietoinfrastruktuurien (*critical information infrastructures*, CII) suojaamista koskevasta toimintasuunnitelmasta. Komitea yhtyy komission huoleen Euroopan alttiudesta laajoille tietoverkkohyökkäyksille, teknisille häiriöille, ihmisten tekemille hyökkäyksille ja luonnonkatastrofeille sekä valtavasta vahingosta, jota taloudelle ja kansalaisten hyvinvoinnille voi aiheutua. Komitea on komission kanssa samaa mieltä siitä, että EU-tason koordinoitua ja yhteistyötä tämän huolestuttavan ongelman ratkaisemiseksi tulee voimistua. Komitea on samaa mieltä myös siitä, että elintärkeiden tietoinfrastruktuurien suojaamiselle tulee laatia pikaisesti kattava poliittinen kehys.

1.2 Komitea panee merkille elintärkeiden tietoinfrastruktuurien suojaamista käsitelleen EU:n ministerien konferenssin päätelmät ja pitää hälyttävänä, että Eurooppa on huonosti valmistautunut reagoimaan laajoihin tietoverkkohyökkäyksiin tai elintärkeiden tietoinfrastruktuurien häiriöihin, koska yksittäiset jäsenvaltiot suhtautuvat tällaisten infrastruktuurien suojaamiseen eri tavoin eikä toimia koordinoita asianmukaisesti. On helppoa ymmärtää, miten internetin kehitys ja laaja-alaisen ajattelun puute elintärkeiden tietoinfrastruktuurien turvallisuuteen ja sietokykyyn liittyvissä asioissa ovat johtaneet nykyiseen vakavaan tilanteeseen. Komitea kehottaa kuitenkin komissiota puuttumaan ongelmaan päättäväisesti ja viipymättä nyt, kun toimien tarve on havaittu.

1.3 Komitea kannattaa tiedonannossa esitettyä viisipilarista korkean tason toimintasuunnitelmaa ja kiittää komission tekemää

työtä. Sidosryhmät monipuolisesti kattavan ja monitasoisen yhdenmisen lähestymistavan muotoileminen elintärkeiden tietoinfrastruktuurien turvallisuuden ja sietokyvyn parantamiseen on äärimmäisen vaikeaa varsinkin, kun sidosryhmäjoukko on näin hajanainen ja eurooppalaiset tietoinfrastruktuurit ovat monimutkaisia. Komitea antaa tunnustusta myös Euroopan verkko- ja tietoturvakomissiolle (ENISA) hankkeen tukijana ja tiedonannon tavoitteiden saavuttamista edistävänä tahona.

1.4 Komitea toteaa, että sidosryhmät eivät ole panneet riittävän tehokkaasti täytäntöön neuvoston päätöslauselmaa 2007/C 68/01 siltä osin kuin se koskee tieto- ja viestintätekniikan infrastruktuurien turvallisuutta ja sietokykyä⁽¹⁾. Se, että Euroopan elintärkeimpien tietoinfrastruktuurien suojaamiseksi on hankala kehittää tehokkaita toimintalinjoja, auttaa niitä, jotka haluaisivat poliittisista tai taloudellisista syistä hyökätä elintärkeitä tietoinfrastruktuureja vastaan. Komitea haluaisikin komission ajavan yhä vakuuttavammin vahvaa johtajuutta, jota tarvitaan kaikkien sidosryhmien yhdistämiseksi ja tehokkaiden toimenpiteiden toteuttamiseksi, jotta Eurooppaa voidaan suojata sen elintärkeisiin tietoinfrastruktuureihin mahdollisesti kohdistuvilta uhkilta. Komitea ei usko, että tiedonannossa esitetyn toimintasuunnitelman toivotut tulokset saavutetaan, ellei vastuuta sen täytäntöönpanosta osoiteta asianmukaiselle sääntelyviranomaiselle.

1.5 Komitea kehottaa komissiota kiinnittämään huomiota aiempiin lausuntoihinsa, joissa se esittää näkemyksiä tietoyhteiskunnan turvallisuustarpeista, internetin turvaongelmista ja elintärkeiden infrastruktuurien suojaamisesta.

⁽¹⁾ KOM(2006) 251 lopullinen.

2. Suositukset

2.1 Euroopan unionin pitäisi antaa vastuu elintärkeiden tietoinfrastruktuurien tehokkaasta EU:n laajuisesta suojaamisesta asianmukaiselle sääntelyviranomaiselle, johon kuuluisi perusoikeusviraston jäseniä.

2.2 Kaikkien jäsenvaltioiden tulisi laatia kansallinen strategia, vakaa toimintalinja ja sääntely-ympäristö, kattavat kansalliset riskinhallintaprosessit sekä asianmukaiset valmiustoimenpiteet ja -mekanismit. Tässä yhteydessä jokaisen jäsenvaltion pitäisi muodostaa tietotekniikan kriisiryhmä (*Computer Emergency Response Team, CERT*) ja liittää se Euroopan valtiollisten tietotekniikan kriisiryhmien yhteenliittymään (*European Governmental CERTs Group, EGC*)⁽²⁾.

2.3 Komission tulisi jouduttaa työtään sietokykyä käsittelevän eurooppalaisen julkis-yksityisen kumppanuuden (*European Public Private Partnership for Resilience, EP3R*) perustamiseksi ja nivoa kyseinen kumppanuus ENISAn ja EGC:n työskentelyyn.

2.4 Riskinhallinnan parhaiden käytäntöjen tulisi olla elintärkeiden tietoinfrastruktuurien suojaamista koskevien politiikkojen ohjenuorana kaikilla tasoilla. Erityisesti tulisi määrittää turvallisuuden ja sietokyvyn häiriöiden potentiaaliset kustannukset ja tiedottaa niistä asianomaisille vastuutahoille.

2.5 Niille toimijoille, jotka eivät täytä elintärkeiden tietoinfrastruktuurien suojaamispolitiikan mukaisia velvollisuuksiaan, tulisi langettaa taloudellisia tai muita seuraamuksia sen mukaan, millaisia riskejä ja kustannuksia niiden välinpitämättömyydestä johtuvat järjestelmähäiriöt aiheuttivat.

2.6 Suurin vastuu elintärkeiden tietoinfrastruktuurien turvallisuudesta ja sietokyvystä pitäisi olla suurilla toimijoilla – valtionhallinnoilla sekä infrastruktuurin ja tekniikan toimittajilla –, eikä niiden pitäisi antaa välttää velvollisuuttaan ja siirtää vastuuta yrityksille ja yksityisille kuluttajille.

2.7 Turvallisuuden ja sietokyvyn on oltava kaikkien EU:ssa rakennettavien tieto- ja viestintäteknisten järjestelmien suunnitellun kulmakiviä. Komitea kannustaa yksityisiä elintärkeiden tietoinfrastruktuurien suojaamiseen osallistuvia tahoja pyrkimään jatkuvasti kehittämään erityisesti sietokykyyn liittyviä osa-alueita: esim. verkonhallintaa, riskinhallintaa ja toiminnan jatkuvuutta.

2.7.1 Parhaiden käytäntöjen ja standardien luomisen ja valvomisen tulisi kuulua kiinteästi kaikkiin sellaisiin toimintalinjoihin, jotka liittyvät häiriöiden ehkäisyyn, vastatoimenpiteisiin ja elintärkeiden tietoinfrastruktuurien toimintakunnon palautukseen.

2.7.2 Etusijalla tulee olla IPv6:n (internetosoitteiden viimeisimmän yhteyskäytännön) ja DNSSEC-tekniikan (internetin verkkotunnusjärjestelmään tehtyjen erilaisten turvaparanusten) käyttöönotto internetissä kaikkialla EU:ssa. Tämä parantaisi internetin turvallisuutta.

2.8 Komitea kannustaa julkisia ja yksityisiä toimijoita tekemään säännöllistä yhteistyötä testatakseen valmiutensa ja vastatoimenpiteensä harjoitusten avulla. Komitea antaa täyden tukensa komission tässä tiedonannossa esittämille ehdotuksille ensimmäisen yleiseurooppalaisen harjoituksen järjestämisestä vuonna 2010.

2.9 Euroopassa tulisi edistää tietoturva-alan vahvistumista, jotta se kykenisi samaan kuin hyvin runsasta rahoitusta nauttiva Yhdysvaltojen tietoturva-ala. Elintärkeiden tietoinfrastruktuurien suojaamisen tutkimukseen ja kehittämiseen suunnattavia investointeja tulisi lisätä huomattavasti.

2.10 Tietoverkkoturvallisuuteen liittyvien taitojen kehittämistä sekä tiedotus- ja valistusohjelmia tulisi rahoittaa nykyistä avokätisemmin.

2.11 Jokaiseen jäsenvaltioon pitäisi perustaa tiedotus- ja tukivirasto auttamaan pk-yrityksiä ja kansalaisia ymmärtämään ja täyttämään elintärkeiden tietoinfrastruktuurien suojaamispolitiikan mukaiset velvollisuutensa.

2.12 Turvallisuuden takaamiseksi EU:n tulisi kohentaa asemaansa internetin tulevassa hallinnossa⁽³⁾. Se edellyttää nykyistä monenkeskisempää lähestymistapaa, jossa kunnioitetaan Yhdysvaltojen kansallisia painotuksia mutta otetaan huomioon myös Euroopan unionin edut. Unionin toimintaan tällä alalla tulisi sisältyä tietoverkkojen turvallisuuden sekä kansalais- ja yksilönvapauksien välisen vuorovaikutuksen perusteellinen analysointi.

3. Tausta

3.1 Elintärkeisiin tietoinfrastruktuureihin kohdistuvien laajojen tietoverkkohyökkäysten uhka

3.1.1 Elintärkeitä tietoinfrastruktuureja ovat tieto- ja viestintätekniikat (TVT), joiden avulla luodaan keskeisten tavaroiden ja palvelujen tuotannon edellyttämät tieto- ja viestintätekniset alustat. Keskeisiin hyödykkeisiin kuuluvat yhteiskunnan välttämättömät toiminnot, kuten energia- ja vesihuolto sekä liikenne-, pankki-, terveydenhoito- ja pelastuspalvelut.

3.1.2 Elintärkeille tietoinfrastruktuureille on tyypillistä hyvin monimutkainen järjestelmien integrointi, riippuvuus muista infrastruktuureista (esim. energia) ja yhteys muiden maiden järjestelmiin. Tällaiset kehittyneet infrastruktuurit altistuvat siis lukuisille riskeille, jotka voisivat aiheuttaa tuhoisia järjestelmähäiriöitä ja haitata elintärkeitä yhteiskunnan palveluja useissa jäsenvaltioissa. Riskejä aiheuttavat inhimilliset erehdykset, tekniset häiriöt, ihmisten tekemät hyökkäykset (joihin lukeutuvat rikolliset ja poliittisista syistä tehdyt hyökkäykset) ja luonnonkatastrofit. Riskien tarkastelu osoittaa järjestelmissä olevan puutteita ja paljastaa mahdollisuuden valvontakäytäntöihin, jotka voivat joko harkitusti tai tahattomasti olla kansalais- tai yksilönvapauksien vastaisia. Komission velvollisuutena on varmistaa, että yhteisön lainsäädännön laadinnassa kunnioitetaan perusoikeuksia.

(2) <http://www.egc-group.org>.

(3) KOM(2009) 277 lopullinen.

3.1.3 Valtiot ja välttämättömien palvelujen tuottajat eivät julkista turvallisuus- ja tietokykyhäiriöitä kuin pakon edessä. Silti julkisuuteen on tullut mm. seuraavat esimerkit elintärkeisiin infrastruktuureihin kohdistuneista uhista, jotka johtuivat elintärkeiden tietoinfrastruktuurien turvallisuus- ja tietokykyhäiriöistä:

- Virossa, Liettuassa ja Georgiassa tapahtui vuosina 2007 ja 2008 laajoja tietoverkkohyökkäyksiä.
- Välimeren ja Persianlahden merenalaisten mannertenvälisen kaapeleiden katkeaminen vuonna 2008 häittäsi monien maiden internetliikennettä.
- Yhdysvaltain turvallisuusviranomaiset varoittivat huhtikuussa 2009, että "tietoverkkovakoojat" olivat murtautuneet maan sähköverkkoon ja asentaneet sinne ohjelmia, joiden avulla järjestelmää voitaisiin häiritä.
- Yhdysvallat ja Etelä-Korea joutuivat heinäkuussa hyvin julkisen palvelunestohyökkäyksen kohteeksi (100 000 – 200 000 kaapattua tietokonetta). Se häittäsi lukuisia julkishallinnon verkkosivuja.

3.1.4 Rikollisjengien pahat aikomukset ja poliittisista syistä tapahtuva verkkosodankäynti vaikeuttavat ongelmaa huomattavasti.

- Rikollisjengit hyödyntävät verkkoon kytkettyjen henkilökohtaisten tietokoneiden käyttöjärjestelmien puutteita ja luovat bottiverkkoja eli verkottavat haittaohjelman avulla tietokoneita yhdeksi virtuaalikoneeksi, jolle rikolliset voivat antaa käskyjä (vrt. zombit tai tiedustelulennokit). Bottiverkkoja käytetään monenlaisen rikolliseen toimintaan, ja niiden avulla tuetaan terroristien ja verkkosodankäyntiä käyttävien valtioiden laajoja tietoverkkohyökkäyksiä. Nämä tahot "vuokraavat" rikollisilta bottiverkkojen käyttöaikaa. Conficker-nimellä tunnetun bottiverkon käytettävissä uskotaan olevan yli 5 miljoonaa tietokonetta.

3.1.5 Elintärkeiden tietoinfrastruktuurien häiriöistä voi aiheutua hyvin suuria kustannuksia. Maailman talousfoorumi on arvioinut, että elintärkeiden tietoinfrastruktuurien laajan toimintahäiriön todennäköisyys seuraavan 10 vuoden kuluessa on 10–20 prosenttia. Toimintahäiriö voisi aiheuttaa maailmanlaajuisesti 250 miljardin dollarin kustannukset ja vaatia tuhansia uhreja.

3.2 Valmius-, turvallisuus- ja tietokykyongelma

3.2.1 Monet Euroopan elintärkeistä tietoinfrastruktuureista toimivat ensisijaisesti verkossa. Internetin rakenne perustuu miljoonien tietokoneiden yhteenkytkentään ja siihen, että tietojen käsittely, viestintä ja hallinta jakautuvat eri puolille maailmaa. Hajautettu rakenne on oleellisen tärkeä internetin vakauden ja tietokyvyn varmistamiseksi sekä – ongelmien ilmaantuessa – tietoliikenteen saamiseksi jälleen nopeasti käyntiin. Se merkitsee kuitenkin myös sitä, että kuka tahansa perustietämyksen omaava ilkeivallantekijä verkon reunamilta voi halutessaan käynnistää esimerkiksi bottiverkkojen avulla laajoja tietoverkkohyökkäyksiä.

3.2.2 Maailmanlaajuisissa viestintäverkoissa ja elintärkeissä tietoinfrastruktuureissa on runsaasti yhteyksiä muihin maihin. Yhden maan verkon heikko turvallisuus ja tietokyky voivat siis haitata elintärkeiden tietoinfrastruktuurien turvallisuutta ja tietokykyä kaikissa muissa maissa, joiden kanssa se on kytköksissä. Tällaisen kansainvälisen keskinäisriippuvuuden takia EU:lla tulee olla yhdenmukainen unioninlaajuinen toimintalinja elintärkeiden tietoinfrastruktuurien turvallisuuden ja tietokyvyn hallinnoimiseksi.

3.2.3 Useimmat sidosryhmät ja monet jäsenvaltiot tuntevat ja tiedostavat elintärkeisiin tietoinfrastruktuureihin kohdistuvat riskit huonosti. Hyvin harvoilla mailla on kattava järjestelmä kyseisten riskien hallitsemiseksi.

3.2.4 Sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen sääntelyjärjestelmään ehdotetuilla uudistuksilla vahvistetaan verkkooperaattoreiden veloitteita varmistaa riskien kartoittamiseksi tarvittavien toimenpiteiden toteuttaminen, taata palvelujen jatkuvuus ja ilmoittaa tietoturvaloukkauksista. ⁽⁴⁾

3.2.5 Yksityinen sektori toimittaa valtaosan elintärkeiden tietoinfrastruktuurien edellyttämästä perustekniikasta. Asianmukainen yhteistyö elintärkeiden tietoinfrastruktuurien tehokkaan suojaamisen varmistamiseksi on hyvin riippuvaista kaikkien sidosryhmien – valtioiden, yritysten ja kuluttajien – vahvasta osamisesta ja keskinäisestä luottamuksesta, avoimuudesta ja viestinnästä.

3.2.6 On olennaisen tärkeää, että lähestymistapa on sidosryhmät monipuolisesti kattava, monitasoinen ja kansainvälinen.

3.3 Viisipilarinen toimintasuunnitelma

Komissio esittää näihin haasteisiin vastaamiseksi toimintasuunnitelmaa, joka perustuu seuraaviin viiteen pilariin:

1. Varautuminen ja ehkäisy: valmiuden varmistaminen kaikilla tasoilla
2. Havaitseminen ja vastatoimet: kunnollisten ennakkovaroituskoneistojen rakentaminen
3. Häiriöiden lieventäminen ja toimintakunnon palautus: EU:n elintärkeiden tietoinfrastruktuurien puolustusmekanismien vahvistaminen
4. Kansainvälinen yhteistyö: EU:n painopisteiden edistäminen kansainvälisellä tasolla
5. TVT-toimialan kriteerit: Euroopan elintärkeiden infrastruktuurien määrittämisestä ja nimeämisestä annetun direktiivin ⁽⁵⁾ täytäntöönpanon tukeminen.

⁽⁴⁾ KOM(2007) 697 lopullinen, direktiivin 2002/21/EY muuttamiseksi ehdotetut 13 a artikla ja 13 b artikla.

⁽⁵⁾ Neuvoston direktiivi 2008/114/EY.

Kunkin pilarin yhteydessä määritellään erityistavoitteet, joista muutamien määräajat ulottuvat vuoden 2011 loppuun.

4. Huomiot

4.1 Tehokasta strategiaa elintärkeiden tietoinfrastruktuurien suojaamiseksi on hyvin hankala kehittää ja toteuttaa tiedonannossa esitetyn, pitkälti kuulemiseen, vapaaehtoisuuteen ja yhteistyöhön perustuvan lähestymistavan avulla. Ongelman vakavuuden ja kiireellisyyden takia komitea suosittaa, että komissio tutkisi, miten Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Yhdysvalloissa toimitaan. Siellä vastuu ja toimivalta osoitetaan asianmukaiselle sääntelyviranomaiselle.

4.2 Komitea yhtyy YK:n yleiskokouksen päätöslauselmassa 58/199 tietoverkon turvallisuutta koskevan kansainvälisen kulttuurin luomisesta ja elintärkeiden tietoinfrastruktuurien suojaamisesta (*Creation of a global culture of cybersecurity and the protection of critical information infrastructures*) esitettyyn kehoitukseen. Kun otetaan huomioon, että maat ovat elintärkeiden tietoinfrastruktuurien turvallisuuteen ja sietokykyyn liittyvissä kysymyksissä riippuvaisia toisistaan ("ketju on yhtä vahva kuin sen heikoin lenkki"), on hälyttävää, että toistaiseksi vain yhdeksän jäsenvaltiota on perustanut tietotekniikan kriisiryhmän ja liittynyt Euroopan valtiollisten tietotekniikan kriisiryhmien yhteenliittymään (EGC). Kriisiryhmien muodostaminen tulee nostaa nykyistä näkyvämmälle sijalle hallitustenvälisen neuvottelujen asialistalla.

4.3 EU:n tietoverkkoturvallisuuden sidosryhmiin kuuluvat kaikki kansalaiset, joiden hengen välttämättömät palvelut saattavat pelastaa. Kansalaisilla on myös velvollisuus suojata internet-yhteytensä hyökkäyksiltä parhaansa mukaan. Erityisen suuri vastuu on niiden TVT-tekniikoiden ja -palvelujen tuottajilla, joiden avulla elintärkeitä tietoinfrastruktuureja toteutetaan. Kaikkien sidosryhmien on äärimmäisen tärkeää saada asianmukaista tietoa tietoverkkoturvallisuudesta. Euroopalla tulee myös olla paljon korkeatasoisia asiantuntijoita turvallisuuteen ja TVT:n sietokykyyn liittyvissä kysymyksissä.

4.4 Komitea suosittaa, että jokaisessa jäsenvaltiossa olisi elin, jonka tehtävänä on informoida, valistaa ja tukea pk-sektoria tietoverkkoturvallisuuteen liittyvissä asioissa. Suurten yritysten on helppo hankkia tarvitsemansa osaaminen, mutta pk-yritykset tarvitsevat tukea.

4.5 Koska yksityinen sektori toimittaa suurimman osan elintärkeistä tietoinfrastruktuureista, kaikkien tällaisista infrastruktuureista vastaavien yritysten kanssa tulee rakentaa vahvaa luottamusta ja yhteistyötä. Komission kesäkuussa käynnistämä EP3R-aloite on kehujen ja kannustuksen arvoinen. Komitea katsoo kuitenkin, että aloitetta tulee tukea lainsäädännöllä, jotta velvollisuutensa täyttämättä jättävät toimijat voidaan pakottaa yhteistyöhön.

4.6 Riskinhallintatoimien avulla voidaan ratkoa tässä asiakirjassa käsiteltyjä ongelmia. Komission tulisi toimintasuunnitelmassaan kehottaa noudattamaan mahdollisuuksien mukaan riskinhallinnan parhaita käytäntöjä. Erityisen tarkoituksenmukaista on määrittää häiriöriskit ja häiriöistä aiheutuvat kustannukset elintärkeiden tietoinfrastruktuurien kaikilla tasoilla. Kun häiriöiden todennäköisyys ja niiden mahdollisesti aiheuttamat kustannukset tiedetään, sidosryhmät on helpompi motivoida ryhtymään toimiin ja saattaa taloudelliseen vastuuseen velvollisuuksiensa täyttämättä jättämisestä.

4.7 Suuret toimijat yrittävät rajoittaa vastuuvastuutaan hyödyntämällä markkinavoimaansa ja pakottamalla asiakkaansa tai tavarantoimittajansa hyväksymään sellaiset ehdot, jotka vapauttavat suuryrityksen sille kuuluvasta vastuusta. Keinoina voivat olla esim. lisenssisopimukset tai internetpalveluntarjoajan kanssa solmittavat yhteysopimukset, jotka rajoittavat vastuuta turvallisuuskysymyksistä. Tällaisten sopimusten tulisi olla laittomia, ja vastuuvastuun tulisi säilyä päätoimijalla.

4.8 Jokainen TVT-verkko voitaisiin ja pitäisi suunnitella turvaliseksi ja sietokykyiseksi. Etusijalla tulisi olla jäsenvaltioiden ja koko EU:n verkkojen rakenteen topologinen tarkastelu, jotta saadaan selville viestiliikenteen mahdolliset keskittymät, joita ei voida hyväksyä, sekä sellaiset kohdat, joihin liittyy suuri verkkohäiriön riski. Riskeistä, joita ei voida hyväksyä, mainittakoon erityisesti se, että internetliikenne keskittyy eräissä jäsenvaltioissa huomattavassa määrin muutamaihin harvoihin internetin yhdysliikennepisteisiin (*Internet Exchange Points, IXP*).

4.9 Komitea kiinnittää komission huomion myös kommentteihin, joita se esittää asiakirjassa "Internetiä kehittämässä – Toimintasuunnitelma internetin IP-yhteyskäytännön version 6 (IPv6) käyttöönottamiseksi Euroopassa" (KOM(2008) 313 lopullinen) (6). Siinä korostetaan IPv6-internetiyhteyskäytännön unioninlaajuisen käyttöönoton turvallisuushyötyjä. Lisäksi komitea suosittaa, että internetin turvallisuuden parantamiseksi otetaan käyttöön DNSSEC-tekniikat siellä, missä se on mahdollista.

4.10 Yhdysvallat on käynnistänyt tietoverkkoturvallisuuspolitiikkansa ja budjetoitunut 40 miljardia dollaria käytettäväksi tietoverkkoturvallisuuden edistämiseen vuosina 2009 ja 2010. Tämä on massiivinen investointi turva-alaan ja houkuttelee lukuisia tietotekniikkaturvallisuuden saralla toimivia yrityksiä – eurooppalaiset yritykset mukaan luettuina – keskittämään voimavarojaan Yhdysvaltoihin. Lisäksi se auttaa yhdysvaltalaisia turva-alaan yrityksiä nousemaan kansainväliseen kärkeen. On hyvin suotavaa, että Euroopalla olisi oma alan viimeisimmän kehitystason toimijansa kilpailemassa tasaveroisesti yhdysvaltalaisyritysten kanssa ja että turva-ala panostaisi ja keskittyisi riittävästi Euroopan infrastruktuuritarpeisiin. Komitea pyytää komissiota harkitsemaan, miten se voisi tarjota vastapainoa Yhdysvaltojen massiivisille taloudellisille kannustimille.

(6) EUVL C 175, 28.7.2009, s. 92

4.11 Komitea antaa tukensa komission taannoiselle tiedonannolle internetin tulevasta hallinnosta (7). Komitean mielestä EU:n on voitava vaikuttaa nykyistä välittömämmin internetin nimi- ja osoitejärjestelmää hallinnoivan organisaation (*Internet Corporation for Assigned Names and Numbers, ICANN*) ja internetin

osoitejärjestelmäviranomaisen (*Internet Assigned Numbers Authority, IANA*) toimiin ja käytäntöihin. Lisäksi komitea katsoo, että nykyinen Yhdysvaltain toimesta tapahtuva yksipuolinen valvonta tulisi korvata monenkeskiseen kansainväliseen vastuuseen perustuvilla järjestelyillä.

Bryssel 16. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*

Mario SEPI

(7) KOM(2009) 277 lopullinen.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – EU:n meriliikennepoliittikka vuoteen 2018 saakka: strategiset tavoitteet ja suositukset”

KOM(2009) 8 lopullinen

(2010/C 255/19)

Esittelijä: **Anna BREDIMA**

Euroopan komissio päätti 21. tammikuuta 2009 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – EU:n meriliikennepoliittikka vuoteen 2018 saakka: strategiset tavoitteet ja suositukset

KOM(2009) 8 lopullinen.

Asian valmistelusta vastannut ”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 12. lokakuuta 2009. Esittelijä oli Anna **Bredima**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 17. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 187 ääntä puolesta ja 7 vastaan 15:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät

1.1 ETSK on tyytyväinen komission tiedonantoon, sillä se tarjoaa yleisesti ottaen vakaan ja realistisen perustan Euroopan tulevalle meriliikennepoliittikalle vuoteen 2018 saakka ja siinä tunnustetaan eurooppalaisen merenkulun globaali luonne, kun ajatellaan sen kilpailuasemaa maailmassa, turvallisuutta, ympäristöä sekä merialan korkealaatuisen taitotiedon tarvetta.

1.2 Tiedonanto esitetään tärkeänä ajankohtana, jona merikuljeuksilla on edessään vakavia haasteita: rakenteellista ja syklistä merenkulkualan kriisiä syventävä maailmanlaajuinen talous- ja rahoituskriisi, keskustelut alusten ilmansaastepäästöistä ilmastonmuutosta koskevaa YK:n puitesopimusta käsittelevän Kööpenhaminan konferenssin valossa (joulukuu 2009) sekä maailmanlaajuinen kasvava pula merenkulkijoista. Kyseisiä haasteita kärjistävät merirowsuus sekä laitton maahanmuutto EU:hun Välimeren yli.

1.3 On ehdottomasti lisättävä merenkulkuammattien houkuttelevuutta nuorten keskuudessa ja toteutettava samalla toimien näiden pysyttämiseksi ammatissa. Tarvitaan nykyiseen nähden koordinoitumpaa lähestymistapaa, jossa on otettava huomioon kaikki keskeiset sidosryhmät (merenkulkuviranomaiset, oppilaitokset, varustamoyhdistykset ja merenkulkuhenkilöstön järjestöt). Merenkulkualan ammattikoulutuksen laatua on Euroopassa parannettava. Kaikkien jäsenvaltioiden tulisi kehittää koulutusohjelmia ja lippusuhdejärjestelyjä merialan taitotiedon varmistamiseksi Euroopassa. Tätä varten kaikkien jäsenvaltioiden on kehitettävä merialan oppilaitosten laatua. On laadittava pitkäjänteisiä ohjelmia työ- ja elinolojen parantamiseksi aluksilla sekä pyrittävä lisäämään alusten miehistystä (kolmen vahtivuoron järjestelmä), jotta lievennetään liiallisesta väsymyksestä johtuvia ongelmia ja riskejä. EU:n tulisi antaa vähimmäismiehistystä käsittelevä direktiivi. Lisäksi on hyödynnettävä internetiä, mediaa ja TV-ohjelmia tiedon levittämiseksi elämästä merellä. Komission tulisi käsitellä asiaa EU-tasolla.

1.4 ETSK voi yhteistyössä jäsenvaltioiden talous- ja sosiaalineuvostojen sekä muiden järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan sidosryhmien kanssa edistää EU:n merellistä identiteettiä ja kulttuuriperintöä sekä levittää tietoa parhaista käytänteistä, joiden avulla nuoria houkutellessaan merenkulkualan ammatteihin. ETSK järjestämä konferenssi merenkulkualan ammattista edistäisi merkittävästi tällaisen viestin levittämistä Euroopan tasolla.

1.5 Euroopan merenkulkuala on maailman kärkiluokkaa. Tätä asemaa tulisi vahvistaa valtiontukea koskevin suuntaviivoin, jotta turvataan EU:n kauppalaivaston tasavertaiset toimintaedellytykset ja maailmanlaajuinen kilpailukyky. Samalla ETSK kehottaa täydentämään EU:n tukisäännöksiä. Tukia tulisi vastedes antaa periaatteessa vain EU:n jäsenvaltioiden lipun alla liikennöiville aluksille, eikä unionin standardeja tulisi voida kiertää.

1.6 Koko maailmaa koettelevan kriisin valossa tiedonannossa viitataan täysin perustellusti siihen, että EU on sitoutunut pitkäjänteisesti avoimeen ja rehtiin kilpailuun. Tulisi lisätä ponnisteluja protektionististen toimien välttämiseksi, sillä ne viivästyttäisivät edelleen kansantalouksien tervehtymistä. On palautettava merenkulkualan peruseriaatteen eli luottamus, toimivuus ja osapuolten eettinen toiminta. Sama koskee merenkulkualan rahoitusta.

1.7 EU:n ja Kiinan merenkulkualan sopimusta tulisi edistää parhaana käytänteenä (mallisopimus) muiden kauppamaitten – esimerkiksi Intia, Brasilia, Venäjä, Asean ja Mercosur – keskuudessa. Komission tulisi laatia Mustanmeren strategia, jotta varmistetaan energiaressurssien kuljetus Kaspianmereltä Eurooppaan.

1.8 ETSK kehottaa komissiota tutkimaan, onko olemassa EU:n jäsenvaltioiden ja unionin ulkopuolisten maiden kahdenvälisiä merenkulkualan sopimuksia rahdinjaosta, ja tarvittaessa varmistamaan yhteisön lainsäädännön (asetusten (ETY) N:o 4055/86 ja (ETY) N:o 4058/86) toteuttaminen.

1.9 ETSK toistaa kannattavansa investointeja sellaisten ympäristöystävällisten alusten, polttoaineiden ja satamien tutkimukseen ja kehittelyyn, joiden kautta lisätään ympäristöä kunnioittavia työpaikkoja.

1.10 Kööpenhaminan ilmastomuutoskonferenssia (joulukuussa 2009) ajatellen ETSK korostaa, että päästökauppajärjestelmän soveltaminen on meriliikenteen alalla huomattavasti monimutkaisempaa kuin lentoliikenteessä. ETSK toteaa lisäksi suhtautuvansa ympäristönsuojelun näkökulmasta myönteisesti uuteen sysäykseen, joka on tarkoitus antaa laadukasta merenkulkua edistävälle ajattelutavalle. Komitea katsoo, että kun otetaan huomioon liikennetiheys EU:n merialueilla ja rannikoilla, unionin olisi torjuttava rahtisäiliöiden puhdistaminen merellä sekä alikuntoiset alukset.

1.11 Rikkipäästörajojen soveltaminen päästöjen valvontalueilla saattaa ensi silmäyksellä vaikuttaa ympäristöystävälliseltä toimenpiteeltä, mutta sillä saattaa olla päinvastainen vaikutus: siirtyään meriliikenteestä maaliikenteeseen. Eurooppalaista komodaalisuuspolitiikkaa ja lähimerenkulun edistämistä ei tulisi vaarantaa.

1.12 ETSK toistaa, että EU:n on ryhdyttävä pikaisiin toimiin, koska kauppalaivoihin kohdistuva merirosvous on lisääntynyt Afrikassa ja Kaakkois-Aasiassa. Komission tulisi edistää asianmukaisen tuomiovallan ja lainsäädännön luomista, jotta merirosvuksesta kyetään nykytilanteesta poiketen rankaisemaan. On pyrittävä tiiviiseen yhteistyöhön YK:n järjestöjen kanssa, jotta parannetaan poliittisia, taloudellisia ja sosiaalisia olosuhteita alkuperämaissa ja etenkin Somaliassa. ETSK torjuu tiukasti merenkulkijoiden aseistamisen. Meren kautta tapahtuvan laittoman maahanmuuton hillitsemiseksi EU:n tulisi tehdä yhteistyötä unionin ulkopuolella sijaitsevien lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa.

2. Johdanto

2.1 Euroopan komissio julkisti 21. tammikuuta 2009 tiedonannon "EU:n meriliikennepolitiikka vuoteen 2018 saakka: strategiset tavoitteet ja suositukset" (1). Tiedonanto perustuu laaja-alaiseen kuulemiseen, johon osallistuivat sidosryhmät, jäsenvaltiot ja arvossa pidettyjen merenkulkualan ammattilaisten muodostama ryhmä, sekä tutkimukseen merenkulkualan suuntauksista.

2.2 ETSK on antanut kaksi lausuntoa nyt esitetyn tiedonannon edeltäjistä eli 26. huhtikuuta 2007 lausunnon tiedonannosta "Euroopan unionin tuleva meripolitiikka: meriä ja valtameriä koskeva eurooppalainen näkemys" (2) sekä 22. huhtikuuta 2008 lausunnon tiedonannosta "Euroopan unionin yhdennetty meripolitiikka" (3). Komitea on tyytyväinen siihen, että komissio on

(1) KOM(2009) 8 lopullinen.

(2) EUVL C 168, 20.7.2007, s. 50–56.

(3) EUVL C 211, 19.8.2008, s. 31–36.

ottanut useimmat komitean ehdotukset huomioon. ETSK vahvistaa kannattavansa voimakkaasti kaiken merialan toiminnan käsitettävää kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jotta vältetään alakohtaisten toimien tahattomat seuraukset.

2.3 ETSK on tyytyväinen komission tiedonantoon, sillä se tarjoaa yleisesti ottaen vakaan ja realistisen perustan Euroopan tulevalle meriliikennepolitiikalle vuoteen 2018 saakka ja siinä painotetaan eurooppalaisten merenkulkupalvelujen avainroolia maailmanlaajuisessa ja eurooppalaisessa kaupassa sekä EU:n kansalaisten jokapäiväisessä elämässä. Tiedonannossa tunnustetaan, että eurooppalaisen merenkulun luonne on tosiasiallisesti globaali, kun ajatellaan sen kilpailuasemaa maailmassa, turvallisuutta, ympäristönäkökohtia sekä merialan korkealaatuisen taitotiedon tarvetta.

Tiedonanto esitetään erityisen tärkeänä ajankohtana, jona merikuljetuksiin vaikuttavat vakavat haasteet: a) Maailmanlaajuinen talous- ja rahoituskriisi syventää rakenteellista ja syklistä merenkulkualan kriisiä. Tiedonantoa alettiin valmistella ennen maailmanlaajuisia kriisiä, mutta siinä esitetyt periaatteet pätevät myös kriisiaikoina. b) Lisäksi käydään keskustelua alusten ilmansaaste-päästöistä ilmastomuutosta koskevaa YK:n puitesopimusta käsittelevän Kööpenhaminan konferenssin valossa (joulukuuta 2009). c) Merenkulkijoista on maailmanlaajuisesti kasvava pula.

2.4 Näitä haasteita kärjistävät keskiajan vitsauksista uudelleen elvytetty merirosvous sekä laitton maahanmuutto Välimeren yli.

2.5 Tässä tarkasteltavaa tiedonantoa tulisi käsitellä yhdessä aiheesta "Kestävä tulevaisuus liikenteelle" (KOM(2009) 279 lopullinen) laaditun tiedonannon kanssa. Siinä käsitellään kaupungistumista, liikennemuutoksia, Euroopan väestön ikääntymistä ja laitonta maahanmuuttoa, jotka ovat liikennepoliittisia haasteita asettavia 2000-luvun suuntauksia. Tulevalla meripolitiikalla voidaan vastata näihin haasteisiin ja edistää niiden voittamista.

3. Henkilöresurssit, merimiestaidot ja merenkulkualan taitotieto

3.1 On ehdottoman välttämätöntä houkutellessa nuoria merenkulkualan ammatteihin, jotta säilytetään maailman edelläkävijän, Euroopan merisektorin mahdollisimman korkea taitotiedon taso. ETSK on huolissaan siitä, että opintojen keskeyttäminen eräiden jäsenvaltioiden merenkulkuoppilaitoksissa sekä merenkulkuurasta luopuminen on hyvin yleistä. EU:n meripoliittiset tavoitteet saattavat olla vakavasti vaarassa, jollei laadita pikaisesti kokonaisvaltaista strategiaa, jonka avulla merenkulkualan ammanteista tehdään nykyistä houkuttelevampia. Työmarkkinaosapuolten (ECSA ja ETF) soveltamia urakartoitushankkeita olisi kehitettävä edelleen. Lisättäessä merenkulkuammattien houkuttelevuutta olisi toimittava myös niiden säilyttämiseksi.

3.1.1 Maailmanlaajuisten kriisien ja korkean työttömyyden aikoina tulisi käyttää mahdollisuutta edistää merenkulkualan ammatteja. Kriisistä huolimatta työpaikat ovat säilyneet EU:n kauppalaivastossa. Merenkulkualan ammattien vähäisen vetovoiman pääsyä ovat yksinäisyys ja välimatka perheeseen.

3.1.2 Tarvitaan nykyistä koordinoitumpaa lähestymistapaa, jossa on otettava huomioon kaikki keskeiset sidosryhmät (merenkulkuviranomaiset, oppilaitokset, varustamoyhdistykset ja merenkulkuhenkilöstön järjestöt) sekä hyödynnettävä internetiä, mediaa ja TV-ohjelmia tiedon levittämiseksi elämästä merellä. Komission tulisi käsitellä asiaa EU-tasolla.

3.2 Euroopan yhteisön kansallisten varustamoyhdistysten keskusjärjestö (ECSA) ja Euroopan kuljetustyöntekijöiden liitto (ETF) toteuttivat vuonna 2003 hankkeen, jonka tarkoituksena oli poistaa kiusaamista ja häirintää aluksilla sekä soveltaa tehokasta tasa-vertaisia mahdollisuuksia edistävää yrityspolitiikkaa. Hanke vastaa Euroopan tason työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua edistävän meriliikenteen neuvottelukomitean keskeisiä tavoitteita ja etenkin tavoitetta edistää naisten osuutta merenkulkualan työvoimassa.

3.3 Merenkulkualan ammattikoulutuksen laatua on Euroopassa parannettava. Kaikkien jäsenvaltioiden tulisi kehittää koulutusohjelmia ja lippusuhdejärjestelyjä merialan taitotiedon varmistamiseksi Euroopassa. Tätä varten kaikkien jäsenvaltioiden on kehitettävä merialan oppilaitosten laatua. On laadittava pitkäjänteisiä ohjelmia työ- ja elinolojen parantamiseksi aluksilla. Komissiota kehoitetaan tarkastelemaan ja tutkimaan alusten miehistömäärän kasvattamista sekä työväsämykseen liittyviä ongelmia ja riskejä niiden lieventämiseksi sekä ryhtymään tarvittaessa toimenpiteisiin. On laadittava valistus- ja koulutusohjelmia. Työ- ja elinoloja aluksilla on parannettava luomalla tasavertaiset toimintaedellytykset kaikkialla maailmassa niin, että ratifioidaan merityötä koskeva ILO:n yleissopimus (2006). Lisäksi jäsenvaltioiden on siirrettävä osaksi lainsäädäntöään direktiivi, joka perustuu Euroopan yhteisön kansallisten varustamoyhdistysten keskusjärjestön ECSA:n ja Euroopan kuljetustyöntekijöiden liiton ETF:n kyseisestä yleissopimuksesta tekemään sopimukseen. Kansainvälistä lainsäädäntöä, etenkin parhaillaan tarkistettavana olevaan, kansainvälistä merenkulkijoiden koulutusta, pätevyyskirjoja ja vahdinpitoa koskevaan yleissopimukseen (STCW-yleissopimus, 1995) sisältyviä IMO:n normeja olisi noudatettava.

3.4 Edistämistoimia sekä mahdollisimman korkealaatuista perus- ja ammattikoulutusta tulisi edelleen kehittää. Komission tulisi tutkia jäsenvaltioiden parhaita käytänteitä merenkulkualan ammattien edistämiseksi toisen asteen koulutuksessa. ETSK kannattaa ehdotuksia kokelaiden vaihdosta (Erasmus), kokelaiden työskentelystä aluksilla osana merenkulkualan koulutusta sekä terveydenhuollon parantamisesta aluksella. Komitea toistaa⁽⁴⁾, että on tutkittava ”kelluvan yliopiston” mallia opiskelijoiden houkuttelemiseksi merenkulkualan ammatteihin.

3.5 ETSK painottaa, että merenkulkijoita on merionnettomuuden yhteydessä kohdeltava oikeudenmukaisesti Kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) ja Kansainvälisen työjärjestön (ILO) suuntaviivoja noudattaen. Kriminalisointia tulisi tarkastella kansainvälisellä tasolla. IMO:n tulisi analysoida yksityiskohtaisesti tapaukset, joissa siihen kuuluvat lippuvaltioiden ovat perusteettomasti kriminalisoineet merenkulkijoita etenkin pidätyksin. Lisäksi ETSK muistuttaa, että merenkulkijoiden kriminalisointi tahraa ammatin maineen aikana, jolloin pätevistä merenkulkijoista on akuutti maailmanlaajuinen pula⁽⁵⁾. EU:n tulevan politiikan olisi vastattava MARPOL- ja UNCLOS-yleissopimuksissa kansainvälisesti soveltuvia periaatteita ja standardeja.

3.6 ETSK kehottaa jäsenvaltioita ratifioimaan ILO:n merityötä koskevan vuoden 2006 yleissopimuksen, jonka avulla luodaan maailmanlaajuisesti yhdenmukaiset työskentelyedellytykset aluksilla ja edistetään nuorten houkuttelemista merenkulkualan ammattiin.

3.7 ETSK voi yhteistyössä jäsenvaltioiden talous- ja sosiaalineuvostojen ja muiden järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan sidosryhmien kanssa edistää EU:n merellistä identiteettiä ja kulttuuriperintöä sekä levittää tietoa parhaista käytänteistä, joiden avulla nuoria houkutteellaan merenkulkualan ammatteihin. ETSK järjestämä konferenssi merenkulkualan ammateista edistäisi merkittävästi tällaisen viestin levittämistä Euroopan tasolla.

4. Eurooppalainen merenkulku ja maailmanmarkkinat

4.1 ETSK on tyytyväinen siihen, että komissio myöntää laajalaisen elinkeinon tarvitsevan kattavat säännöt. Komitea on tyytyväinen myös siihen, että komissio tunnustaa kansainvälisten merenkulkusäännösten merkityksen sekä sen, että on tärkeää löytää ratkaisuja kansainvälisten elinten (kuten IMO:n) sääntelyhaasteisiin. Euroopan merenkulkuala on maailman kärkiluokkaa. Tätä asemaa tulisi vahvistaa valtiontukea koskevin suuntaviivojen (joita on määrä tarkistaa vuonna 2011), jotka ovat tärkeä väline varmistettaessa EU:n kauppalaivaston tasavertaiset toimintaedellytykset ja maailmanlaajuinen kilpailukyky. Suuntaviivojen voimassaoloa on pidennettävä nykyasetelman säilyttämiseksi. Samalla ETSK kehottaa täydentämään EU:n tukisäännöksiä. Tukia tulisi vastedes antaa periaatteessa vain EU:n jäsenvaltioiden lipun alla liikennöiville aluksille, eikä unionin standardeja tulisi voida kiertää.

4.2 Maailmanlaajuista kriisiä ajatellen tiedonannossa viitataan täysin perustellusti siihen, että EU on sitoutunut pitkäjänteisesti avoimeen ja rehtiin kilpailuun. Protektionistisia toimia tulisi välttää, sillä ne viivästyttäisivät edelleen kansantalouksien tervehtymistä. Ympäristöä ei tulisi käyttää protektionististen toimien hyväksymisen perusteena.

(4) EUVL C 211, 19.8.2008, s. 31–36, ks. *New York Harbor School*, www.newyorkharborschool.org.

(5) Drewry Shipping Consultants -konsulttiyrityksen tutkimuksen (2009) mukaan maailman kauppalaivasto tarvitsee vuoteen 2013 mennessä 42 700 uutta päällystönä kuuluvaa.

4.3 Merenkulkualalla tulisi nostaa peruseriaaotteet ja eettinen toiminta uudelleen arvoonsa. Niin merenkulku- kuin pankkialalla tulisi palauttaa luottamus ja toiveikkuus. Keinottelua laivanrakennuksella, johon ei ole taloudellista tarvetta, tulisi välttää. Tarvitaan uutta lähestymistapaa, jossa nivotaan rahoitus ja laivanrakennus hyödyllisiä laivanrakennushankkeita silmällä pitäen. EU:n jäsenvaltioiden tulisi olla keskenään solidaarisia lievennettäessä rahoitus- ja talouskriisin vaikutuksia ⁽⁶⁾ merenkulkualalla.

4.4 EU:n merenkulkualalle on ominaista yrittäjähänke. EU:n kauppalaivaston keskeinen ominaispiirre on yksityisten (usein perheomistuksessa olevien) varustamojen suuri määrä. EU:n lainsäätäjät tulisi valveta kyseisestä mallista sekä sen erityispiirteistä ja instituutioista. Merenkulkualan kriisi on vaikuttanut vakavasti pieniin ja keskisuuriin yrityksiin, jotka ovat Euroopan merenkulkualan selkäranka. Samalla ETSK muistuttaa, että alikuntoisista aluksista on päästävä eroon, purjehtivatpa ne sitten minkä lipun alla tahansa. Tällaiset menettelyt eivät saa kuulua minkäänlaisen tuen piiriin.

4.5 Koska linjaliikennekonferensseihin EU:ssa sovellettava ryhmäpoikkeus on lakkautettu yksipuolisesti (2006), komitea kehottaa komissiota seuraamaan epäyhtenäisten kilpailusääntöjen seurauksia maailmanlaajuisesti. Tällä hetkellä on olemassa 110 erilaista kilpailuoikeudellista tuomiovaltaa, jotka soveltavat erilaisia sääntöjä linjamuotoisen liikenteen kaltaiseen globaaliin elinkeinoon ⁽⁷⁾.

5. Laadukas merenkulku

5.1 ETSK katsoo, että kolmannen meriturvallisuuspaketin äskettäisellä hyväksymisellä luodaan asianmukainen meriturvallisuuden sääntelykehys. Tuloksena on kattava ja IMO:n laaja-alaiseen lähestymistapaan perustuva EU:n lainsäädäntöpaketti meriturvallisuuden alalla. Paketin avulla pyritään osaltaan puuttumaan normit alittavaan merenkulkuun sekä antamaan uutta pontta laadukkaalle merenkululle. Euroopan meriturvallisuusviraston (EMSA) Equasis-tietokannasta on saatavilla hyödyllistä tietoa alusten laadusta.

5.2 Meriliikenne tulee lähitulevaisuudessa kasvamaan ja palvelemaan yhä lisääntyvää maailmankauppaa; siispä sen aiheuttamat päästötkin lisääntyvät. Merkittäviä vähennyksiä voidaan kuitenkin saada aikaan erilaisten teknisten ja käytännöllisten toimenpiteiden avulla. Tähän vaikuttaa myös vaihtoehtoisia koneistoja ja polttoaineita sekä aluksen muotoilua koskevan tutkimus- ja kehitystoiminnan lisääminen. Pitkistä välimatkoista huolimatta alukset ovat parhaita ympäristönsuojelutason parantajia, sillä niiden ilmansaaste- ja etenkin hiilidioksidipäästöt ovat alentuneet jatkuvan ajanmukaistamisen ja energiatehokkuuden parantamisen ansiosta.

⁽⁶⁾ Tiedonanto aiheesta "Maailmanlaajuisen talouskriisin perimmäiset syyt", CESE 397/2009, esittelijä: Umberto Burani, 11.3.2009.

⁽⁷⁾ EUVL C 157, 28.6.2005, s. 130–136.
EUVL C 309, 16.12.2006, s. 46–50.
EUVL C 204, 9.8.2008, s. 43–46.

5.2.1 Kööpenhaminan ilmastomuutoskonferenssia (joulu-kuussa 2009) ajatellen ETSK korostaa ⁽⁸⁾, että päästökauppajärjestelmän soveltaminen on meriliikenteen alalla ja etenkin hakurahtipalveluissa huomattavasti monimutkaisempaa kuin lentoliikenteessä. Kun mitä tahansa markkinapohjaista välinettä tarkastellaan meriliikenteen kannalta, Euroopan unionin merenkulkualan kilpailukykyä maailmanmarkkinoilla ei saa asettaa epäsuotuisaan asemaan.

5.2.2 Rikkipäästörajojen soveltaminen päästöjen valvonta-alueilla on ympäristöystävällinen toimenpide. Kyseisen välineen käyttö olisi laajennettava muille vesialueille.

5.3 ETSK toistaa näkemyksensä ⁽⁹⁾, jonka mukaan EU:n ympäristölainsäädäntöä tulisi soveltaa huvialuksiin ja, mikäli mahdollista, merivoimien aluksiin ⁽¹⁰⁾. Ympäristöpolitiikassa tulisi tutkia myös näkymätöntä merten saastumista.

5.4 ETSK ehdottaa ⁽¹¹⁾ tasapainoista strategiaa alusten kierrätyslaitosten ekologisten ja sosiaalisten olosuhteiden parantamiseksi. Samalla on säilytettävä kyseisten laitosten kapasiteetti purkutelaakoiden maailmanlaajuisen pulan vuoksi. Tätä strategiaa tulisi soveltaa välikauden aikana siihen asti että Kansainvälisen merenkulkujärjestön yleissopimus turvallisuudesta ja ympäristön kannalta järkevästä alusten kierrätyksestä (2009) tulee voimaan kansainvälisesti.

6. Yhteistyö kansainvälisellä näyttämöllä

6.1 ETSK on kiinnittänyt EU:n huomiota meriliikenteen ongelmiin tietyillä maantieteellisillä alueilla ⁽¹⁰⁾ (esimerkiksi Pohjoinen jäämeri, Itämeri ja Välimeri). On ilahduttavaa, että komissio on vastannut tähän antamalla tiedonannot Pohjoisen jäämeren meritiestä, Itämeren strategiasta ja Välimeren strategiasta. ETSK panee merkille, että komissio korostaa EU:n kauppalaivaston strategista merkitystä varmistettaessa EU:n kitkattomat öljy- ja kaasutoimitukset. Komitea kehottaaakin komissiota laatimaan Mustanmeren strategian, jonka piiriin kuuluvat kaikki alueen maat, jotta varmistetaan energiaresurssien kuljetus Kaspiannereltä Eurooppaan.

6.2 Tulisi vahvistaa toimia meriliikennepalveluja koskevan sopimuksen laatimiseksi Maailman kauppajärjestön WTO:n puitteissa. EU:n ja Kiinan merenkulkualan sopimusta voidaan edistää parhaana käytänteenä (mallisopimus) muiden kauppamahtien – esimerkiksi Intia, Brasilia, Venäjä, Asean ja Mercosur – keskuudessa.

6.3 ETSK kehottaa komissiota tutkimaan, onko olemassa EU:n jäsenvaltioiden ja unionin ulkopuolisten maiden kahdenvälisiä merenkulkualan sopimuksia rahdinjaosta, ja tarvittaessa varmistamaan yhteisön lainsäädännön (asetusten (ETY) N:o 4055/86 ja (ETY) N:o 4058/86) toteuttaminen. Tässä yhteydessä tulisi myös pyrkiä estämään kolmansien maiden kahdenvälisiä sopimuksia.

⁽⁸⁾ EUVL C 277, 17.11.2009, s. 20.

⁽⁹⁾ EUVL C 168, 20.7.2007, s. 50–56.

⁽¹⁰⁾ EUVL C 211, 19.8.2008, s. 31–36.

⁽¹¹⁾ EUVL C 277, 17.11.2009, s. 67.

6.4 Kun ajatellaan ehdotusta EU:n nykyistä paremmasta erottuvuudesta IMO:ssa, voidaan tapauksissa, joissa EU:lla ja sen jäsenvaltioilla on yhteistä toimivaltaa, vahvistaa jäsenvaltioiden yhteistyötä tai koordinoitua vaarantamatta niiden yksilöllistä osallistumista. ETSK vahvistaa, että ”jäsenvaltioiden suuressa arvossa pidettyä asiantuntijapanosta – IMO:n – toimintaan ei tällöin kuitenkaan tulisi heikentää vaan pikemminkin vahvistaa” (12).

6.5 ETSK toistaa, että EU:n on ryhdyttävä pikaisiin toimiin, koska kauppalaivoihin kohdistuva merirosvous on lisääntynyt (13) Afrikassa ja Kaakkois-Aasiassa. Asianmukaisten tuomioistuinten ja lainsäädännön puute edistää sitä, että merirosvoukseen syyllistynevät jäävät rankaisematta. Näin ollen komission tulisi edistää asianomaisen tuomiovallan ja lainsäädännön luomista kyseisillä alueilla. On pyrittävä tiiviiseen yhteistyöhön YK:n järjestöjen kanssa, jotta parannetaan poliittisia, taloudellisia ja sosiaalisia olosuhteita alkuperämaissa. On pikaisesti puututtava merirosvouden syihin asianomaisissa maissa ja palautettava laki ja järjestys sekä vakautettava sosiaaliset ja taloudelliset olot etenkin Somaliassa. Tässä yhteydessä tulisi hyödyntää EU:n kehitysapua ja diplomaattia. ETSK torjuu tiukasti merenkulkijoiden aseistamisen.

6.5.1 Tuoreimpien tietojen mukaan (14) merirosvojen hyökkäysten odotetaan maksavan maailmantaloudelle 16 miljardia dollaria. Vuonna 2008 Afrikan sarven alueella tehtiin 111 ja vuoden 2009 alkupuoliskolla 240 merirosvohyökkäystä, jotka vaaransivat 1 000 merenkulkijan hengen. Somalialaisille merirosvoille maksettiin kuluneiden puoleltoista vuoden aikana lunnaina 150 miljoonaa dollaria.

6.6 Laittomaan maahanmuuttoon liittyy ilmeisten humanitaaristen näkökohtien ohella välittömiä meriliikennettä ja merirajojen turvallisuutta koskevia ongelmia. On välttämättä parannettava integroitua merivalvontaa Välimerellä (SafeSeaNet, EU:n rajaturvallisuusvirasto Frontex). Meren kautta tapahtuvan laittoman

maahanmuuton hillitsemiseksi komission tulisi tehdä yhteistyötä unionin ulkopuolella sijaitsevien lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa.

7. Lähimerenkulku

7.1 Kestävyyssperiaatteen mukaisen liikenteen ja lähimerenkulun edistämiseksi tulisi lisätä investointeja satamien perusrakenteiden parantamiseen sekä satamien ja sisämaan välisiin yhteyksiin. Tämä seikka tulisi ottaa täysin huomioon TEN-T-politiikkaa tarkistettaessa. ETSK kehottaa komissiota kartoittamaan maa- ja meritieverkkojen liittymäkohtien yhteensopimattomuutta, jotta edistetään EU:n yhteyksiä niihin naapurimaihin, joiden kanssa sillä on yhteinen raja.

8. Merenkulkualan tutkimus ja innovointi

8.1 ETSK on kehottanut (15) komissiota viemään Euroopan maailman kärkeen merenkulkualan tutkimuksessa ja innovoinnissa. On ilahduttavaa, että kehotus on otettu huomioon tiedonannossa.

8.2 ETSK kannattaa investointeja sellaisten ympäristöystävällisten alusten, polttoaineiden ja satamien tutkimukseen ja kehittelyyn, joiden kautta lisätään ympäristöä kunnioittavia työpaikkoja. Pitää edistää kohdennettua tutkimus- ja kehittäelytoimintaa alusten päästöjen vähentämiseksi edelleen.

8.3 Komission tulisi tässä yhteydessä edistää sellaisten ratkaisujen löytämistä ympäristönsuojelua, energiaa, turvallisuutta ja sosiaaliasioita koskeviin haasteisiin, joissa yhdistetään yhdenmukainen tuleva meripolitiikka ja laivanrakennuspolitiikka. Eurooppalaisten telakoiden tulisi kanavoida jo osoittamansa valmiudet ympäristöystävällisten alusten rakentamiseen hyödyntämällä Leadership 2015 -ohjelmaa ja muita asianomaisia ohjelmia.

Bryssel 17. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

(12) EUVL C 168, 20.7.2007, s. 50–56.

(13) KOM(2009) 301 lopullinen.

(14) ICC International Maritime Bureau Piracy Reporting Center (IMB), raportti, elokuu 2009. Äskettäin julkaistussa komission tiedonannossa ”Euroopan unionin ja Afrikan kumppanuus” mainitaan merirosvous ja meren yli tapahtuva laiton maahanmuutto keskeisinä näkökohtina liikennepolitiikan yhteistyössä.

(15) EUVL C 277, 17.11.2009, s. 20.

LIITE

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean

LAUSUNTOON

Keskustelussa hylättiin seuraava kohta, joka sai äänestyksessä tuekseen yli neljänneksen annetuista äänistä:

Kohta 1.5

"Euroopan merenkulkuala on maailman kärkiluokkaa. Tätä asemaa tulisi vahvistaa valtiontukea koskevin suuntaviivoin, jotta turvataan EU:n kauppalaivaston tasavertaiset toimintaedellytykset ja maailmanlaajuinen kilpailukyky. Samalla ETSK kehottaa täydentämään EU:n tukisäännöksiä. Tukea tulisi vastedes antaa vain EU:n jäsenvaltioiden lipun alla liikennöiville aluksille, eikä unionin standardeja tulisi voida kiertää vuokraamalla pelkkä alus ilman miehistöä."

Äänestystulos	Puolesta. 92	Vastaa. 91	Pidättyi. 7
----------------------	--------------	------------	-------------

Keskustelussa hylättiin seuraava muutosehdotus, joka sai äänestyksessä tuekseen yli neljänneksen annetuista äänistä:

Kohta 1.11

"Rikkipäästörajojen soveltaminen päästöjen valvonta-alueilla saattaa ensi silmäyksellä vaikuttaa on ympäristöystävälliseltä näkökulmasta, mutta sillä saattaa olla päinvastainen vaikutus: siirrytään meriliikenteestä maaliikenteeseen. Eurooppalaista komodaalisuuspolitiikkaa ja lähimerenkulun edistämistä ei tulisi vaarantaa. ETSK kehottaa komissiota ryhtymään toimiin uusien rikkidioksidipäästöjen valvonta-alueiden luomiseksi EU:n merialueille."

Perustelu

Ei ole näyttöä siitä, että rikkidioksidipäästöjen valvonta-alueiden luominen aiheuttaisi siirtymistä merikuljetuksista maakuljetuksiin.

Äänestystulos	Puolesta. 92	Vastaa. 96	Pidättyi. 18
----------------------	--------------	------------	--------------

Keskustelussa hylättiin seuraava kohta, joka sai äänestyksessä tuekseen yli neljänneksen annetuista äänistä:

Kohta 5.2.1

"Kööpenhaminan ilmastonmuutoskonferenssia (joulukuussa 2009) silmällä pitäen ETSK korostaa (1), että päästökauppajärjestelmän soveltaminen on meriliikenteen alalla ja etenkin hakurahtipalveluissa huomattavasti monimutkaisempaa kuin lentoliikenteessä. Kun päästökauppajärjestelmiä tarkastellaan meriliikenteen kannalta, Euroopan unionin merenkulkualan kilpailukykyä maailmanmarkkinoilla ei saa asettaa epäsuotuisaan asemaan."

Äänestystulos	Puolesta. 112	Vastaa. 83	Pidättyi. 16
----------------------	---------------	------------	--------------

(1) EUVL C 277, 17.11.2009, s. 20.

Keskustelussa hylättiin seuraava kohta, joka sai äänestyksessä tuekseen yli neljänneksen annetuista äänistä:

Kohta 5.2.2

”Rikkipäästörajojen soveltaminen päästöjen valvonta-alueilla saattaa ensi silmäyksellä vaikuttaa ympäristöystävälliseltä toimenpiteeltä, mutta sillä saattaa olla päinvastainen vaikutus: siirytään meriliikenteestä maaliikenteeseen. Eurooppalaista komodaalisuuspolitiikkaa ja lähimerenkulun edistämistä ei tulisi vaarantaa. Asianmukainen vaikutuksenarviointi ennen päätöksentekoa on välttämätön.”

Äänestystulos

Puolesta. 94

Vastaa. 93

Pidättyi. 17

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista ”Komission tiedonanto – Kestävä tulevaisuus liikenteelle: kohti yhtenäistä, teknologiavetoista ja käyttäjäturvallista järjestelmää”

KOM(2009) 279 lopullinen

ja

”Euroopan liikennepolitiikan lähtökohdat vuoden 2010 jälkeen”

(valmistelevala lausunto)

(2010/C 255/20)

Esittelijä: **Lutz RIBBE**

Euroopan komissio päätti 17. kesäkuuta 2009 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Kestävä tulevaisuus liikenteelle: kohti yhtenäistä, teknologiavetoista ja käyttäjäturvallista järjestelmää (komission tiedonanto)

KOM(2009) 279 lopullinen.

Euroopan neuvoston puheenjohtajavaltio Ruotsi pyysi 2. heinäkuuta 2009 lähettämässään kirjeessä Euroopan talous- ja sosiaalikomiteaa laatimaan lausunnon aiheesta

Euroopan liikennepolitiikan lähtökohdat vuoden 2010 jälkeen.

Asian valmistelusta vastannut ”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 12. marraskuuta 2009. Esittelijä oli **Lutz Ribbe**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 16. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 171 ääntä puolesta ja 5 vastaan 11:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK yhtyy tähänastista liikennepolitiikkaa koskevaan komission analyysiin; sen mukaan EU ei ole vielä lähelläkään asettamiensa kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista ja sen mukaan siis tarvitaan perusteellista suunnanmuutosta.

1.2 ETSK muistuttaa, että merkittäviä ponnistuksia ei kaivata enää pelkästään ympäristötavoitteiden (ilmaston suojeleminen, luonnonvarojen säästäminen, biologinen monimuotoisuus, melu- ja ilmansaasteet) suhteen, vaan liikennealalla on myös lukuisia avoimia sosiaali- ja ympäristökysymyksiä. Tämä ei koske pelkästään työntekijöiden oikeuksia ja alan työntekijöiden työ- ja palkkaehtoja eikä vammaisten, nuorten ja ikääntyneiden mahdollisuuksia käyttää julkisia liikennevälineitä ja päästä niihin, vaan kyse on myös niiden kansalaisten valinnanvapaudesta, joilla ei ole autoa käytettävissään tai jotka eivät autoa haluakaan.

1.3 Komitea kannattaa komission asiakirjassa esitettyjä tavoitteita, mutta epäilee, etteivät kuvatut välineet riitä käynnistämään perustavanlaatuisia muutoksia.

1.4 Mainitut tavoitteet ovat enimmäkseen hyvin tuttuja; komissio on ajanut niitä osittain jo vuosikausien ajan. Niiden toteutus on kuitenkin ollut puutteellista. Esimerkkeinä voidaan mainita ulkoisten kustannusten sisällyttäminen hintoihin sekä vaatimus kaupunkiliikennettä koskevan politiikan muuttamiseksi.

1.5 Lopullisessa valkoisessa kirjassaan komission tulisi esittää selkeitä toimintavaihtoehtoja ja nimetä konkreettisia ja mitattavissa olevia tavoitteita.

1.6 Komitea pitää ratkaisevan tärkeänä käydä keskustelua kysymyksestä, millaisten poliittisten ja suunnittelua koskevien päätösten seurauksena liikennettä syntyy ja miten sitä voidaan välttää. Komissiota kehoitetaan kiinnittämään näihin kysymyksiin nykyistä paljon enemmän huomiota valkoisen kirjan tai uusien poliittisten suuntaviivojen laatimisen yhteydessä.

2. Euroopan komission tiedonanto

2.1 Vuonna 2001 komissio julkaisi valkoisen kirjan ⁽¹⁾, jossa määriteltiin eurooppalaisen liikennepolitiikan asialista vuoteen 2010 saakka. Tätä ohjelmaa päivitettiin puolivälitarkistuksessa ⁽²⁾ vuonna 2006. Nyt hämmöittää toimintaohjelman kymmenvuotiskauden loppu, ja komission mielestä on aika suunnata katseet pidemmälle tulevaisuuteen ja luoda perusta tulevalle liikennepolitiikalle.

2.2 Komissio esittelee käsillä olevassa tiedonannossaan pohdintojensa ensimmäisiä tuloksia. Niiden syntyyn ovat vaikuttaneet joukko tutkimuksia, keskusteluita ja kuulemisia.

2.3 Komissio toteaa tarkastelussaan, että ”liikenne on keskeinen osa Euroopan taloutta”. Koko liikennealan osuus EU:n bruttokansantuotteesta on noin 7 prosenttia ja työmarkkinoista yli 5 prosenttia. Komissio kuvailee ja korostaa liikenteen merkitystä myös alueiden, Euroopan ja maailman sosiaalisen ja taloudellisen yhteenkuuluvuuden sekä Euroopan teollisuuden kilpailukyvn ja Lissabonin tavoitteiden toteuttamisen kannalta.

2.4 Samalla komissio toteaa kuitenkin, että liikennepolitiikassa ”[V]ähäisemmiksi ovat sen sijaan jääneet tulokset liittyen EU:n kestäväen kehityksen strategiaan: vuoden 2007 edistymisraportin ⁽³⁾ mukaan eurooppalainen liikennejärjestelmä ei monessakaan mielessä vielä ole kestäväällä kehitysuralla.”

2.5 Lisäksi komissio toteaa: ”Ympäristö on edelleen keskeinen politiikan ala, jolla tarvitaan lisää parannuksia. Vuoden 1990 tasoon nähden kasvihuonekaasupäästöjen kasvutahti EU:ssa ei millään muulla sektorilla ole ollut yhtä suuri kuin liikenteessä ⁽⁴⁾. – Tarkasteltaessa liikennealan aiempaa kehitystä tämän analyysin pohjalta voidaan todeta, että alan toiminta on huomattavasti lisääntynyt, mutta sen energia- ja kasvihuonekaasuintensiivisyttä ei ole riittävästi pystytty pienentämään.”

2.6 Liikenteen kasvun irrottaminen BKT:n kasvusta, joka oli yksi vuoden 2001 valkoisen kirjan ja kestäväen kehityksen strategian tavoitteista, on onnistunut ainoastaan matkustajaliikenteessä, mutta ei siis tavaraliikenteessä. Tätä selitetään mm. sillä, että ”[R]ahtiliikenteen kasvu on sidoksissa myös talouden käytänteisiin – tuotannon keskittämiseen harvempiin paikkoihin mittakaavaetujen saamiseksi, toiminnan siirtämiseen, täsmäajoitettuihin toimitusketjuihin, laajaan lasin, paperin ja metallin kierrätykseen – jotka mahdollistivat kustannusten alentamisen ja mahdollisesti myös päästöjen vähentämisen muilla aloilla lisäten kuitenkin päästöjä liikenteessä”.

⁽¹⁾ KOM(2001) 370 lopullinen.

⁽²⁾ KOM(2006) 314 lopullinen.

⁽³⁾ KOM(2007) 642 lopullinen.

⁽⁴⁾ Ellei toisin mainita, lähteenä on energian ja liikenteen pääosaston selvitys (2009) *EU energy and transport in figures. Statistical pocketbook 2009*.

2.7 Vaikka liikenteen (ja yksittäisten liikennevälineiden) energia- tehokkuus paranee, se ei riitä kompensoimaan suurempia liikennevolyymejä ⁽⁵⁾. Tämä tarkoittaa sitä, että liikenteen määrään kiinnitetään samalla tavoin huomiota kuin siihen tosiasiaan, että ”[E]distyminen on ollut vähäistä myös pyrittäessä siirtämään kuljetuksia tehokkaampiin liikennemuotoihin, esimerkiksi kehittämällä lyhyen matkan merikuljetuksia”.

2.8 Komissio toteaa otsikon ”Suuntaukset ja haasteet” alla mm., että

— ikääntyvien (yli 65-vuotiaiden) osuus EU:ssa kasvaa merkittävästi, mikä yhtäältä muuttaa matkustuskäyttäytymistä mutta toisaalta johtaa myös siihen, että yhteiskunnan on käytettävä entistä enemmän julkisia varoja eläkkeisiin, terveydenhuoltoon ja hoitopalveluihin. Komissio olettaa, että tämä rajoittaa liikennealalla tulevaisuudessa käytettävissä olevia julkisia varoja.

— liikenne on avainasemassa EU:n ilmastonsuojelutavoitteiden saavuttamisessa ja ”tämä edellyttää joidenkin nykysuuntausten kääntämistä”.

— lisääntyvä pula fossiilisista polttoaineista tulee vaikuttaa merkittävästi liikennealaan paitsi teknologian (97 prosenttia liikenteen energiatarpeesta katetaan fossiililla polttoaineilla) myös rakenteiden kannalta (fossiilisten polttoaineiden kuljetus vastaa nykyisin noin puolesta kansainvälisen meriliikenteen määrästä).

— kaupungeissa asuvien EU:n kansalaisten osuus tulee kasvamään ⁽⁶⁾. Tässä yhteydessä komissio toteaa, että jo nyt tieliikenteen aiheuttamista hiilidioksidipäästöistä noin 40 prosenttia ja muista epäpuhtauksista 70 prosenttia tulee kaupunkiliikenteestä.

— väestön ja vaurauden kasvu lisää yleisesti liikkuvuutta ja kuljetustarpeita: komission mainitsemien tutkimusten mukaan autojen määrä lisääntyy maailmassa nykyisestä 700 miljoonasta yli 3 miljardiin vuonna 2050. ”Tämä aiheuttaa vakavia kestävyteen liittyviä ongelmia, ellei kehitys johda kohti pienipäästöisempien ja päästöttömien kulkuneuvojen yleistymistä ja ellei liikkuvuustarpeisiin löydetä toisenlaista ratkaisua.”

2.9 Komissio vaatii siis perustellusti ihmisten ja tavaroiden kestävää liikkuvuutta koskevan pitkän aikavälin vision kehittämistä.

2.10 Tässä yhteydessä komissio hahmottelee 7 yleistä poliittista tavoitetta:

— turvallisen ja laadukkaan liikenteen luominen

⁽⁵⁾ ETSK huomauttaa, että liikennepolitiikan valkoisen kirjan väliarvioinnissa (KOM(2006) 314 lopullinen, kaavio 3-2) on esitetty komission laskelmia liikenteen hiilidioksidipäästöjen kasvusta vuoteen 2020 mennessä. Ne ovat EU:n ilmastonsuojelutavoitteiden vastaisia.

⁽⁶⁾ Noin 72 prosentista 84 prosenttiin vuonna 2050.

- hyvin ylläpidetty ja täysin yhteenliitetty verkosto
- ympäristön kannalta kestävämpi liikenne
- EU:n pitäminen liikennepalvelujen ja -teknologian kärjessä
- osaamispääoman vaaliminen ja kehittäminen
- valintojen ohjaaminen järkevällä hinnoittelulla
- saavutettavuuden huomioon ottaminen kaavoituksessa.

3. Yleistä

3.1 ETSK pitää tervetulleena, että komissio on ottanut tämän aiheen uudelleen käsittelemään ja esittää laajan kuulemismenettelyn puitteissa alustavia – vaikkakin usein vielä liian epäkonkreettisia – ajatuksia liikenteen tulevaisuudesta. Komission analyysi liikennealasta on yksiselitteinen: EU on vielä kaukana asettamiensa kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisesta, ja perusteellisten muutosten tarve on hyvin selkeä. Kuitenkaan ei vielä ole havaittavissa tunnistettavaa visiota ja siihen perustuvia konkreettisia tavoitteita ja välineitä erityisesti yksityisen moottoriajoneuvoliikenteen rajoittamiseksi ja vähentämiseksi. Komission tulisi esittää ne yksityiskohtaisessa toimintasuunnitelmassa ja määritellä samalla mitattavissa olevat tavoitteet.

3.2 ETSK yhtyy moniin komission esittämiin ajatuksiin, kuten esimerkiksi siihen, että olemassa olevaa infrastruktuuria on hyödynnettävä optimaalisesti. Tämä tarkoittaa myös sitä, että on kehitettävä uusia tieto- ja viestintätekniikoita ja parannettava entisiä, että on luotava älykkäitä ja yhdenmukaisia logistiikkajärjestelmiä, että erityisesti kaupunkiliikenteessä tarvitaan uusia ideoita, että eri liikennevälineiden yhteentoimivuutta on parannettava ja painopistettä on siirrettävä yhä ympäristöystävällisempiin liikennemuotoihin ja että käyttöön on otettava innovatiivisia, päästöjä vähentäviä teknologioita jne. Kyse ei kuitenkaan ole uusista oivaluksista eikä etenäkään uudesta visiosta.

3.3 ETSK on viime vuosina laatinut liikennevirtojen hallintapolitiikasta sekä hallinnan teknisestä ja organisatorisesta optimoinnista lukuisia lausuntoja, joihin komitea viittaa tässä yhteydessä. Lausuntoja on annettu mm. seuraavista aiheista: liikennepolitiikan valkoisen kirjan 2001 väliarviointi⁽⁷⁾, strategia ulkoisten kustannusten sisällyttämiseksi hintoihin⁽⁸⁾, tavaraliikenteen logistiikkaa koskeva toimintasuunnitelma⁽⁹⁾, rajatylittävä lainvalvonta liikenneturvallisuuden alalla⁽¹⁰⁾, katsaus Euroopan laajuisista liikenneverkkoja koskevaan politiikkaan⁽¹¹⁾, ympäristöystävällisempi meri- ja sisävesiliikenne⁽¹²⁾, meriä ja valtameriä koskeva eurooppalainen näkemys⁽¹³⁾, maantieliikenne vuonna 2020⁽¹⁴⁾,

(7) EUVL C 161, 13.7.2007, s. 89.

(8) EUVL C 317, 23.12.2009, s. 80.

(9) EUVL C 224, 30.8.2008, s. 46.

(10) EUVL C 77, 31.3.2009, s. 70.

(11) EUVL C 318, 23.12.2009, s. 101.

(12) EUVL C 277, 17.11.2009, s. 20.

(13) EUVL C 168, 20.7.2007, s. 50.

(14) EUVL C 277, 17.11.2009, s. 25.

tavaraliikenteelle suunnattu rautatieverkko⁽¹⁵⁾ ja kilpailukykyisen tavaraliikenteen rautatieverkko⁽¹⁶⁾ sekä sisävesiliikenteen edistäminen (Naiades-toimintaohjelma)⁽¹⁷⁾ ja Euroopan unionin yhdenmukainen meripolitiikka⁽¹⁸⁾.

3.4 ETSK pitää tärkeänä korostaa, että tulevaisuuden liikennepolitiikan on sisällettävä huomattavasti enemmän kuin ”pelkääntään” kestävän kehityksen näkökulmasta optimoitua, nykyisten tai odotettavissa olevien liikennevirtojen rahoittamista. Vaikka komissio esittääkin tiedonannossaan myös asianmukaisia kantoja, ne jäävät liian epämääräisiksi ja epäkonkreettisiksi. Komitea pitää tätä pohdintojen ratkaisevana puutteena.

3.5 Komissio katsoo kylläkin, että nykyistä järjestelmää on muutettava radikaalilla tavalla: esimerkiksi kohdassa 53 mainitaan, että ”[L]iikennejärjestelmässä tulee tapahtumaan merkittäviä muutoksia”, kohdassa 70 puhutaan liikennejärjestelmälle aiheutuvista kovista paineista ja kohdassa 37 liikkuvuustarpeisiin löydettävästä toisenlaisesta ratkaisusta. ETSK jää kuitenkin kaipaamaan konkreettisempaa selitystä näiden käsitteiden merkityksestä.

3.6 Komission asiakirja tarjoaa näin ollen hyvän tiivistelmän monista tutuista kannoista ja ajatuksista muttei muodosta todellista ”visiota”. Monet asiat jäävät edelleen epäselviksi, kuten jo vuosikautia pohdittavana ollut kysymys siitä, miten ulkoiset kustannukset voitaisiin sisällyttää hintoihin.

3.7 Tämän vuoksi ETSK nostaa käsillä olevan valmistelevan lausunnon puitteissa esiin eräitä hyvin perustavanlaatuisia kysymyksiä, joita komission asiakirjassa ei ole käsitelty riittävästi. Komitea toivoo, että kyseiset kohdat otetaan huomioon ja niitä tarkastellaan yksityiskohtaisesti komission tulevissa pohdinnoissa.

4. Erityistä

4.1 Liikenteen merkityksen mittaaminen sen BKT-osuuden tai työpaikkojen määrän avulla ei ole riittävän kattavaa. ”Liikennettä” tapahtuu aina, kun ihmiset kohtaavat tai tavaroita vaihdetaan eli aina yhteiskunnallisten tai taloudellisten tapahtumien yhteydessä. Voidaan myös sanoa, että ilman tavaroiden vaihtoa, ilman liikennettä yhteiskunta ei toimi eikä BKT:tä tavallaan ole olemassakaan.

4.2 Ihmiset haluavat ja heidän on oltava liikkuvia, ja tavaroita halutaan ja niitä on vaihdettava. Näin ollen komissio on oikeassa todetessaan tiedonantonsa kohdissa 39 ja 40: ”Liikenne mahdollistaa monet vapauksistamme: vapauden työskennellä ja elää eri puolilla maailmaa; vapauden valita erilaisista tuotteista ja palveluista; vapauden käydä kauppa ja luoda henkisuhteita. – – Halu päästä hyödyntämään näitä vapauksia todennäköisesti kasvaa tulevaisuuden monikulttuurisessa, heterogeenisessä yhteiskunnassa, – –.”

(15) EUVL C 27, 3.2.2009, s. 41.

(16) EUVL C 317, 23.12.2009, s. 94.

(17) EUVL C 318, 23.12.2006, s. 218.

(18) EUVL C 211, 19.8.2008, s. 31.

4.3 Liikenne on siis hyvin tärkeää, mutta se ei ole itsetarkoitus. Kaikkea liikennettä ei ole pidettävä yhteiskunnan kannalta ”hyvänä” vain siksi että se edistää osaltaan ihmisten liikkuvuutta tai tavaroiden vaihtoa. Liikenteellä ei ole pelkästään myönteisiä vaikutuksia, kuten komissio asiakirjassaan itsekin kuvaa vaikuttavasti. Poliitiikan keskeisenä tehtävänä on asettaa mainituille ”vapauksille” selkeät puitteet ja jopa rajat, kun ne koskettavat tai jopa uhkaavat toisia vapauksia tai tarpeita: esimerkiksi jos kyse on ihmisten terveydestä, ympäristöstä ja/tai ilmastosta tai tulevien sukupolvien tarpeista.

4.4 Samalla (liikenne)politiikassa on varmistettava, että kaikkien kansalaisten ulottuvilla on hyvä liikennetarjonta ja turvattu liikennepalveluiden saatavuus. Tämä koskee täysin kestävyysperiaatteen mukaisesti myös ja erityisesti sosiaalisesti heikommassa asemassa olevia ryhmiä, kuten vammaisia, lapsia, nuoria jne. On myös varmistettava, että liikennealan työskentelyolosuhteet paranevat.

4.5 Tähänastisessa liikennepolitiikassa on kuitenkin usein menty sieltä, missä aita on matalin. Ensimmäisenä tavoitteena on ollut liikenteen kysynnän täyttämisen järjestäminen, ja sillä on usein jopa luotu lisää kysyntää ja uusia liikennetarpeita mm. kansantalouden kannalta väärrällä yksityisen moottoriajoneuvoliikenteen ensisijaisella tukemisella, vain halpaan öljyyn perustuvan taloudellisen työnjaon tukemisella ja vastaavalla tuotantopaikkojen ja asuinalueiden kaavoituksella. Uskottiin, että näin syntyviä ongelmia voitaisiin ratkaista pelkästään infrastruktuurin tai tekniikan avulla. Unohdettiin keskustella myös liikenteen syntymisen ja tiettyjen liikennevirtojen tarkoituksenmukaisuuden kysymyksestä. Nämä keskustelut on nyt käytävä. Samalla komitea on hyvin tietoinen siitä, että Euroopan komissio ei ole yksin vastuussa ongelmista, sillä monet päätökset on tehty toissijaisuusperiaatteen mukaisesti jäsenvaltioiden, alueiden tai kuntien tasolla.

4.6 ETSK pitää erittäin tervetulleena, että komissio tarkastelee hyvin avoimesti tiettyjä kysymyksiä. Kohdassa 59 komissio kirjoittaa: ”Monia julkishallinnon palveluja on pyritty asteittain keskittämään tehokkuuden lisäämiseksi. Etäisyydet kansalaisten ja palveluntarjoajien (koulujen, sairaaloiden, ostoskeskusten) välillä ovat lisääntyneet. Yritykset ovat seuranneet samaa trendiä vähentämällä tuotantolaitosten, varastojen ja jakelukeskusten määrää. Toimintojen keskittämissuuntaus on tuottanut paljon pakkoliikennettä, kun saavutettavuus on heikentynyt.” ETSK olisi kuitenkin toivonut, että tiedonannossa olisi pohdittu myös asiasta vedettäviä poliittisia johtopäätöksiä.

4.7 Lienee kiistatonta, että taloudelliset toimintaolosuhteet ja poliittiset päätökset ovat välittömästi tai välillisesti vaikuttaneet kuvailtuihin kehityssuuntiin, esimerkiksi julkishallinnon palveluiden mutta myös yritysten keskittymiseen. Ennen poliittisten tai suunnittelua koskevien päätösten tekemistä tulisi tulevaisuudessa välttämättä analysoida paljon tarkemmin niiden vaikutuksia liikenteeseen ja liikennejärjestelmään. Onko mikään suunnitelma jätetty poliittisella päätöksellä toteuttamatta, koska suunnitelman seurauksena syntynyt uusi liikenne ei ole toivottavaa?

4.8 Komission tiedonannossa kuvatut havainnot, puutteet ja tarpeet huomioon ottaen olisi hyödyllistä selkeyttää ”liikenteen kestävä tulevaisuus” tavoittelun puitteissa, millaisia aiempia kehityssuuntia ja puitteiden määrittelyjä EU:n ja jäsenvaltioiden tasolla komissio pitää virheellisinä. Oliko eräissä jäsenvaltioissa tapahtunut koulujen ja hallinnon keskittäminen oikea ratkaisu? Olivatko – usein EU:n rakennerahastovaroin tuetut – teurastamoiden ja meijereiden keskittämisprosessit todellakin tarkoituksenmukaisia kestävä kehityksen (ja esimerkiksi aluekehityksen) kannalta? Edistykö infrastruktuurin lisärakentaminen todellakin kestävä aluekehitystä vai johtiko väärä liikenneinfrastruktuuripolitiikka nimenomaan maaseutualueiden autioitumiseen ja pakkoliikenteen syntyyn?

4.9 Toinen esimerkki: maailmanlaajuisen työnjaon puitteissa Eurooppaan tuodaan halpaa rehua. Tämä on aiheuttanut karjanhoidon keskittymistä ja uusia liikennevirtoja. Se on ollut mahdollista ennen kaikkea siksi, että sekä reuhinnat että kuljetuskustannukset eivät heijasta ekologista ja kansantaloudellista todellisuutta. Kielteiset sosiaaliset kustannukset jäävät myös usein peittoon. Jo pelkästään nimenomaan liikenteen aiheuttaman ilmastomuutoksen seurannaiskustannukset tai liikennemelun ja -päästöjen aiheuttamat sairauskustannukset herättävät tärkeitä kysymyksiä EU:n liikkuvuuspolitiikan kestävydestä: Tuleeko näin olla myös tulevaisuudessa? Millä tavoin asia koskee liikennepolitiikkaa? Valitettavasti näihin kysymyksiin ei komission asiakirjasta löydy vastausta.

4.10 ETSK vaatii, että kaikilla politiikanaloilla – talous- ja kilpailupolitiikasta kehitysyhteistyöpolitiikkaan – toteutettaisiin arviointi niiden liikennettä synnyttävästä vaikutuksesta. Esimerkiksi yhteisen maatalouspolitiikan muuttaminen alueellisen talouskierroksen vahvistamiseksi tarjoaa suuria mahdollisuuksia liikenteen välttämiseksi ja kuljetusmatkojen lyhentämiseksi Euroopassa.

4.11 Tällaisessa keskustelussa kohteena ei ole liikkuvuus sinänsä eli tehtyjen matkojen määrä, vaan kyse on matkojen pituudesta ja tavasta, jolla ne suoritetaan, eli käytetyistä voimavaroista ja liikennevälineistä.

4.12 Nimenomaan tässä suhteessa viime vuosina on tapahtunut paljon muutoksia. Matkat ovat usein pidentyneet, ja käytetyt liikennevälineet eivät ole olleet juuri kaikkein ympäristöystävällisimpiä. Tämä koskee sekä henkilöliikennettä että myös tavaravirtoja eli rahtiliikennettä. Vilja on aina päätynyt pellolta myllyn ja leipomon kautta kuluttajalle, mutta kuljetusmatkat ovat muuttuneet. Se, että muiden politiikanalojen toimintaolosuhteiden ja EU:n sisäisen yhdenmukaistamisen puutteiden seurauksena nykyisin on liiketaloudellisesti kannattavaa kuljettaa puolivalmistelevonnaisia satoja kilometrejä kylmäautossa ja paistaa ne vasta paikan päällä valmiiksi, on vain yksi esimerkki toimintatarpeesta.

4.13 Ihmiset ovat jo sukupolvien ajan tehneet vain 3–4 matkaa päivittäin. Saksalaiset tekevät esimerkiksi noin 281 miljoonaa matkaa päivittäin, ja se tarkoittaa noin 3,4 matkaa henkeä kohden. Tässä yhteydessä kuljetaan noin 3,2 miljardia km⁽¹⁹⁾. Vuonna 2002 vastaava luku oli ”ainoastaan” noin 3,04 miljardia km.

4.14 Liikenteen syntyyn ja matkojen pituuteen vaikuttavat yksityishenkilöiden, poliitikkojen ja yritysten päätökset. Liikennetarpeiden tyydyttämiseksi asetetuilla hinnoilla on tässä yhteydessä ratkaiseva rooli. Tulevaisuudessa tässä yhteydessä tarvitaan ja nähdään paljon muutoksia, mm. raaka-aineiden (ja erityisesti fossiilisten polttoaineiden) hintojen nousun seurauksena, ETSK:n toistuvasti kannattaman ja vaatiman ulkoisten kustannusten hintoihin sisällyttämisen ja komission odottaman julkisten infrastruktuuri-investointien vähenemisen seurauksena. Puuttuu kuitenkin selkeä poliittinen viesti siitä, mitä päätelmiä asiasta tulisi tänä päivänä tehdä. ETSK:n mielestä infrastruktuureja koskevissa päätöksissä kestävään kehitykseen tulisi kiinnittää yleisesti entistä enemmän huomiota. Laskelmiin tulisi sisällyttää kytkentöjen parantamisen, tuottavuuden lisäämisen ja ajansäästön ohella entistä enemmän myös ekologisia ja sosiaalisia seurannaiskustannuksia.

4.15 Kaikki uudet liikenneinfrastruktuuritoimet ovat hyvin kalliita ja niiden toteuttamisen vaikutukset kestävät useita vuosikymmeniä. Komissio toteaa, että ikääntyvien osuus yhteiskunnassa kasvaa, yhä useammat ihmiset elävät kaupungeissa (mikä muuttaa liikkuvuusvaatimuksia), ja samalla liikenneinfrastruktuurimeinoin on luultavasti käytettävissä yhä vähemmän julkisia varoja. Tästä seuraa tarve infrastruktuuri-investointien merkittäville muutoksille.

4.16 ETSK ehdottaa siksi liikennejärjestelmän perustavanlaatuisen uudistamisen ja liikkuvuustarpeiden uudenlaisten ratkaisujen puitteissa komissiolle ja neuvoston puheenjohtajavaltiolle periaatekysymysten – kuten liikenteen syntymisen ja pakkoliikenteen – syvällistä tarkastelua. Komitea korostaa uudelleen, että se ei olisi keskustelua vapauksien tai liikkumistarpeiden leikkaamisesta, vaan kyseessä on myös tulevien sukupolvien liikkumisvapauden varmistamiseen tähtäävä tarpeellinen pohdinta kestävästä kehityksen strategian toteuttamisesta, johon liikennepoliittikkaa on tähän asti sisällytetty aivan liian vähän.

4.17 Komissio ottaa kohdassa 53 puheeksi tärkeän asian: ”Joilakin liikennesektorin osa-alueilla voidaan kuitenkin ajautua irtisanomisiin, kun toimintaa joudutaan sopeuttamaan täysin uudenlaiseen taloudelliseen ympäristöön ja energiatilanteeseen. On tärkeää varmistaa, että tämä muutos pystytään ennakoimaan ja hallitsemaan niin, että muuttuvat olosuhteet luovat myös uusia työpaikkoja ja liikennealan työntekijä voivat osallistua ja mukautua prosessiin.”

4.18 Nimenomaan tällaisesta perusteellisesta ennakoinnista on oltava kyse. Siihen kuuluu, että kuvataan mahdollisimman tarkkaan, mihin aloihin asia vaikuttaa myönteisesti tai kielteisesti. Monet vastaukset ovat jo tiedossa, mutta ne on vain esitettävä avoimesti. ETSK viittasi jo yhdessä ensimmäisistä kestävästä kehityksestä antamistaan lausunnoista (NAT/229) siihen, että tällaiset tarpeelliset muutosprosessit vähentävät pelkoa ja vastustusta juuri niillä yhteiskunnan aloilla, jotka hyötyvät enemmän nykyisestä, kestävämmästä järjestelmästä ja joita rakenteelliset muutokset ensisijaisesti koskevat.

⁽¹⁹⁾ Saksan liikenne-, rakennus- ja kaupunkikehitysministeriön tilaama tutkimus liikkuvuudesta Saksassa ”*Mobilität in Deutschland*”.

4.19 Liikenteen syntyä ja matkojen pituutta koskevien rakenteellisten kysymysten lisäksi on tarkasteltava eri liikennevälineiden välisiä eroja. ETSK pitää tervetulleena komission tiedonannossaan esittämiä kantoja ja erityisesti käsityksiä, joiden mukaan

- (tie)liikenteen käyttäjiltä perityt maksut⁽²⁰⁾ eivät ”useinkaan ole yhteydessä todellisiin kustannuksiin, joita heidän valinnoistaan aiheutuu yhteiskunnalle”.
- kaikkien liikennemuotojen ja liikennevälineiden ulkoisten kustannusten oikea hinnoittelu johtaisi liikenteen vähenemiseen sekä parempien eli ympäristöystävällisempien liikennevälineiden valintaan. ETSK jää kuitenkin kaipaamaan viitteitä tämän ”oikean hinnoittelun” toteutuksesta.
- ”on olemassa erittäin suuri tarve teknologiselle siirtymälle kohti pienipäästöisempiä ja päästöttömiä kulkuneuvoja”. ETSK:n käsityksen mukaan tässä on ajoneuvojen koon pienentämisellä sekä siihen perustuvalla sähkökäyttöisyyden lisäämisellä merkittävä rooli. Saksan uusiutuvien energiamuotojen viraston (*Agentur für Erneuerbare Energie*) laskelmien mukaan ilmaston suojelemaan voidaan edistää huomattavasti, jos tässä yhteydessä käytetään pelkästään uusiutuvista energialähteistä tuotettua sähköä⁽²¹⁾. Kyse ei kuitenkaan ole pelkästään uusista moottoritekniikoista, sillä esimerkiksi ruuhkien ja autojen ehdoilla toimivien kaupunkien ongelmaa ei näin voida ratkaista.
- nimenomaan jatkuvasti kehittyvillä suurimmilla kaupunkialueilla tulisi edistää julkisten liikennevälineiden käyttöä, pyöräilyä ja kävelyä. Tämä vastaa komission ns. kansalaisten verkkojen⁽²²⁾ yhteydessä esittämiä kantoja. ETSK on kuitenkin hiljattain jälleen kritisoinut, että kyseisten ajatusten toteutus etenee hyvin tahmeasti. Nimenomaan kaupunkiliikennepoliitikassa tarvitaan täysin uusia lähestymistapoja, joissa kyseenalaistetaan autojen tähänastinen valta-asema.
- ETSK pitää viime vuosina tai vuosikymmeninä esimerkiksi Lontoossa tai Bielefeldissä toteutettuja kaupunkiliikennepoliittikoita todisteena siitä, että kielteisiä kehityssuuntia voidaan korjata ja kestäväää liikennepoliittikkaa voidaan toteuttaa, jos aktiiviset päättäjät luovat siihen mahdollisuudet.
- ETSK ei tässä yhteydessä usko täysin komission kohdassa 32 esittämää väittämää, jonka mukaan ”– – kaupunkirakenteen leviäminen – – lisää henkilöliikenteen eri muotojen tarvetta”. Esimerkiksi Berliinin ja Kööpenhaminan kaltaisten suurkaupunkien suhteellisen alhainen henkilöajoneuvotiheys osoittaa, että asianmukaisella liikennepoliitikalla voidaan saavuttaa eri liikennemuotojen osuukseen täysin vastakkainen kehitys.

⁽²⁰⁾ Ajoneuvo- ja energiaverojen lisäksi peritään myös tietulleja ja infrastruktuurin käyttömaksuja.

⁽²¹⁾ Vrt.: <http://www.unendlich-viel-energie.de/de/verkehr/detailansicht/article/5/erneuerbaren-energien-koennen-strombedarf-fuer-elektroautos-spielend-decken.html>

⁽²²⁾ Ks. ”Kansalaisten verkon kehittäminen – Paikallisen ja alueellisen henkilöliikenteen tärkeys ja Euroopan komission keinot edistää sitä”, KOM(1998) 431 lopull., 10.7.1998.

- ETSK odottaa, että ympäristöystävällisempien liikennemuu-
tojen selkeää priorisointia koskevista tehokkaista välineistä
käydään perusteellinen keskustelu kaikkien investointien ja
puitteiden määrittelyiden yhteydessä ja että kaikille liikenne-
muodoille kehitetään yhteiset sosiaali- ja ympäristönormit
reilun kilpailun ja kestäväen kehityksen takaamiseksi.
- Yksittäisten jäsenvaltioiden esimerkkien avulla tulisi käsitellä
erityisesti erilaisten talous- ja kaavoituspolitiikkojen

vaikutuksia sekä ottaa huomioon lukuisten EU-hankkeiden
kokemukset kunnissa, jotka toteuttavat esimerkillistä poli-
tiikkaa. Näin vältetään moottoriajoneuvoliikennettä ja
samalla tyydytetään täysin kansalaisten elämän ja liikkumi-
sen asettamat tarpeet. ETSK kannattaa koordinoituelimen
luomista EU:hun tämänkaltaisten hyvien esimerkkien kerää-
miseksi ja levittämiseksi.

Bryssel 16. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Esineiden internet – Toimintasuunnitelma Euroopalle”

KOM(2009) 278 lopullinen

(2010/C 255/21)

Esittelijä: **Zenonas Rokus RUDZIKAS**

Komissio päätti 18. kesäkuuta 2009 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Esineiden internet – Toimintasuunnitelma Euroopalle

KOM(2009) 278 lopullinen.

Asian valmistelusta vastannut ”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 12. marraskuuta 2009. Esittelijä oli Zenonas Rokus Rudzikas.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 17. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 60 ääntä puolesta 2:n pidätyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Kun ajatellaan tieto- ja viestintätekniikan kehityksen erityispiirteitä sekä sen erityismerkitystä valtion kehityksessä ja kansalaisten elämässä eri aloilla, ETSK suhtautuu myönteisesti Euroopan komission tiedonantoon ”Esineiden internet – Toimintasuunnitelma Euroopalle”⁽¹⁾. Tiedonannon tavoitteena on luoda uusi yleinen ajattelutapa, jonka mukaisesti siirrytään ihmisiä yhdistävästä internetistä internetiin, joka liittyy ihmiset esineisiin tai esineet toisiinsa, lyhyesti ”esineiden internetiin” (*Internet of Things*).

1.2 ETSK kannattaa komission näkemystä, että esineiden internet luo uusia ja entistä parempia työpaikkoja, avaa uusia liiketoiminta- ja kasvumahdollisuuksia, vahvistaa Euroopan globaalia kilpailukykyä sekä parantaa kansalaisten elämänlaatua.

Esineiden internet antaa huomattavan panoksen vastattaessa yhteiskunnallisiin haasteisiin esimerkiksi terveydentilan seurannassa, ekologiassa ja ympäristönsuojelussa, liikenteessä sekä muilla ihmisen toiminnan aloilla. Esineiden internetin avulla toteutettava verkkoviestintä vaikuttaa perinpohjaisesti yhteiskuntaamme ja johtaa asteittain todelliseen ajattelutavan muutokseen kyseisellä alalla.

1.3 Vaikka ETSK suhtautuukin myönteisesti komission asiakirjaan ja kannattaa yleisesti ottaen siinä esitettyjä toteamuksia ja suosituksia, se pahoittelee konkreettisten kannanottojen puutetta etenkin määräaikaisten ja toteutusaikataulun osalta.

1.4 Internetin globaalin luonteen vuoksi Euroopan komission aloitteet, toimet ja säädökset eivät pelkästään riitä tämän maailmanlaajuisen rakenteen hallitsemiseksi. On painotettava nykyistä vahvemmin kansainvälisten organisaatioiden sekä neuvottelujen ja sellaisten sopimusten roolia, jotka useimmat valtiot ratifioivat. Tarvitaan kiireimmiten ”kyberneettistä Kioton pöytäkirjaa” tai toivotun Kööpenhaminan ilmastopöytäkirjan kyberneettistä vastinetta.

1.5 ETSK suosittaa komissiolle, että se ottaa nykyistä konkreettisemmin kantaa esineiden internetin hallintoperiaatteisiin, jotta luodaan internetin keskitetyn ja hajautetun hallinnon välille tasapainoinen suhde, sekä henkilötietojen ja yksityisyyden suojaan liittyvien kysymysten jatkuvaan seurantaan. Keskustelun käynnistäminen ei riitä, vaan tarvitaan myös konkreettisia lisätoimia.

1.6 ETSK katsoo, että luotaessa tällaista kyberneettistä ”Baabelin tornia” järjestelmien ja menetelmien standardointi on erityisen tärkeää. Standardoinnissa tulisi kuitenkin ottaa huomioon yksittäisten maiden kielten, kulttuurien ja perinteiden monimuotoisuus ja ominaispiirteet.

1.7 ETSK on tyytyväinen komission aikeeseen rahoittaa esineiden internetin alalla edelleen 7. puiteohjelman tutkimushankkeita. Tämä ei kuitenkaan riitä. On myös rahoitettava niitä esineiden internetin luomiseen liittyviä tutkimussuuntia, joiden ensisijainen tukeminen edistäisi alan laadullista läpimurtoa (esimerkiksi nanoteknologia, optoelektronikka, kvanttietokoneet, verkko- ja pilvilaskenta sekä tietokoneen avulla tapahtuvan suullisen viestinnän teknologiat). Kyseiset toimet on koordinoitava nykyistä paremmin.

⁽¹⁾ KOM(2009) 278 lopullinen.

1.8 Tieto- ja viestintäteknikan nopea kehittäminen edellyttää tiedon jatkuvaa ajantasaistamista. Juuri tällä alalla pätee elinikäisen oppimisen periaate. Korkeakouluopettajien ja opiskelijoiden, opettajien ja koululaisten sekä kaikkien aikuisten on jatkuvasti parannettava tietojaan. Tässä yhteydessä etäopetustekniikat ovat erityisen tehokkaita. On ehdottomasti ryhdyttävä toimiin maantieteellisen digitaalisen kahtiajaon poistamiseksi. Kyseisten toimien toteutuksessa on järjestäytyneellä kansalaisyhteiskunnalla erityisrooli.

1.9 ETSK tunnustaa innovaatioiden merkityksen ja muistuttaa komissiota, että tekijänoikeuksia on suojattava nykyistä paremmin ja että on edistettävä laitteistojen ja laitteiden sekä menetelyjen ja menetelmien patentoimista. On tuettava ensisijaisesti hankkeita, joilla pyritään suojaamaan kulttuuriperintöä, kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta sekä muuta kansojen henkistä omaisuutta.

1.10 ETSK kiinnittää komission huomion siihen, että sähkömagneettisten aaltojen vaikutuksia ihmisiin on tutkittava perusteellisesti. Vaikka esineiden internetin järjestelmien säteily on vähäistä, saattaa säteilylähteiden määrä lisääntyä eksponentiaalisesti, ja niiden aiheuttama säteily on useimmiten jatkuvaa, joten nopeasti lisääntyvä ”ympäristön sähköinen saastuminen” voi tulevaisuudessa johtaa suuriin ongelmiin. Moderni tiede ei ole vielä lopullisesti selvittänyt, onko olemassa harmittoman ja vaarallisen säteilyn välistä säteilytiheyden raja-arvoa ja minkälaisia ovat altistumisen kasautuvat vaikutukset. Pääsemmekö esiin manaamistamme hengistä lopulta enää eroon?

2. Tieto- ja viestintäteknikan kehityksen erityispiirteitä

Esineiden internet perustuu ajatukseen maailmanlaajuisesta langattomasta ja integroidusta älykkäiden laitteistojen ja laitteiden (joita nimitetään esineiksi) sekä mitä erilaisimpien sensorien ja toimilaitteiden verkosta, jossa esineet viestivät keskenään ja ihmisten kanssa ja hyödyntävät vakioprotokollia. Kyseinen verkko liittyy miljardeja ihmisiä toisiinsa. Seuraavassa esitetään eräitä tieto- ja viestintäteknikan erityispiirteitä.

2.1 Keskeisiä ominaispiirteitä on tieto- ja viestintäteknikan erityisen nopea ja räjähdysmäinen kehitys, jonka yhdessä kehitysvaiheessa syntyy internet. Tieto- ja viestintäteknikka on käytännössä yhden sukupolven aikana työntynyt yksittäisistä tieteellisistä laboratorioista julkiseen tietoisuuteen. Myös rinnakkainen ja hajautettu tietojenkäsittely (grid-teknologia) on lisääntynyt nopeasti. Esimerkiksi Liettuassa toteutetaan EU:n tuella BalticGrid I ja II -hankkeita sekä kansallisia LitGrid- ja GridTechno-hankkeita.

2.2 Tieto- ja viestintäteknikan ominaispiirteinä on myös, että sen kehitys perustuu suurelta osin muiden tieteenalojen yhteisvaikutukseen sekä menetelmien ja tulosten käyttöön ja yhdistelmiin, mikä synnyttää uutta laatua.

2.3 Tieto- ja viestintäteknikka osoittaa kiitollisuuttaan ja ”maksaa velkansa” muille tieteenaloille siten, että se antaa niiden käyttöön tutkimusmenetelmiä, laitteita ja muita komponentteja ja hyödyttää lisäksi jopa kansalaisia jokapäiväisessä elämässä. Jos matematiikka oli aiemmin tieteiden kuningatar (tai, kuten monien mielestä, ”palvelija”), on tietotekniikka sittemmin ottanut tämän

aseman. Voidaan myös siteerata 1500-luvulla toisen vallankumouksen – kirjapainotaidon – kynnyksellä käytettyä sananpartta ”tiede ilman tietoisuutta on vain sielun raunio” (ranskalainen filosofi François Rabelais teoksen Pantagruel luvussa VIII vuonna 1532).

2.4 Tieto- ja viestintäteknikalle ovat ominaisia myös käyttösovellukset, mikä ilmenee tieto- ja viestintäteknikkaa hyödyntävien laitteiden ja laitteistojen nopeana kehittymisenä. Muistettakoon vaikkapa matkapuhelien kehittymisnopeus, tietokoneiden ominaisuuksien muutossuuntaukset, algoritmikielten kehitys tai internetin leviäminen.

2.5 Esineiden internet johtaa tarkoituksensa mukaisesti väijäämättä teknisen ympäristön älyllistymiseen. Esineistä tulee ”älykkäitä” ja ne kykenevät tiettyinä ajankohtana tunnistamaan ominaispiirteensä ja mahdollisuutensa sekä ympäristönsä ominaispiirteet ja mahdollisuudet, tekemään itsenäisiä päätöksiä ja toimimaan aktiivisesti saavuttaakseen asetettuja tavoitteita tai täyttääkseen niille määrättyjä tehtäviä. Voidaan ajatella, että älykkäät esineet voivat suorittaa mitä erilaisimpia toimia ja tehtäviä sekä reagoida tiettyinä ajankohtana ympäristöönsä, eli mukautua ympäristöön, muuttaa konfiguraatiotaan, korjata puutteitaan ja jopa päättää, kenen ulottuvilla ne ovat, ja vaihtaa omistajaansa.

2.6 Kun ajatellaan valtavia globaaleja tieto- ja viestintäteknikan markkinoita sekä niiden jo mainittua erityisen nopeaa kehitystä, joka edellyttää jatkuvaa tieteellisen tiedon täydentämistä ja ajantasaistamista, kyseessä on erityisen houkutteleva talouden ala Euroopan maille, joissa on korkea koulutustaso ja kehittynyt työkalutuuri.

2.7 Myös tieto- ja viestintäteknikalla on sanonnan mukaisesti kolikon kaksi puolta: yhtäältä sen käyttö edistää kansalaisten elämänlaatua, ja toisaalta sillä voi olla myös haittavaikutuksia. Mainittakoon tässä yhteydessä yksityisyyden vaarantuminen, kyberterrorin vaara sekä pornografian, homofobian ja rasmin levittämiseen tarkoitettujen internetsivustot. Lisäksi etenkin nuoret saattavat tulla riippuvaisiksi internetistä, mikä johdosta suuri osa todellisesta elämästä korvataan ”virtuaalisella maailmalla”.

2.8 Tieto- ja viestintäteknikan sekä sen ”jälkeläisen”, internetin, ominaispiirteiden sekä sen valtion talouteen ja kansalaisten elämänlaatuun kohdistuvan merkityksen valossa ETSK on jo pitkään kiinnittänyt alaan runsaasti huomiota. Mainittakoon tässä yhteydessä komitean lausunto CESE 1514/2008 (asiakokonaisuus TEN/342) ”Tavaroiden internet” (esittelijä: Daniel Retureau) sekä eräät viime vuosina annetut asiaa koskevat lausunnot ⁽²⁾ ja niissä lainatut asiakirjat.

⁽²⁾ EUVL C 256, 27.10.2007, s. 66–72; EUVL C 224, 30.8.2008, s. 50–56; EUVL C 175, 28.7.2009, s. 92–96; EUVL C 128, 18.5.2010, s. 69; Ks. ETSK:n lausunnot aiheista ”Elintärkeiden tietoinfrastruktuurien suojaaminen”, Ks. tämän virallisen lehden sivu 98.

3. Yleistä

3.1 Kun ajatellaan tieto- ja viestintätekniikan erityismerkitystä valtion kehityksessä ja kansalaisten elämässä eri aloilla, ETKS suhtautuu myönteisesti Euroopan komission tiedonantoon ”Esineiden internet – Toimintasuunnitelma Euroopalle”. Tiedonannon tavoitteena on luoda uusi ajattelutapa, jonka mukaisesti siirrytään ihmisiä yhdistävästä internetistä internetiin, joka liittyy ihmisiin esineisiin tai esineet toisiinsa.

3.2 ETSK on komission kanssa samaa mieltä siitä, että esineiden internet luo uusia ja entistä parempia työpaikkoja, avaa uusia liiketoiminta- ja kasvumahdollisuuksia, vahvistaa Euroopan globaalia kilpailukykyä sekä parantaa kansalaisten elämänlaatua.

3.3 ETSK suhtautuu myönteisesti investointeihin, jotka Euroopan komissio on jo kohdentanut tieto- ja viestintätekniikan kehittämiseen tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen viidennen, kuudennen ja seitsemännen puiteohjelman sekä kilpailukyvyyn ja innovoinnin puiteohjelman kautta. Eräitä merkittäviä edistysaskeleita on jo otettu. Laitteet pienenevät silminnähden ja ovat pian ihmissilmälle näkymättömiä, niissä käytetään yhä useammin langattomia yhteyksiä ja ne ovat liikkuvia, ja järjestelmät ovat entistä moninaisempia ja monimutkaisempia. Uusimmat teknologiat, kuten radiotaajuustunnistus (RFID), lähitiedonsiirtoteknologia (NFC), internetin IP-yhteyksikäytännön versio 6 (IPv6) ja ultralaaja-kaista, leviävät yhä laajemmalle.

Alan urauurtavaa kehitystä ilmentää myös se, että vuonna 2009 fysiikan Nobel-palkinto myönnettiin kolmelle tutkijalle valokuituteknologian keksimisestä sekä panoksesta ensimmäiseen onnistuneeseen kuvantamiseen ja kuvien siirtoon digitaalisen kuvasensorin avulla. Tämä läpimurto mahdollisti modernin internetin syntymisen ja kehittämisen tulevaisuuden esineiden internetiksi.

3.4 Kun otetaan huomioon syväiset yhteiskunnalliset muutokset, jotka liittyvät esineiden internetin kehittämiseen, on tärkeää ohjata prosessia, jotta se yksityisyyttä ja tietoturvaa vaarantamatta edistää tehokkaasti talouskasvua ja ihmisten hyvinvointia.

3.5 ETSK kannattaa kaikkia komission toimia, joilla pyritään poistamaan esineiden internetin käyttöön oton esteet.

3.5.1 Ensisijaisesti on suojeltava kahta EU:n kansalaisten perusoikeutta: yksityisyyden suoja ja henkilötietojen suoja. Siksi sitä, mihin suuntaan yksityisyyden suoja ja henkilötietojen suoja kehittyvät, olisi tarkkailtava jatkuvasti, ja niiden rikkomiseen olisi puututtava.

3.5.2 On erityisen tärkeää, että esineiden internetin osat suunnitellaan alusta lähtien niin, että niissä on sisäänrakennettuina yksityisyyden ja henkilötietojen suoja. Niiden tulee myös täyttää käyttäjien vaatimukset kokonaisvaltaisesti, jotta onnistutaan luomaan luottamuksen, hyväksynnän ja turvallisuuden ilmapiiri. Liike-elämässä tietoturvallisuus liittyy liiketoimintatietojen saatavuuteen, luotettavuuteen ja luottamuksellisuuteen sekä uusien riskien punnitsemiseen.

3.5.3 Koska kaikki esineiden internetin häiriöt voivat vaikuttaa huomattavasti talouteen ja yhteiskuntaan yksittäisillä alueilla tai jopa koko maailmassa, tietoinfrastruktuurien korkein mahdollinen suoja on taattava.

3.5.4 Esineiden internetin kehittämisessä massailmiöksi erittäin tärkeää on standardointi, joka yksinkertaistaa esineiden internetin käyttämistä ja jonka ansiosta yritykset selviytyvät paremmin kansainvälisessä kilpailussa. Erityisen hyödyllistä olisi standardointi yhdessä sen kanssa, että siirrytään nopeasti IPv6-yhteyksikäyttöön. Tämän ansiosta voitaisiin suoraan yksilöidä lähes loputon määrä objekteja – ja kaikki maapallon asukkaat – internetissä.

3.6 Erityisen tervetulleita ovat komission toimet tieteellisen tutkimuksen ja teknisen kehittämisen tukemiseksi tällä monitieteisellä alalla, jossa yhdistyvät useissa eri tutkimussuunnissa ja teknologioissa saavutetut tulokset. Näiden yhdistelmästä syntyy laadullisesti uudenlainen tuote, tulevaisuuden internet eli esineiden internet. Myönteistä on myös komission aikomus tukea julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä tämän perustavanlaatuisen ongelman ratkaisemiseksi.

Paitsi että esineiden internet avaa uusia mahdollisuuksia liike-elämälle ja tuotannolle, se myös edellyttää täysin uudenlaisia liiketoimintamalleja, etenkin sähköisessä kaupankäynnissä ja liiketoiminnassa.

3.7 Esineiden internet -järjestelmiä kehittävät, ohjaavat ja käyttävät useat sidosryhmät, joiden toiminnan taustalla vaikuttavat erilaiset liiketoimintamallit ja intressit. Siksi on huolehdittava siitä, että luodaan edellytykset kasvun ja innovoinnin tukemiseksi, nykyisten järjestelmien täydentämiseksi uusilla elementeillä ja uusien järjestelmien joustavaksi mukauttamiseksi nykyisiin järjestelmiin sopiviksi.

3.8 Kyse on aidosti maailmanlaajuisesta tuotteesta: esineiden internet on luonteeltaan rajatylittävä. Siksi sen kehittämisen ja toteuttamisen yhteydessä erittäin tärkeää on kansainvälisellä tasolla käytävä vuoropuhelu, hyvien toimintamallien vaihtaminen ja nykyisten yhteisten toimien koordinointi.

3.9 ETSK on tyytyväinen komission toimiin ja keinoihin, joiden avulla pyritään takaamaan soveltuvien radiotaajuuksien oikea-aikainen saatavuus sekä seuraamaan ja arvioimaan sitä, tarvitaanko yhdenmukaistettuja lisätaajuuksia esineiden internetin käyttöön. Koska sähkömagneettisia aaltoja säteilevien laitteiden ja esineiden määrä on kasvanut, on varmistettava, että kaikki laitteet ja järjestelmät noudattavat myös tulevaisuudessa väestön turvallisuuteen ja terveyden suojeluun liittyviä vaatimuksia.

3.10 ETSK tukee komission pyrkimyksiä luoda Eurooppaan (ehkä jopa koko maailmaan?) kattava sidosryhmäjärjestelmä esineiden internetin kehityksen seuraamiseksi ja sen arvioimiseksi, mitä lisätoimia julkisten tahojen on tehtävä, jotta tämä korkealle tähtäävä hanke saadaan mahdollisimman pian toteutettua. Yksi ehdoton edellytys on, että maailman muiden alueiden kanssa käydään jatkuvaa vuoropuhelua ja vaihdetaan hyviä toimintamalleja.

3.11 ETSK kannattaa eritoten komission pyrkimystä varmistaa ennakoivasti, että Eurooppa voi vaikuttaa keskeisesti esineiden internetin muovautumiseen *käyttäjakeskeiseksi järjestelmäksi*. ETSK on valmis avustamaan tämän kunnianhimoisen, mutta realistisen tavoitteen saavuttamisessa. Järjestäytyneellä kansalaisyhteiskunnalla on tässä paljon annettavaa, ja sen edustajia tulee kuulla asiasta, joka koskee yhteiskunta- ja yksityiselämän kaikkia osaluoteita erityisesti kansalaisvapauksien ja yksilönvapauksien suojelun kannalta.

4. Erityistä

ETSK on tyytyväinen komission asiakirjaan ja kannattaa pääpiirteissään siinä esitetyjä toteamuksia ja ehdotuksia. Se kuitenkin haluaa esittää muutamia huomioita, ehdotuksia ja suosituksia.

4.1 Toimintasuunnitelmassa ja siinä esitetyissä 14 toimintalinjoissa ei ole asetettu mitään konkreettista aikataulua ja täytäntöönpanon määräaika. Vasta asiakirjan lopussa (viides kappale, johtopäätökset) todetaan, että ”esineiden internet ei ole vielä käytännön todellisuutta, vaan pikemminkin tulevaisuudenvisio teknologioista, jotka yhdessä voivat seuraavien 5–15 vuoden aikana merkittävästi muuttaa tapaa, jolla yhteiskunnat toimivat”. Voidaan siis olettaa, että kyseinen toimintasuunnitelma on laadittu noin 15 vuodeksi. Tämä tarkoittaisi luonnollisesti siis sitä, että tuohon mennessä suurin osa ehdotetuista toimintalinjoista on toteutettu, koordinoitu tai niiden kehitystä on vähintään seurattu. Eräillä alueilla täytäntöönpanon määräaika voitaisiin kuitenkin asettaa tai se voitaisiin ilmaista konkreettisemmin (esimerkiksi toimintalinjoissa 1, 4, 8, 9 ja 14).

4.2 Esineiden internetin globaalin luonteen vuoksi kaikki maailman valtiot osallistuvat siihen ennemmin tai myöhemmin. Euroopan komission aloitteet, toimet ja säädökset eivät yksinään riitä tämän maailmanlaajuisen rakenteen hallitsemiseksi. On painotettava nykyistä vahvemmin kansainvälisten organisaatioiden sekä neuvottelujen ja sellaisten sopimusten roolia, jotka useimmat valtiot ratifioivat. Tarvitaan kiireimmiten ”kyberneettistä Kioton pöytäkirjaa” tai toivotun Kööpenhaminan ilmastopöytäkirjan kyberneettistä vastinetta.

4.3 ETSK suosittelee komissiolle, että se ottaa nykyistä konkreettisemmin kantaa esineiden internetin hallintoperiaatteisiin, jotta luodaan internetin keskitetyn ja hajautetun hallinnon välille tasapainoinen suhde sekä henkilötietoihin ja yksityisyyden suojaan liittyvien kysymysten jatkuvaan seurantaan, jotta henkilötietojen ja yksityisyyden suojaan kohdistuvat riskit sekä terrori-iskujen vaara olisivat mahdollisimman vähäiset.

4.4 ETSK korostaa, että ”oikeus radiohiljaisuuteen” (yksilön mahdollisuus kytkeytyä irti verkkoympäristöstä milloin tahansa) ei ole riittävä yksityisyyden suoja eikä takaa objektien turvallisuutta. Esimerkiksi matkapuhelimen sulkeminen ei estä sitä, etteivätkö tietyt tahot voisi saada käsiinsä tietoja matkapuhelimen omistajasta. Siksi keskustelun käynnistäminen ei riitä, vaan tarvitaan myös konkreettisia lisätoimia.

4.5 ETSK katsoo, että luotaessa tällaista kyberneettistä ”Baabelin tornia” järjestelmien ja menetelmien standardointi on erityisen tärkeää. Sen avulla esimerkiksi Kiinassa oleva jääkaappi voi ”viestiä” Ranskassa sijaitsevan kaupan Danone-jugurttia täynnä olevan hyllyn kanssa. Standardoinnissa tulisi kuitenkin ottaa huomioon yksittäisten maiden kielten, kulttuurien ja perinteiden monimuotoisuus ja ominaispiirteet.

4.6 ETSK on erittäin tyytyväinen komission aikeeseen jatkaa esineiden internetiin liittyvien tutkimushankkeiden ja teknologisen kehittämisen rahoittamista seitsemännestä puiteohjelmasta. Alan on kuitenkin oltava ensisijaisena rahoituskohteena, sillä siinä saavutetuilla tuloksilla on erittäin suuri vaikutus Euroopan unionin kilpailukykyyn ja sen kansalaisten hyvinvointiin. Toimintalinja 7:ssä lueteltujen tutkimusalojen lisäksi on mainittava nanoteknologia, verkko- ja pilvilaskenta, optoelektronikka, kvanttietokoneet sekä muut fysiikan ja tietotekniikan yhdistävät alat. Mikäli näitä tuetaan ensisijaisesti, avautuu tie alan laadulliselle läpimurrolle. Kyseiset toimet on koordinoitava nykyistä paremmin.

4.7 Tieto- ja viestintäteknikan nopea kehitys ja leviäminen tarkoittaa sitä, että tarvitaan myös oikeanlaisilla taidoilla varustettuja ammattilaisia. Korkeakoulujen opettajien on järjestelmällisesti ajantasaistettava kurssien sisältöjä, jotta oppilaat saavat uusimmat tiedot ja jotta nämä voivat osallistua esineiden internetin kehittämiseen ja osaavat käyttää sitä. Vastaavasti myös koululaisille olisi annettava valmiuksia, aikuisille taas tarvitaan jatkokoulutusjärjestelmää. Tieto- ja viestintäteknikan alaan sopii erinomaisesti elinikäisen oppimisen periaate ja erilaiset etäopetukseen liittyvät tekniikat. On ehdottomasti ryhdyttävä toimiin maantieteellisen digitaalisen kahtiajaon poistamiseksi. Kyseisten toimien toteutuksessa on järjestäytyneellä kansalaisyhteiskunnalla ja sen eri rakenteilla erityisrooli.

4.8 ETSK tunnustaa innovaatioiden ja kokeiluhankkeiden merkityksen ja muistuttaa komissiota, että tekijänoikeuksia on suojattava nykyistä paremmin ja että laitteiden, menetelyjen ja menetelmien patentoimista on edistettävä. Olisi toivottavaa, että komissio reagoisi päättäväisemmin kuin vain toteamalla, että ”komissio tutkii mahdollisuutta ...” On tuettava ensisijaisesti toimia, joilla pyritään suojaamaan kulttuuriperintöä, kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta (kieltä, jota tietotekniikka ei tue, pidetään katoamaan tuomittuna) sekä muuta kansojen henkistä omaisuutta.

4.9 ETSK kiinnittää komission huomion siihen, että sähkömagneettisten aaltojen vaikutuksia ihmisiin on tutkittava perusteellisesti. Vaikka tieto- ja viestintäteknisten järjestelmien säteily on vähäistä, saattaa säteilylähteiden määrä lisääntyä eksponentiaalisesti, ja niiden aiheuttama säteily on useimmiten jatkuvaa. Siksi nopeasti lisääntyvä ”ympäristön sähköinen saastuminen” voi tulevaisuudessa johtaa suuriin ongelmiin. Moderni tiede ei ole vielä lopullisesti selvittänyt, onko olemassa harmittoman ja vaarallisen säteilyn välistä säteilytiheyden raja-arvoa ja minkälaisia ovat altistumisen kasautuvat vaikutukset. Joskus jo pelkästään elektromagneettinen impulssi kvanttitasolla riittää sysäämään solun hallitsemattomaan kasvuun ja syöpään. Pääsemmekö esiin manaamistamme hengistä lopulta enää eroon?

4.10 Toimiva esineiden internet perustuu mutkikkaisiin ja jäsenneltyihin tietoihin ja monimutkaisiin algoritmeihin. Se koostuu eittämättä keskitetyistä objektien kokonaisuuksista ja yksittäisistä ”älykkäistä” objekteista. Sen organisaatorakenne voisi olla samankaltainen kuin Euroopan ydintutkimusjärjestön toiminnassa (CERN), jossa datan keräämistä, analysointia, tallentamista

ja käyttämistä tukevat EGEE:hen⁽³⁾ perustuva Grid-teknologia-infrastruktuuri ja eräät muut hankkeet. Esineiden internetissä tietojenkäsittelyprosessit ovat kuitenkin huomattavasti monimutkaisempia. Siksi EGEE-infrastruktuuria olisi pidettävä vain ensimmäisenä vaiheena esineiden internetin vastaavanlaisten osasten kehittämisessä, hankkeistamisessa ja käyttöönotossa.

Bryssel 17. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

⁽³⁾ Enabling Grids for E-sciencE, www.eu-egee.org.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus neuvoston asetukseksi Euroopan yhteisön energiainfrastruktuuriin liittyvien investointihankkeiden ilmoittamisesta komissiolle ja asetuksen (EY) N:o 736/96 kumoamisesta”

KOM(2009) 361 lopullinen – 2009/0106 CNS

(2010/C 255/22)

Ainoa esittelijä: **Valerio SALVATORE**

Neuvosto päätti 4. syyskuuta 2009 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Ehdotus: neuvoston asetus Euroopan yhteisön energiainfrastruktuuriin liittyvien investointihankkeiden ilmoittamisesta komissiolle ja asetuksen (EY) N:o 736/96 kumoamisesta

KOM(2009) 361 lopullinen – 2009/0106 CNS.

Asian valmistelusta vastannut ”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 12. marraskuuta 2009. Esittelijä oli Valerio **Salvatore**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 16. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 177 puolesta 1:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea on tyytyväinen Euroopan komission aikeeseen ottaa käyttöön uusia sääntöjä, joita sovelletaan energiainfrastruktuuriin liittyviin investointihankkeisiin, ja kannattaa tässä tarkasteltavaa ehdotusta asetukseksi, sillä siinä otetaan huomioon Euroopan energiapolitiikan viimeaikainen kehitys. Ehdotuksessa tarkastellaan tilanteenmukaisia alan tarpeita, helpotetaan asianomaisen, tyydyttävän ja avoimen tiedon keruuta sekä säädetään hyödyllisyyden mukaan suhteutetusta hallintotaakasta.

1.2 ETSK kannattaa komission ehdottaman asetuksen pohjana olevaa periaatetta, jonka mukaan on varmistettava säännöllisen ja yhdenmukaisen tiedon saanti, jotta energiajärjestelmää voidaan analysoida säännöllisesti ja monialaisesti, ja siten vähentää hallintokustannuksia ja edistää avoimuutta. Näihin tavoitteisiin pyrkivä komission ehdotus on selkeä parannus nykyiseen järjestelmään. Ehdotus, jonka oikeusperustana on EY:n perustamissopimuksen 284 artikla ja Euratomin perustamissopimuksen 187 artikla, vaikuttaa noudattavan täysin perusluonteisia toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteita.

1.3 ETSK on sitä mieltä, ettei Euroopan komissio perustele asianmukaisesti ehdotetun asetuksen liitteessä mainittuja yksityiskohtia, jotka koskevat ilmoitusvelvollisuudelle asetettuja vähimmäiskynnyksarvoja. Unionin ja jäsenvaltioiden päätöksentekojen on yhdessä alan toimijoiden ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa ryhdyttävä nykyistä tarkempiin pohdintoihin, jotta voidaan määritellä soveltuvimmat vähimmäiskynnyksarvot turvallisuuden, ympäristön kunnioittamisen, avoimuuden ja taloudellisuuden varmistamiseksi.

1.4 ETSK ehdottaa, että komission säännölliset analyysit, joissa paitsi ennakoidaan mahdollisia energian kysynnän ja tarjonnan

epätasapainoisuuksia ja todetaan perusrakenteiden puutteet, olisivat myös väline, jolla seurataan ilmoitettujen hankkeiden etenemistä, jotta ne saadaan päätökseen kohtuujassa.

1.5 ETSK:n mielestä on perusluonteisen tärkeää turvata olemassa oleva energiainfrastruktuuri sekä uudet hankkeet. Talouden toimijoiden investoinnit on kohdennettava ennen kaikkea energiaverkkojen ajanmukaistamiseen, ylläpitoon ja tekniseen mukauttamiseen niiden turvallisuuden varmistamiseksi. Tavoitteena on ennakoida ongelmat sekä varmistaa energiatehokkuus ja kestävyys ympäristön kannalta – näitä seikkoja ei saa missään tapauksessa koskaan laiminlyödä.

1.6 ETSK korostaa, että EU:n edun kannalta tärkeää energiainfrastruktuuria koskevan tiedon keruu mahdollistaa sen, että jäsenvaltioiden keskinäisen solidaarisuuden periaatetta energia-asioissa voidaan vahvistaa. Lisäksi säännöllisten analyysien välineellä edistetään energialähteiden monipuolisuutta ja vähennetään näin energiariippuvuutta yksittäisistä, tavanomaista energiaa vievistä maista sekä edistetään huoltovarmuutta.

1.7 Kun ajatellaan uusiutuvista energialähteistä tuotettua sähköenergiaa, on ETSK:n mielestä tärkeää välttää pienille ja keski-suurille yrityksille ja etenkin uusiin ympäristöystävällisiin tekniikoihin erikoistuneille yrityksille koituvia hallintokustannuksia, sillä kyseiset yritykset ovat jo korkeampien tuotantokustannusten vuoksi epäedullisessa asemassa verrattuna tavanomaisia energialähteitä hyödyntäviin yrityksiin.

1.8 ETSK ehdottaa, että avoimuuden vahvistamiseksi – mikä on Euroopan komission julistama tavoite – jäsenvaltiot ottavat asianmukaisesti huomioon uusien laitosten suunniteltujen sijaintipaikkojen asukkaiden mielipiteen kansalaisyhteiskuntaa edustavien järjestöjen kautta.

1.9 ETSK suositaa, että Euroopan komissio varmistaa, ettei investointien kustannuksia siirretä kuluttajille.

2. Johdanto

2.1 Energian sisämarkkinoiden liberalisointi avaa uusia mahdollisuuksia energia-alalla tehtäville sijoituksille. Uusi lainsäädäntö edellyttää erityistavoitteiden saavuttamista uusiutuvien energioiden ja biopolttoaineiden alalla.

Kun ajatellaan suunniteltua ja toivottavaa infrastruktuuri-investointien kasvua Euroopassa, tarvitaan yhdenmukainen kehys tietojen keräämiseksi energiantuotantolaitosten käynnistämistä ja käytöstä poistamista koskevista hankkeista.

2.2 Komissio ehdottaa asetuksen (EY) N:o 736/96 kumoamista ja korvaamista uudella asetuksella, jonka avulla voidaan seurata energian ja hiilidioksidin tuotanto-, siirto- ja varastointi-infrastruktuuriin liittyviä investointihankkeita.

2.3 Asianomaisten ja oleellisten tietojen keruu energiainfrastruktuurin kehittymisestä jäsenvaltioissa on välttämätöntä, jotta voidaan laatia säännöllisiä ja monialaisia analyyseja, joiden avulla kartoitetaan ennakkoon mahdollisia energian kysynnän ja tarjonnan välisiä rakenteellisia heikkouksia ja epätasapainoisuuksia. Lisäksi on varmistettava markkinatoimijoiden avoimuus ja vähennettävä hallintokustannuksia.

2.4 Asetus (EY) N:o 736/96 on vanhentunut, sillä sen soveltamisalan ulkopuolelle jää suuri osa uusiutuvaa energiaa hyödyntävistä laitoksista, eikä siinä säädetä jäsenvaltioiden energiahankkeita koskevasta asianmukaisesta tiedonkeruu- ja seurantajärjestelmästä. Voimassa oleva järjestelmä saattaa siis estää investointivarmuuden, sillä siinä ei taata avoimuutta, ja se voi pitkällä aikavälillä hidastaa siirtymistä vähähiiliseen talouteen. Nykyinen lainsäädäntö ei myöskään vaikuta antavan turvakuuita energian ja hiilidioksidin verkkojen, tuotantolaitosten ja varastoinnin osalta.

3. Komission ehdotus

3.1 Ehdotetun asetuksen sisältö perustuu jäsenvaltioille asetettuun velvoitteeseen antaa Euroopan komissiolle tiedot öljy-, kaasun-, sähkö- ja biopolttoainealojen perusrakenteita sekä hiilidioksidin talteenottoa, varastointia ja kuljetusta koskevista investointihankkeista, joiden toteutus on jo aloitettu tai jotka on määrä käynnistää viiden vuoden kuluessa. Velvoite koskee myös hankkeita, joiden tarkoituksena on poistaa käytöstä nykyisiä laitoksia kolmen vuoden kuluessa.

3.2 Pyydytetyt tiedot koskevat laitoksen kapasiteettia, infrastruktuurin sijaintia, nimeä, tyyppiä ja keskeisiä ominaispiirteitä, todennäköistä käyttöönottoajankohtaa, käytettävää energialähdettä, turvallisuuden kannalta merkityksellisiä teknologioita sekä hiilidioksidin talteenottojärjestelmien laitteita. Poistettaessa laitoksia käytöstä on ilmoitettava seuraavat tiedot: infrastruktuurin laatu ja kapasiteetti sekä todennäköinen käytöstäpoistamisajankohta.

3.3 Komissio ehdottaa, että jäsenvaltiot ilmoittavat tarvittavat tiedot kahden vuoden välein alkaen 31. heinäkuuta 2010. Markkinatoimijat puolestaan ilmoittavat kyseiset tiedot sille jäsenvaltiolle, jonka alueella hanke toteutetaan, ennen kunkin raportointivuoden toukokuun 31. päivää. Tietojen on vastattava investointihankkeiden tilannetta kyseisen raportointivuoden maaliskuun 31. päivänä.

3.4 Komissio suosii täydentävyyteen perustuvaa mallia, jotta vältetään tietojen päällekkäisyys. Jäsenvaltioiden ei näin ollen tarvitse ilmoittaa tietoja silloin kun ne ovat jo ilmoittaneet vastaavat tiedot alakohtaisen lainsäädännön nojalla tai monivuotisen investointisuunnitelman yhteydessä.

3.5 Komissio käyttää keräämänsä tiedot laatiakseen vähintään kahden vuoden välein monialaisia analyyseja EU:n energijärjestelmän rakenteellisesta kehityksestä. Analyyseiden tuloksista keskustellaan jäsenvaltioiden ja asianomaisten tahojen kanssa. Tulokset voidaan julkistaa, jos ne eivät vaaranna henkilötietojen tai arkaluonteisten kaupallisten tietojen suojaa.

3.6 Komissio voi hyväksyä asetuksen täytäntöönpanon kannalta tarpeelliset toimenpiteet, jotka koskevat erityisesti laskentamenetelmiä, teknisiä määritelmiä sekä ilmoitettavien tietojen sisältöä. Ehdotettua asetusta on määrä tarkastella uudelleen viiden vuoden kuluttua sen voimaantulosta.

4. Yleistä

4.1 ETSK suhtautuu myönteisesti komission ehdotukseen, sillä uusi asetusta on tärkeä Euroopan energiapolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi. Valitussa ratkaisussa pyritään yhdistämään tarve seurata ja kerätä tärkeää tietoa investointihankkeista, tarve hillitä hallintokustannuksia sekä tarve edistää avoimuutta.

4.2 Asetuksen tavoitteena on seurata EU:n energijärjestelmää tutkimalla energiainfrastruktuuriin liittyviä investointihankkeita käsitteleviä tietoja, jotka komissio ja etenkin sen energiainfrastruktuurin seurantakeskus on kerännyt.

4.2.1 Sisämarkkinat sekä tarve toteuttaa kyseinen seurantajärjestelmä ylikansallisella tasolla riittävät selitykseksi sille, että yhteisön lainsäädäntö on soveltuvampi kuin kansallinen lainsäädäntö. Komission ehdottama asetusta on näin ollen täysin toissijaisuuden yleisperiaatteen mukainen.

4.2.2 Kun ajatellaan, että säädökseksi on valittu asetusta, jolla korvataan alaan sovellettava aiempi asetusta, ja että sen sisältö perustuu jäsenvaltioiden ilmoitusvelvollisuuteen ja että siinä otetaan huomioon tarve välttää liiallisen hallintotaakan säilyttämistä jäsenvaltioille, on selvää, että tarkasteltava ehdotusta vastaa täysin myös suhteellisuusperiaatetta.

4.3 Komission ehdotuksessa asetetaan etusijalle täydentävä ilmoitusjärjestelmä integroidun ja kattavan järjestelmän sijaan. ETSK korostaa, että tällainen vaihtoehto on taloudellinen ja vähentää yritysten ja jäsenvaltioiden hallintokustannuksia. Näin alennetaan energian loppuhintaa, vältetään päällekkäisiä tietoja ja parannetaan tietojen laatua.

4.4 ETSK katsoo, että säännöllisten, kattavien ja laadukkaiden tietojen avulla komissio voi seurata ja tunnistaa Euroopan energiainfrastruktuurin puutteita. Tietojen avulla voidaan myös parantaa ymmärtämystä energiainfrastruktuuriin liittyvistä ongelmista kaikkien kansallisten ja Euroopan tason poliittisten päätöksenteoelinten sekä markkinatoimijoiden ja investoijien keskuudessa.

5. Erityistä

5.1 ETSK on tyytyväinen ehdotetun asetuksen 2 artiklan määritelmien selkeyteen. Kyseiset määritelmät, jotka eivät sisälly nyt voimassa olevaan asetukseen (EY) N:o 736/96, helpottavat säädöksen ymmärtämistä ja selkeyttävät sen soveltamisalaa.

5.2 ETSK katsoo, että kahden vuoden välein toteutettavien monialaisten analyysien ansiosta Euroopan energiainfrastruktuuriin liittyvien hankkeiden etenemistä voidaan seurata asianmukaisesti.

5.3 ETSK on aina ollut sitä mieltä, ettei infrastruktuurin turvallisuutta voida tarkastella erillään huoltovarmuudesta. ETSK korostaa myös äskettäin samasta aiheesta antamassaan lausunnossa (1), että on varmistettava laitosten sekä energiaa ja hiilidioksidia kuljettavien verkkojen turvallisuus. On siis tärkeää, että komissio ottaa säännöllisissä analyyseissaan huomioon nykyisten laitosten ja verkkojen ajanmukaistamiseen ja ylläpitoon liittyvät näkökohdat.

5.4 ETSK katsoo, että yhteisön edun kannalta merkittäviä hankkeita koskevat tiedot ovat ensiarvoisen tärkeitä. Kyseisten tietojen laadusta riippuu, voiko Euroopan komissio ohjata jäsenvaltioita sovellettaessa yhteisvastuun periaatetta energia-alalla sekä edistetäessä energialähteiden monipuolisuutta, jotta voidaan vähentää energiariippuvuutta harvoista tavanomaisen energian viejistä.

ETSK:n mielestä ylikansalliset energiainfrastruktuurit kuuluvat ilman muuta yhteisön toimivaltaan. Komitea on jo aiemmissa lausunnoissaan todennut, että yleistä etua koskevat yhteisön palvelut ovat tarpeen yhteisen Eurooppa-hankkeen jatkamiseksi ja että yhdistämällä vaihteittain energiaverkot (kaasu, sähkö, öljy) voitaisiin pienentää huomattavasti käyttö- ja investointikustannuksia ja kannustaa yhä voimakkaammin investoimaan uusiin verkko-hankkeisiin (solmimalla julkisen [unionin ja jäsenvaltioiden] ja yksityisen sektorin kumppanuuksia energian toimitusvarmuuden parantamiseksi). (2)

5.5 ETSK katsoo, että komission ehdottama järjestelmä perustuu keskitettyyn lähestymistapaan energiantuotannossa huolimatta siitä, että lukuisat merkit viittaavat sellaiseen tulevaan Euroopan energijärjestelmään, jossa kotitalouksissa käytettävän sähkön tuotannossa voidaan luottaa hajautettuihin laitoksiin (aurinkopaneelit, mikroyhteistuotantoyksiköt jne.). Kyseisistä laitoksista on taattava pääsy kaikkiin sähkönsiirtoverkkoihin ilman että siitä aiheutuu liiallisia hallintokustannuksia pienille ja keski-suurille yrityksille.

5.6 ETSK on sitä mieltä, ettei Euroopan komissio perustele asianmukaisesti ehdotetun asetuksen liitteessä mainittuja yksityiskohtia, jotka koskevat ilmoitusvelvollisuudelle asetettuja vähimmäiskynnysarvoja.

5.7 ETSK, joka on jo suhtautunut varauksella hiilidioksidin talteenotto- ja kuljetushankkeiden etuihin ja vaarattomuuteen, kehottaa syventämään keskustelua hiilidioksidin talteenoton ja varastoinnin hyödyllisyydestä ja kestävyyydestä. ETSK toteaa kuitenkin, että Euroopan komission ehdotuksessa säädetään hiilidioksidin siirto- ja varastointihankkeita koskevan tiedon mukaan lukemisesta. Tämä voidaan tulkita vain siten, että kyseinen infrastruktuuri on määrää ottaa huomioon Euroopan energijärjestelmää käsittelevissä säännöllisissä analyysissa.

5.8 ETSK:n mielestä on erittäin tärkeää, ettei energiainfrastruktuuria rakenneta paikallistasolla asukkaiden ja heidän paikallisten edustajiensa tahdon vastaisesti. ETSK kannattaa avoimuutta, jolloin kansalaisille voidaan taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristöä koskevien vaikutusarviointien avulla tiedottaa asianmukaisesti suunniteltujen hankkeiden merkityksestä.

Bryssel 16. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

(1) EUVL C 306, 16.12.2009, s. 51.

(2) EUVL C 128, 18.5.2010, s. 65.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Kriisitilanteen tuki kehitysmaille”

KOM(2009) 160 lopullinen

(2010/C 255/23)

Esittelijä: **Luca JAHIER**

Komissio päätti 28. huhtikuuta 2009 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Kriisitilanteen tuki kehitysmaille

KOM(2009) 160 lopullinen.

Asian valmistelusta vastannut ”ulkosuhteet”-erityisjaosto antoi lausuntonsa 19. marraskuuta 2009. Esittelijä oli Luca **Jahier**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 16. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 151 puolesta ja 5 vastaan 8:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) katsoo, että kansainvälisen talous- ja finanssikriisin pahimman järjestelmäriskivaiheen päätyttyä ei saa jättää huomiotta hyvin raskaita seurauksia, joita kriisistä aiheutuu valtaosalle kehitysmaita. Ne vaarantavat viime vuosikymmeninä saavutetut tulokset ja kumuloituvat kaksinkertaisen energia- ja elitarvikekriisin seurausten kanssa sekä saattavat syventää nykyisiä konflikteja ja poliittista epävakautta.

Kansainvälisen yhteisön tulee nyt toteuttaa kaikki vastuulleen kuuluvat aloitteet ja päätökset köyhimpien maiden auttamiseksi selviämään kriisistä, josta ne eivät ole millään lailla vastuussa.

1.2 ETSK ilmaisee arvostavansa komission tiedonantoa, ensimmäistä kansainvälisen yhteisön tekemää ja toistaiseksi hyväksytyistä kaikkein myönteisintä ja kattavinta puitepääöstä. Se sisältää lukuisia myös keskipitkällä aikavälillä toteutettavia ehdotuksia ja visioita, joita tulee nyt kehittää asianmukaisesti.

ETSK toteaa, että tiedonannon kaksi keskeistä puutetta ovat lisäresurssien puuttuminen ja kriisipäätösten, kuten maksusitoumusmäärärahojen maksun aikaistamisen, kestoltaan rajallinen vaikutus.

1.3 ETSK on tyytyväinen viimeisimpien kansainvälisten huippukokousten ⁽¹⁾ tuloksiin erityisesti kysymyksissä, jotka liittyvät köyhiä maita koskevien ehdotusten jäsentelyyn, tukien määrällistä ja laadullista parantamista koskevien tavoitteiden vahvistamiseen sekä tukien uudistamispyrkimysten tehostamiseen. Nämä tulokset eivät kuitenkaan läheskään riitä vastaukseksi seuraaviin ratkaisuihin kysymyksiin:

- tarve saada pikaisesti lisävaroja ja hyödyntää kehitysrahoituksessa uusia välineitä

- avustusjärjestelmän uudistaminen
- verotusalan hallintotavan ja kehityksen yhteys.

1.4 ETSK katsoo, että ensisijaisesti tulee pitää ehdottomasti kiinni kaikista vuosien kuluessa tehdyistä sitoumuksista, kuten puheenjohtaja José Manuel Barroso on vakuuttanut. Komitea kehottaa komissiota kiinnittämään jäsenvaltioiden huomion aikoinaan laaditun ja perusteellisia tarkistuksia vaille jääneen määrärahojen korottamisaikataulun noudattamiseen, vaikka erät jäsenvaltiot ovat jo käytännössä vieneet pohjan sen noudattamiselta päätettyään leikata määrärahoja.

Lisäksi ETSK on vakuuttunut siitä, että tarvitaan pikaisesti varteenotettavia uusia lisämäärärahoja uusien tukien ja investointien osoittamiseksi köyhille maille. Tätä on toivottu kaikissa merkittävässä kansainvälisissä yhteyksissä. Komitea yhtyy myös ehdotukseen, jonka mukaan köyhille maille tulee osoittaa vähintään 0,7 prosenttia kansainvälisen yhteisön kriisiin taltuttamiseksi ohjaamista varoista, joiden määräksi arvioidaan nyt noin 7 000 miljardia.

1.5 ETSK katsoo, että energia- ja ruokakriisin kaksoisvaikutusten johdosta uudet investoinnit tulee priorisoida yhä tarkemmin vuosituhannen kehitystavoitteita (*Millennium Development Goals*, MDG) koskevien sitoumusten tehostamiseksi.

Maatalousalan ja ruokaturvan sekä ilmastonmuutoksesta johtuviin kiireellisiin tarpeisiin liittyvien investointien määrittäminen strategiseksi painopisteeksi on sekä köyhien maiden että Euroopan etujen mukaista, jotta saadaan käyntiin määrätietoisien köyhiin maihin panostamisen uusi aikakausi ja voidaan tarjota kestävään kehitykseen pohjautuvia pitkän aikavälin ratkaisuja.

(1) Etenkin kesäkuussa 2009 pidetty YK:n huippukokous ja L'Aquilassa heinäkuussa 2009 pidetty G8-huippukokous.

1.6 ETSK kehottaa uutta komissiota omaksumaan kansainvälisen uranuurtajan roolin, kun on kyse sitoutumisesta kehitysapu- ja kehitysinvestointijärjestelmän perusteelliseen uudistamiseen. Näin voidaan vastata alkaneen vuosituhannen uusiin haasteisiin, joihin kuuluvat ”vihreä kasvu” ja muuttoliikkeet, sekä vahvistaa ponnisteluja koko avustusjärjestelmän tehokkuuden, avoimuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi.

1.7 ETSK katsoo, ettei Euroopan unionin pitä ottaa takapakkia valtioista riippumattomien toimijoiden – erityisesti yksityissektorin, ammattijärjestöjen, maataloustuottajien sekä nais- ja kuluttajajärjestöjen – tunnustamisesta ja tukemisesta. Se on itse asiassa eurooppalaisen lähestymistavan oleellinen piirre.

ETSK paheksuu sitä, ettei tarkasteltavana olevassa tiedonannossa kiinnitetä lainkaan huomiota tällaisten toimijoiden rooliin kriisitilanteessa, etenkin kun kansalaisyhteiskunta on yksi niistä harvoista kansainvälisistä toimijoista, joka kykenee saamaan liikkeelle lisäresursseja. Lisäksi kriisin seuraukset vaikeuttavat monissa köyhissä maissa voimakkaasti yksityissektorin tilannetta ja heikentävät työmarkkinaosapuolten ja erilaisten kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden toimintakykyä. Nämä tahot ovat kuitenkin ratkaisevan tärkeitä kestävien ja pitkäaikaisten kehitysratkaisujen varmistamiseksi.

1.8 ETSK kannattaa uusien ja innovatiivisten kehitysrahoitusmekanismien luomista ja omaksumista sen lisäksi, että julkista kehitysapua (*official development assistance*, ODA) koskevia sitoumuksia noudatetaan. Tällaisiin kuuluu myös nk. Tobinin vero. Eriytyisen tärkeää on tiedostaa ulkomaille muuttaneiden lähettämän rahan merkitys ja panna toimeen G8-ryhmän päätökset rahäläheysten palvelumaksujen puolittamisesta sekä määritellä myös strategioita ulkomaisten työntekijöiden paremmaksi suojelemiseksi kriisitilanteessa.

1.9 ETSK katsoo, että kaikki toimenpiteet markkinoiden avaamiseksi tulee pitää voimassa, Dohan neuvottelut tulee käynnistää uudelleen, alueellisia yhdyntymisprosesseja tulee tukea ⁽²⁾ ja kaupan rahoitusvälineitä tulee voimistaa. Erityishuomiota tulee kiinnittää köyhimpien maiden kannalta oikeudenmukaisen ja reilun kaupan vaatimuksiin. Lisäksi tulee lisätä suoria ulkomaisia investointeja mm. hyödyntämällä Kansainvälisen valuuttarahaston ja Maailmanpankin innovatiivisten rahoitusjärjestelyjen vipuvaikutusta: IMF voi laskea liikkeeseen uusia erityisnosto-oikeuksia (*special drawing right*, SDR), ja Maailmanpankki voi luoda rahaston heikoimmassa asemassa olevien auttamiseksi (*vulnerability fund*).

1.10 ETSK pitää lisäksi perustavan tärkeänä, että korruption, rikollisen toiminnan ja veropetosten (verojen välttelyn ja veronkierron) maailmanlaajuinen torjunta asetetaan ehdottoman ensisijaiseksi tavoitteeksi. Näin voidaan vapauttaa uusia ja merkittäviä resursseja kohdennettavaksi kehitysyhteistyöhön. Komitea kannustaa komissiota pohtimaan näitä seikkoja mahdollisimman pian ja esittämään niitä koskevia ehdotuksia.

⁽²⁾ Ks. ETSK:n lausunto komission tiedonannosta ”Kehitystä edistävä AKT-maiden alueellinen yhdyntyminen”, asiakokonaisuus EUVL C 317, 23.12.2009, s. 126, esittelijä: Gérard Dantin, apulais-esittelijä: Luca Jahier.

2. Johdanto

2.1 Kansainvälisen finanssikriisin alussa analyttikot olivat varmoja, ettei se koskisi varsinkaan köyhimpiä kehitysmaita. Ajan myötä on kuitenkin alkanut ilmaantua merkkejä kriisin mahdollisista seurauksista kehitysmaalle etenkin maailmantalouden ennakoitun supistumisen takia. Vasta huhtikuussa 2009 Lontoon G20-huippukokouksen sekä IMF:n ja Maailmanpankin kokousten yhteydessä kävi ilmeiseksi, että kriisi on leviämässä merkittävimpiin kehitysmaihiin ja saattaa syöstä köyhyyteen 100 miljoonaa ihmistä niiden yli 160 miljoonan ihmisen lisäksi, jotka olivat jo joutuneet absoluuttisen köyhyysrajan alapuolelle vuosien 2007–2008 kaksinkertaisen energia- ja ruokakriisin takia.

2.2 Ennusteet ovat huolestuttavia. FAO antoi 19. kesäkuuta 2009 ennakkotietoja maailman puutteellista ruokaturvaa koskevan selvityksen pääkohdista. Selvityksen mukaan nälkää näkevien määrä kasvaa 11 prosenttia ja nousee vuonna 2009 ensi kertaa yli miljardin. Tästä aiheutuu valtavia humanitaarisia katastrofeja, ja vaarana on, että 1980- ja 1990-luvulla saavutettu edistys valuu kokonaan hukkaan. Maailmanpankki madalsi 22. kesäkuuta rajusti kaikkia ennusteitaan ja piti todennäköisenä, että maailmantalous supistuu vuonna 2009 noin 3 prosenttia ja maailmankauppa 10 prosenttia. Lisäksi se ennusti kansainvälisten yksityisten pääomavirtojen kutistuvan vuoden 2007 tuhannesta miljardista dollarista 707 miljardiin dollariin vuonna 2008 ja 363 miljardiin dollariin vuonna 2009. Kehitysmaiden kokonaiskasvu arvioidaan tällä hetkellä hieman yli yhdeksi prosentiksi. Jos Kiina ja Intia jätetään pois laskuista, kehitysmaiden BKT on kuitenkin pienentynyt 1,6 prosenttia. Afrikka on kärsinyt pahiten: vuonna 2009 sen kasvun ennustetaan kutistuvan 66 prosenttia vuoteen 2007 verrattuna. ILO:n mukaan 50 miljoonaa ihmistä saattaa menettää työpaikkansa vuonna 2009 ja työtätekevien köyhien määrä voisi nousta 200 miljoonaan.

2.3 Finanssi- ja talouskriisi aiheuttaa neljä sokkia: a) Kokonaiskaupan volyyymi supistuu, vientitulot romahtavat, ja kehitysmaalle ennustetaan kertyvän 270–700 miljardin dollarin rahoitusvajae ⁽³⁾. b) Yksityiset investoinnit vähenevät. Niillä on suurempi merkitys keskitulotason maille ja sellaisille maille, joissa on meneillään huomattavia rakenteellisia investointeja. c) Ulkomaille muuttaneiden rahälähettykset supistuvat merkittävästi. Eräissä Afrikan kehitysmaissa niiden osuus voi olla 30 prosenttia BKT:stä. Pelkästään vuonna 2006 rahaa lähetettiin yhteensä 270 miljardia dollaria, joka on yli kaksi kertaa kehitysavun kokonaismäärä. d) On varmaa, että monet kahdenvälisen avun antajat leikkaavat julkista kehitysapua vuosina 2009 ja 2010. Kaksi viimeksi mainittua sokkia pahentavat edellisen ruokakriisin ja energianhintojen vaikutuksia ja ovat erityisen merkityksellisiä Afrikalle, jossa kyseiset tulolähteet ovat usein elintärkeitä sekä julkistaloudelle että perheiden ja paikallisyhteisöjen hengissä selviämiseksi.

⁽³⁾ Maailmanpankki 2009; ADB (*African Development Bank*) maaliskuu 2009. Ääriarvot vastaavat saatavilla olevien arvioiden ääripäitä.

2.4 Nämä peräkkäiset ja toisiinsa kytkeytyvät sokit vaikuttavat selvästi varsin eri tavoin eri alueilla ja maissa. Sokkien seurauksista mainittakoon erityisesti seuraavat:

- Kasvu hidastuu tai paikallistaloudet supistuvat rajusti.
- Työttömyys, köyhyys ja nälänhätä lisääntyvät nopeasti etenkin taajama-alueilla, millä on vakavia seurauksia heikoimassa asemassa oleville väestöryhmille, varsinkin naisille ja lapsille.
- Verotulot pienenevät, mikä vaikuttaa monin tavoin julkistalouksien tilanteeseen. Etenkin Afrikassa julkistalouksia on tervehdytetty mittavin toimin.
- Erityisesti kunnossapitoa ja infrastruktuureja koskevat julkiset investointisuunnitelmat vaarantuvat edellä mainituista syistä.
- Laajoilla kansalaisryhmillä on suurempia vaikeuksia hankkia tavaroita ja palveluja myös siksi, että ennestään hauraat suojaverkot ja sosiaaliturva heikkenevät.
- Matkailutulot vähenevät.
- Luoton ja investointipääomien saanti vaikeutuu erityisesti yksityissektorilla.
- Valmiudet saavuttaa vuosituhannen kehitystavoitteet heikkenevät huomattavasti. Kehitystavoitteet ovat olleet muutenkin hyvin uhanalaisia jo vähintään kahden vuoden ajan viisivuotiskaudella 2000–2005 tapahtuneen osittaisen edistyksen jälkeen.
- Ilmastonmuutoksen seurauksiin reagoimiseksi ei ehkä ole asianmukaisia resursseja.

2.5 Näkymät ovat entistä huolestuttavampia, jos otetaan huomioon mahdolliset vaikutukset maailman eri alueiden poliittiseen vakauteen ja sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus arvioi vuonna 2008 selvityksessään, että vuonna 2010 maailman köyhimmistä ihmisistä puolet asuu mitä todennäköisimmin jatkuvan tai lähes jatkuvan konfliktin maissa.

2.6 Kriisi saattaa myös lisätä sekä maiden sisäisiä ja alueellisia muuttoliikkeitä että rikkaampiin maihin suuntautuvaa muuttoliikettä. Kaikki tämä voi paitsi kiristää nykyisiä jännitteitä erityisesti EU:n rajoilla myös johtaa siihen huolestuttavaan tulokseen, että monet köyhät maat menettävät yhä enemmän elintärkeitä inhimillisiä resursseja.

3. Komission vastaus

3.1 Euroopan komissio on tehnyt ensimmäisenä konkreettisia päätöksiä Lontoon G20-kokouksessa sovitun sitoumuksen täyttämiseksi. Lähtökohtana on puheenjohtaja Barroson seuraavasti tiivistämä selkeä ajatus: ”Vallitsevaa taantumaa ei pidä, ei voida eikä pitäisi tulevaisuudessakaan käyttää tekosyynä avun lisäämisestä annettujen lupauksen pyörtämiselle.”

3.2 Tarkasteltavana oleva tiedonanto on yksi positiivisimmista kansainvälisen yhteisön tähänastisista puitepäätöksistä köyhien maiden auttamiseksi kriisin ylitse. Tiedonannossa korostetaan, että julkista kehitysapua koskevista sitoumuksista on pidettävä kiinni ja kehitysyhteistyöhön on ohjattava uusia resursseja (esimerkkinä kunnianhimoinen, mutta ehkä epärealistinen ehdotus, jonka mukaan jokaista kehitysapuun käytettyä euroa kohden tulee saada liikkeelle viisi euroa muita kuin julkiseen kehitysapuun sisältyviä varoja). Siinä korostetaan myös, että on tärkeää nopeuttaa tai aikaistaa avustusten maksamista – tämä on ainutlaatuisista avunantajien keskuudessa – ja joustavoittaa mekanismeja, ja pyydetään EIP:tä luomaan suhdanteita tasoittavia välineitä etenkin infrastruktuuri- ja rahoitusala varten. Lisäksi komissio pyrkii vauhdittamaan budjettitukitoimia ja harkitsee poikkeustapauksissa myös makrotaloudelliseen tukemiseen liittyviä toimenpiteitä Euroopan naapuruuspolitiikkaan (ENP) osallistuville maille.

3.3 Tiedonannossa todetaan, että avun tehottomuus tulee kalliiksi ja että koko kansainvälinen julkisen kehitysavun järjestelmä kaipaa perinpohjaista uudistusta. Omasta puolestaan komissio kehottaa jäsenvaltioita edistämään yhteisiä ja koordinoituja lähestymistapoja kriisin taltuttamiseen. Samaan aikaan EU:n tulisi maailman merkittävimpänä avunantajana viedä avustusjärjestelmän uudistusta eteenpäin kansainvälisellä tasolla.

3.4 Tiedonannossa kiinnitetään jonkin verran huomiota sosiaalialan ja työllisyyden edistämiseen sekä sosiaalimenoihin kohdistuvien tukimekanismien avulla että tukemalla valtakunnallisen tai alueellisen infrastruktuurin rakentamista. Tässä yhteydessä erityishuomiota saavat – myös varojen jaon osalta – Välimeren alue ja Afrikka. Komissio lupaa myös edistää maatalouden elvyttämistä ja vihreää kasvua käyttämällä innovatiivisia rahoitusmuotoja ilmastomuutoksen torjunnassa sekä tukemalla ympäristöystävällisen ja kestävä teknologian siirtoa.

3.5 Tiedonannon lopussa ehdotetaan toimenpiteitä maailman-kauppajärjestelmän tukemiseksi tehostamalla kauppaa tukevan avun ohjelmia ja lisäämällä vientiluottoja. Samalla komissio kehottaa edistämään keskustelua kehitysmaiden julkisen velan uudelleenjärjestelystä ja ehdottaa myös verotusalan hyvän hallintotavan tukemista kansainvälisellä, alue- ja valtiotasolla.

3.6 Euroopan unionin neuvosto on huomionnut ja hyväksynyt keskeiset tiedonannossa esitetyt suositukset ja korostanut sen merkitystä, että jäsenvaltiot pitävät kiinni sitoumuksistaan ja kannustavat ”jäsenvaltioita, komissiota ja Euroopan investointipankkia (EIP) ryhtymään koordinoituihin toimiin – – kriisin vaikutuksia koskevien yhteisten maakohtaisten analyysien perusteella, yhteistyössä kansainvälisten instituutioiden ja kumppanimaiden kanssa, tarkoituksena yksilöidä haavoittuvimmat ja kestokyvyltään heikommat maat ja väestöryhmät” (4).

(4) EU:n neuvoston (ulkosuhteet) päätelmät, 18. toukokuuta 2009.

3.7 EU:n päätösten muodostaman kokonaisuuden ilmeisin heikkous on kuitenkin siinä, ettei siihen sisälly muita lisämäärärahoja kuin EU:n ja Afrikan infrastruktuurirahastolle osoitetut 100 miljoonaa euroa vuodessa.

4. Julkinen kehitysapu vaarassa

4.1 OECD:n kehitysapukomitean (*Development Assistance Committee*, DAC) mukaan julkisen kehitysavun absoluuttinen määrä oli suurimmillaan vuonna 2008. Avun määrä nousi reaalisesti 10 prosenttia ja saavutti 120 miljardin dollarin rajan. Se oli 0,30 prosenttia OECD-maiden yhteenlasketusta BKT:stä. Myös kahdenväliset ohjelmat ovat kasvaneet viimeksi kuluneen vuoden aikana supistuttuaan voimakkaasti kaksivuotiskaudella 2006–2008.

4.2 EU:n kehitysapu kasvoi 4 miljardia euroa vuoden 2007 tasosta ja nousi vuonna 2008 kokonaismäärältään 49 miljardiin euroon, joka on 0,40 prosenttia BKT:stä. On syytä pitää mielessä, että Monterreyn konsensuksen syntymisen aikaan vuonna 2002 komissio oli asettanut välitavoitteeksi 0,39 prosenttia vuoteen 2006 mennessä. Korostettakoon myös, että toistaiseksi ollaan kaukana tavoitteesta, jonka mukaan 0,20 prosenttia BKT:stä tulee osoittaa vähiten kehittyneille maille (*least developed countries*, LDC): Afrikka saa tätä nykyä vain 20 miljardia Yhdysvaltain dollaria, kun vuoden 2010 tavoite on 50 miljardia.

4.3 On hyvin epävarmaa, pystyykö EU konkreettisesti takaamaan lisäavustukset, joita tarvitaan vuodeksi 2010 asetetun tavoitteen – 0,56 prosenttia BKT:stä – saavuttamiseksi. Valtioista riippumattomien järjestöjen eurooppalainen foorumi *Concord* ennustaa *Aid Watch 2008* -julkaisussaan avustusten pienenevän 27 miljardia dollaria kaksivuotiskaudella 2009–2010. Samassa julkaisussa todetaan myös, että EU:n lukuja tulisi tarkistaa, sillä niihin sisältyy menoeriä, joita ei pitäisi lukea julkiseksi kehitysavuksi: 5 miljardin arvosta ulkomaanvelkojen peruuttamisista, 2 miljardia opiskelija-apurahoihin suunnattuja varoja ja 1 miljardi pakolaisiin liittyviä kustannuksia. Kun nämä määrät vähennetään, kehitysavun taso oli *Concordin* mukaan vuonna 2008 vain 0,34 prosenttia BKT:stä, joka on varsin kaukana vuodeksi 2010 asetetusta 0,56 prosentin tavoitteesta.

4.4 Maailmanpankin vuonna 2009 julkaisemassa *Global Monitoring Report* -seurantareportissa todetaan niin ikään, että Gleneaglesissä asetettujen avun lisäämistavoitteiden (130 miljardia Yhdysvaltain dollaria vuoteen 2010 mennessä) saavuttaminen on nykytilanteessa on täysin epärealistista huolimatta vuonna 2008 tapahtuneesta kasvusta ja eräiden merkittävien avunantajien jo tekemistä sitoumuksista.

4.5 Yhä useampien mielestä tarvitaan uusia resursseja ja huomattavasti enemmän kuin Gleneaglesissä sovittiin. UNDP korostaa, että nykyisten sitoumusten noudattamisen lisäksi määrärahoja tulee lisätä huomattavasti. Tulisi esimerkiksi kohdentaa vähintään 0,7 prosenttia kaikista pankkien pelastamiseen ja talouselvytykseen osoitetuista varoista (joiden määrän arvioidaan olevan noin 7 000 miljardia Yhdysvaltain dollaria) kehitysmaiden tukemiseen vuosituhannen kehitystavoitteiden saavuttamisessa sekä varojen käytön ja suorien ja pitkäaikaisten investointien edistämiseen köyhissä maissa. Kuten Maailmanpankin pääjohtajakin on korostanut useasti kriisin alusta lähtien, on tehtävä vielä paljon enemmän lisävarojen ohjaamiseksi köyhille maille, jotta ne saavat apua selvittääkseen aivan muista kuin niistä itsestään johtuvan kriisin tuhoisista seurauksista. Maailmanpankin tuoreiden

arvioiden mukaan tarvittaisiin 350–635 miljardin dollarin lisärahoitus, jotta voitaisiin korvata edes kehitysmaiden kärsimät erilaiset tappiot. Nämä luvut ovat valovuosien päässä siitä määrästä, jonka kansainvälinen yhteisö on tähän mennessä pystynyt osoittamaan, ei pelkästään julkisena kehitysapuna vaan myös muiden lisäavustusten ja -lainojen muodossa.

4.6 Lisäksi, jos ei oteta huomioon EU:n julki tuomia aikomuksia, OECD:n selvityksen mukaan sitoumusten ja maksujen erot ja usein myös maksujen viivästykset ja lykkäykset lisääntyvät kriisin takia valtaosalla kahdenvälisiä apua antavista tahoista. DAC:hen kuulumattomista maista tulevat avustukset kasvavat, mutta niiden kokonaismäärä ei vielä vaikuta läheskään merkittävästi kokonaissuuntauksiin. DAC:hen kuulumattomien maiden OECD:lle ilmoittamien avustusten kokonaismäärä oli 5,6 miljardia Yhdysvaltain dollaria vuonna 2007.

4.7 Käytettävissä olevien – tosin hyvin puutteellisten – tietojen perusteella yksityisen avunannon suuntaukset ovat positiivisia. Yksityiset avustukset nousivat 18,6 miljardiin dollariin vuonna 2007 ja kasvoivat 25 prosenttia edellisen vuoden tasosta. Pelkästään Yhdysvalloista saatavan yksityisen avun määräksi arvioidaan 37 miljardia dollaria vuonna 2007. Näitä sisäisiä tietoja ei ole kuitenkaan ilmoitettu OECD:lle. Monet merkittävät säätiöt, kuten Gates Foundation, ovat ilmoittaneet avustusten kasvavan vuonna 2009 jopa 20 prosenttia.

5. Avun tehokkuus ja korruption torjunta

5.1 Avun tehostaminen on kriisiaikoina entistäkin tärkeämpää. On jo aivan ilmeistä, millaista taloudellista vahinkoa maksujen huono ennustettavuus, toimien pirstaleisuus ja avunantajien välisen koordinoinnin puute aiheuttavat. Komissio on arvioinut, että julkisen kehitysavun heittelehtiminen voi nostaa kustannuksia 15–20 prosenttia, kun taas avun tehostamisohjelman täydellä toimeenpanolla säästettäisiin vuosittain 5–7 miljardia euroa. Vuonna 2005 annetun Pariisin julistuksen ja vuonna 2008 tehdyn *Accran* toimintasuunnitelman mukaiset toimet tuleekin toteuttaa pikaisesti, varsinkin kun otetaan huomioon EU:ssa jo tehdyt päätökset, joilla on todella suuri merkitys: jäsenvaltioiden ja komission välinen työnjako, maakohtaisen suunnittelun yhä parempi hyödyntäminen, avun ennustettavuus ja aiempaa suurempi tilivelvollisuus tuloksista, ehdollisuuden vähentäminen mukaan luettuna (5).

5.2 OECD:n tasolla on havaittu, että avun laadun parantaminen edistyy tätä nykyä liian heikosti. Joka vuosi 225 kahdenvälistä ja 242 monenvälistä avustusrjestöä rahoittaa satoja tuhansia kehitystoimia maailmassa. Vain yhtenä esimerkkinä voidaan mainita, että maailmassa on runsaat 90 terveysalan rahastoa. WHO:n on tehtävä selvityksiä 4 600 avunantajalle ja laadittava niille vuosittain noin 1 400 raporttia. Kehityksmaan hallinnon on otettava vuosittain vastaan keskimäärin 200 virallista avunantajatahoa, joille sen on vastattava, sekä lisäksi useita satoja yksityisiä avunantajia. OECD:n viimeisin seurantaraportti sitä paitsi osoittaa, että keskimäärin vain 45 prosenttia avusta toimitetaan sovittuna aikana.

(5) KOM(2009) 160 lopullinen ja EU:n neuvosto 22. heinäkuuta 2008.

5.3 Kansainvälisellä tasolla määriteltyjen tavoitteiden saavuttamista tulee siis nopeuttaa. Tarvitaan ennen kaikkea EU:n 27 jäsenvaltion hallitusten asianmukaista poliittista tahtoa toteuttaa seuraavat asiat:

- avoimuus Pariisin julistuksessa määriteltyjen kahdentoista indikaattorin käytössä
- EU:n käytännesääntöjen soveltaminen
- etenkin kauppaa ja kehityspolitiikkojen yleisempi johdonmukaistaminen
- määrätietoinen panostus kansainvälisen avustusjärjestelmän kattavaan uudistamiseen valtioista riippumattomien toimijoiden huomioimiseksi ja uuden, monenvälisyyden aikakauden käynnistämiseksi.

5.4 Tällaisen lähestymistavan yhteydessä tulee myös ottaa huomioon, että korruptio ja pääomien laitton maastavienti nielee monissa kehitysmaissa valtavasti resursseja erityisesti raaka-aineiden hyödyntämisen ja suurten infrastruktuurihankkeiden yhteydessä. Korruptio mitätöi huomattavan määrän avustusvaroja, mikä vaikuttaa tuhoisasti paikalliseen väestöön ja heikentää avunantajamaiden lahjoittajien luottamusta. *Transparency International* -järjestön vuonna 2008 julkaisemassa raportissa maailman korruptiosta todetaan, että korruptiota tapahtuu jo 50 miljardin Yhdysvaltain dollarin arvosta, mikä vastaa lähes puolta maailman julkisen kehitysavun sekä juomaveden saantia ja yleistä hygieniaa koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavien investointien kokonaismäärästä. Kaikissa EU:n sitoumuksissa ja monenvälisissä yhteyksissä on annettava yhä tärkeämpi sija hallintotavan merkittävälle parantamiselle erityisesti avun jäljitettävyyden varmistamiseksi sekä yhä selvemmälle ehtojen asettamiselle avun maksamisen yhteydessä. On vähintäänkin valitettavaa, ettei tiedonannossa viitata tähän mitenkään.

6. Yksityisten toimijoiden ja kansalaisyhteiskunnan rooli

6.1 Valtioista riippumattomien toimijoiden rooli merkitys tunnustetaan nykyisin laajasti. Cotonoun sopimuksessa tällaisiksi toimijoiksi määritellään yksityissektori, taloudelliset ja sosiaaliset kumppanit – erityisesti ammattijärjestöt – sekä kansalaisyhteiskunta sen kaikissa ilmentymissä (6 artikla). On hämmästyttävää, ettei tiedonannossa kiinnitetä lainkaan huomiota niiden rooliin kriisitilanteessa, etenkin kun ne ovat ainoita tahoja, jotka kykenevät saamaan liikkeelle lisäresursseja. Lisäksi kriisin seuraukset vaikeuttavat monissa köyhissä maissa voimakkaasti yksityissektorin tilannetta ja heikentävät työmarkkinaosapuolten ja erilaisten kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden toimintakykyä. Nämä tahot ovat kuitenkin ratkaisevan tärkeitä kestävien ja pitkäaikaisten kehitysratkaisujen varmistamiseksi.

6.2 Euroopan tilintarkastustuomioistuin julkisti 18. toukokuuta 2009 erityiskertomuksensa siitä, kuinka komissio hallinnoi

valtioista riippumattomien toimijoiden ⁽⁶⁾ osallistumista EY:n kehitysyhteistyöhön. Tilintarkastustuomioistuin ilmaisee raportissa arvostavansa suuresti yhteisön varojen kohdentamista valtioista riippumattomien toimijoiden kautta ⁽⁷⁾ mutta esittää kolme merkittävää kriittistä huomiota:

- Valtioista riippumattomien toimijoiden osallistuminen rajoittuu vain yhteistyöprosessiin, ja ne ovat yleensä pelkkiä hankkeiden toteuttajia tai palveluntuottajia, joita kuullaan useimmiten kertaluonteisesti ja liian myöhään.
- Toimintavalmiuksien kehittämistä koskevat toimet ovat riittämättömiä, ja lisäksi niissä suositaan viestintä- ja osallistumistapoja, jotka sulkevat käytännössä pois valtaosan keskiuurista ja pienistä organisaatioista, jotka toimivat ruohonjuuritasolla ja muualla kuin kaupungeissa.
- Menettelyjen seuranta- ja toteuttamisjärjestelmissä on lukuisia puutteita. Ne ovat usein liian monimutkaisia ja vaikeatajuisia monille organisaatioille, eikä niihin toisinaan sisälly tarvittavia tietoja aloitteiden edistymisestä ja lopullisesta vaikutuksesta.

6.3 Tilintarkastustuomioistuimen esille ottamien pulmien johdosta ETSK korostaa voimakkaasti sitä jo vuosia sitten esittämänsä näkemystä, että valtioista riippumattomiin toimijoihin panostamiselle tulee antaa etusija. Tulee vahvistaa kaikkia sellaisia menettelyjä, jotka mahdollistavat niiden osallistumisen tosiasiallisen laajentamisen, ja lisätä suoraan tällaisten toimijoiden kautta kohdennettavien varojen määrää aina 20 prosentin osuuteen saakka. ETSK on toivonut tätä jo aiemmassa lausunnossaan ⁽⁸⁾.

7. Tavoitteena avustusten uudistaminen ja uudet rahoitusvälineet

7.1 Kansainvälisten rahoituslaitosten, ensimmäisinä Maailmanpankin ja IMF:n, laajaan uudistamiseen on ilmeinen tarve. Yhdistyneiden Kansakuntien kesäkuisessa konferenssissa asiasta esitettiin selvä visio: ”kansainvälisten rahoituslaitosten tulee suuntautua selvästi kehityksen tukemiseen”, ja niitä tulee uudistaa ”kehitysmaiden näkökulmien, näkemysten ilmaisuuden ja osallistumisen edistämiseksi sekä nykytodellisuuden yhä paremmaksi heijastamiseksi” ⁽⁹⁾.

On itse asiassa paradoksaalista, että kriisiaikana 82 prosenttia IMF:n myöntämistä lainoista meni Euroopan alueelle ja vain 1,6 prosenttia Afrikan maille ja että Lontoossa 2. huhtikuuta 2009 pidetyssä G20-huippukokouksessa päätetystä 1 100 miljardin dollarin kokonaissummasta vain hieman yli 20 miljardia dollaria meni köyhimmille maille.

⁽⁶⁾ Tilintarkastustuomioistuimen kertomuksessaan esittämä valtioista riippumattoman toimijan määritelmä kattaa vain kansalaisyhteiskunnan organisaatiot, muttei yksityissektoria.

⁽⁷⁾ EuropeAidin mukaan valtioista riippumattomien toimijoiden kanssa tehtyjen sopimusten arvo oli noin 836,43 miljoonaa euroa vuonna 2006 ja 915,26 miljoonaa euroa vuonna 2007 (määriin ei sisälly ECHOn hallinnoima humanitaarinen apu), mikä on 10 prosenttia EU:n kehitysavusta. ECHOn antamasta rahoituksesta noin 50 prosenttia (noin 353 miljoonaa euroa vuonna 2007) menee valtioista riippumattomille organisaatioille.

⁽⁸⁾ Asiakokonaisuuteen EUVL C 234 (vuosi 2003) kuuluva lausunto aiheesta ”Kansalaisyhteiskunnan rooli yhteisön kehitysyhteistyöpolitiikassa”, esittelijä: Susanna Florio.

⁽⁹⁾ Talous- ja rahoituskriisiä käsitellyt YK:n konferenssi, kesäkuu 2009.

7.2 EU:n tulee tehdä parhaansa, jotta näitä suhteita tarkistettaisiin perinpohjaisesti alkaen siitä, että Maailmanpankin ehdotukseen erityisesti heikoimmassa asemassa olevien auttamiseen keskittyvästä uudesta rahastosta (*vulnerability fund*) kiinnitetään syvällisempää huomiota ja että ehdotus toteutetaan. Rahaston ensisijaisena tehtävänä olisi tarjota rahoitusta ruokaturvan, sosiaaliturvan ja inhimillisen kehityksen edistämiseksi ja luoda myös erityinen yhteinen toimintakehys Maailmanpankille ja YK:n erityisvirastoille. Lisäksi on tehtävä työtä sen puolesta, että IMF laskee liikkeeseen vähintään 250 miljardin Yhdysvaltain dollarin arvosta uusia erityisnosto-oikeuksia, jotka on tarkoitettu erityisesti kehitysrahoituksen turvaamiseen.

7.3 EU:n tulee myös edesauttaa sitä, että kaupan rahoituksen ja Dohan neuvottelujen ripeän uudelleenkäynnistämisen yhteydessä asetetaan keskeiselle sijalle kehitysmaiden tarpeet sekä toteutetaan erityistoimenpiteitä köyhimpien maiden ja ruokaturvan tukemiseksi ja suojelemiseksi.

7.4 ETSK on jo pitkään ollut vakuuttunut siitä, että on pyrittävä ututterasti edistämään ja monipuolistamaan uusia kehitysrahoituksen välineitä. Tähän mennessä on valitettavasti tehty vain vähän, ja uusimpien aloitteiden ja päätösten soveltamisalaa tuleekin laajentaa. Tällaisia ovat esimerkiksi marraskuussa 2006 käynnistetty rokotustoimintaa köyhissä maissa rahoittava kansainvälinen IFFIm-rahoitusväline (*International Finance Facility for Immunisation*), samana aikana toteutettu markkinoiden ennakkositoutuminen (*advanced market commitment*) sekä L'Aquilan G8-huippukokouksen aloite siitä, että ulkomaille muuttaneiden kotimaahansa lähettämän rahan virallisesta siirrosta perittävät palvelumaksut puolitettaisiin viiden vuoden kuluessa. Tämä voisi lisätä lähetysten määrää 13–15 miljardilla dollarilla vuosittain. ETSK kannattaa ehdotusta, jonka mukaan tulisi vihdoin käynnistää keskustelu 0,005 prosentin vapaaehtoisen veron perimisestä kansainvälisistä rahoitustapahtumista (nk. Tobinin vero). Ranskan ja Saksan hallitukset ottivat asian jälleen esille taannoisessa Pittsburghin G20-huippukokouksessa. Tällaiset uudet rahoitustavat, joiden tulee ehdottomasti pysyä julkisia kehitysapuitoumuksia täydentävinä, tulisi kytkeä yhä selvemmin toimiin yksittäisten vuosituhattavoitteiden saavuttamiseksi sekä ilmastonmuutoksen edellyttämiin kiireellisiin toimiin ja lähivuosina köyhien maiden maksettavaksi tuleviin kustannuksiin.

7.5 Kansainvälisen avustusjärjestelmän uudistuksen pohtiminen, jota komissio asiaankuuluvasti esittää ehdotuksensa kohdassa 11, on mitä kiireellisin tehtävä, ja EU voi omaksua tässä yhteydessä selvän johtoroolin ainakin seuraavissa kysymyksissä:

- sellaisen kansainvälisen valmiusjärjestelmän luominen avun ja investointien kohdentamiseksi, jonka avulla pystytään kartoittamaan tulevaisuudessa kriisin vaikutusta ihmisten elinoloihin ja kehitysnäkymiin
- vakavasti otettavan selontekojärjestelmän kehittäminen edistysaskelten tarkastelemiseksi ja omien toimien tehokkuuden mittaamiseksi, kuten G8-huippukokouksessa päätettiin
- konfliktialueiden vakauttamiseen, yhteiskunnan rakenteiden kehittämiseen ja kriisinhallintaan suunnattavien investointien lisääminen, tavoitteena paikallisten ja alueellisten suunnittelu- ja toimintavalmiuksien vahvistaminen, yleisten

sosiaaliturvajärjestelmien kehittäminen sekä uusiin ruokaturvan ja ilmastonmuutoksen haasteisiin vastaamisen edellyttämien investointien varmistaminen

- mikroluoton saantimahdollisuuksien lisääminen ja laajentaminen muuten pankkipalvelujen ulkopuolelle jäävien yritysaloitteiden tukemiseksi.

7.6 Ruokaturvan ja "vihreän kasvun" asettaminen pitkän aikavälin strategisten investointien tavoitepariksi voi olla avustus- ja investointijärjestelmän uudistamisen tärkeä johtoajatus. Järjestelmä on kriisin johdosta entistäkin tärkeämpi. Se voi myös tarjota mahdollisuuden nousevista maista peräisin olevien resurssien ja osaamisen yhä tehokkaampaan ja koordinoituun hyödyntämiseen sekä konkreettisen tilaisuuden Euroopan ja OECD-alueen talouskumppanuuteen.

7.7 EU:sta on paikallaan esittää seuraavat lisähuomiot:

- Ensimmäinen koskee sitä, että tulee arvioida tarkasti budjettitukivälineen kehitystä viime vuosina ja harkita mahdollisuutta kohdentaa tuki nykyistä tarkemmin tiettyihin alakohtaisiin sitoumuksiin esim. terveyttä, ihmisarvoista työtä, koulutusta, infrastruktuureja, sosiaalipalveluja ja vihreää kasvua koskeissa kysymyksissä, kuten Euroopan parlamentti on toivonut ⁽¹⁰⁾.
- Toinen koskee vastuualueiden tarkistamista uudessa komission jäsenten kollegiossa. Erityisesti EuropeAid tulisi osoittaa kehitysyhteistyöstä vastaavan komission jäsenen suoraan valvontaan. Nykyisin se kuuluu ulkosuhteista vastaavan komission jäsenen vastuualaan.

7.8 Kiireellinen tarve saada EU esiintymään yhä yhtenäisemmin sekä vahvistamaan kykyään yhteiseen ja koordinoituun toimintaan yhdessä jäsenvaltioiden kanssa näkyy selvemmin juuri kehitysyhteistyön alalla. Tällaista kehitystä tarvitaan, jotta unioni voi toimia kriisin johdosta syntyvissä uusissa kansainvälisissä oloissa ja hyödyntää yhä tehokkaammin mahdollisuutensa, joita sen oma rooli sekä nykyisin kaiken kaikkiaan käytettävissä olevat resurssit ja osaaminen tarjoavat. Kansainvälisen toimijakentän muuttumisen johdosta näyttää siltä, että köyhimpien maiden ja erityisesti Afrikan kehityksellä on nyt enemmän kuin koskaan strategista merkitystä Euroopan tulevalle kehitykselle. ⁽¹¹⁾

7.9 Kansainvälistä yhteistyötä korruption ja veronkierron torjumiseksi ollaan nyt vahvistamassa kriisin johdosta erityisesti veroparatiisien vastaisten toimien osalta. YK:n huume- ja rikosjärjestön UNODC:n mukaan laittoman kaupan ja veronkierron arvo on nykyisin 1 000–1 600 miljardia dollaria, josta puolet on peräisin kehitysmaista tai siirtymätalouden maista. Tästä 500–800 miljardin dollarin summasta vain 3 prosenttia johtuu

⁽¹⁰⁾ Kehitysyhteistyövaliokunnan päätöslauselmaluonnos, syyskuu 2009.

⁽¹¹⁾ Ks. asiakokonaisuuteen EUVL C 318 (vuosi 2009) kuuluva lausunto aiheesta "EU, Afrikka ja Kiina" (esittelijä: Luca Jahier) ja EUVL C 128 (vuosi 2009) kuuluva lausunto aiheesta "Uudistetun Lissabonin strategian ulkoinen ulottuvuus".

korruptiosta, ja 30 prosenttia on peräisin rikollisesta toiminnasta ja 67 prosenttia veronkierrosta. Toisin sanoen veronkierto maksaa kehitysmailla 300–500 miljardia dollaria, joista 285 miljardia liittyyne epäviralliseen sektoriin ja 160 miljardia kyseisissä maissa toimivien lukuisten monikansallisten yritysten toimiin verojen välttämiseksi. ⁽¹²⁾ ETSK pitää tämän alan ratkaisevaa

suunnanmuutosta kiireellisenä ja tällä hetkellä mitä realistisimpänä. Se voisi vapauttaa ennakoimattomia resursseja investointeihin ja kehitysapuun ja mahdollistaa monien kehitysmaiden verotusjärjestelmien vakauttamisen ja oikeudenmukaistamisen. Tämä on välttämätön perusta instituutioiden vahvistamiselle ja kaikelle terveelle kehitykselle pitkällä aikavälillä.

Bryssel 16. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

⁽¹²⁾ CIDSE, marraskuu 2008.

LIITE

Seuraava muutosehdotus, joka sai äänestyksessä tuekseen yli neljänneksen annetuista äänistä, hylättiin:

Esittäjä: Jonathan **Peel**

Kohta 7.9

Muutetaan kuulumaan seuraavasti:

7.9 Kansainvälistä yhteistyötä korruption ja veronkierron torjumiseksi ollaan nyt vahvistamassa kriisin johdosta erityisesti veroparatiisien vastaisten toimien osalta. YK:n huume- ja rikosjärjestön UNODC:n mukaan laittoman kaupan ja veronkierron arvo on nykyisin 1 000–1 600 miljardia dollaria, josta puolet on peräisin kehitysmaista tai siirtymätalouden maista. Tästä 500–800 miljardin dollarin summasta vain 3 prosenttia johtuu korruptiosta, ja 30 prosenttia on peräisin rikollisesta toiminnasta ja 67 prosenttia veronkierrosta. Toisin sanoen veronkierto maksaa kehitysmailla 300–500 miljardia dollaria, joista 285 miljardia liittyyne epäviralliseen sektoriin ja 160 miljardia kyseisissä maissa toimivien lukuisten monikansallisten yritysten toimiin verojen välttämiseksi. (1) UNODC:n ja Maailmanpankin yhdessä suunnittelemassa StAR-aloitteessa (Stolen Assets Recovery Plan, varastetun varallisuuden takaisin hankintaa koskeva suunnitelma) nämä instituutiot huomauttavat, että korruption todelliset kustannukset ylittävät merkittävästi valtioiden johtajien varastaman (usein pöyristyttävän suurten) varallisuuden nimellisarvon, muistuttaen näin aiheutu- vasta laajalle leviävistä välillisistä vahingoista. Tällaisen varallisuuden takaisin hankintaa on syytä painottaa ja kehottaa asiassa maa- ilmanlaajuiseen yhteistyöhön. ETSK pitää tämän alan ratkaisevaa suunnanmuutosta kiireellisenä ja tällä hetkellä mitä realistisimpana. Se voisi vapauttaa ennakoimattomia resursseja investointeihin ja kehitysapuun ja mahdollistaa monien kehitysmai- den verotusjärjestelmien vakauttamisen ja oikeudenmukaistamisen. Tämä on välttämätön perusta instituutioiden vahvistamiselle ja kaikelle terveelle kehitykselle pitkällä aikavälillä.

Perustelu:

Luvut on poistettava, sillä toisin kuin tekstissä annetaan ymmärtää, ne eivät käy ilmi UNODC:n selvityksestä.

Äänestystulos: Puolesta: 59 Vastaan: 93 Pidättyi äänestämästä: 9 Ääniä yhteensä: 161

(1) Lähdeluettelossa mainittu CIDSE, marraskuu 2008.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ajoneuvojen aiheuttamista radiohäiriöistä (sähkömagneettisesta yhteensopivuudesta)”

KOM(2009) 546 lopullinen – 2009/0154 COD

(2010/C 255/24)

Neuvosto päätti 9. marraskuuta 2009 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 95 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ajoneuvojen aiheuttamista radiohäiriöistä (sähkömagneettisesta yhteensopivuudesta) (kodifioitu toisinto)

KOM(2009) 546 lopullinen – 2009/0154 COD.

Koska Euroopan talous- ja sosiaalikomitea katsoo, että asiakirjan sisältö on täysin hyväksyttävä, eikä komitealla ole siihen kommentoitavaa, se päätti 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulu-kuun 16. päivän kokouksessa) antaa esitetystä asiakirjasta myönteisen lausunnon. Äänestyksessä annettiin 179 ääntä puolesta 2:n pidättyessä äänestämästä.

Bryssel 16. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi luettelosta kolmansista maista tai niiden osista sekä eläinten terveyttä ja kansanterveyttä sekä eläinlääkärintodistuksia koskevista vaatimuksista tiettyjen elävien eläinten ja tuoreen lihan tuonnissa yhteisöön tehdyn neuvoston päätöksen 79/542/ETY kumoamisesta”

KOM(2009) 516 lopullinen – 2009/0146 COD
(2010/C 255/25)

Neuvosto päätti 27. lokakuuta 2009 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 37 artiklan ja 152 artiklan 4 kohdan b alakohdan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös luettelosta kolmansista maista tai niiden osista sekä eläinten terveyttä ja kansanterveyttä sekä eläinlääkärintodistuksia koskevista vaatimuksista tiettyjen elävien eläinten ja tuoreen lihan tuonnissa yhteisöön tehdyn neuvoston päätöksen 79/542/ETY kumoamisesta

KOM(2009) 516 lopullinen – 2009/0146 COD.

Koska Euroopan talous- ja sosiaalikomitea katsoo, että asiakirjan sisältö on hyväksyttävä, eikä komitealla ole siihen kommentoitavaa, se päätti 16.–17. joulukuuta 2009 pitämässään 458. täysistunnossa (joulukuun 16. päivän kokouksessa) antaa esitetystä asiakirjasta myönteisen lausunnon. Äänestyksessä annettiin 178 ääntä puolesta 4:n pidättyessä äänestämästä.

Bryssel 16. joulukuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*

2010/C 255/19	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – EU:n meriliikennepolitiikka vuoteen 2018 saakka: strategiset tavoitteet ja suositukset" KOM(2009) 8 lopullinen	103
2010/C 255/20	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista "Komission tiedonanto – Kestävä tulevaisuus liikenteelle: kohti yhtenäistä, teknologiavetoista ja käyttäjäystävällistä järjestelmää" KOM(2009) 279 lopullinen ja "Euroopan liikennepolitiikan lähtökohdat vuoden 2010 jälkeen"	110
2010/C 255/21	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Esineiden internet – Toimintasuunnitelma Euroopalle" KOM(2009) 278 lopullinen	116
2010/C 255/22	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus neuvoston asetukseksi Euroopan yhteisön energiainfrastruktuuriin liittyvien investointihankkeiden ilmoittamisesta komissiolle ja asetuksen (EY) N:o 736/96 kumoamisesta" KOM(2009) 361 lopullinen – 2009/0106 CNS	121
2010/C 255/23	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Kriisitilanteen tuki kehitysmaille" KOM(2009) 160 lopullinen	124
2010/C 255/24	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ajoneuvojen aiheuttamista radiohäiriöistä (sähkömagneettisesta yhteensopivuudesta)" KOM(2009) 546 lopullinen – 2009/0154 COD	132
2010/C 255/25	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi luettelosta kolmansista maista tai niiden osista sekä eläinten terveyttä ja kansanterveyttä sekä eläinlääkärintodistuksia koskevista vaatimuksista tiettyjen elävien eläinten ja tuoreen lihan tuonnissa yhteisöön tehdyn neuvoston päätöksen 79/542/ETY kumoamisesta" KOM(2009) 516 lopullinen – 2009/0146 COD	133

TILAUSHINNAT 2010 (ilman ALV:a, sisältää normaalit lähetyskulut)

Euroopan unionin virallinen lehti, L- ja C-sarjat, vain paperipainos	22 EU:n virallista kieltä	1 100 euroa/vuosi
Euroopan unionin virallinen lehti, L- ja C-sarjat, paperipainos, vuosittainen CD-ROM	22 EU:n virallista kieltä	1 200 euroa/vuosi
Euroopan unionin virallinen lehti, L-sarja, vain paperipainos	22 EU:n virallista kieltä	770 euroa/vuosi
Euroopan unionin virallinen lehti, L- ja C-sarjat, kuukausittainen (kumulatiivinen) CD-ROM	22 EU:n virallista kieltä	400 euroa/vuosi
Virallisen lehden täydennysosa (S-sarja), tarjouskilpailut ja julkiset hankinnat, CD-ROM, ilmestyy kahdesti viikossa	Monikielinen: 23 EU:n virallista kieltä	300 euroa/vuosi
Euroopan unionin virallinen lehti, C-sarja – kilpailut	Kilpailua koskevilla kielillä	50 euroa/vuosi

Euroopan unionin virallisilla kielillä ilmestyvästä *Euroopan unionin virallisesta lehdestä* on tilattavissa 22 eri kieliversiota. Tilaus käsittää L-sarjan (Lainsäädäntö) ja C-sarjan (Tiedonannot ja ilmoitukset).

Jokainen kieliversio tilataan erikseen.

Virallisessa lehdessä L 156 18. kesäkuuta 2005 julkaistun neuvoston asetuksen (EY) N:o 920/2005 mukaan velvollisuus laatia kaikki säädökset iirin kielellä ja julkaista ne tällä kielellä ei väliaikaisesti sido Euroopan unionin toimielimiä, joten iirin kielellä julkaistavat viralliset lehdet ovat myynnissä erikseen.

Virallisen lehden täydennysosan (S-sarja – tarjouskilpailut ja julkiset hankinnat) tilaukseen sisältyvät kaikki 23 virallista kieliversiota yhdellä monikielisellä CD-ROM-levyllä.

Euroopan unionin virallisen lehden tilaajat voivat pyynnöstä saada virallisen lehden liitteitä. Tilaajille ilmoitetaan liitteiden ilmestymisestä *Euroopan unionin viralliseen lehteen* sisältyvässä kohdassa "Huomautus lukijalle".

CD-ROM-levyt korvataan DVD-levyillä vuoden 2010 aikana.

Myynti ja tilaukset

Maksulliset julkaisut, kuten *Euroopan unionin virallinen lehti*, ovat tilattavissa jälleenmyyjiltämme. Luettelo jälleenmyyjistä löytyy seuraavasta internet-osoitteesta:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_fi.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) on suora ja maksuton portti Euroopan unionin lainsäädäntöön. Sivustolla voi tarkastella *Euroopan unionin virallista lehteä* ja siellä ovat nähtävillä myös sopimukset, lainsäädäntö, oikeuskäytäntö ja lainsäädännön valmisteluasiakirjat.

Lisätietoja Euroopan unionista löytyy osoitteesta: <http://europa.eu>

